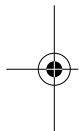

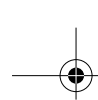
ODDVEIG STORSTAD

Kommunal kultursektor i endring

NORSK
KULTURRÅD

Copyright © 2010 by Norsk kulturråd
All rights reserved
Utgitt av Norsk kulturråd i kommisjon hos Fagbokforlaget

ISBN 978-82-7081-149-6

Grafisk produksjon: John Grieg AS, Bergen

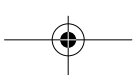
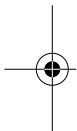
Omslagsdesign ved forlaget
Forsidefoto: Randi Strand: Camping, 2004
© Randi Strand / BONO 2010
Foto: © Randi Strand / Yann Aker
Sideombrekking: Laboremus Oslo AS

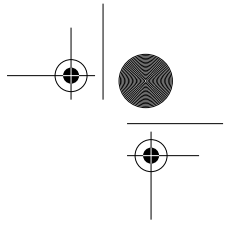
Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00 – Faks: 55 38 88 01
E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

For mer informasjon om Norsk kulturråd og Kulturrådets utgivelser:
www.kulturrad.no

Norsk kulturråds utgivelser omfatter skrifter som kan ha forsknings- og utredningsmessig interesse for Norsk kulturråd, for deler av norsk kultur- og samfunnsliv, og for forskere og utredere på kulturfeltet.

Utgivelsene redigeres av Norsk kulturråds FoU-seksjon og utgis av Norsk kulturråd i samarbeid med Fagbokforlaget. De vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, står for den enkelte forfatters regning – og avspeiler ikke nødvendigvis Kulturrådets oppfatninger.

Forord

Denne rapporten er basert på den nasjonale surveyen i forskningsprosjektet *Lokalt kulturliv i endring* som ble gjennomført i perioden 2007–2009, finansiert av Norsk kulturråd. Forskningsoppdraget har vært et samarbeid mellom Norsk senter for bygdeforskning i Trondheim og forskningsavdelinga ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, med sistnevnte som hovedansvarlig institusjon.

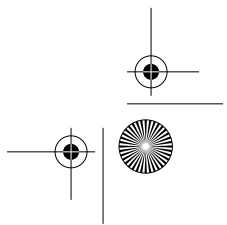
Bygdeforskning har hatt ansvaret for å gjennomføre surveyen, men mange har bidratt underveis, og spørreundersøkelsen er et resultat av hele forskningsgruppens arbeid representert ved Olaf Aagedal, Helene Egeland, Reidun Heggem, Frank Egil Holm, Oddveig Storstad og Mariann Villa. I tillegg har Reidar Almås, Georg Arnestad, Ellen K. Aslaksen, Arild Blekesaune, Åse Vigdis Festervoll og Per Mangset vært viktige bidragsytere, enten i arbeidet med spørreskjemaet og/eller underveis med kom-

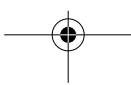
mentering og innspill til selve rapporten. Kommunenes Sentralforbund har vært en viktig rådgiver i utarbeidelsen av spørsmål om den politiske organiseringen av kulturfeltet i kommunene, på samme måten som et utvalg av kulturansvarlige i kommunene har vært gode kommentatorer på utkast til spørreskjema.

I rapporten er hovedvekten lagt på å presentere mest mulig av resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen i analysene, og mange temaer berøres derfor. Dette valget har gått på bekostning av å sette temaene inn i både et kontekstuellet og teoretisk rammeverk.

Surveyen er sendt til samtlige norske kommuner i 2008. En stor takk til alle 344 kulturansvarlige i kommunene som har lagt ned arbeid i å besvare spørreskjemaet. Uten deres velvilje hadde det ikke blitt noen rapport.

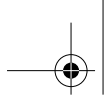
Trondheim desember 2009
Oddveig Storstad

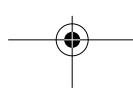

Innhold

1 Introduksjon	7	4 Administrativ organisering av kulturområdet	42
Å måle endring	8	Forsvinner kulturetatene?	43
Temaer og problemstillinger	8	Kultur- og-etat	45
Om datamaterialet	9	Kultur og bruk av interkommunalt samarbeid	45
Utarbeidelse av spørreskjema	9	Endringer i administrativ organisering	46
Definisjon av populasjon og utsending av spørreskjema	9	Tilfredshet med den administrative organiseringen	48
Kort om respondentene	10	Oppsummering	50
Å svare på vegne av en kommune	12	5 Kommunalt kulturarbeid	52
Utvalg og datas representativitet	12	Hva bruker de tiden på?	53
Statistiske teknikker og operasjonalisering av variabler	13	Endring i tidsbruk	54
2 Kommunenes økonomiske prioritering av kultur	16	Prioritering mellom aktiviteter	55
Definisjon av kommunenes prioritering av kultur	17	Forskjeller mellom kommuner i prioritering av arbeidsoppgaver	57
Kommunenes prioritering av kultur	17	Den kommunale kulturskolen	57
Hvilke faktorer påvirker prioriteringen av kulturbudsjettene?	20	Tilbudet i de kommunale musikk- og kulturskolene	58
Betydningen av politiske partier	22	Kvalitet og prioritering i den kommunale kulturskolen	60
Betydningen av politisk og administrativ organisering av kulturområdet	23	Forskjeller i dekningsgrad mellom kommunene	62
Prioriteringer innad i de kommunale kulturbudsjettene	25	Endring i kommunenes rolle	63
Aktivitetsnivå og økonomisk prioritering	26	Oppsummering	65
Oppsummering	28	6 Arenaer for kultur	67
3 Politisk organisering av kulturområdet	30	Standarden på bygninger for kultur	68
Politisk organisering	31	Finansiering av kulturbygg	69
Kultur- og utvalg eller komité	33	Sammenheng mellom standard og bruk ...	70
Endringer i politisk organisering	35	Kulturhus, kino, museum og galleri	71
Tilfredshet med den politiske organiseringen av kulturområdet	35	Bruk av ulike arenaer til kulturformål	72
Dyktige kulturpolitikere		Endringer i bruk av kulturarenaer	73
– finnes de i alle partier?	38	Bruk av næringsbygg til kulturformål	74
Oppsummering	40	Oppsummering	74

7 Kulturens multifunksjonelle rolle:		Profesjonalisering og høyere fasilitetskrav	102
Fra egenverdi til virkemiddel?	76	Dugnadsbasert	103
Bruk av kultur som virkemiddel	78	Konkurranse om penger	
Kultur og stedsutvikling	80	og oppmerksomhet	104
Kultur i markedsføring av kommunen	81	Kulturbedrifter	105
Hvordan markedsføre kommunen?	82	Forskjeller mellom kommuner	106
Kulturetatens versus politikernes		Aktører med nye posisjoner i lokalt kulturliv	106
syn på kultur som virkemiddel	84	Oppsummering	108
Oppsummering	86		
8 Store kulturarrangementer		10 Sentrale utviklingstrekk	
– festivaler og spel	88	i lokalt kulturliv	109
Hvor mange festivaler har vi i Norge?	89	Økonomi og organisering	109
Kommunenes rolle i festivalene	90	Kultur som virkemiddel	111
Skaper festivaler arbeidsplasser?	91	Tomme bygninger – nye kulturarenaer	113
Andre større kulturarrangementer	92	Begivenhetskulturen	113
Festivalfokusset – hemmende eller fremmende?	93	Fra government til governance	113
Festivaler og dugnad	95	Begrepssetting av tydelige utviklingstrekk	115
Oppsummering	97	Referanser	117
9 Utviklingstrekk i lokalt kulturliv	98	Tabellvedlegg	121
Beskrivelser av lokalt kulturliv	98	Frekvenstabeller	125
Endringer i lokalt kulturliv	100	Spørreskjema	147
Konkrete utviklingstrekk	102		

KAPITTEL 1

Introduksjon

Denne rapporten er en del av prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* som er gjennomført på oppdrag fra Norsk kulturråd av forskningsavdelinga ved Dia-konhjemmet Høgskole og Norsk senter for bygdeforskning. I prosjektet er det gjennomført tre case-studier, og resultatene fra disse er presentert i en egen bok fra Norsk kulturråd (Aagedal, Egeland & Villa 2009). I tillegg til case-studiene er det gjennomført en survey, *Lokalt kulturliv 2008*, til norske kommuner, som tar for seg ulike temaer i lokalt kulturliv. Det er resultater fra dette datasettet som presenteres i denne rapporten.

Formålet med å gjennomføre en survey som en del av prosjektet er todelt. For det første er det behov for data om ulike sider ved lokalt kulturliv for å gi en *beskrivelse* av situasjonen i norske kommuner. Å beskrive aktuelle endringsmønstre i lokalt kulturliv er en sentral problemstilling i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, og surveyen er en viktig datakilde for å identifisere *nye eller sterkt voksende trekk i det lokale kulturlivet*. Dette er den røde tråden i rapporten. I analysekapitlene som gjør bruk av data fra surveyen (kapittel 3–9), er ikke surveyen benyttet, men frekvensene for samtlige spørsmål som er stilt, er tilgjengelig i et eget tabellvedlegg (tabellvedlegg II).

Survey materialet gir data om kommunal organisering og finansiering av kultursektoren, og om sammenhenger mellom organisasjonsform og økonomisk prioritering av kultur i norske kommuner i dag. Tre analysekapitler er viet organisatoriske og økonomiske forhold (kapittel 2–4). Kapittel 2 er basert på data fra Statistisk sentralbyrås (SSB) kommunedatabase Kostra,¹ og her er kommunenes øko-

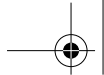
nomiske prioriteringer av kultur temaet. Vi har analysert Kostra-tall for perioden 2001² til 2008, og våre resultat blir sammenlignet med to tidligere studier fra 1990-tallet (Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998). Kapittel 3 og 4 omhandler henholdsvis den politiske og administrative organiseringen av kultursakene i norske kommuner, og også her sammenlignes våre resultater med studiene fra 1990-tallet. Når det gjelder den økonomiske og organisatoriske utviklingen i kommunene, gir altså rapporten et oppdatert bilde, i tillegg til en analyse av utviklingen de siste femten årene.

Kapittel 5–9 er beskrivelser og analyser fra spørreundersøkelsen *Lokalt kulturliv 2008*, og dette er også tematikk som omhandles i case-delen av prosjektet (jf. Aagedal 2009 et al.): prioriteringer mellom ulike arbeidsoppgaver i den kommunale kultursektoren (kapittel 5), bruk av lokale arenaer for kultur (kapittel 6), kultur som virkemiddel i andre sektorer (kapittel 7), store kulturarrangementer med hovedvekt på festivaler (kapittel 8) og hovedtrekk i overordnede endringer i det lokale kulturlivet (kapittel 9).

Datamaterialet er omfattende og dekker mange tema. Det er verken mulig av plasshensyn eller innenfor de rammer som er gitt prosjektet, å gi en grundig teoretisk analyse av og kontekst for hvert enkelt tema. I tillegg er det slik at datamaterialet spenner vidt, og det er derfor heller ikke mulig å sette alle disse temaene inn i et felles teoretisk rammeverk. En vektlegging av kontekst, inkludert å forstå temaene i en lengre historisk kontekst, og ikke minst å plassere og fortolke resultatene teoretisk,

1 KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er en database om ulike sider ved kommunal virksomhet, blant annet om kulturområdet. Det er kommunene selv som innrapporterer tallene til SSB (for nærmere informasjon se: <http://www.ssb.no/kostra/>).

2 Før 2001 er Kostra-tallene mangelfulle for mange kommuner.

ville nødvendigvis ha måttet gå på bekostning av presentasjon av resultater fra datamaterialet. Hovedformålet med rapporten er derfor begrenset til å offentliggjøre datamaterialet og peke på noen utviklingstrekk, samt å gi en beskrivelse av lokalt kulturliv som utfyller resten av datamaterialet i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*. Vårt ønske er at de resultater som nå gjøres tilgjengelig, kan bli brukt av andre forskere i mer dyptgående analyser av ulike temaer som her berøres.

Det finnes andre kvantitative studier som har fellestrekk med undersøkelsen *Lokalt kulturliv 2008*, men de ligger en del år tilbake i tid. Den siste større undersøkelsen ble gjennomført av NIBR i 1998, «Kultursektor i forvitring» (Myrvold 1998), og fire år før gjennomførte Mangset og Kogstad (1994) en tilsvarende studie. Disse to studiene har et hovedfokus på de institusjonelle og forvaltningsmessige forhold på kulturområdet, og berører både kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Hovedproblemstillingen i Myrvolds studie (1998:2) er om organiseringen av den kommunale kultursektoren påvirker kommunenes prioriteringer av kulturformål. Vår studie har et bredere utgangspunkt, hvor fokuset på institusjonelle og økonomiske forhold kun er ett av flere temaer som studeres. Det å kartlegge aktivitetsgrad, utviklingstendenser og variasjoner mellom ulike typer kommuner representerer med denne studien derfor noe nytt.

Å måle endring

Tematikken i kapittel 5–9 har i svært liten grad vært undersøkt ved bruk av surveydata tidligere. Det finnes derfor meget få tidligere kvantitative studier å sammenligne med. Dette medfører at vi ikke kan måle *endringer* på de ulike feltene ved å sammenligne med situasjonen fra år tilbake. I tillegg er det i liten grad muligheter til å bruke offentlig statistikk for å se utviklingstrekk over tid – hovedsakelig fordi slik statistikk ikke finnes, og fenomenene er vanskelig å operasjonalisere.

Endring vil derfor her være målt som de kulturansvarlige i kommunene sin *oppfatning* eller *vurdering* av hva som har endret seg. Endring måles altså ikke objektivt, men fra det vi mener er en god *utviklingspost* i lokalt kulturliv – de kulturansvarlige i norske kommuner. Det må likevel tas høyde for at de kulturansvarlige har ulik fartstid i kommunen og større og mindre grad av kunnskap om lokalt kulturliv og kulturaktører.

Temaer og problemstillinger

Undersøkelsen omfatter som nevnt flere temaer og skal fange både aktiviteten som den enkelte kommune står bak, og andre deler av det lokale kulturlivet. Som nevnt er hovedfokus i rapporten å beskrive og analysere viktige endringstrekk i det lokale kulturlivet, og analysene er strukturert etter følgende hovedproblemstillinger:

- 1 I hvilken grad prioriteres kulturområdet i norske kommuner i dag sammenlignet med 10–15 år siden, og hvilke faktorer er det som forklarer og påvirker kommunenes prioritering av kultur? (kapittel 2)
- 2 Hvordan er kulturfeltet organisert politisk i dag sammenlignet med 1990-tallet – hvilke forskjeller og utviklingstrekk finner vi, og hvordan er organiseringen i ulike grupper av kommuner? (kapittel 3)
- 3 Og tilsvarende for den administrative organiseringen av kultursektoren: Hvordan er kulturfeltet organisert administrativt i dag sammenlignet med på 1990-tallet – hvilke forskjeller og utviklingstrekk finner vi, og hvordan er organiseringen i ulike grupper av kommuner? (kapittel 4)
- 4 Fortrenger «nye» arbeidsoppgaver «gamle» arbeidsoppgaver, eller er arbeidet i kommunene i stor grad uforandret til tross for at vi ser endringer i lokalt kulturliv? (kapittel 5)
- 5 I hvilken grad er bruken av mer «spektakulære» arenaer (som kulturlandskap, fjell og fjord) eller nedlagte næringsbygg en trend i lokalt kulturliv? (kapittel 6)
- 6 I hvilken grad brukes kultur i dag som et virkemiddel i andre sektorer? Hvordan står kulturen i forhold til «dannelsesprosjektet» som tradisjonelt har vært sentralt i kommunenes kultursatsing; svekkes koblingen mellom kultur og opplæring av barn og unge? (kapittel 7)
- 7 Tapper de mange festivalene det lokale kulturlivet for krefter, eller er det snarere slik at festivalene bidrar til en vitalisering også av det «dagligdagse» kulturlivet i norske kommuner? (kapittel 8)
- 8 Hvilke tendenser eller utviklingstrekk er det som samlet kan si noe om endringer og bevegelser i lokalt kulturliv? (kapittel 9)

Om datamaterialet

Datamaterialet som rapporten bygger på, er på kommunenivå, og hoveddelen består av surveydata fra *Lokalt kulturliv 2008*. I tillegg er det, som allerede nevnt, hentet inn enkelte kommunedata fra SSB, blant annet fra deres Kostra-base. Å bruke kommunetall fra SSB har forenklet spørreskjemaet fordi vi ikke behøvde å hente inn data om økonomi, ressursbruk, innbyggerantall, befolkningsutvikling og utdanningsnivå i kommunen.

Utarbeidelse av spørreskjema

Spørreskjemaet er utarbeidet på basis av prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, med særlig referanse til påbegynte case-studier.³ Det vil si at vi nesten uten unntak ikke har hentet inn spørsmål fra tidligere undersøkelser.⁴ Det er lagt ned mye arbeid i utarbeidelsen av spørreskjemaet, og underveis er mange temaer og ikke minst enkeltspørsmål forkastet. Spørsmål som vi gjerne hadde ønsket å ha med, er ikke med i det endelige spørreskjemaet, og ofte har spørsmål blitt kuttet ut av hensyn til lengden på spørreskjemaet. Dette til tross, det endelige spørreskjemaet er relativt omfattende – totalt 81 spørsmål, hvorav de fleste er spørsmålsbatterier. Samlet består surveymaterialet alene av 450 enkeltvariabler. I tillegg kommer variabler som er lagt inn i datamaterialet i ettertid fra tilgjengelig statistikk fra SSB.

Utkast til spørreskjema ble pre-testet i to omganger, hvor vi fikk god hjelp fra personer som jobber i den kommunale kultursektoren.

Definisjon av populasjon og utsending av spørreskjema

Populasjonen er alle norske kommuner (430 kommuner), men å innhente informasjon om den enkelte kommune betinger at en person fra kommunen representerer og svarer på vegne av kommunen. Vi valgte å rette spørreskjemaet til en person i den administrative delen av kommunene, og ikke i den politiske. I jakten på disse personene rettet vi først en skriftlig henvendelse til alle landets fylkeskommuner, i håp om at de kunne hjelpe oss med å få

navn og e-postadresse til kontaktpersoner i de enkelte kommunene. I dette brevet formulerte vi følgende krav til kontaktpersonene:

Skjemaet skal sendes til personer som er administrativt ansatt i kommunene, har god oversikt over kommunens kulturarbeid og som også gjerne har et administrativt ansvar for kommunens kulturforvaltning.⁵ Vi tenker her på de som tidligere hadde tittelen kultursjef. Enkelte kommuner har fortsatt en kultursjef, men det har blitt færre kultursjefer i norske kommuner de senere årene. I de kommunene som ikke har en kultursjef, ønsker vi å nå de som i praksis fungerer som kultursjefer. Det kan være seksjonsleder/-sjefer, enhetsleder/-sjefer, kulturkonsulenter eller lignende.

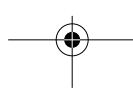
Det var kun noen få av fylkene som besvarte denne henvendelsen med å gi oss en liste over kontaktpersoner. Det vi da gjorde, var systematisk å gå inn på hver kommunes hjemmeside for å finne fram til rette vedkommende. For de kommunene som vi ikke fant fram til kontaktperson ved hjelp av hjemmesiden, sendte vi en henvendelse til kommunens e-postadresse med forespørsel om hjelp. Vi brukte da samme definisjon på hvilken person vi var ute etter som i brevet vi sendte til fylkeskommunene. De få kommunene som ikke besvarte e-posthenvendelsen, tok vi telefonisk kontakt med, og etter telefonrunden hadde vi utarbeidet en utsendelsesliste med kontaktpersoner for samtlige 430 kommuner.

Neste steg var å sende et informasjonsbrev per e-post til alle personene på utsendelseslista hvor de ble informert om at de i løpet av kort tid ville motta forespørsel om å delta i en spørreundersøkelse om lokalt kulturliv. De fikk i tillegg en kort informasjon om selve forskningsprosjektet. Hensikten med informasjonsbrevet var også å «kvalitetssikre» utsendelseslista, og vi ba derfor om å få beskjed hvis de ikke var rette vedkommende til å motta spørreskjemaet ut fra de kriterier vi hadde satt. Det var flere som meldte tilbake, og de ga oss da navn og e-postadresse til rette vedkommende i kommunen. I tillegg fikk vi feilmeldinger på flere av e-postadressene, og ved å ta kontakt med den enkelte kommune fikk vi rettet opp feilen. Kvalitetssikringen av

3 Spørreskjemaet med følgebrev er vedlegg III i rapporten.

4 Unntaket er knyttet til spørsmål om den politiske og administrative organiseringen av kulturen, som er analysert i kapittel 2 og 3 hvor vi sammenligner med resultater fra Mangset & Kogstad (1994) og Myrvold (1998).

5 Dette er analogt med Myrvolds (1998) framgangsmåte.

utsendelseslista gjorde at vi ikke fikk feilmeldinger da vi sendte ut e-posten med lenke til selve undersøkelsen et par uker senere.

Spørreskjemaene ble sendt ut per e-post, og vi benyttet programmet SurveyXact. Respondentene mottar da en e-post med informasjon om selve undersøkelsen og forespørsel om å delta. Respondentene linkes så direkte fra e-posten og til selve spørreskjemaet som de fyller ut og returnerer elektronisk. I tillegg valgte vi mot slutten av datainnsamlingen å sende ut en papirversjon av skjemaet til dem som ikke hadde svart på den elektroniske versjonen.

Selve datainnsamlingen pågikk i en relativt lang periode (8. juni – 3. september 2008), og noe av årsaken til dette er selvfølgelig at sommerferien avvikles i samme periode. Nedenfor er det gitt en oversikt over de ulike utsendingene:

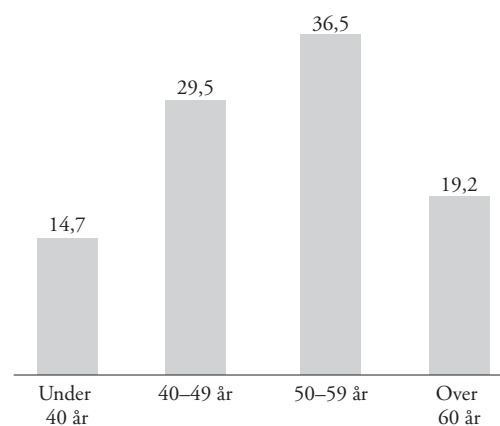
- Første utsendelse av spørreskjemaet 8. juni 2008, med svarfrist 18. juni.
- Påminnelsesbrev 16. juni.
- Første purreutsendelse 19. juni, med svarfrist 27. juni.
- Påminnelsesbrev 26. juni, og da ble det gitt beskjed om at endelig svarfrist var satt til fredag 29. august.
- Utsendelse av papirversjon av skjemaet (postalt) 8. august. Denne ble sendt til de 230 kommuner som ikke hadde svart / svart på mindre enn 20 spørsmål, og samme dato ble det sendt ut purrebrev til de som hadde svart på mer enn 20 spørsmål, men ikke fullført hele skjemaet (33 kommuner).
- Påminnelsesbrev 26. august.

Etter endt datainnsamling hadde 318 kommuner, det vil si 74 prosent, besvart hele skjemaet. 33 av disse (10 %) hadde svart på papirversjonen, altså den postale utsendelsen. I tillegg hadde 39 kommuner (9 %) besvart deler av spørreskjemaet.⁶ Av disse igjen hadde 13 kommuner avsluttet utfyllingen av skjemaet i løpet av de 15 første spørsmålene, og disse kommunene er utelatt fra datamaterialet. Det vil si at de kommunene som har besvart mer enn de 15 første spørsmålene i skjemaet (26 kom-

muner), er inkludert i datamaterialet.⁷ Datamaterialet består da av totalt 344 kommuner, og dette utgjør nøyaktig 80 prosent av norske kommuner. Vi er godt fornøyde med svarprosenten, ikke minst med tanke på at skjemaet var omfattende og at mange derfor har brukt en del tid på å besvare alle spørsmålene.

Kort om respondentene

Respondentene som har besvart spørreskjemaet, har en jevn kjønnsbalanse – 47 prosent kvinner og 53 prosent menn. Gjennomsnittsalderen er 51–49 år for kvinner og 52 år for menn. Nedenfor er fordelingen i alder for respondentene gjengitt.

Figur 1.1 Respondentenes aldersfordeling. Prosent.

I spørreskjemaet er det også spurt etter respondentenes utdanningsnivå, og i tabellen under er utdanningsnivå for menn og kvinner samt totalen angitt.

Tabell 1.1 Respondentenes utdanningsnivå etter kjønn. Prosent.

	Kvinner	Menn	Totalt
Videregående skole	6,8	6,7	6,8
Universitet/høyskole uten fullført akademisk grad	21,6	25,8	23,8
Universitet/høyskole lavere grad	50,7	56,4	53,7
Universitet/høyskole høyere grad	20,9	11,0	15,8
Sum	100,1	100,1	100,1
N	148	163	311

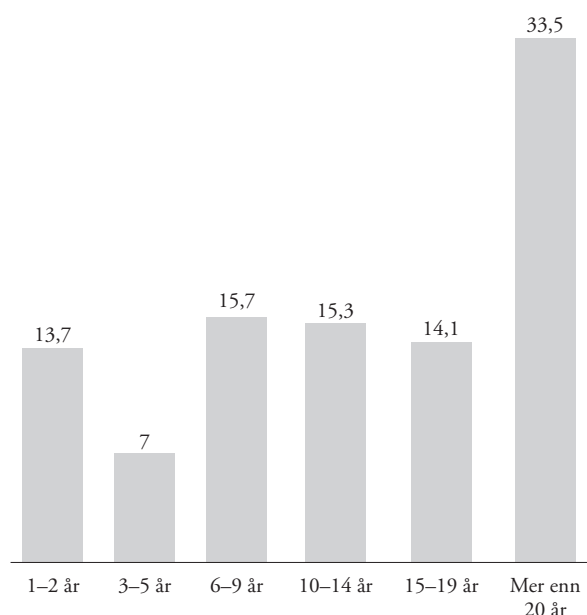
Pearson χ^2 5,869, 3 df, p=,118 (tosidig test)

⁶ 73 kommuner (17 % av befolksjonen) hadde ikke besvart et eneste spørsmål.

⁷ Av disse 26 kommunene har 6 besvart inntil 20 av de første spørsmålene, 8 inntil 30 av de første spørsmålene, 7 kommuner inntil 40 og 5 kommuner har besvart mer enn 40 av spørsmålene i spørreskjemaet.

Som vi ser av tabellen, er tendensen at de kvinnelige respondentene har høyere utdanningsnivå enn mennene. Dette gjelder spesielt andelen som har hovedfag eller mastergrad (høyere grad), som er nær dobbelt så høy for kvinner som for menn. Forskjellen er ikke statistisk signifikant ($p=,118$)⁸ og bør derfor ikke tillegges stor betydning. En skal også være forsiktig med å slutte ut fra dette at kvinner som jobber i kommunal kultursektor, har høyere utdanning enn menn, men det kan likevel være en indikasjon på at tendensen går i den retning. Alternativt er høyere utdanning i større grad et mål på «rette vedkommende» for kvinner enn for menn.

Hvor lenge respondentene har arbeidet i kommunen, må antas å ha betydning for hvor godt de kjenner kommunen generelt og kulturlivet spesielt, og i figur 1.2 nedenfor har vi gjengitt en oversikt over hvor mange år respondentene har arbeidet i kommunen.

Figur 1.2 Antall år respondentene har arbeidet i kommunen. Prosent.

63 prosent av respondentene har vært ansatt i kommunen i mer enn ti år, og hele 34 prosent i mer enn 20 år.⁹ På flere av spørsmålene i skjemaet bes respon-

dentene om å si noe om endringer i løpet av de siste fem årene, og ut fra det vi ser i figur 2, har de aller fleste av respondentene gode forutsetninger for å besvare disse spørsmålene. I analysen av endrings-spørsmålene, som presenteres senere i rapporten, vil vi også se at andelen som har svart «vet ikke», er relativt lav.

I figur 1.3 er en prosentvis fordeling av hvilken utdanningsfaglig bakgrunn respondentene har, fordelt på utdanningsnivå.

Utdanningsbakgrunn fra økonomi, administrasjon, organisasjon og ledelse utgjør den største gruppen. I tillegg ser vi at utdanning innen fag som musikk, kunsthøgskole, design, arkitektur og humanistiske fag utgjør en betydelig andel. I neste tabell (1.2) er respondentenes tittel i nåværende stilling gjengitt.

Tabell 1.2 Respondentenes tittel. Prosent.

Enhets-/virksomhets-/område-/avdelings-/tjenesteleder for	32,3
Kultursjef/-direktør	23,5
Kulturkonsulent/rådgiver/koordinator	20,9
Kultur- og sjef	11,9
Kommunalsjef	2,9
Rådmann	1,7
Musikk- og kulturskolesjef / -rektor, kulturhussjef, biblioteksjef	1,2
Kultursekretær	1,2
Ungdomssekretær, barne- og ungdomsarbeider	0,9
Annet	3,5
Sum	100,0
N	344

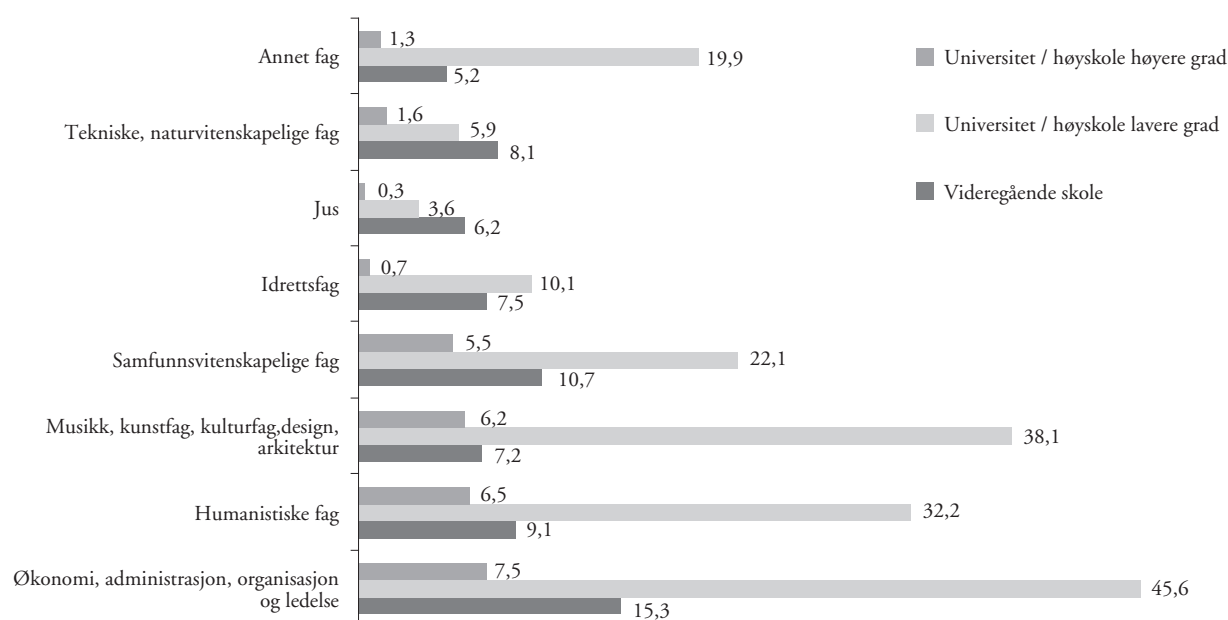
Nær en tredel av respondentene har lederansvar for den enheten eller avdelingen som kulturområdet er en del av i kommunen. 24 prosent er «rene» kultursjefer eller kulturdirektører,¹⁰ mens 12 prosent er kultur- ogsjef.¹¹ I tillegg er 3 prosent og 2 prosent av respondentene henholdsvis kommunalsjefer og rådmenn. Totalt har 72 prosent av respondentene i datamaterialet et administrativt lederansvar for kulturområdet i sin egen kommune.

⁸ I rapporten brukes et signifikansnivå på ,05 konsekvent.

⁹ I alle tabeller og figurer gjengis resultatene med en desimal. I teksten, derimot, bruker vi ikke desimaler, men runder av til nærmeste hele tall.

¹⁰ For ordens skyld – det er bare én kulturdirektør blant respondentene.

¹¹ 39 prosent av disse har tittelen kultur- og oppvekst- / skole- / utdanningsjefer.

Figur 1.3 Type utdanning blant respondentene fordelt på utdanningsnivå. Prosent

Til tross for at ikke alle respondentene i undersøkelsen er øverste administrative leder for kultur i kommunen, velger vi å omtale respondentene som *kulturansvarlig* i rapporten.

Å svare på vegne av en kommune

Respondentene i undersøkelsen skal svare på vegne av kommunen – hva kommunen har gjort og gjør, men også hva kommunen «mener» om ulike forhold. En kommune kan vanskelig sies å «mene» noe samlet, og spesielt på disse spørsmålene er det all grunn til å tro at det ofte vil være slik at hva «kommunen mener», i noen grad vil avhenge av hvem man spør. Det vil si at i svarene fra respondentene vil det, mer eller mindre, ligge *en faktor av respondentens egen personlige mening*, altså meninger og oppfatninger som blant annet vil ha sammenheng med respondentens ideologiske ståsted, verdier og lignende.

Dette er forhold vi i liten grad kan kontrollere med bakgrunn i spørsmål som er stilt i undersøkelsen. Hadde det imidlertid vært slik at den subjektive faktoren i de svarene som gis (forstått som meninger dannet på grunnlag av personlige egenskaper, holdninger, verdier osv. ved respondenten) var dominerende, ville vi ikke ha funnet forskjeller mellom ulike typer av kommuner. Det vil si forskjeller mellom store og små kommuner, mellom kommuner som bruker relativt sett mye på kultur-

formål og kommuner som bruker lite, og så videre. Som analysene i rapporten vil vise, finner vi en rekke forskjeller mellom ulike typer av kommuner. Det vil si at egenskaper ved kommunen, og ikke ved respondenten, langt på vei kan forklare forskjeller mellom kommunene på ulike temaer som tas opp i denne rapporten.

Utvalg og datas representativitet

Et datamateriales representativitet er avhengig av tre forhold. For det første at utvalget er et *sannsynlighetsutvalg*, at det ikke er *systematiske skjevheter* i hvem som svarer eller ikke svarer, og for det tredje *svarprosenten*. Vårt utvalg var i utgangspunktet identisk med populasjonen. Alle norske kommuner fikk tilsendt spørreskjemaet. Det utvalget vi sitter igjen med, består av 80 prosent av populasjonen, og er ene og alene et resultat av *selvseleksjon* – den enkelte mottakers vilje, ønske eller mulighet til å delta i undersøkelsen. Svarprosenten er høy, og utvalgets representativitet er derfor i stor grad avhengig av at det ikke er vesentlige systematiske skjevheter mellom de kommunene som har besvart undersøkelsen, og de som ikke har svart. Det vil si at vi ikke har en sterk over- eller underrepresentasjon av ulike typer kommuner.

I og med at vi har data på kommunenivå, er det mange muligheter til å sjekke i hvilken grad vårt utvalg er representativt for alle norske kommuner da

det finnes mye tilgjengelig statistikk om norske kommuner. Vi har valgt å sammenligne kommunene i utvalget med populasjonen når det gjelder flere ulike forhold, for best å kunne si noe om i hvilken grad utvalget er representativt for alle norske kommuner.

Det føles naturlig å begynne med kommunestørrelse. Per 01.01.2008 hadde norske kommuner i gjennomsnitt 11 017 innbyggere; tilsvarende gjennomsnitt for kommunene i utvalget er på 11 660 innbyggere. Den gjennomsnittlige kommunestørrelsen er altså relativt lik i utvalg og populasjon, selv om utvalgskommunene i gjennomsnitt har 643 flere innbyggere.

I tabell 1.3 under har vi sammenlignet hvor stor andel av befolkningen (over 16 år) i kommunene som har universitets- eller høyskoleutdanning.

Tabell 1.3 Utdanningsnivå i utvalgskommunene og i alle norske kommuner (populasjonen). 2007. Prosent

	Populasjon (SSB)	Utvalg
Under 15,0 prosent av befolkningen over 16 år	31,6	29,6
15,0–17,4 prosent av befolkningen over 16 år	23,4	23,7
17,5–19,9 prosent av befolkningen over 16 år	18,8	18,9
Over 20,0 prosent av befolkningen over 16 år	26,2	27,8

Som vi ser, er det kun små og ubetydelige forskjeller mellom kommunene i utvalg og populasjon når det gjelder hvor stor andel av befolkningen over 16 år som har universitets- eller høyskoleutdanning.

I tabell 1.4 har vi tatt noen få eksempler – og mer eller mindre tilfeldig – fra Kostra over ulike nøkkeltall for kommunenes bruk av penger til kultur, dette for å se om det er noen betydelige skjevheter i materialet når det gjelder kommunenes prioritering av kultur, og eventuelt utelukke at det er de kommunene som prioriterer kultur høyest, som har svart på undersøkelsen. Her har vi brukt tall både for 2007 og 2008.

Igen ser vi at det kun er små forskjeller mellom kommunene i henholdsvis utvalg og populasjon. Den største forskjellen finner vi når det gjelder prosentvis endring i brutto driftsutgifter for kultur 2001–2007. Mens den gjennomsnittlige økningen var på 45 prosent i populasjonen, var gjennom-

Tabell 1.4 Sammenligning mellom utvalgskommunene og alle norske kommuner (populasjonen) for noen tall for kultur hentet fra Kostra. Prosent.

	Populasjon (SSB/Kostra)	Utvalg
Andel av kommunens totale brutto driftsutgifter brukt på kultur 2007	3,2	3,2
Prosentvis endring i brutto driftsutgifter kultur 2001–2007	44,9	47,4
Andel av kommunens brutto investeringsutgifter 2001–2007 brukt på kultur	7,3	7,3
Lønn kultursektoren av totale lønns-kostnader i kommunen	1,8	1,8
Andel av totale salgs- og leieinntekter fra kultur 2007	2,6	2,7
Andel av totale netto driftsutgifter til kultur 2008	4,1	3,9

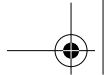
snittsandelen på 47 prosent i utvalget – altså to prosentpoeng høyere. I tillegg ser vi at mens kulturens andel av totale driftsutgifter i 2008 var på 4,1 prosent for alle norske kommuner, var den i vårt utvalg på 3,9 prosent. Dette er ingen vesentlig forskjell, og i tillegg kan vi helt utelukke at kommuner som prioriterer kulturfeltet høyt i sine budsjetter, er overrepresentert i datamaterialet.

Det er altså mye som tyder på at vårt datamateriale er representativt for norske kommuner. Dette er viktig fordi resultatene fra surveymaterialet kan generaliseres fra utvalg til populasjon. Med andre ord vil funn i denne studien ikke bare kunne gjelde for kommunene som inngår i studien, men for alle norske kommuner.

Statistiske teknikker og operasjonalisering av variabler

I rapporten brukes i all hovedsak frekvensfordelinger (en variabel) og krysstabeller (sammenhengen mellom to variabler). I tillegg er det gjennomført flere regresjoner og faktoranalyse (kapittel 9).

En regresjonsmodell er en modell hvor man analyserer flere uavhengige variablers påvirkning på den avhengige variabelen. En regresjonsmodell forenkler framstillingen av analysen i og med at alle resultater kan framstilles samlet i en tabell, og ikke i flere krysstabeller. Men viktigere, en regresjonsmodell kontrollerer for det faktum at de uavhengige variablene påvirker hverandre. For eksempel, hvis vi skal analysere hvilke faktorer som påvirker kommunenes bruk av penger til kultursektoren, kan vi tenke oss at både kommunestørrelse, kommuneøkonomi, poli-

tisk sammensetning av kommunestyret og en rekke andre variabler spiller inn. Samtidig vet vi at kommunestørrelse både påvirker kommuneøkonomien og hvilke partier som sitter med makten. Det er langt mer sannsynlig at Senterpartiet er stort i en liten enn i en stor kommune, mens for Høyre er sammenhengen motsatt. Det er derfor viktig å ta hensyn til dette. En regresjonsmodell kontrollerer for slike sammenhenger, og vi kan på mange måter si at vi er mer sikre på at de sammenhenger vi finner, skyldes den aktuelle variabelens direkte påvirkning, og ikke at det er en bakenforliggende variabel som skaper sammenhengen. Hvis vi finner at politisk parti har betydning for kommunenes økonomiske prioritering av kultursektoren, kan vi være mer sikre på at det virkelig er slik når vi har kontrollert for variabler som påvirker den politiske sammensetningen i norske kommuner.

Regresjonsmodellene¹² presenteres i teksten, men vi har prøvd å forklare resultatene som framkommer av analysen, på en forståelig måte også for lesere som ikke er fortrolig med slike statistiske teknikker.

I kapittel 9 har vi utført en faktoranalyse. Dette er kort fortalt en statistisk teknikk for å gruppere mange variabler. Det er en stor korrelasjonsmatrise hvor man finner hvilke variabler som korrelerer med hverandre (henger/passar sammen). De variablene som danner en gruppe (faktor), vil ha noe felles – de samler seg om noe – og det er derfor vanlig at man finner et samlebegrep for hver av disse gruppene eller faktorene. Dette forenkler også analysen fordi vi kan analysere en gruppe av variabler og ikke hver enkelt hver for seg.

Det er vanlig å forstå signifikanstesting som en test av om man kan generalisere fra et sannsynlighetsutvalg til en populasjon. Men dette er bare én måte å forstå signifikanstesting på. Aaberget & Laake (1984) argumenterer for at signifikanstesting, ifølge statistisk teori, snarere må forstås som en måte å generalisere fra data til de mekanismer som genererer dataene. Det vil si at vi tester om den forskjellen vi finner (for eksempel mellom små og store kommuner), er stor nok til at det er sannsynlig at den er systematisk, med andre ord om det er tilstrekkelig variasjon i variablene. Det finnes altså to typer statistiske teorier for hvordan vi kan trekke generelle konklusjoner utover de innsamlede data – *statistisk*

utvalgsteori og *modellbasert statistisk teori* (ibid.).

Utvalgsteorien hadde vært vel egnet om mitt formål hadde vært å si noe om hvordan norske kommuner arbeider for å forberede seg på en sterkere europeisk integrasjon. Ved bruk av modellbasert statistisk teori muliggjøres en annen form for generalisering, nemlig generalisering til en modell (ibid.). Martinussen (1991) omtaler denne formen for generalisering som analytisk generalisering.

Dette betyr konkret at det ikke har noen betydning for bruk av signifikanstesting av vi har et utvalg som i sin helhet er basert på selvseleksjon, eller i kapittel 2 hvor analysen er basert på Kostra-tall fra alle norske kommuner.

Når vi i analysen skriver at «sammenhengen er signifikant», henvises det til et signifikansnivå på 0,05. Det betyr at det er 95 prosent sikkert at de forskjeller vi finner i vårt utvalg, har gyldighet. Et signifikansnivå på 0,05 prosent kan virke noe strengt i kapittel 2, hvor vi som nevnt ikke har et utvalg av kommuner, men hvor alle norske kommuner inngår. Når vi likevel har valgt å holde oss på 0,05 prosent gjennom hele rapporten, bør man være forsiktig med å bruke signifikans som eneste kriterium for om de ulike sammenhenger som påvises, er reelle i dette kapitlet.

Norske kommuner kan inndeles i ulike grupper – etter størrelse, næringsgrunnlag, beliggenhet, utdanningsnivå, befolkningsutvikling osv. I analysene i denne rapporten har vi valgt å konsentrere oss om fire variabler som grupperer kommuner, som vi antar har betydning for det lokale kulturlivet. De fire variablene er kommunestørrelse, befolkningsutvikling, andel av kommunens innbyggere som er bosatt i et tettsted, og sentralitet. Disse variablene brukes altså til å beskrive og forklare forskjeller mellom kommunene når det gjelder ulike temaer innenfor lokalt kulturliv. Hver av disse variablene er hentet fra SSB, og nedenfor følger en oversikt over hver av disse. I tillegg til disse fire variablene har vi i deler av analysen brukt andel kommunestyrerepresentanter som mål på politisk orientering i kommunen, og vi har også ved et par anledninger brukt utdanningsnivå i kommunen som en forklaringsvariabel.

Når vi har valgt variabler som inngår i analysen, har vi gjort det ut fra om de er operasjonelle mål på faktorer som man kan tenke seg vil påvirke de ulike forhold som analyseres i rapporten. Selv om flere av

12 Regresjonsmodellene i denne rapporten er estimert som lineære regresjonsmodeller i den statistiske programpakken SPSS.

Kommunestørrelse	Uttrykk for kommunestørrelse målt i antall innbyggere. Kilde: SSB befolkningsstatistikk. Tall per 01.01.2008.
Befolkningsendring siste ti år	Mål på i hvilken grad kommunen er en fraflyttingskommune, stabil kommune eller en kommune med befolkningsvekst. Kilde: SSB befolkningsstatistikk. Tall fra 1998–2008.
Andel bosatt i tettsted	Andel av befolkningen i en kommune som bor i tettsted. Angir hvor bypreget en kommune er. Kilde: SSB befolkningsstatistikk. Tall fra 2008.
Sentralitet	SSBs definisjon: Minst sentrale kommuner: Kommuner som ikke fyller kravene til reisetid fra tettstedene. Mindre sentrale kommuner: Kommuner som omfatter et tettsted på nivå 1 eller som ligger innenfor 45 minutters reisetid fra et slikt tettsteds sentrum. Noe sentrale kommuner: Kommuner som omfatter et tettsted på nivå 2 eller som ligger innenfor 60 minutters reisetid fra et slikt tettsteds sentrum. Sentrale kommuner: Kommuner som omfatter et tettsted på nivå 3 (landsdelssenter) eller som ligger innenfor 75 minutters (for Oslo: 90 minutters) reisetid fra et slikt tettsteds sentrum.
Politisk orientering i kommunen	Andel kommunestyrerepresentanter fra de ulike partier (Høyre, Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og andre parti/lister) i inneværende kommunestyreperiode. Kilde: SSB valgstatistikk. Tall fra inneværende periode (2007–2011).
Andel med universitets-/ høyskoleutdanning	Mål på hvor attraktiv kommunen er for personer med høyere utdanning. Andel personer over 16 år. Kilde: SSB utdanningsstatistikk. Tall fra 2008.

disse uavhengige variablene ikke har vesentlig påvirkning på en eller flere av de avhengige variablene i analysen, er de viktige å inkludere i regresjonsanalysen nettopp fordi det er vesentlig å kontrollere de andre uavhengige variablene opp mot

disse. Dette gjelder for eksempel en variabel som kommunestørrelse, som påvirker mange av de andre uavhengige variablene. Det er for eksempel sterk sammenheng mellom kommunestørrelse og befolkningsutvikling.

KAPITTEL 2

Kommunenes økonomiske prioritering av kultur

I dette kapitlet skal vi se nærmere på kommunenes prioritering av kultursektoren, det vil si ulikheter i kommunenes økonomiske prioritering av kulturfeltet. Bakke (2005) viser at det offentlige engasjement i kulturpolitikken kan spores tilbake til 1600-tallet, og trekker fram at det historisk har vært fem forhold som historisk har vært brukt som begrunnelse for å bruke offentlige midler til kulturformål: 1) Tilgjengelighet (sikre kulturelle tilbud til alle eller flest mulig), 2) bevare kulturarven, 3) bidra til å bygge nasjonal selvfølelse, identitet og prestisje utover landets grenser, 4) bidra til folkeopplysning og allmenndannelse og 5) sikre kunstnerisk kvalitet og fornyelse. Kultur betraktes som et fellesgode, og det er dette som historisk har forsvart offentlige kulturkroner. I nyere tid har kultur som virkemiddel for steds-, regional- og næringsutvikling kommet som et nytt argument for offentlig involvering på kulturområdet. I stortingsmelding 22 (2004–2005) heter det blant annet at «kultur kan vere ei drivkraft i den økonomiske utviklinga» (side 5) og «at kultur og kulturbaserte næringer ofte [er] lokalt rofesta og spelar ei viktig rolle i lokal- og regional utvikling» (side 6).¹³

I 2008 brukte norske kommuner samlet 10,9 milliarder kroner til ulike kulturformål – både drift og investeringer.¹⁴ I tillegg brukte fylkeskommunene en drøy milliard og staten drøyt 6,3 milliarder. Seks av ti kulturkroner i 2008 gikk gjennom kommunene, noe som gjør kommunene til en betydelig aktør i det norske kulturlivet.

Det er fokusert på fire problemstillinger i dette kapitlet.

Myrvold (1998:33) viser at kommunenes prioritering av kulturområdet, målt i kulturens andel av kommunens totale netto driftsutgifter, var uendret i perioden 1991 til 1996. Kultursektorens andel av netto driftsutgifter (alle norske kommuner unntatt Oslo) var på 4,4–4,3 prosent i hele perioden. Den første problemstillingen vår er da i hvilken grad vi ser endringer i kommunenes økonomiske prioritering av kultur på 2000-tallet. Prioriterer kommunene kultur høyere sett i forhold til andre oppgaver i kommunen, eller er bildet preget av en lavere prioritering eller ingen endring?

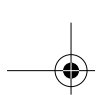
Den andre problemstillingen som undersøkes, er i hvilken grad vi kan se endringer i prioriteringen internt i kulturbudsjettene i norske kommuner. Er bildet preget av en stabil prioritering mellom de ulike oppgavene innenfor kulturområdet, eller er det noen områder som på 2000-tallet utpeker seg som vinnere, mens andre taper i kampen om kulturkronene?

Den tredje problemstillingen er todelt, og fokuserer på hvilke faktorer som påvirker kommunenes prioritering av kulturen. Her er vi spesielt interessert i å se om den politiske sammensetningen av kommunestyret og måten kommunene har valgt å organisere kultursakene, politisk og administrativt, har betydning for den økonomiske prioriteringen av kulturområdet.

Myrvold (1998) fant i sin studie at andel medlemmer av kommunestyret som kom fra Fremskrittspartiet, påvirket hvor stor andel av kommunenes netto driftsutgifter som går til kultur i negativ ret-

¹³ Dette kommer vi nærmere tilbake til i kapittel 7.

¹⁴ Se tabell 2.1.

ning. Hun har derimot ikke sjekket sammenhengen for de andre politiske partiene, noe vi gjør i vår analyse. Finner vi igjen samme negative sammenheng for FrP ti år senere, og i hvilken grad påvirker de andre politiske partiene kommunenes økonomiske prioritering av driftsutgifter til kultur?

Martinussen og Vabo (2002:15) argumenter for at det i sektororienterte hovedutvalg er lettere for politikerne å bli enige på de områdene de har ansvar for, samtidig som politikerne opplever å ha relativt stor innflytelse. Når politikere skal argumentere for sine valg og prioriteringer i kommunestyret, konfronteres de derimot med mer generelle oppfatninger og konkurrerende interesser, og dermed begrenses deres innflytelse. I kommuner hvor man har valgt å ikke ha egne sektorspesifikke utvalg, flyttes konkurransen mellom de ulike tjenesteområdene og hensynet til helheten ned i utvalg og komiteer (ibid.).

Myrvold (1998) fant i sin studie at oppløsningen av sektorspesifikke kulturetater virker negativt med tanke på den økonomiske prioriteringen av kulturen i kommunene. Kommuner uten sektorspesifikk kulturetat prioriterte i signifikant mindre grad kultur enn kommuner som hadde en egen kulturetat. For politiske utvalg var sammenhengen ikke signifikant, men Myrvold (1998:80) konkluderte likevel med at hvis «målet er å utvikle kultursektoren, synes det som om det er formålstjenlig å ha et eget kulturutvalg og en selvstendig kulturetat. En selvstendig kulturetat er i denne forbindelse viktigere enn et eget hovedutvalg for kultur». Basert på egne data skal vi nå se i hvilken grad henholdsvis det å ha et selvstendig kulturutvalg og en selvstendig kulturetat i dag har betydning for kommunenes prioritering av kulturfeltet. Finner vi de samme sammenhenger som Myrvold fant på midten av 1990-tallet, eller er sammenhengene i dag annerledes? Det er også interessant å se videre på bakgrunn for prioriteringer, og spørre om det er forskjeller mellom de ulike partiene når det gjelder kommunens prioritering av kultur.

Den siste problemstillingen som vi vil belyse i dette kapitlet, er i hvilken grad vi kan finne sammenheng mellom kommunenes økonomiske prioritering av kultur og aktivitetsnivået på kulturlivet i kommunen. I hvilken grad finner vi tendenser i retning av at kommuner som prioriterer kulturen relativt sett høyt på kommunebudsjettet, har et høyere aktivitetsnivå i kulturlivet enn kommuner som prioriterer kulturen lavere?

Definisjon av kommunenes prioritering av kultur

Hvor mye penger kommunene bruker på kultur, er et mål på i hvilken grad kommunen prioriterer kulturområdet. Vi har valgt å bruke kulturens andel av netto driftsutgifter per år som mål på kommunenes prioriteringer av kulturområdet. Dette er altså et mål på hvordan kommunene prioriterer kulturen i forhold til de andre kommunale tjenesteområdene. I motsetning til brutto driftsutgifter får nettotallene fram den faktiske kostnaden for kommunene i kroner og øre etter at eventuelle inntekter er fratrasket. Fra 2001 er Kostra-tallene relativt godt dekket for alle kommunene, og følgende ti poster inngår i samleposten netto driftsutgifter til kultur:

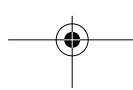
1. Aktivitetstilbud barn og unge
2. Folkebibliotek
3. Kino
4. Museer
5. Kunstformidling
6. Idrett
7. Kommunale idrettsbygg og -anlegg
8. Kommunale kulturskoler
9. Kommunale kulturbygg
10. Andre kulturaktiviteter

Analysen i dette kapitlet vil i hovedsak omhandle alle norske kommuner i perioden 2001 til 2008, og tallene som brukes, er hentet fra SSBs database Kostra.

Kommunenes prioritering av kultur

For hele perioden har kommunenes andel av de offentlige kulturkronene ligget mellom 55 og 60 prosent. Som det framgår av tabell 2.1, økte kommunenes andel av de samlede kulturbevilgningene fra 2001 til 2004, før de i 2005 igjen var nede på om lag samme andel som i 2001/2002. Etter det fikk vi igjen en økning fra 2005 til 2008. Veksten i de totale bevilgninger til kultur (staten, fylker og kommuner) har, beregnet ut fra faste 2008-kroner, vært på 57 prosent siden 2001. Veksten i de fylkeskommunale bevilgningene har økt med 21 prosent, mens den har vært betydelig høyere fra statens side (43 %) og i særdeleshet fra kommunenes side (70 %).

Samlet sett viser analysen at kulturfeltet har fått tilført betydelige nye midler på 2000-tallet. Omregnet i prosent har økningen i kommunale kulturkroner vært større når det gjelder investeringer (180 %

Tabell 2.1 Offentlige overføringer til kultur i perioden 2001–2008. Nominelle kroner.

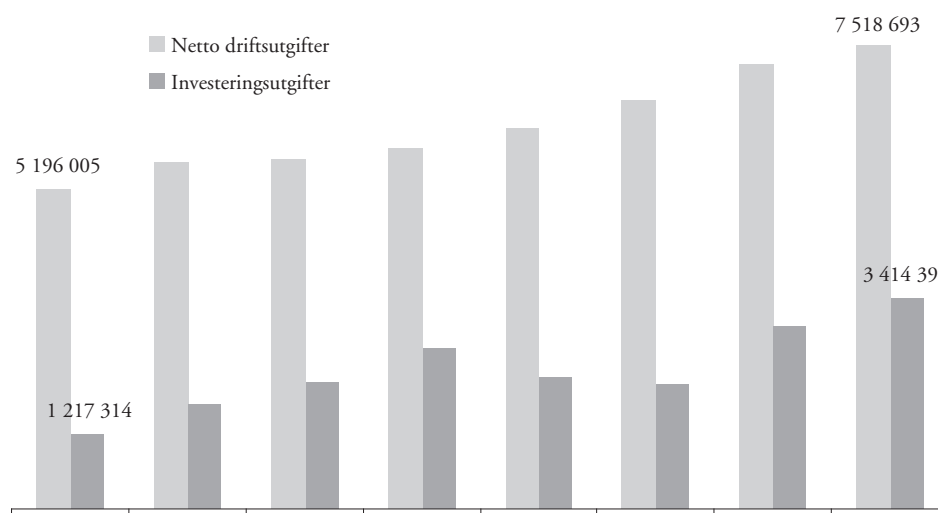
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Staten ¹⁵	3 907 199	4 158 389	4 224 805	4 344 598	5 187 639	5 408 708	5 816 611	6 343 814
Fylkes-kommunene: Netto driftsutgifter	713 685	750 784	781 735	789 181	735 129	873 776	943 741	972 620
Investerings-utgifter	42 876	68 451	38 447	43 977	56 738	38 387	15 473	64 514
Totalt fylke	756 561	819 235	820 182	833 158	791 867	912 163	959 214	1 037 134
Kommunene: Netto driftsutgifter	4 588 186	5 030 614	5 186 349	5 383 835	5 771 979	6 336 358	6 958 110	7 518 693
Investeringsutgifter	1 074 915	1 520 844	1 868 113	2 395 796	1 995 497	1 926 084	2 843 529	3 414 394
Totalt kommune:	5 663 101	6 551 458	7 054 462	7 779 631	7 767 476	8 262 442	9 801 639	10 933 087
Totalte utgifter	10 326 861	11 529 082	12 099 449	12 957 387	13 746 982	14 583 313	16 577 464	18 314 035
Kommunenes andel av samlede kultur- bevilgninger	54,8	56,8	58,3	60,0	56,5	56,7	59,1	60,0

økning) enn for drift (64 % økning) i perioden 2001 til 2008.¹⁶ Det kan for eksempel tyde på en betydelig investering i ulike former for kulturhus (inkludert idrettsbygg) i norske kommuner på 2000-tallet.¹⁷

Hvis vi holder oss til kommunesektoren, finner vi at de samlede netto driftsutgiftene i norske kommuner økte med 46 prosent fra 2001 til 2008, mens netto driftsutgifter for *kultursektoren* økte med 64 prosent i samme periode (målt i faste 2008-kro-

ner). Det vil si at kulturområdet reelt og relativt har styrket sin posisjon og fått en høyere prioritering på 2000-tallet.

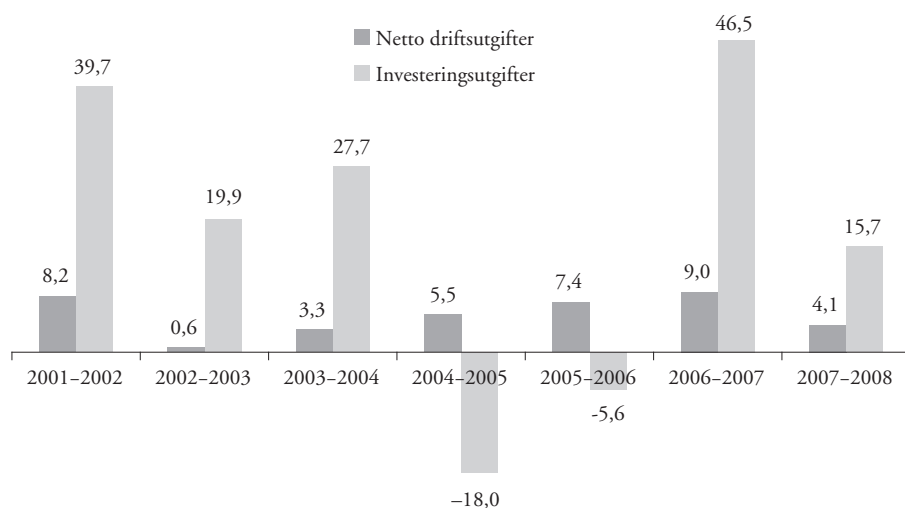
Det har altså vært en ikke ubetydelig økning, målt i faste kroner, på kommunenes kulturbudsjetter, og økningen for kulturområdet har vært større enn for kommunenes totalbudsjett. Kulturens andel av kommunenes samlede driftsbudsjetter økte fra 3,9 prosent i 2001 til 4,4 prosent i 2008. Som det framgår av figur 2.2 nedenfor, har den årlige øknin-

Figur 2.1 Netto driftsutgifter og investeringsutgifter (hele 1000 kroner) til kultur samlet i norske kommuner 2001–2008. Faste 2008-kroner.

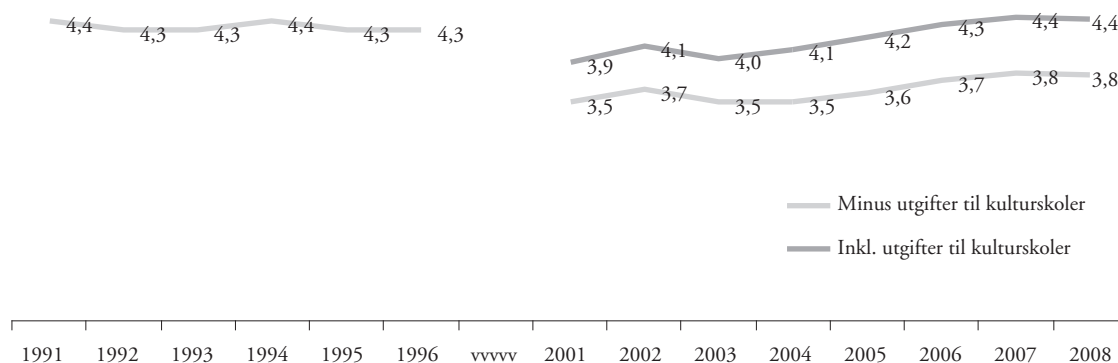
15 Tallene er hentet fra Kirke- og kulturdepartementets prp. nr. 1 for årene 2003–2009 og gjengir regnskapstallene for hvert av årene 2001–2008. Utgifter til Den norske kirke samt til posten «tilskudd til trossamfunn og private kirkebygg» er trukket fra.

16 Dette er også beregnet ut fra faste 2008-kroner.

17 Fylkeskommunenes drifts- og investeringsutgifter til kultur er ikke en del av dette prosjektet, men i tabell V1 og V2 i Tabellvedlegg II foreligger oversikter over fylkeskommunale driftsutgifter og investeringsutgifter for årene 2001 til 2008. Tallene er hentet fra Kostra.

Figur 2.2 Prosentvis økning i netto driftsutgifter og investeringsutgifter hvert år i perioden 2001–2008 samlet for norske kommuner.

Figur 2.3 Kultursektorens andel av kommunenes totale netto driftsutgifter 1991–1996 (Myrvold 1998:33) og 2001–2008 (Kostra).¹⁸

gen i driftsutgiftene til kultur vært størst fra 2001 til 2002 og fra 2006 til 2007, mens den var langt lavere i perioden fra 2002 til 2004. Når det gjelder utviklingen i investeringsutgiftene, viser denne et mer ustabilt mønster med store variasjoner fra år til år.

Som nevnt innledningsvis viser Myrvolds studie (1998:33) at kommunens prioritering av kulturområdet, målt i kulturens andel av kommunens totale netto driftsutgifter, var uendret i perioden 1991 til 1996, og at andelen lå på 4,3–4,4 prosent i hele perioden. I tidsperioden Myrvold studerte, var ikke utgifter knyttet til den kommunale kulturskolen lagt til kultursektoren, men lå under tjeneste for grunnskole. For å kunne sammenligne

kulturfeltets relative posisjon i norske kommuner på 2000-tallet sammenlignet med 1990-tallet har vi derfor laget en framstilling som viser kulturens andel av de totale driftsutgiftene når utgifter til kulturskolen er trukket fra.

Sammenlignet med hva Myrvold (ibid.) fant, ser det ut til at kulturens andel av kommunenes totale driftsutgifter ligger noe lavere på 2000-tallet enn hva de gjorde på begynnelsen av 1990-tallet. Kulturområdet synes med andre ord å ha tapt terreng. Det er først når vi inkluderer driftsutgifter til de kommunale kulturskolene at andelen som går til kulturførmål, kommer opp på samme nivå som på første halvdel av 1990-tallet.¹⁹

¹⁸ Underlaget for tallene i figuren finnes i tabell V3 i tabellvedlegg II.

¹⁹ Det er kun her at driftsutgifter er målt med fratrekk av utgiftene til de kommunale kulturskolene. I de andre framstillingene og analysene i rapporten er utgifter til kulturskoler inkludert i netto driftsutgifter til kultur.

Det skjer også endringer i hvilke kommuner som prioriterer høyt fra år til år, selv om kommunenes aggregerte prioritering av kulturområdet er relativt stabil. En korrelasjonsanalyse viser at det relative forholdet mellom de enkelte kommunenes prioriteringer av kulturområdet er endret fra 2001 til 2008, da det har skjedd en gradvis endring på lista over hvilke kommuner som prioriterer kultur høyt, og hvilke som prioriterer lavt.

Som det går fram av tabell 2.2 nedenfor, er det forskjeller mellom kommunene avhengig av kommunestørrelse når det gjelder prioritering av kulturområdet på de kommunale budsjetter, men sammenhengen er ikke entydig.

Det er de største kommunene (over 20 000 innbyggere) som bruker mest på kultur også relativt sett, mens de minste kommunene (under 2500 innbyggere) bruker nest mest. Samtidig ser vi at forskjellen mellom de minste og de største kommunene har blitt mindre fra 2001 til 2008, og dette skyldes at det kun er de minste kommunene som i noen – om enn marginal – grad har hatt en økning i prioriteringen av kul-

tur på 2000-tallet. For de andre kommunegruppene er situasjonen preget av stillstand i prioriteringen.

Hvilke faktorer påvirker prioriteringen av kulturbudsjettene?

Som vist i forrige avsnitt er det forskjell mellom kommunene i prioritering av kulturfeltet, avhengig av kommunestørrelse. Vi skal nå se nærmere på andre faktorer som også teoretisk kan tenkes å påvirke kommunenes prioritering av kultursektoren, og vi vil inkludere følgende tolv variabler i analysen:

- Kommunestørrelse
- Sentralitet (avstand fra større by)
- Andel av befolkningen bosatt i tettsteder
- Befolkningsutvikling de siste ti år
- Andel i kommunen med lang universitetsutdanning
- Andel av befolkningen i alderen under 17 år²⁰
- Andel frie inntekter per innbygger²¹
- Statlige rammeoverføringer per innbygger²²
- Eiendomsskatt per innbygger²³

Tabell 2.2 Kultursektorens andel av kommunenes totale netto driftsutgifter etter kommunestørrelse, 2001–2007. Gjennomsnittsverdier.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Diff. 2001–08
Under 2500 innbyggere	4,00	4,01	3,84	3,95	4,02	4,20	4,23	4,26	0,26
2500–4999 innbyggere	3,83	3,69	3,58	3,71	3,80	3,95	4,03	3,90	0,07
5000–9999 innbyggere	3,88	3,75	3,63	3,69	3,70	3,73	3,93	3,91	0,03
10 000 – 19 999 innbyggere	3,94	3,82	3,63	3,67	3,68	3,78	3,94	3,98	0,04
Over 20 000 innbyggere	4,59	4,51	4,41	4,50	4,49	4,59	4,63	4,58	–0,01
Total	4,00	3,91	3,78	3,87	3,91	4,04	4,13	4,10	0,10
N	429	427	428	429	429	429	429	427	
Standardavvik	1,63	1,66	1,67	1,61	1,90	1,93	1,96	1,81	
p-verdi, linjer	,112	,244	,201	,278	,576	,882	,645	,633	

20 Relevant fordi mye av kulturaktivitetene er rettet mot gruppen av barn og unge, for eksempel de kommunale musikk- og kulturskolene.

21 Med frie inntekter menes inntekter som kommunene kan disponere fritt. Her inngår skatt på inntekt og formue (inkludert naturressursskatt). Rammetilskudd fra staten inkluderes også normalt i posten frie inntekter, men i denne analysen er disse trukket fra og skilt ut som egen variabel. Eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter er ikke (i Kostra) en del av frie inntekter. Sammen utgjør disse fire inntekstpostene et samlet mål på kommunenes økonomiske handlefrihet.

Som et mål på kommunenes økonomiske handlefrihet kunne vi også valgt netto driftsresultat over de siste 3–5 årene. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan brukes til finansiering av investeringer eller avsettes til senere bruk. Et netto driftsresultat på rundt 3 % av brutto driftsinntekter over en lengre tidsperiode er ansett som et tegn på en sunn og god kommuneøkonomi. Når vi likevel har valgt å benytte frie inntekter, statlige overføringer, eiendomsskatt og konsesjonskraftsinntekter som mål på kommunenes økonomiske handlefrihet, skyldes det først og fremst at det er enklere fordi vi her kan forholde oss til ett år (2007) og ikke trenger å regne ut for hver kommune over flere år for så å lage et gjennomsnittsmål.

22 Statlige rammeoverføringer er i noen grad påvirket av kommunens frie inntekter (skatter) og inntekter på salg av kraft. Jo større inntekter kommunen har, desto lavere blir de statlige overføringene. Det finnes eksempler på skattesterke kommuner («kraftkommuner») som har null i statlige rammeoverføringer.

Tabell 2.3 Ulike faktorerers betydning for andel av kommunens totale netto driftsutgifter til kultur i 2008. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	,327	,583		,561	,575
Antall innbyggere i kommunen	,000	,000	-,034	-,745	,457
Beliggenhet, sentralitet	-,243	,072	-,172	-3,378	,001
Andel bosatt tettsted	,016	,003	,248	4,860	,000
Befolkningsutvikling siste ti år	,017	,010	,102	1,722	,086
Andel over 25 år med lang universitetsutdanning	,021	,043	,025	,483	,630
Andel av befolkningen under 17 år	,000	,000	-,008	-,207	,836
Frie inntekter per innbygger	,137	,024	,390	5,718	,000
Statlige rammeoverføringer per innbygger	,026	,011	,153	2,359	,019
Eiendomsskatt per innbygger	,001	,000	,241	3,718	,000
Konsesjonskraftinntekter per innbygger	,000	,000	,026	,583	,560

R^2 ,366

- Konsesjonskraftinntekter per innbygger²⁴
- Andel representanter fra de ulike politiske partiene i kommune-/bystyret
- Om kommunen har eget hovedutvalg for kultur
- Om kommunen har egen kulturretat

Når det gjelder de to siste variablene – om kommunene har eget hovedutvalg for kultur og/eller egen kulturretat – er vi avhengig av å støtte oss på data fra vår egen survey. Vi har derfor valgt å først foreta en analyse av de ti første variablene hvor vi får inkludert alle kommunene i analysen, for så å gjennomføre en analyse av alle de tolv uavhengige variablene, der de to siste kun omfatter 80 prosent av kommunene.²⁵

Analysen gjennomføres som en regresjonsanalyse, og gir en samlet framstilling av påvirkningen fra de uavhengige variablene på andelen av totale netto driftsutgifter i kommunen som går til kulturområdet.

De ti uavhengige variablene i regresjonsmodellen forklarer 37 prosent av forskjellen (variansen) i

kommunenes prioritering av kulturområdet.²⁶ Fem av de uavhengige variablene i modellen gir signifikante bidrag: hvor sentralt kommunen ligger i landet i forhold til en større by, andel av kommunens innbyggere som er bosatt i tettsteder, frie inntekter per innbygger, statlige rammeoverføringer per innbygger og eiendomsskatt per innbygger.²⁷ Av disse variablene har frie inntekter per innbygger størst betydning for kommunenes økonomiske prioritering av kultur.

Vi finner altså at jo mer perifert en kommune ligger i forhold til en større by, desto større andel av kommunens totale driftsutgifter går til kulturformål. I tillegg er det slik at hvor desentralisert bosettingen er innad i kommunen, også har signifikant betydning for kommunenes prioritering av kulturen, men her er sammenhengen motsatt. Jo mer tettbygd bosettingen i kommunen er, desto større andel av kommunebudsjettet går til kulturformål. Det vil si at kombinasjonen usentral beliggenhet i landet og sentral bosetting i kommunen er faktorer

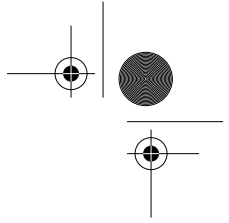
23 280 kommuner har innført eiendomsskatt (2007).

24 156 kommuner har konsesjonskraftinntekter (2007).

25 Dette skyldes 80 % svar i spørreundersøkelsen *Lokalt kulturliv 2008* (se kapittel 1).

26 $R^2=0,366$. Angir hvor mye av variasjonen (forskjellen) i andel av kommunens totale netto driftsutgifter som i 2008 gikk til kultur, som kan forklares av de uavhengige variablene som er med i modellen. Det betyr at 63 % av forskjellene mellom kommunene må forklares av andre forhold/variabler som ikke er inkludert i modellen.

27 Befolkningsutviklingen i kommunen de siste ti årene er ikke signifikant på 0,05-nivå ($p=,086$). I en tilsvarende analyse for 2007 var befolkningsutvikling signifikant, og det er altså en tendens i retning av at denne faktoren har en viss betydning for kommunenes prioritering av kultur. Jo mer positiv befolkningsutviklingen har vært, desto større andel av kommunens budsjetter går til kultur. Her kan kanskje noen være fristet til å si at det er en prioritering av kulturen som gir en positiv befolkningsutvikling, men analysen gir ingen sikre holdepunkter for en slik konklusjon. Det betyr derimot ikke at det ikke er noen kausal sammenheng mellom befolkningsutvikling og det å satse på kultur. Flere studier som har sett på folks bostedspreferanser, viser at et godt kulturtilbud vurderes som en viktig faktor for bolyst (bl.a. Sørli 2006, Storstad et al., 2009).

som i seg selv bidrar til å øke kulturens andel av kommunens totale budsjett. Bypregede utkantkommuner bruker altså mest på kultur relativt sett.

Ifølge Berg (2001:12) har kommuner med en spredt bosetting større kostnader knyttet til tjenestetilbudet på kulturfeltet. Kommuner med spredt bosetting må med andre ord bruke mer penger for å oppnå samme tilbud som kommuner med mindre spredt bosetting. En innfallsvinkel til dette kan være at forskjellen ikke er uttrykk for ulik prioritering (ønske om å prioritere), men mer et uttrykk for hva som er nødvendig. Vi finner imidlertid at kommuner med spredt bosetting bruker relativt sett mindre på kultur enn kommuner med en tettere befolkningsskonsentrasjon. Vi må anta at en spredtbygd kommune har større kostnader knyttet til tjenestetilbudet også på andre sektorer – skole, barnehage, sykehjem osv. Vårt mål for kommunenes prioritering av kulturen er et mål som måler den relative prioriteringen overfor andre tjenestoområder, og vår modell må antas å kontrollere nettopp for at spredtbygde kommuner har høyere kostnader i sin drift av andre tjenester.

De tre siste variablene som slår signifikant ut, er alle økonomiske faktorer (frie inntekter, statlige rammeoverføringer og eiendomsskatt per innbygger), og alle disse variablene har en positiv effekt på hvor stor andel av driftsbudsjettet som brukes til kultur. Størst effekt har frie inntekter, og denne variabelen gir mest forklaringskraft av alle de ti uavhengige variablene som er inkludert i modellen. Det vil si at jo større økonomisk handlefrihet en kommune har, desto større andel av de kommunale kronene går til kulturformål. Dette kan tolkes som at kultur i noen grad er en overskuddsaktivitet; når kommunen har en viss økonomisk frihet til å disponere til formål utover de helt nødvendige, så vinner kulturen på dette. Det vil også bety at kulturfeltet i kommuner med anstrengt økonomi og liten handlefrihet taper i prioriteringen om kronene, og at det i disse kommunene i liten grad ytes noe ekstra utover lovpålagte oppgaver som kulturskoletilbud og bibliotekdrift.

Betydningen av politiske partier

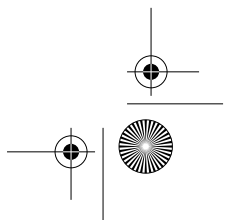
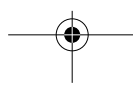
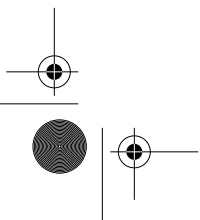
For å se i hvilken grad den politiske sammensetningen av kommunestyrene har betydning for prioriteringen av kultur, har vi laget variabler som viser hvor stor andel hvert enkelt politisk parti har av representantene i kommunestyrene. I en studie av politisk påvirkningskraft i norske kommuner konkluderer

Martinussen (2004) med at politikere i partier som sitter i posisjon, har større betydning for de valg som treffes, enn politikere i opposisjonspartiene. I tillegg til at muligheten til å påvirke budsjettdisposisjoner er større for politikere som er medlemmer av partier i posisjon, øker denne med alder, om man er ansatt politiker eller ikke, og mulighetene er større i små kommuner enn i store kommuner (Martinussen 2004). I vårt tilfelle er det interessant å se i hvilken grad vi finner at politisk parti har betydning for prioriteringer på kulturektoren.

Vi har laget variabler for hvert enkelt politisk parti som viser hvor stor andel fra hvert parti som sitter i kommune-/bystyret, men har ikke kontrollert for om partiet er i opposisjon eller posisjon. Det er også viktig å huske at vi her kun ser på kommunenes prioritering av *drift*, og ikke av investeringer til kultur, dette fordi det er problematisk å måle forskjeller mellom kommunene i investeringer til kulturformål for ett enkelt år, da kommuner som har hatt større investeringer i foregående år, ikke vil fanges opp, men kun de kommunene som akkurat dette året er i gang med en større investering. Skal man måle forskjeller mellom kommunene i investeringer, bør dette gjøres over en lengre tidsperiode.

Vi har kjørt regresjonsmodeller for hvert enkelt parti sammen med de variablene som inngår i regresjonsmodellen i tabell 2.3. Det vil si at betydningen av de enkelte politiske partiene er kontrollert for variabler som kommunestørrelse, beliggenhet, økonomisk handlefrihet og lignende. Modellen inkluderer altså nå elleve uavhengige variabler – de ti i tabell 2.3 og andelen kommunestyrerepresentanter fra hvert politiske parti i tabell 2.4. Resultatene for hvert av de politiske partiene er gjengitt i tabell 2.4 under.

Tre partier gir signifikant utslag: Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre. For Ap er sammenhengen positiv opp mot den uavhengige variabelen, mens den er negativ for FrP og Venstre. Det vil altså si at jo større andel av kommunestyrets representanter som er Ap-representanter, desto større andel av kommunens driftsbudsjett går til kulturformål. Og jo større andel representanter fra Venstre eller FrP, desto mindre andel av de kommunale kronene går til kulturformål.²⁸ For de andre politiske partiene finner vi ingen signifikant effekt, og kan derfor konkludere med at representasjon fra disse politiske partiene i landets kommunestyre ikke påvirker prioriteringen av størrelsen på kulturbudsjettene. Her kan det selvsagt finnes unntak i enkeltkommuner, men

Tabell 2.4 Andelen representanter fra ulike politiske parti i kommunestyret sin betydning for andel av kommunens totale netto driftsutgifter til kultur i 2008. Lineær regresjon kontrollert for variabler i tabell 2.3.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.	R ²
Andel representanter fra Arbeiderpartiet	0,019	0,006	0,142	3,366	,001	0,383
Andel representanter fra Fremskrittspartiet	-,025	,009	-,134	-2,746	,006	,377
Andel representanter fra Høyre	-,006	,008	-,037	-,794	,428	,367
Andel representanter fra Kristelig Folkeparti	-,016	,010	-,067	-1,572	,117	,369
Andel representanter fra Senterpartiet	,007	,006	,054	1,161	,246	,368
Andel representanter fra Sosialistisk Venstreparti	,013	,015	,034	,831	,407	,367
Andel representanter fra Venstre	-,026	,012	-,086	-2,139	,033	,373
Andel representanter fra andre parti/lister	-,002	,004	-,017	-,374	,709	,366

på aggregert nivå finner vi ingen sammenheng.²⁹ Samtidig skal vi her være noe forsiktig med å konkludere ene og alene ut fra signifikansnivå. Vi var innledningsvis inne på at vi i dette kapitlet har en analyse som inkluderer alle norske kommuner, og signifikansnivå kan da ikke brukes som en test av om resultatene kan generaliseres fra utvalg til populasjon. Vårt utvalg er her lik populasjonen. Når vi her har en analyse fra ett enkelt år, kan vi betrakte dette som et tenkt utvalg for flere år, og at de sammenhenger vi finner, testes opp mot om det er sannsynlig at de mønstre vi finner for dette året, også gjelder for flere år, altså hvor sannsynlig våre resultater er mer generelt. Samtidig ser vi at signifikansnivået er relativt høyt for alle ikke-signifikante sammenhenger (Ap, Venstre og FrP), dog med unntak for KrF ($p=,117$). Vi ser at den standardiserte betakoeffisienten for KrF ($-,067$) ikke er mye lavere enn for Venstre ($0,086$), og det er derfor ikke usannsynlig at KrF også er et av de partiene som bidrar til å redusere kulturens andel av driftsbudsjettet.

Vi finner altså igjen samme negative sammenheng for FrP som Myrvold (1998) fant i 1998. Den gang var FrPs negative sammenheng ikke signifikant på ,005-nivå, men på 0,010-nivå. Vi finner med andre ord en mer tydelig negativ sammenheng for FrP i dag enn den var for ti år siden.

Det vi her har analysert, er sammenhengen mellom de politiske partienes styrke i kommune-/bystyret og kommunens prioritering av kultur på driftsbudsjettet. Det er altså ikke tatt hensyn til investeringsutgifter til kulturformål.³⁰ Vi tar derfor forbehold om at sammenhengen mellom politiske partier og prioritering av investeringer til kultur ikke samsvarer med hva vi finner for prioriteringer av driftsutgifter til kultur.

Betydningen av politisk og administrativ organisering av kulturområdet

Vi skal nå se i hvilken grad det er sammenheng mellom politisk og administrativ organisering av kulturen og kommunenes prioritering av kultur. Med den nye kommuneloven fra 1993 fikk kommunene større frihet til selv å velge organisering av sine tjenesteområder. I årene etter skjedde det en omorganisering i norske kommuner, og flere kommuner valgte å organisere kultursakene sammen med andre tjenesteområder. Det ble med andre ord færre rene kulturkomiteer og -etater (Myrvold 1998). Tall fra vår survey viser at 29 prosent av kommunene har egne kulturutvalg, mens 46 prosent har egen kulturetat. 14 prosent av kommunene har både eget kulturutvalg og -etat. I kapittel 3 og 4 kommer vi nærmere tilbake til dette, men hovedkonklusjonen er at

28 I forbindelse med stortingsvalget høsten 2009 pågikk det en mediedebatt om i hvilken grad kulturen ville tape på et Fremskrittsparti med regjeringsmakt. I et oppslag i Aftenposten 15. juli 2009 konkluderes det med at «FrP-kommunene er kulturvinnerne», og det vises til at det ikke «skorter på kultursatsningen» i de to FrP-styrte kommunene Os og Tønsberg, til tross for at partiet «skriver i sitt partiprogram at de som eneste norske parti ikke vil bruke mer offentlige penger på kultur».

29 Vi har også kjørt tilsvarende regresjonsmodell for 2007, og får samme resultat: Arbeiderpartiet bidrar positivt til kulturbudsjettet, mens Venstre og Fremskrittspartiet drar i motsatt retning.

30 Som vi tidligere har vært inne på, er det mer «komplisert» å foreta analyser av hva som kan forklare forskjeller mellom kommunene når det gjelder investeringer på kulturområdet. I motsetning til driftsutgifter, er investeringsutgifter gjerne konsentrert om noen få år, og man trenger derfor en analyse som favner flere år for å være mer sikker på at man kan fange opp faktorer som forklarer forskjeller kommunene imellom når det gjelder investeringer.

andelen kommuner med eget kulturutvalg er betydelig redusert de siste 15 årene, mens det ikke har skjedd endringer når det gjelder andelen kommuner med egen kulturetat.

Som nevnt innledningsvis fant Myrvold (1998) at kommuner med egen sektorspesifikk kulturetat prioriterte kultursektoren høyere enn kommuner som ikke hadde egen kulturetat. Vi har tatt opp denne problemstillingen for å se om vi – ti år senere – finner tilsvarende sammenheng.

I tabellen nedfor har vi satt inn to nye variabler i forhold til regresjonsmodellen i tabell 2.3. For det første en variabel som måler kommunenes politiske organisering av kulturfeltet. Denne er delt inn i fire kategorier, og kommuner som har valgt å ha eget kulturutvalg, er referansekategori. De tre andre kategoriene er kommuner som har valgt å ha kultur i utvalg sammen med andre saksområder, kommuner med funksjonsorganisering, og den siste kategorien er kommuner som har valgt andre organisasjonsmodeller. Den andre variabelen måler kommunenes administrative organisering av kultursektoren, og alle kommuner som har valgt å ha egen

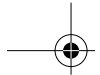
kulturetat, er referansekategori. Videre er kultur i etat sammen med flere andre saker egen kategori, og det er også kommuner som har valgt å fordele kultursakene på flere etater. De to siste administrative organisasjonskategoriene er kommuner som har valgt en to-nivå-modell, altså kultur direkte underlagt kommunens sentraladministrasjon, og her har vi også en kategori som omfatter de andre mulige organisasjonsmodellene.

Ved å inkludere disse variablene i modellen forklarer variablene 42 prosent av variasjonen i hvordan kommunene prioriterer kulturen økonomisk. Fem av variablene er nå signifikante: hvor sentralt beliggende kommunen ligger i landet, hvor spredt bosettingen er i kommunen, frie inntekter, rammeoverføringer og eiendomsskatt per innbygger, i tillegg til at kommuner som har lagt kultur direkte under sentraladministrasjonen, i signifikant mindre grad prioriterer kultur enn kommuner som har en egen kulturetat. Ingen av de andre organisasjonsmodellene – verken politisk eller administrativt – har signifikant påvirkning på kommunenes økonomiske prioritering av kultur.

Tabell 2.5 Ulike faktorerers betydning for andel av kommunens totale netto driftsutgifter til kultur i 2008. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	,443	,665		,666	,506
Antall innbyggere i kommunen	,000	,000	–,067	–1,337	,182
Beliggenhet, sentralitet	–,274	,082	–,191	–3,355	,001
Andel bosatt tettsted	,016	,004	,246	4,187	,000
Befolkningsutvikling siste 10 år	,010	,010	,060	,939	,349
Andel over 25 år med lang universitetsutdanning	,041	,051	,046	,805	,421
Andel av befolkningen under 17 år	,000	,000	–,017	–,395	,693
Frie inntekter per innbygger	,151	,026	,412	5,729	,000
Statlige rammeoverføringer per innbygger	,029	,013	,163	2,257	,025
Eiendomsskatt per innbygger	,001	,000	,260	3,912	,000
Konsesjonskraftinntekter per innbygger	,000	,001	–,010	–,221	,825
Politisk organisering (eget kulturutvalg referansek.)					
– Kulturutvalg sammen med andre saksområder	–,075	,270	–,016	–,279	,781
– Funksjonsorganisering	–,261	,234	–,069	–1,118	,264
– Andre organisasjonsmodeller	–,375	,255	–,092	–1,468	,143
Administrativ organisering (egen kulturetat referansek.)					
– Kultur i etat sammen med andre saker	–,163	,187	–,041	–,874	,383
– Kultur fordelt på flere etater	–,295		–,043	–,944	,346
– Direkte under sentraladministrasjonen	–,587	,273	–,105	–2,153	,032
– Annen organisering	,447	,499	,039	,896	,371

R^2 ,416

I sin studie fra 1998 hadde Myrvold kun dikotomisert variabelen for administrativ organisering – kommuner som hadde versus kommuner som ikke hadde egen kulturetat. Hun fant altså at det å ha egen kulturetat bidrar til at kulturområdet prioriteres sterkere økonomisk i kommunene (Myrvold 1998). Våre resultater viser ikke at det å ikke ha en egen kulturetat (altså en etat uten andre saksfelt) ikke bidrar mer positivt til kulturbudsjettet enn kommuner som ikke har en «ren» kulturetat, eller kommuner som fordeler kultursakene på flere etater. Derimot viser vår analyse at forskjellen i dag går mellom de kommunene som har valgt å ha etater, og de som har valgt å legge kultur direkte under sentraladministrasjonen. Likevel er det parallellt til funnene fra 1998, og disse ligger i hva som er den mest sannsynlige forklaringen på forskjellen. Det vi si at mens Myrvold (ibid.) argumenterte for at de som ikke har en «ren» kulturetat, i mindre grad har noen som føler seg forpliktet til «å snakke inn» kulturen i kommunen. Det er med andre ord ingen som føler seg forpliktet til å ta opp kampen for kulturen i kommunen. Det er all grunn til å tro at dette også kan gjelde for kommuner som har valgt å legge kulturen direkte inn under sentraladministrasjonen. Man har riktignok flere resultatenhetsledere som rapporterer direkte til «sin» person i sentralledelsen, men det kan altså tyde på at dette ikke gir det samme «trykket» på å utløse kulturkroner som i kommuner med etater og etatsledere.

Det å organisere kulturen administrativt i en egen kulturetat kan i seg selv betraktes som et mål på kommunens prioritering av kulturfeltet. Samtidig kan man argumentere på samme måte når det gjelder det å organisere kulturen politisk i et eget hovedutvalg. Men altså: En politisk prioritering av kulturen ved eget hovedutvalg for kultur har ingen effekt på kommunenes økonomiske prioritering av kulturen, noe heller ikke egen kulturetat synes å ha i noen avgjørende grad.

Berg (2001) finner i en studie av kommunenes økonomiske prioritering av idrett fra midten av 1990-tallet andre resultater. Også hun kontrollerer for en rekke variabler, men finner at når man kun ser på den andelen som går til idrett, er det den politiske organiseringen som har signifikant betydning, og ikke den administrative organiseringen. Kommuner som har eget hovedutvalg for kultur, prioriterer i signifikant større grad idrett sammenlignet med kommuner som ikke har eget kulturutvalg. Om kommu-

nen har egen kulturetat eller ikke, har ingen betydning på kommunens økonomiske prioritering av idrett. Dette kan tolkes som at det er politikerne som taler idrettens sak, mens kulturadministrasjonen – som i større grad består av ansatte med kulturfaglig bakgrunn – taler kulturens sak. En mulig tolkning kan også være at det er større tverrpolitisk enighet (og mindre kontroversielt) å satse på idrett sammenlignet med øvrig kultur.

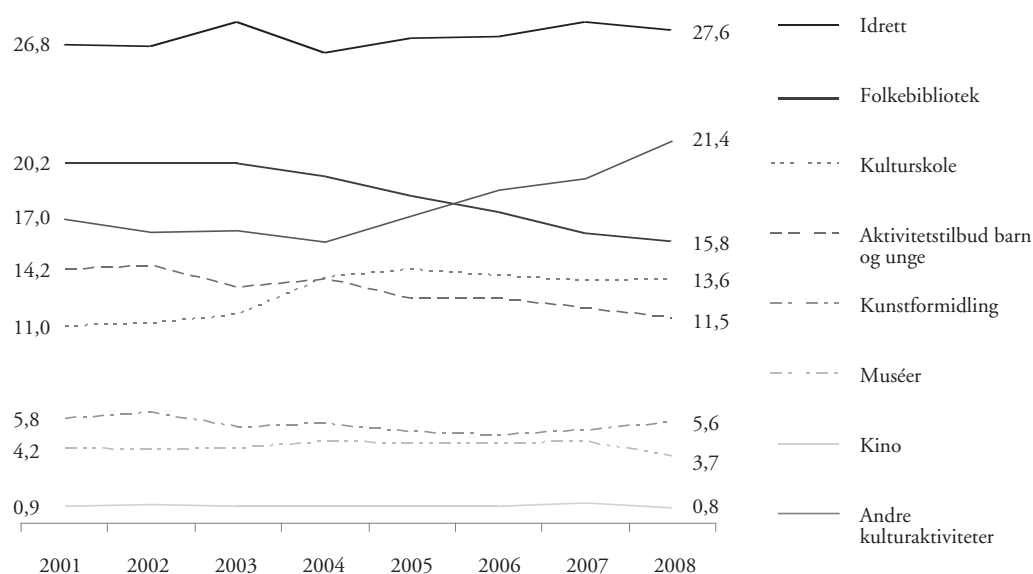
Prioriteringer innad i de kommunale kulturbudsjettene

I dette avsnittet skal vi se nærmere på i hvor stor grad kommunene prioriterer ulike områder i kultursektoren, og hvordan utviklingen har vært for de ulike områdene på 2000-tallet.

Som vi ser av figur 2.4, er driftsutgifter til kino, museer og kunstformidling de områdene som utgjør minst andel av de samlede driftsutgiftene på kulturområdet. Hver tiende kulturkrone gikk i 2008 til disse aktivitetene, og det er omtrent det samme som i 2001. Her har det altså skjedd ubetydelige endringer i løpet av 2000-tallet. Idrettens andel av kulturbudsjettet er også relativt uendret i perioden, men stikker av med i overkant av hva som samlet brukes på kino, kommunale musikkskoler og andre kulturaktiviteter til barn og unge.

De kommunale kulturskolenes andel av kulturutgiftene var i 2008 på 14 prosent, noe som er 3,5 prosentpoeng høyere enn i 2001. Samtidig ser vi at andelen som går til andre aktivitetstilbud for barn og unge, er redusert fra 14 prosent i 2001 til 12 prosent i 2008. Det vil si at det totale kulturtilbudet til barn og unge ser ut til å være preget av den samme prioriteringen på hele 2000-tallet.

I den grad vi kan snakke om tapere på de interne kommunale prioriteringslistene, er det folkebibliotekene. Deres andel av det kommunale kulturbudsjettet er redusert fra 20 prosent i 2001 til 16 prosent i 2008. Vinneren er sekkeposten «andre kulturformål», som andelsvis har økt fra 17 til 21 prosent i 2008. Økningen er på 4,1 prosentpoeng, noe som i seg selv ikke er betydelig. Den står likevel fram som en vesentlig endring i og med at alt annet – med unntak av bibliotekdriften – framstår som stabilt og uendret. Hva som inngår i sekkeposten «andre kulturaktiviteter», vil naturlig nok variere fra kommune til kommune, men det er grunn til å anta at denne posten inneholder aktivi-

Figur 2.4 Netto driftsutgifter kultursektoren 2001–2008³¹ fordelt på aktivitetsområde. Prosent (Kostra).

teter som ikke lar seg plassere innenfor noen av de andre fastsatte postene. Støtte til – og arrangement av – festivaler og andre større kulturarrangement kan være en slik aktivitet som kommunene har plassert i denne restposten. I den grad dette er riktig, viser endringen at satsningene på «det nye» (festivaler, større kulturarrangement o.l.) har gått på bekostning av noe av «det gamle».³²

Aktivitetsnivå og økonomisk prioritering

I spørreskjemaet ble de kulturansvarlige i kommunene bedt om å angi hvor aktivt de vurderte kulturlivet i kommunen å være på ulike områder. Dette er altså ikke et objektivt mål på aktivitetsnivået i de enkelte kommuner, men gir samlet likevel en oversikt over aktivitetsnivået mellom de ulike kulturaktivitetene, og kan også si noe om forskjeller kommunene imellom.

Tabell 2.6 Aktivitetsnivå på ulike kulturområder i kommunen. Prosent og gjennomsnittsverdi.

	1 (svært passivt)	2	3	4	5	6 (svært aktivt)	Gjennomsnitt
Kor	3,4	4,4	11,2	19,7	32,5	28,8	4,6
Korps/orkester	4,7	6,6	12,5	21,0	29,8	25,4	4,4
Annen form for musikkutøvelse	0,6	3,5	21,8	28,1	31,9	14,2	4,3
Scenekunst (teater, revy o.l.)	5,7	11,3	24,2	27,0	18,6	13,2	3,8
Dans	10,3	18,1	25,9	22,2	13,1	10,3	3,4
Billedkunst	11,9	21,0	24,8	19,4	13,2	9,7	3,3
Litteratur	18,8	27,9	25,7	14,4	9,1	4,1	2,8
Filmproduksjon	49,5	24,6	12,6	7,6	2,8	2,8	2,0

31 Tallene for 2008 er ikke direkte sammenlignbare i forhold til de andre årene. Fra og med 2008 inneholder Kostra-statistikken to nye kategorier (utgifter til idrettsbygg og idrettsanlegg og utgifter til kommunale kulturbygg), altså en mer detaljert registrering av utgiftene i kultursektoren. Vi har valgt å plassere utgifter til idrettsbygg og idrettsanlegg i kategorien «idrett», og utgifter til kommunale kulturbygg under kategorien «andre kulturaktiviteter».

32 Vi har analysert i hvilken grad den interne prioriteringen av kulturbudsjettet kan forklares ut fra kjennetegn ved kommunen, men finner svært få signifikante sammenhenger. Det vil si at det i liten grad synes å være slik at hvilke prioriteringer kommunene gjør internt i kulturbudsjettet, varierer med variabler som kommunestørrelse, sentralitet, politisk sammensetning, om kommunen har egen kulturetat, eller lignende. Det er andre faktorer som forklarer forskjellene i prioriteringer innad i kulturbudsjettene mellom kommunene, og det kan også være slik at variasjonene er mer eller mindre tilfeldige. Det vil si at det her i liten grad er strukturelle mønstre.

Tabell 2.7 Aktivitet på ulike kulturområder i kommunen etter kommunestørrelse. Prosent.

	Under 2500 innb.	2500–4999 innb.	5000–9999 innb.	10 000–19 999 innb.	Over 20 000 innb.	Totalt
Lav aktivitet	61,4	41,3	24,2	17,9	9,5	35,8
Middels aktivitet	25,3	38,8	34,8	28,2	21,4	30,6
Høy aktivitet	13,3	20,0	40,9	53,8	69,0	33,5
Sum	100,0	100,1	99,9	99,9	99,9	99,9
N	83	80	66	39	42	310

Kendall's tau-b ,392, t-verdi 9,278, $p < ,001$

Hvis vi ser Kommune-Norge under ett, er aktivitetsnivået lokalt størst når det gjelder kor, korps/orkestre og andre former for musikkutøvelse, og lavest når det gjelder litteratur og filmproduksjon.

Vi har laget en indeks for aktiviteten på alle de kulturområdene som er presentert i tabell 2.6, det vil si et samlet mål på aktiviteten i det lokale kulturlivet i kommunene. Hensikten med dette er todelt. For det første å få et bilde av forskjellene mellom store og små kommuner, samt å analysere i hvilken grad vi finner sammenheng mellom de kulturansvarliges vurdering av aktivitetsnivået og hvor høyt kommunen prioriterer kultur økonomisk. Fører høy økonomisk prioritering av kultur til høyere aktivitet på kulturområdet i kommunen?

Samleindeksen for aktivitetsnivå på lokalt kulturliv er delt i tre grupper: lav, middels og høy aktivitet. Hver av de tre gruppene består av om lag 1/3 av kommunene. I tabell 2.7 nedenfor er denne inndelingen brukt for å se i hvilken grad aktivitetsnivået varierer avhengig av kommunestørrelse.

Vurderingene som de kulturansvarlige i kommunene har gjort, varierer i høyeste grad med kommunestørrelse. Jo større kommunen er, desto høyere

vurderes aktivitetsnivået å være. Hele 61 prosent av de minste kommunene faller i gruppen med lavest aktivitetsnivå i kulturlivet, mens kun 10 prosent av de største kommunene er innenfor denne gruppen.

Det at aktivitetsnivået vurderes som langt lavere i de små enn i de store kommunene, kan vurderes på ulike måter. Det er ingen tvil om at tilbudet innenfor kulturlivet er større jo større kommunen er. Dette gjelder våre valgmuligheter både som tilskuere og som deltakere. Til tross for dette kan aktivitetsnivået relativt sett være høyt også i mindre kommuner, spesielt innenfor enkelte områder. Hvis vi ser på forskjellene mellom store og små kommuner for hver av aktivitetene (tabell 2.8), så ser vi at forskjellen mellom de aller minste og de største kommunene er størst for dans, billedkunst og litteratur – altså de klassiske høykulturelle kulturformene. Når det gjelder kor og andre former for musikkutøvelse, er forskjellen i aktivitetsnivå opplevd som ubetydelig.

Vi skal nå gå over til å se i hvilken grad vi finner noen sammenheng mellom hvor høyt kommunene prioriterer kultur økonomisk,³³ og aktivitetsnivået på kulturområdet i kommunene. Som det går fram av tabell 2.9, er det ikke forskjeller i hvor stor andel

Tabell 2.8 Aktivitet på ulike kulturområder i kommunen etter kommunestørrelse. Gjennomsnittsverdi.

	Under 2500 innb.	2500–4999 innb.	5000–9999 innb.	10 000–19 999 innb.	Over 20 000 innb.	Sig. linjer
Kor	4,35	4,67	4,80	4,65	4,57	,263
Korps/orkestre	4,15	4,15	4,70	4,57	4,83	,001
Annen form for musikkutøvelse	4,27	4,20	4,22	4,44	4,55	,140
Scenekunst (teater, revy)	3,62	3,60	3,89	4,03	4,29	,001
Dans	3,18	3,39	3,32	3,35	4,10	,006
Billedkunst	2,87	3,30	3,39	3,62	3,74	,003
Litteratur	2,39	2,93	2,85	2,82	3,21	,070
Filmproduksjon	1,84	2,03	1,88	1,82	2,48	,004

33 Her bruker vi samme variabel som tidligere, nemlig kulturens andel av det totale driftsbudsjettet for kommunene i 2008.

Tabell 2.9 Aktivitet på ulike kulturområder i kommunen etter kommunestørrelse 2008. Gjennomsnittsverdier.

	Netto driftsutgifter kultur sin gjennomsnittlige andel av kommunenes samlede netto driftsutgifter 2008
Lav aktivitet	3,685
Middels aktivitet	4,011
Høy aktivitet	4,014
Sum	3,896
N	309

2008: F-verdi 1,334, $p=,249$ (lineær)

av kommunens utgifter som går til kultur mellom de kommunene som har et middels og et høyt aktivitetsnivå. De kommunene som har et lavt aktivitetsnivå, prioriterer kulturområdet lavere enn de andre kommunene gjør, men heller ikke her er det en signifikant forskjell.

Ut fra tabell 2.9 kan vi altså ikke konkludere med at det er sammenheng mellom hvor høyt kommunene prioriterer kulturen økonomisk, og hvor aktivt kulturlivet i kommunen er. Vi utførte også samme analyse for 2007, og fant da samme tendens, men her var forskjellen i økonomisk prioritering av kultur mellom de tre aktivitetsnivåene signifikant ($p=,021$). Hvis vi ser analysene for de to årene sammen, kan det altså tyde på at det er en viss sammenheng mellom økonomisk prioritering og kulturell aktivitet i kommunen. Kommuner som prioriterer kultur lavt på sine budsjetter, er også kommuner som har et lavt aktivitetsnivå. Å prioritere kulturen høyt er derimot ikke nødvendigvis et mål på høyt aktivitetsnivå – det kan like gjerne være middels, ifølge vår sammenstilling.

Til tross for at vi her finner en signifikant sammenheng mellom kommunens økonomiske prioritering av kulturområdet og aktivitetsnivå i kulturlivet for 2007, skal en likevel være forsiktig med å konkludere med at det er en slik sammenheng. For det første har vi i denne undersøkelsen målt de kulturansvarlige i kommunen sin oppfatning av aktivitetsnivået, noe som ikke er et objektivt mål på kulturell aktivitet i de enkelte kommunene. For det andre har vi ikke kontrollert for andre variabler som kan forklare aktivitetsnivået, og som kan være bakforliggende variabler som påvirker betydningen av kommunens økonomiske prioritering av kulturen. En slik analyse bør også inneholde en diskusjon om hva som er avhengig variabel og hva som er uav-

hengig variabel. Er det slik, som vi har antatt her, at økonomisk prioritering av kulturområdet påvirker aktivitetsnivået, eller er det snarere slik at aktivitetsnivået påvirker hvor mye penger kommunen bruker på kultursektoren? Til tross for disse forbeholdene indikerer vår undersøkelse at det er en viss sammenheng mellom hvor høyt kommunen prioriterer kultursektoren, og aktivitetsnivået i det lokale kulturlivet, men dette bør altså studeres grundigere før man konkluderer.

Oppsummering

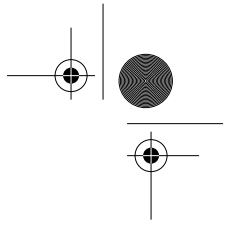
I dette kapitlet var vi spesielt ute etter å belyse fire hovedproblemstillinger som samlet gir et bilde av kommunesektorens økonomiske prioritering av kultur de senere årene. For det første: Hvordan har kommunenes økonomiske prioritering av kulturen utviklet seg på 2000-tallet, og i hvilken grad kan vi se endringer i prioriteringen av kultur siden 1990-tallet?

Kulturens andel av kommunenes totale driftsutgifter har økt fra 3.9 prosent i 2001 til 4.4 prosent i 2008. Sammenlignet med begynnelsen av 1990-tallet synes kulturen likevel å ha tapt noe terreng i forhold til de andre postene på kommunebudsjettene.

Videre stilte vi spørsmål ved om det i de senere årene har vært en endring i prioritering mellom de ulike oppgavene innenfor kulturområdet. Er det noen områder som på 2000-tallet utpeker seg som vinnere, mens andre taper i kampen om kulturkronene?

Driftsutgifter til kino, museer og kunstformidling er de områdene som utgjør lavest andel av de samlede driftsutgiftene på kulturområdet i norske kommuner i 2008. Dette samsvarer med situasjonen i 2001, noe som også gjelder for hvor stor andel som går til idrett, kommunale kulturskoler og andre aktivitetstilbud for barn og unge. Denne stabiliteten gjelder ikke folkebibliotekene, som er lavere prioritert i 2008 enn i 2001, eller sekkeposten «andre kulturformål», som er den posten som har økt sin andel av kulturbudsjettet fra 2001 til 2008. Dette kan være en indikasjon på at i den grad «det nye» (festivaler, større kulturarrangement o.l.) har gått på bekostning av «det gamle», er det folkebibliotekene som har tapt.

Den tredje problemstillingen vi har studert i dette kapitlet, er hvilke faktorer som påvirker kommunenes prioritering av kulturen. Her vektla vi spe-

sielt å undersøke om politisk sammensetning av kommune-/bystyret og måten kommunene har valgt å organisere kultursakene politisk og administrativt, hadde betydning for den økonomiske prioriteringen av kulturområdet.

Forskjeller kommunene imellom når det gjelder prioritering av kulturområdet, kan første og fremst forklares ut fra hvor sentralt kommunen ligger i landet i forhold til en større by, hvor stor andel av kommunens innbyggere som er bosatt i tettsteder, kommunens frie inntekter, statlige rammeoverføringer og eiendomsskatt per innbygger. I tillegg har politisk parti betydning. Jo større andel av kommunestyrets representanter som er arbeiderpartirepresentanter, jo større andel av kommunens driftsbudsjett går til kulturformål. Og jo større andel representanter fra Venstre eller Fremskrittspartiet, jo mindre andel av de kommunale kronene går til kulturformål. For de andre politiske partiene finner vi ingen signifikant effekt. Kommunenes politiske organisa-

sjonsmodell synes ikke å ha noen betydning for hvordan kommunene prioriterer kultur. Derimot finner vi at kommuner som administrativt legger kultursektoren direkte under sentraladministrasjonen, i signifikant mindre grad prioriterer kulturen økonomisk sammenlignet med kommuner som har egen kulturetat.

Den siste problemstillingen som ble belyst i kapitlet, var i hvilken grad vi kan finne sammenheng mellom kommunenes økonomiske prioritering av kultur og aktivitetsnivået i kulturlivet i kommunen.

Aktiviteten innenfor det lokale kulturlivet er samlet sett størst når det gjelder kor, korps/orkester og andre former for musikkutøvelse, og lavest når det gjelder litteratur og filmproduksjon. Vi finner en viss sammenheng mellom hvor høyt kommunene prioriterer kulturen økonomisk, og hvor aktivt kulturlivet i kommunen er. Kommuner som prioriterer kultur lavt på sine budsjetter, er også kommuner som synes å ha et lavt aktivitetsnivå i kulturlivet.

KAPITTEL 3

Politisk organisering av kulturområdet

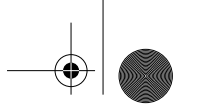
Som vist i innledningen til kapittel 2 kommer seks av ti offentlige kulturkroner fra kommunale budsjetter. Det er derfor ikke uvesentlig å se på hvordan kommunene prioriterer å bruke sine kulturbudsjetter (kapittel 2) og hvordan de velger å organisere arbeidet. I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan kultursakene er organisert i norske kommuner generelt, men også i noen grad hvordan organiseringen varierer mellom ulike grupper av kommuner. Sentralt står også en sammenligning med to studier utført på 1990-tallet (Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998) om organiseringen av kulturområdet i kommunene. Begge disse studiene er utvalgsstudier med høy svarprosent (henholdsvis 88 og 84 prosent), og gir mulighet til å sammenligne utviklingen fra midten av 1990-tallet til 2008 (siste 15 år). Det er derfor lagt vekt på å se i hvilken grad utviklingstendensene fra 1994 til 1998 har fortsatt fram til vår studie i 2008.

Vestheim (1995:14) identifiserer tre faser i utviklingen av norsk kulturpolitikk etter andre verdenskrig, der den tredje fasen, 1980-tallet, var det tiåret hvor kulturforvaltningene i fylkene og kommunene ble bygd ut. Selv om det er ulike faser med ulike kjennetegn i utviklingen de siste tiårene, er det likevel et dominerende trekk i alle fasene at man har en sterk tiltro til offentlig planlegging og styring (Vestheim 1995:15). Mangset (1992) benevner den kulturpolitiske modellen i Norge som den nordiske, desentraliserte og komparative modellen som er preget av likhet, medvirkning og kulturell velferd. Som vi skal komme tilbake til, har kommunene siden midten av 1990-tallet fått en betydelig større frihet til selv å bestemme politisk organisasjonsmodell, og som vi skal se i dette kapitlet, er det i dag et stort mangfold i hvordan kommunene organiserer kulturområdet.

I kapittel 2 så vi i hvilken grad den politiske organiseringen av kulturen har betydning for kommunenes økonomiske prioritering av kulturen. Vi skal nå se i hvilken grad kommunenes valg av politisk organisasjonsmodell påvirker hvor fornøyde de kulturansvarlige er med hvordan kulturen er organisert i kommunen. Vi skal også se på data som sier noe om hvor fornøyde de kulturansvarlige i kommunene er med egne kulturpolitikere, og vi skal se i hvilken grad vi finner igjen samme politiske skillelinjer i de kulturansvarliges tilfredshet med kulturpolitikkerne som vi fant for prioritering av kultur (kapittel 2). Finner vi igjen de samme politiske skillelinjene som vi fant for økonomisk prioritering av kultursektoren (kapittel 2)? Det vil si: Er det slik at tilfredsheten med kulturpolitikkerne er høyere i kommuner med høy andel politikere fra Arbeiderpartiet, mens den er lavere i kommuner med høy andel politikere fra Venstre og Fremskrittspartiet?

I 1990 var 96 prosent av landets kommuner organisert etter hovedutvalgsmodellen (Hovik & Stigen 2004:29). Mangset og Kogstad (1994) fant samme andel i sin studie. Det at en kommune er organisert etter hovedutvalgsmodellen, betyr tradisjonelt at kommunen har organisert politikkområdene i fire sektor- eller hovedutvalg: 1) undervisning, 2) helse- og sosial, 3) kultur og 4) tekniske saker. I tillegg var det allerede noen på begynnelsen av 1990-tallet som hadde egne utvalg for næring/tiltak, miljø og/eller landbruk (Hovik & Stigen 2004). I enkelte tilfeller hadde ikke kommunene hovedutvalg for kultur.

Mot slutten av 1980-tallet ble det stilt spørsmål ved hovedutvalgsmodellen.³⁴ Kritikken gikk på at dette var en modell som skaper sektorpolitikere, noe behovet for en samordnet politikk i kommunene taper på (Stava 1993 i Hovik & Stigen 2004:29).

Kommuneloven av 1992, som ble iverksatt fra 1. januar 1993,³⁵ åpnet opp for kommunenes muligheter til selv å velge organisasjonsform. Etter revidering av kommuneloven høsten 2007 ble det en mulighet for å innføre *kommunestyrekomiteer* (Hovik & Stigen 2008:36). Kommunestyrekomiteer vil si at man deler kommunestyret inn i komiteer som har en forberedende og innstillende funksjon overfor kommunestyret. Dette var altså ikke en mulighet som kommunene hadde på 1990-tallet da Mangset og Kogstad (1994) og Myrvold (1998) gjennomførte sine studier av kommunal organisering av kulturområdet. Sammenligningen med vårt datamateriale er derfor ikke helt enkel, men som vi skal vise, er det likevel mulig å sammenligne hovedtrekkene i utviklingen over tid.

På grunnlag av data fra Kommunal organisasjonsdatabase som ble opprettet i 1995, er det gjennomført fem undersøkelser av organisasjonsformene i norske kommuner (Johnsen 1996; Gravdahl & Hagen 1997; Vabo & Stigen 2000; Hovik & Stigen 2004 og 2008). De to første undersøkelsene (Johnsen 1996; Gravdahl & Hagen 1997) viste at mange kommuner valgte å vente med å foreta organisasjonsendringer, som kommuneloven fra 1993 åpnet for, til etter kommunevalget i 1995. Gravdahl og Hagen (1997) viser at andelen kommuner med hovedutvalg ble redusert på 1990-tallet, mens Vabo og Stigen (2000) viste at denne utviklingen bremses opp mot slutten av 1990-tallet. Hovik og Stigen (2004) undersøkelse viser derimot at reduksjonen i andel hovedutvalg tiltok i perioden 2000 til 2004, og at i 2004 var hovedutvalgsmodellen like vanlig (39 %) som funksjonsmodellen (komiteer – 36 %). I tillegg hadde 15 prosent av kommunene ingen faste utvalg eller komiteer. Den siste undersøkelsen, Hovik og Stigen (2008), viser at den politiske omorganiseringen av norske kommuner har vært relativt liten fra 2004 til 2008.

Som tidligere nevnt ble andelen av kommuner som benyttet hovedutvalgsmodellen (kultur alene eller sammen med andre saksfelt), redusert fra 96 til 86 prosent i løpet av 1990-tallet (Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998). Det er derfor interessant å se i hvilken grad nedgangen i andelen som har

valgt utvalgsmodellen (formålsmodell), har fortsatt, noe vi kan forvente ut fra Hovik og Stigen (2004) funn. Hvor stor andel av norske kommuner har i dag en politisk organisering med kultur i utvalg?

I kapittel 2 brukte vi tall fra SSBs Kostra-base for å se hvordan kultur økonomisk blir prioritert i norske kommuner. Når vi nå går over til å se hvordan kultur er organisert politisk – og i kapittel 4 organisert administrativt – kan også det forstås som et uttrykk for hvordan kommunene prioriterer kultur som saksfelt. I det ligger det at det å velge å organisere kultur i eget hovedutvalg eller egen komité for kultur kan ses som et uttrykk for at kommunen prioriterer kultur høyere enn kommuner som har valgt å legge kultursakene sammen med andre politikkområder.

I forlengelsen av dette er det også interessant å se på de kommunene som har valgt å organisere kultur sammen med andre politikkområder i «sammensatte» utvalg eller komiteer. Hvilke saksfelt kultur er plassert sammen med, kan betraktes som et uttrykk for hvilke andre saksfelt kommunene opplever at kultur hører sammen med. Hvor stor andel av kommunene har for eksempel valgt å ha utvalg/komité for kultur og oppvekst kontra hvor mange har valgt utvalg/komité for kultur og næring? Dette er interessant for å kunne si noe om i hvilken grad og – ikke minst – på hvilke områder kommunene opplever at kultur kan inngå som et virkemiddel for å oppnå målsettinger på andre politikkområder. Er kulturen først og fremst, slik den tradisjonelt er blitt forstått politisk, et dannelsesprosjekt, eller er kultur et virkemiddel i nærings- og/eller stedsutviklingen av kommunen? Dette er en problemstilling som vi kommer nærmere inn på også i kapittel 6.

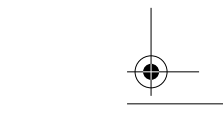
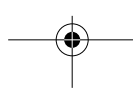
Politisk organisering

For å få et dekkende bilde av hvordan kommunene i dag er organisert politisk, oppdaget vi at vi manglet en sentral opplysning i spørreskjemaet. Slik skjemaet var bygd opp, var det ikke mulig å få et godt nok bilde av hvilke kommuner som hadde valgt en tradisjonell formålsorganisering (hovedutvalgsmodell), og hvilke som hadde en revidert formålsorganisering.³⁶ Vi fikk hentet ut disse opplysningene fra

34 Også kalt formålsmodell.

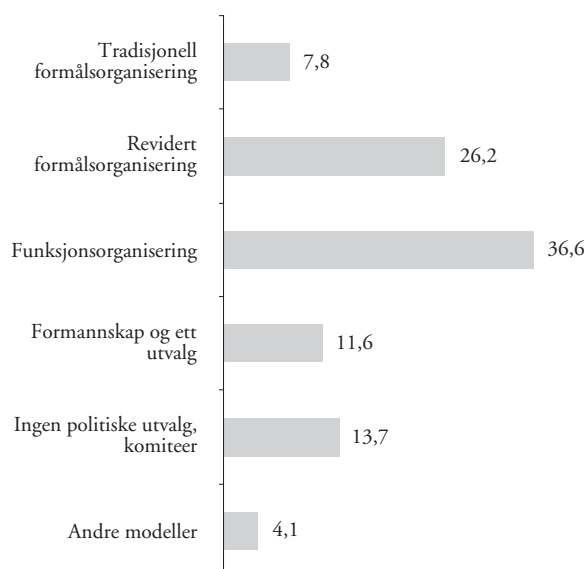
35 <http://www.lovdata.no/all/hl-19920925-107.html>

36 Med revidert formålsmodell menes at ett av de fire standardutvalgene i den tradisjonelle hovedutvalgsmodellen er kombinert med hverandre eller med andre saksområder. For eksempel utvalg for kultur, miljø og næring.

Kommunal organisasjonsdatabase. Denne basen er basert på innsamlede opplysninger fra kommunene, og 79 prosent av kommunene har sendt inn opplysninger (Hovik & Stigen 2008:216), noe som medførte at vi fortsatt manglet opplysninger for enkeltkommuner som var representert i vår undersøkelse. Disse opplysningene hentet vi inn gjennom kommunenes egne hjemmesider.

I 96 prosent av kommunene er den politiske styringsmodellen organisert etter formannskapsprinsippet,³⁷ mens de resterende 4 prosentene er organisert etter det parlamentariske prinsipp.³⁸ I figur 3.1 nedenfor er kommunenes valg av politisk organisasjonsmodell, slik det framkommer i vårt datasett, framstilt.

Figur 3.1 Politisk organisering i kommunene. Prosent.

Som vi ser, er det kun 8 prosent av kommunene i vårt utvalg som har valgt tradisjonell formålsorganisering (hovedutvalgsmodell). Dette er noe høyere enn hva Hovik og Stigen (2008) finner i sitt utvalg for 2008 (3 %). Det behøver likevel ikke å bety at vårt utvalg er skjevt, i og med at også den kommunale organisasjonsdatabasen bygger på et utvalg av norske kommuner.

Sammenlignet med tidligere studier har andelen kommuner som organiserer kultursakene i utvalg,

blitt mindre siden 1990-tallet (jf. Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998). Myrvold fant at 86 prosent av kommunene hadde kultursakene organisert i utvalg (alene eller sammen med andre saksfelt). Som nevnt innledningsvis er mangfoldet i kommunal organisering langt større i dag enn tidligere, og det er derfor vanskeligere å sammenligne direkte. Som det framgår av figur 3.1, finner vi at 34 prosent av kommunene har valgt å organisere seg politisk etter en formålsmodell.³⁹ I tillegg har 37 prosent av kommunene valgt den såkalte funksjonsmodellen.⁴⁰ Samlet er det altså 71 prosent av kommunene som enten har politiske utvalg eller komiteer.

I tabell 3.1 gis en framstilling av hvordan kulturfeltet er organisert i kommunene i vårt utvalg, og som vi ser, er det et stort mangfold i valg av organisasjonsmodell mellom kommunene.

Av norske kommuner har 6 prosent i dag et eget hovedutvalg for kultur, i tillegg har 10 prosent av kommunene valgt å organisere kulturen i et eget utvalg / egen komité etter modellen for revidert formålsorganisering. Det vil si at 15 prosent av kommunene har det Myrvold (1998) betegnet som rene kulturutvalg. Dette er en nedgang på 4 prosentpoeng fra Myrvolds studie. Den dramatiske nedgangen var altså fra 1994 til 1998 da andelen rene kulturutvalg gikk ned fra 77 prosent (Mangset & Kogstad 1994) til 19 prosent (Myrvold 1998).

Vi finner videre at drøyt 2 prosent av kommunene har kultur i hovedutvalg men sammen med andre formål. I tillegg er det 16 prosent som har kultur i eget utvalg / egen komité under den reviderte formålsorganiseringsmodellen. Totalt har altså 18 prosent av kommunene kultur i utvalg eller komité sammen med andre saksområder. Dette representerer en betydelig nedgang sammenlignet med hva Myrvold (1998) fant på slutten av 1990-tallet. Hennes tilsvarende prosentandel var 55, det vil si en nedgang på 37 prosentpoeng i perioden 1998–2008.

Dette skyldes to forhold. For det første at andelen som har valgt funksjonsorganisering, har økt fra 21 prosent i 1998 (Myrvold 1998) til 36 prosent i 2008.⁴¹ For det andre at andelen kommuner som

37 Formannskapsmodellen vil si at kommune-/bystyret velger ut fem eller flere av sine innvalgte representanter til å sitte i formannskapet. Formannskapet innstiller på saker til kommune-/bystyret, men kan også treffe avgjørelser i mindre saker.

38 I kommuner som har valgt parlamentarisme-modellen, er det et kommune-/byråd som styrer kommunen, men da ut fra støtte i et flertall i kommune-/bystyret. Dette er altså kommunenes parallell til regjering og Storting.

39 Tilsvarende andel i Hovik og Stigen (2008) utvalg var 38 prosent.

40 Hovik og Stigen (2008) finner en andel på 35 %.

Tabell 3.1 Politisk organisering av kulturområdet i kommunene. Prosent.

	N	Andel
Eget hovedutvalg for kultur (tradisjonell formålsorganisering)	19	5,6
Revidert formålsorganisering med eget utvalg / egen komité for kultur	33	9,8
Kultur i hovedutvalg, men sammen med andre saksfelt (tradisjonell formålsorganisering)	8	2,4
Revidert formålsorganisering kultur i utvalg/komité sammen med andre saksfelt	54	16,0
Funksjonsorganisering	122	36,2
Formannskap med ett utvalg	41	12,2
Bare formannskap	35	10,4
Ingen faste utvalg	17	5,0
Andre modeller	8	2,4
N/Sum	337	100,0

enten har valgt kun å ha formannskap og ett fast utvalg eller kun formannskap, har økt betydelig i siste tiårsperiode. Dette var så godt som et ikke-eksisterende fenomen i både 1994 (Mangset & Kogstad 1994) og 1998 (Myrvold 1998). I begge disse studiene var andelen som hadde valgt en slik modell, 1 prosent, mens vi altså finner at andelen i dag er 23 prosent.

Kultur- og utvalg eller komité

De rene kulturutvalgene har altså tapt ytterligere terreng fra 1998 til 2008, men nedgangen er betydelig mindre enn hva den var fra 1994 til 1998. Basert på opplysninger fra den Kommunale organisasjonsdatabasen for 2008 har vi gjennomgått alle benevnelsene på utvalgene og komiteene for å se i hvilken grad ordet *kultur* brukes i benevnelsen, og hvilke andre begreper som brukes i samme utvalg/komité som omfatter kultur. Dette gir en indikasjon på hvilke andre politikkområder som kommunen mener at kultur hører sammen med. Resultatet av denne gjennomgangen er framstilt i figur 3.2.

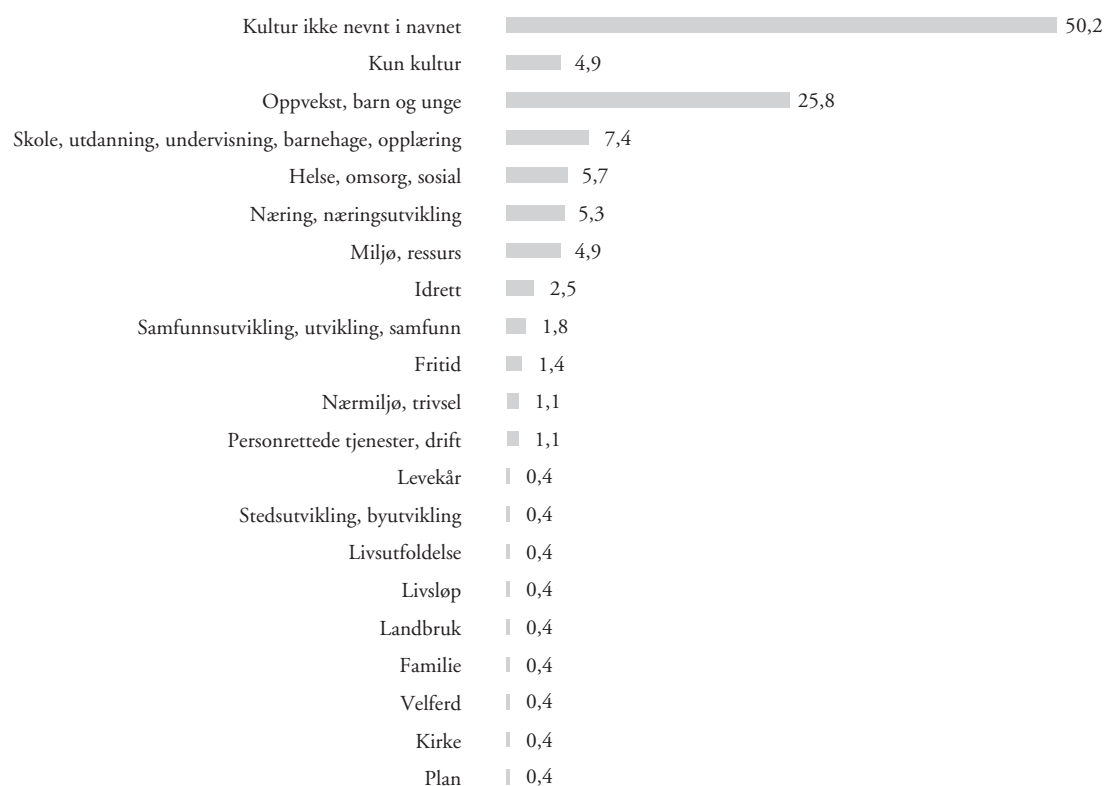
Som det går fram av figuren, er kultur ikke nevnt i komité-/utvalgsnavnet i halvparten av kommunene som har organisert kultur i en komité eller et utvalg. Videre ser vi at kun 5 prosent av kommunene har en komité eller et utvalg som kun bruker begrepet «kultur» (kulturutvalg/kulturkomité). Når det gjelder de kommunene som velger ett eller flere begreper for å navngi komiteen/utvalget, er oppvekst det vanligste. Hver fjerde kommune har valgt «kultur og oppvekst» som betegnelse for komiteen/utvalget. Videre er begreper

knyttet til undervisningssektoren relativt vanlig, mens det er mindre vanlig å ha en kultur- og omsorgs-, nærings- eller miljøkomité. I den grad man skal konkludere ut fra dette, er det at kultur først og fremst ses som en del av feltet oppvekst i norske kommuner, og at trenden i retning av at kultur brukes som virkemiddel i andre politikkområder (se kapittel 6), ikke tydeliggjøres gjennom begrepssettingen av komité/utvalg.

Det at kultur, oppvekst og utdanning er de politikkområdene som hyppigst ses i sammenheng, kommer også fram når vi ser på hvilke saksfelt som kultursakene er plassert sammen med i utvalg eller komité.

Som vi ser av denne tabellen, er kultursakene oftest politisk organisert sammen med oppvekst, skole og barnehage (34 %). Dette underbygger altså det at kulturfeltet forstås i norske kommuner å tilhøre saker som omhandler barn og unges oppvekst. Det er også grunn til å tro at det at kulturskoler er en lovpålagt oppgave, er med å knytte en sterk kobling mellom kulturområdet og skole/oppvekst. Også Mangset og Kogstad (1994) og Myrvold (1998) finner at det nettopp er skole og undervisning som er det saksfeltet som oftest er organisert sammen med kulturfeltet. De to studiene fra 1990-tallet viser at om lag halvparten av kommunene som har valgt å organisere kulturområdet sammen med andre saksfelt, har komité sammen med skole og undervisning. Ut fra vår studie har det i løpet av de siste 10–15 årene vært en utvikling i retning av at skole og undervisning i mindre grad er samorganisert med kultursaker. I dag er andelen på 34 prosent.

41 Tilsvarende andel var på 2 % i 1994 (Mangset & Kogstad 1994).

Figur 3.2 Benevnelser på komité/utvalg som kultur inngår i i kommunene. 2008. Prosent.⁴⁵ Kilde: Kommunal organisasjonsdatabase 2008 supplert med informasjon fra kommuners hjemmesider.

Tabell 3.2 Andre saksfelt som ivaretas i samme utvalg eller komité som kultursakene er del av. Prosent.

	Andel
Oppvekst, skole, barnehage ⁴²	34,0
Næring	15,1
Miljø	15,4
Helse, sosial, omsorg, velferd ⁴³	14,5
Landbruk	11,9
Plansaker etter plan- og bygningsloven	8,4
Annet ⁴⁴	7,6

I 1994 var andelen som hadde organisert kultursakene sammen med næring, 7 prosent (Mangset & Kogstad 1994), mens den var 17 prosent i 1998 (Myrvold 1998). I 2008 er andelen relativt uforandret sammenlignet med 10 år tilbake (15 %). Det er

altså ikke koblingen næring og kultur som er blitt sterkere *organisasjonsmessig* de siste årene. Derimot ser vi at andelen kommuner som har valgt å organisere kultursakene sammen med helse, sosial, omsorg og velferd, synes å ha økt noe – fra 3 prosent i 1994 (Mangset & Kogstad 1994) og 0,4 prosent i 1998 (Myrvold 1998) til 15 prosent i 2008. Noe av forklaringen på dette kan ligge i at integrering av innvandrere og flyktninger i vår studie er inkludert i denne kategorien. Det kan også være en tendens i retning av en nærmere kobling mellom kultur og helse. Vi skal senere i rapporten presentere resultater som analyserer næringslivets rolle i det lokale kulturlivet (kapittel 6), men ut fra tabell 3.2, og sammenligningen med de to studiene fra 1990-tallet, er det altså lite som tyder på at en eventuell sterkere kobling mellom næring og kultur i praksis har medført en sterk kobling i den politiske organiseringen.

42 I skjemaet sto kun «skole» listet opp som alternativ, men de som har krysset av for «annet» og listet opp oppvekst og/eller barnehage som saksfelt, er omkodet til samme gruppe som den opprinnelige «skole».

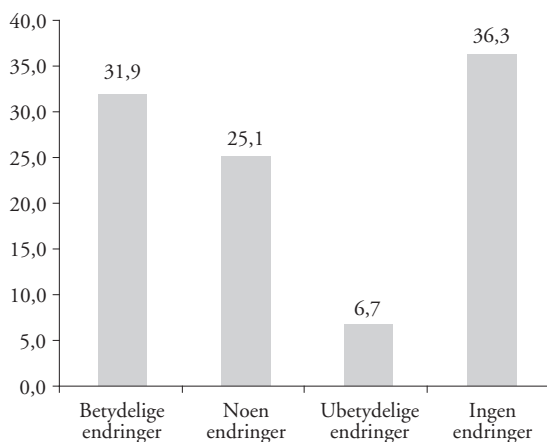
43 «Helse, sosial, omsorg, velferd» var opprinnelig ingen oppgitt kategori (svaralternativ) i skjemaet, men mange av de som har krysset av for svaralternativet «annet», har oppgitt helse, sosial, omsorg og/eller velferd (inkl. integrering) som det saksområdet som politisk er organisert sammen med kultursakene. Vi har derfor rekodet variabelen og opprettet en egen kategori.

44 I kategorien «annet» finner vi saksområder som samfunnsutvikling, drift, eiendom, skjenkebevilgning osv.

45 En tabell som viser fordelingen mellom de ulike organisasjonsmodellene, finnes i tabellvedlegg I, tabell V4.

Endringer i politisk organisering

I figur 3.3 nedenfor gjengis frekvensfordelingen på spørsmål om i hvilken grad det er foretatt endringer i den politiske organiseringen av kulturfeltet i kommunen de siste 5 årene.

Figur 3.3 Endringer i politisk organisering av kulturområdet i kommunen de siste 5 år. Prosent.

I 36 prosent av kommunene er det ikke foretatt noen endringer i den politiske organiseringen av kulturfeltet de siste 5 årene, mens det i 32 prosent av kommunene er foretatt betydelige endringer. I tillegg er det 25 prosent av kommunene som oppgir at det er foretatt noen endringer og 7 prosent hvor det er blitt foretatt ubetydelige endringer. En sammenligning etter kommunestørrelse viser at det er en signifikant sammenheng mellom kommunestørrelse og grad av endringer i den politiske organiseringen av kulturfeltet.

Endringene i den politiske organiseringen har i første rekke skjedd i de største kommunene. Gene-

relt er det slik at jo større kommunen er, desto større endringer har de foretatt de siste 5 årene. De forskjeller som vi tidligere har beskrevet i dette kapitlet i politisk organisering av kulturområdet fra begynnelsen av 1990-tallet (Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998), skyldes i stor grad endringer som er gjort i de største kommunene.

Tilfredshet med den politiske organiseringen av kulturområdet

Spørreskjemaet inneholder flere påstander om respondentenes syn på den politiske organiseringen og prioriteringen av kulturfeltet i kommunen. I dette avsnittet skal vi se nærmere på hva de kulturansvarlige i kommunene har svart på noen av disse påstandene,⁴⁶ og i hvilken grad forskjeller i syn kan forklares med hvordan kommunene har prioritert kulturområdet økonomisk, kommunestørrelse og politisk organisering av kulturområdet.

Som det går fram av figur 3.4 nedenfor, er andelen som er fornøyd med den politiske organiseringen av kulturområdet i egen kommune, høyere enn andelen som ikke er fornøyd.

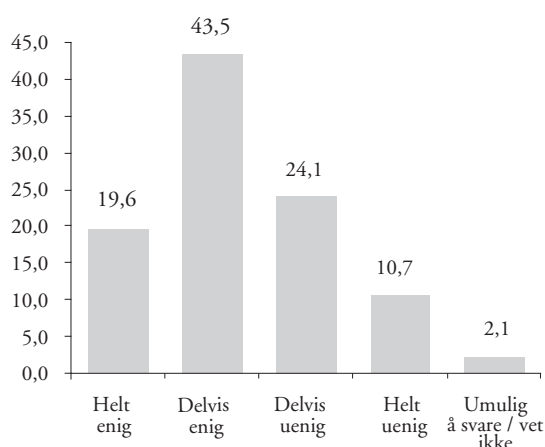
Hver femte kulturansvarlig er helt enig i påstanden om at den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i egen kommune, i tillegg er 44 prosent delvis enige. Det vil si at 63 prosent er helt eller delvis fornøyd med hvordan kulturområdet er organisert. Kun hver tiende kulturansvarlig er helt uenig i påstanden, og hver fjerde er delvis uenig i at den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i kommunen. Hovedvekten av respondentene er altså tilfredse med den politiske

Tabell 3.3 Endringer i politisk organisering av kulturfeltet siste 5 år etter kommunestørrelse. Prosent.

	Under 2500 innb.	2500–4999 innb.	5000–9999 innb.	10 000–19 999 innb.	Over 20 000 innb.	Totalt
Betydelige endringer	18,8	30,3	35,6	41,5	48,8	31,9
Noen endringer	27,1	28,1	21,9	19,5	25,6	25,1
Ubetydelige endringer	6,2	5,6	5,5	12,2	7,0	6,7
Ingen endringer	47,9	36,0	37,0	26,8	18,6	36,3
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	96	89	73	41	43	342

Kendall's tau-b -,181, t-verdi -4,223, p<,001

⁴⁶ Se spørsmål 8 i spørreskjemaet (vedlegg III). Flere av påstandene blir ikke presentert i dette kapitlet, men resultatene er gjengitt i tabellvedlegg II.

Figur 3.4 Grad av enighet i påstanden «Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune». Prosent.

organiseringen av kulturområdet i kommunen. Det er likevel en spredning i synet, og det er derfor interessant å se i hvilken grad forskjeller i tilfredshet med den politiske organiseringen kan forklares ut fra kommunestørrelse, hvordan kommunene har valgt å organisere kulturområdet politisk, og kommunens økonomiske prioritering av kulturområdet.

En bivariat analyse av sammenhengen mellom respondentens tilfredshet og kommunestørrelse viser ingen signifikante forskjeller,⁴⁷ og det er derfor ikke slik at forskjellen i tilfredshet kan forklares med kommunestørrelse. Derimot viser analysen at kommunens valg av politisk organisering av kulturområdet har signifikant betydning.⁴⁸

Tabell 3.4 over viser at i kommuner der kultur er organisert som eget utvalg / egen komité, er man signifikant mer fornøyd med hvordan den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer. Blant disse kommunene er 38 prosent helt enige i påstanden om at den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i egen kommune. Tilsvarende andel blant de kommunene som har valgt en modell med kultur i utvalg/komité sammen med andre saker, er 17 prosent.⁴⁹ Det er om lag samme andel som for de som har valgt formålsorganisering (20 % helt enige). Blant de som har valgt ulike andre organisasjonsmodeller, er andelen som er helt enig i at den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt, 11 prosent.

Hovedforskjellen går mellom de som har valgt å organisere kulturen i et eget utvalg eller egen

Tabell 3.4 Grad av enighet i påstanden «Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter politisk organisering av kulturområdet. Prosent.

	Egen kulturkomité/-utvalg	Kultur i komité/utvalg med andre saker	Funksjonsorganisering	Andre organisasjonsmodeller	Total
Helt enig	37,7	17,2	19,7	11,3	19,7
Delvis enig	41,5	48,3	43,4	40,2	43,0
Delvis uenig	18,9	24,1	21,3	30,9	24,2
Helt uenig	1,9	8,6	12,3	15,5	10,9
Umulig å svare / vet ikke	0	1,7	3,3	2,1	2,1
Sum	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9
N	53	58	122	97	330

Pearson χ^2 24,041, 12 df, $p=,020$ (tosidig test)

⁴⁷ Kendall's tau-b -,013, $p=,775$.

⁴⁸ Vi har her valgt å forenkle oversikten over ulike organisasjonsmodeller som er vist i tabell 3.1, noe. Kommuner som har en formålsorganisering (tradisjonell eller revidert) med eget utvalg for kultur, utgjør en egen gruppe som er skilt fra de som har valgt samme organisasjonsmodell, men med kultur i utvalg sammen med andre saksfelt. Den tredje gruppen omfatter alle kommuner som har valgt funksjonsmodellen, mens den siste er en samlegruppe for alle andre mulige organisasjonsmodeller. Det vil i all hovedsak si kommuner som ikke har faste utvalg eller komiteer.

⁴⁹ Vi har også foretatt bivariate analyser for å se hvilket/hvilke saksområder som inngår i utvalget/komiteen sammen med kultursaken som har betydning for de kulturansvarliges tilfredshet med den politiske organiseringen av kulturfeltet. Her er det ingen forskjeller – tilfredsheten med den politiske organiseringen synes ikke å påvirkes av om kultursaken ligger i samme komité som skole, oppvekst, barnehage, næring, plansaker eller noen av de andre kommunale saksfeltene.

komité uten andre saksfelt, og de andre organisasjonsformene. Dette kan tyde på at de konkrete effektene av det å organisere kulturfeltet i eget utvalg / egen komité oppleves som positivt av kommunenes kulturansvarlige, og at det bidrar til at de er mer fornøyde med den politiske organiseringen av eget saksfelt. I tillegg kan noe av forklaringen ligge i en ikke uvesentlig symbolsk verdsetting eller prioritering av kulturfeltet i det å ha et eget utvalg / egen komité for kultur, noe som i seg selv kan bidra til å øke tilfredsheten med den politiske organiseringen.

Som operasjonelt mål på kommunens prioritering av kulturområdet har vi laget flere variabler (se kapittel 1), blant andre kulturens andel av kommunens driftsutgifter. Som figur 3.5 nedenfor viser, er det her en signifikant sammenheng.

Jo større andel av totale driftsutgifter kommunen brukte på kultur i 2007, desto mer fornøyde er de kommunale kulturarbeiderne med hvordan den

politiske organiseringen av kultur er i egen kommune.⁵⁰ Mens kulturansvarlige i 52 prosent av kommunene som brukte mindre enn 2 prosent av totale driftsutgifter på kultur i 2007, er enige i påstanden om at den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i kommunen, er tilsvarende andel 76 prosent blant de kommunene som brukte mer enn 4 prosent på kulturområdet.

En annen variabel som kan tenkes å påvirke kulturarbeidernes tilfredshet med den politiske organiseringen av kulturen, er i hvilken grad det er foretatt endringer i den politiske organiseringen av kulturområdet de siste fem årene.

I og med at vi her har flere uavhengige variabler som påvirker hverandre, vil en multivariat analyse gi et bedre bilde av hvilke variabler som forklarer ulike oppfatninger av hvor godt den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer i kommunen.

Samtlige variabler har signifikant effekt på de kulturansvarliges oppfatning av hvor godt den poli-

Tabell 3.5 Grad av enighet i påstanden «Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter kulturområdets andel av kommunens totale driftsutgifter i 2008. Prosent.

	Under 2,0 prosent	2,0–2,9 prosent	3,0–3,9 prosent	Over 4,0 prosent	Total
Helt enig	14,8	20,0	21,2	24,4	19,6
Delvis enig	37,0	42,6	46,5	51,2	43,5
Delvis uenig	32,1	21,7	22,2	19,5	24,1
Helt uenig	14,8	11,3	9,1	4,9	10,7
Umulig å svare / vet ikke	1,2	4,3	1,0	0,0	2,1
Sum	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0
N	81	115	99	41	336

Kendall's tau-c -,118, t-verdi -2,819, p=,005

Tabell 3.6 Grad av enighet i påstanden «Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter grad av endringer i den politiske organiseringen av kulturområdet de siste fem årene. Prosent.

	Betydelige endringer	Noen endringer	Ubetydelige endringer	Ingen endringer	Total
Helt enig	18,5	20,2	31,8	18,3	19,8
Delvis enig	29,6	48,8	45,5	52,5	43,7
Umulig å svare / vet ikke	1,9	3,6	4,5	,8	2,1
Delvis uenig	29,6	21,4	13,6	21,7	23,7
Helt uenig	20,4	6,0	4,5	6,7	10,8
Sum	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1
N	108	84	22	120	334

Kendall's tau-c -,125, t-verdi -2,773, p=,006

50 Resultatet (mønsteret) blir det samme om vi bruker gjennomsnittlig andel av totale driftsutgifter for perioden 2001–07.

Tabell 3.7 Ulike faktorerers betydning for grad av enighet i påstanden «Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune».⁵¹ Lineær regresjon.

	Ustand.B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	2,936	,266		11,026	,000
Netto driftsutgifter til kultur av kommunens totale driftsutgifter	,000	,000	,115	2,104	,036
Antall innbyggere	,068	,034	,108	2,039	,042
Grad av endringer i den politiske organiseringen av kulturområdet i kommunen de siste fem årene	,199	,055	,192	3,615	,000
Politisk organisasjonsmodell (eget kulturutvalg/-komité ref.gruppe) Kultur i komité/utvalg sammen med andre saksområder	-,458	,237	-,130	-1,931	,054
Funksjonsorganisering	-,476	,204	-,173	-2,339	,020
Andre organisasjonsmodeller	-,833	,213	-,284	-3,901	,000

$R^2 = ,107$

tiske organiseringen av kulturområdet i kommunen fungerer. Videre ser vi at ingen av de signifikante uavhengige variablene peker seg ut med et betydelig sterkere bidrag til modellen (flere variabler med relativt lik t-verdi). Det vil si at driftsutgifter til kultur, antall innbyggere i kommunen og politisk organisering har relativ lik påvirkningseffekt på hva de kulturansvarlige mener om hvordan organiseringen av kulturområdet fungerer i kommunen.

Vi finner altså at tilfredsheten med den politiske organiseringen av kulturen i kommunene øker med hvor høyt kommunen økonomisk prioriterer kultur, med kommunestørrelse, jo mindre endringer det har vært i den politiske organiseringen i kommunen de siste årene, og at tilfredsheten er høyere i kommuner som har egen kulturkomité eller eget kulturutvalg.

Dyktige kulturpolitikere – finnes de i alle partier?

Vi hadde i spørreskjemaet en påstand som gikk på respondentenes syn på kommunens kulturpolitikere. Som vist i kapittel 2 fant vi at det både i 2007 og 2008 var en forskjell mellom hvilke politiske partier som hadde høy andel kommunestyrerepresentanter, og i hvilken grad kommunene prioriterte kultur. Prioriteringen av kulturområdet økte med

andel kommunestyrerepresentanter fra Arbeiderpartiet, mens vi fant motsatt effekt for både Fremskrittspartiet og Venstre. For de andre politiske partiene var det ingen forskjell. Som vi ser av figur 3.5 nedenfor, opplever de kulturansvarlige i kommunene i liten grad at det er noen forskjell mellom de politiske partiene når det gjelder deres prioritering av kultur.

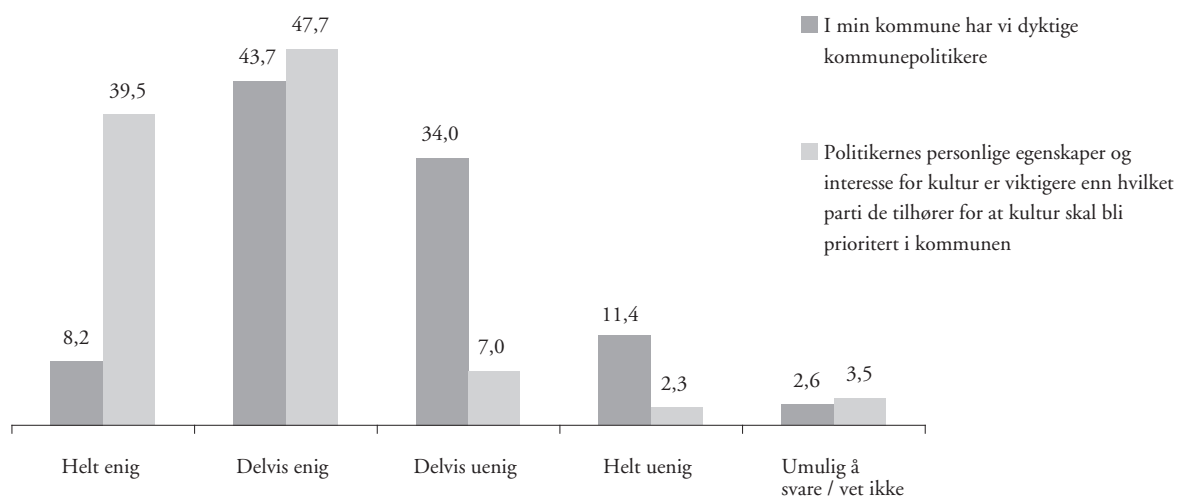
For det første er det verdt å merke seg at de kulturansvarlige i kommunene er godt fornøyd med egne kulturpolitikere.⁵² Drøyt halvparten av de kulturansvarlige sier seg helt eller delvis enig i påstanden om at de har dyktige kulturpolitikere i kommunen. Samtidig ser vi en klar tendens til at de kulturansvarlige mener at politikernes partifarge har minimal betydning for prioriteringen av kultur i kommunen. Politikernes interesse og personlige egenskaper synes i større grad å avgjøre hvor høyt kultur blir prioritert i kommunen.

I hvilken grad har de kulturansvarliges oppfatning av egne kulturpolitikere sammenheng med økonomisk prioritering av kultur i kommunen, med politisk organisasjonsform og hvilke politiske partier som har dominans i kommunen? Som nevnt har vi i kapittel 2 funnet forskjeller mellom kommunene i deres prioritering av kultur i 2007 og 2008.⁵³ Det er derfor interessant å se i hvilken grad vi finner tilsvarende sammenhenger når det gjelder de kultu-

51 Svaralternativene er snudd i regresjonsmodellen og går fra helt uenig til helt enig. Umulig å svare / vet ikke er lagt inn som midtkategori.

52 Se også tabell S8 i tabellvedlegg I. Her er det flere påstander som viser de kulturansvarliges oppfatning av politisk organisering og politikere.

53 Det gjaldt for prioritering av drift – investeringer var ikke inkludert i analysen.

Figur 3.5 Grad av enighet i påstander om kommunens kulturpolitikere. Prosent.

ransvarliges oppfatning av hvor dyktige kulturpolitikere i kommunen er. Er det slik at tilfredsheten med kulturpolitikere er høyere i kommuner med høy andel politikere fra Arbeiderpartiet, mens den er lavere i kommuner med høy andel politikere fra Venstre og Fremskrittspartiet?

Vi har valgt å kontrollere de politiske partienes posisjon i kommunene med variabler som kan være bakenforliggende forklaringsvariabler (altså unngå spuriøse sammenhenger). Disse variablene presenteres i en egen regresjon i tabell 3.8 nedenfor.

Vi ser at tre av variablene har signifikant betydning. For det første er det slik at hvor dyktig man

mener kulturpolitikere i kommunen er, henger sammen med hvor stor kommunen er. Jo større kommunen er, jo oftere oppfatter man kommunens kulturpolitikere som dyktige. Dette kan henge sammen med at kommunepolitikere i de store kommunene i større grad er «spesialiserte», det vil si at de har et større ansvar for enkelte saksområder. Med andre ord en profesjonalisering av kommunepolitikerrollen som man i mindre grad har i små kommuner. Videre ser vi at jo mindre andel av kommunens innbyggere som bor i et tettsted, desto dyktigere mener man at kommunens kulturpolitikere er. Dette er altså uavhengig av hvor mange innbyg-

Tabell 3.8 Ulike faktors betydning for grad av enighet i påstanden «I min kommune har vi dyktige kulturpolitikere».⁵⁴ Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	2,859	,267		10,692	,000
Antall innbyggere	,000	,000	,155	2,663	,008
Sentralitet	,021	,069	,021	,303	,762
Andel bosatt tettsted	-,006	,003	-,143	-2,245	,025
Befolkningsutvikling siste 10 år	-,008	,008	-,069	-,942	,347
Netto driftsutgifter kultur av totalen 2008	,067	,034	,111	1,985	,048
Politisk organisasjonsmodell (eget kulturutvalg/-komité ref.gruppe)	-,086	,230	-,026	-,375	,708
Kultur i komité/utvalg sammen med andre saksområder					
Funksjonsorganisering	-,084	,200	-,032	-,419	,675
Andre organisasjonsmodeller	-,288	,215	-,104	-1,335	,183

$R^2 = ,049$

⁵⁴ Svaralternativene er snudd motsatt av hva som står i spørreskjemaet i regresjonsmodellen, og går fra helt uenig til helt enig. Umulig å svare / vet ikke er lagt inn som midtkategori.

Tabell 3.9 Andelen representanter i kommunestyret fra ulike politiske partier sin betydning for grad av enighet i påstanden «I min kommune har vi dyktige kulturpolitikere». Lineær regresjon. Kontrollert for variabler i tabell 3.8.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.	R ²
Andel representanter fra Arbeiderpartiet	,012	,005	,125	2,262	,024	,064
Andel representanter fra Fremskrittspartiet	-,027	,008	-,211	-3,288	,001	,079
Andel representanter fra Høyre	-,007	,007	-,060	-,999	,319	,052
Andel representanter fra Kristelig Folkeparti	-,008	,010	-,048	-,853	,394	,051
Andel representanter fra Senterpartiet	,005	,006	,055	,893	,373	,051
Andel representanter fra Sosialistisk Venstreparti	-,007	,014	-,028	-,500	,618	,050
Andel representanter fra Venstre	-,010	,012	-,047	-,869	,386	,051
Andel representanter fra andre partier/lister	,002	,004	,034	,595	,552	,050

gere det er i kommunen. Det er vanskelig å gi noen god forklaring på dette, men kanskje oppleves kulturpolitikeren i det oversiktlige lokalsamfunnet å ha et øye med flere områder, og dermed også omsorg for helheten i lokalpolitikken.

Den siste variabelen som slår signifikant ut, er hvor stor andel av kommunens driftsbudsjett som gikk til kultur. Det vil si at vi finner en sammenheng mellom de kulturansvarliges vurdering av hvor dyktige kulturpolitikere i kommunen er, og hvor høyt de samme politikerne prioriterer kultur.

Som vi ser av tabellen, er det to partier som har signifikant betydning. Jo flere arbeiderpartirepresentanter det er i kommunestyret, i desto større grad mener de kulturansvarlige at de har dyktige kulturpolitikere i kommunen. For Fremskrittspartiet er sammenhengen motsatt. Når andelen FrP-representanter i kommunestyret øker, reduseres andelen blant de kulturansvarlige som mener at kommunen har dyktige kulturpolitikere. Vi finner altså samme sammenheng for Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet som vi fant når det gjaldt kommunenes økonomiske prioritering av kultur. Dette er med på å forsterke inntrykket av at på kommunenivå er Arbeiderpartiet «kulturpartiet», mens Fremskrittspartiet er det partiet som i minst grad taler kulturens sak.

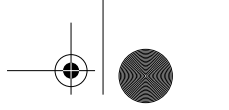
Det er videre verdt å merke seg at vi her ikke finner noe signifikant utslag for Venstre, slik som vi gjorde i analysen av sammenhengen mellom parti og økonomisk prioritering av kultur. Det er altså slik at mens det er en statistisk sammenheng mellom andel venstrerepresentanter i kommunestyrene og hvor høyt kulturen prioriteres på kommunenes driftsbudsjetter, er det ikke noe som tyder på at venstrepolitikere anses å være mindre dyktige kultur-

politikere enn politikere fra andre partier. Vi skal være forsiktig med å komme med forklaringer her, men det kan ha sammenheng med det vi var inne på i kapittel 2, nemlig at vår analyse av den økonomiske prioriteringen av kulturen kun inneholdt driftsbudsjett og ikke investeringsbudsjettet. Når større investeringer skal gjøres – som for eksempel bygging av nye kulturbygg – er det rimelig å tenke seg at politikerne blir mer synlig nettopp fordi debatten blir mer tydelig, og at venstrepolitikere ikke skiller seg ut i noen spesiell retning, ei heller negativt, i slike debatter.

Oppsummering

Den politiske organiseringen av kulturfeltet har blitt mer mangfoldig de senere år. Dette gjelder generelt, og kulturområdet påvirkes i takt med de endringer vi ser i kommunal organisering. Generelt gjelder det at farten i omleggingen var størst fra midten av 1990-tallet, men det har også skjedd vesentlige endringer på begynnelsen av 2000-tallet. I de senere år har endringene derimot vært mindre. Sammenlignet med tidligere studier av kulturfeltet gjennomført i 1994 og 1998 har det skjedd noen endringer, men også her ser vi, i likhet med studiene av generelle endringer i kommunenes organisering, at de største endringene skjedde på midten av 1990-tallet.

Hovedutvalgsmodellen (tradisjonell formålsorganisering) taper fortsatt terreng, og i dag har 8 prosent av kommunene valgt denne organisasjonsmodellen. Av norske kommuner har 6 prosent i dag eget hovedutvalg for kultur, det vil si hovedutvalg som kun omfatter kultur. I 2 prosent av kommunene omfatter hovedutvalget også andre saksområder enn kultur. Eget kulturutvalg finnes også blant

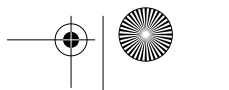
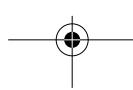

de som har valgt organisasjonsformen som betegnes som revidert formålsorganisering. 26 prosent av kommunene har valgt denne organisasjonsformen, og i hver tiende kommune har man tradisjonell formålsorganisering med eget kulturutvalg. Det vil si at til tross for at andelen kommuner med hovedutvalgsmodell er kraftig redusert siden midten av 1990-tallet, er det en del kommuner som fortsatt har «rene» kulturutvalg (totalt 15 prosent). I tillegg kommer de kommunene som har kultur i utvalg sammen med andre saksfelt (totalt 18 prosent).

Det er ikke uten betydning hvilken organisasjonsmodell kommunene velger. Vi ser at de kulturansvarlige i kommuner som har valgt å organisere kultur i eget utvalg uten andre saksfelt, er mer fornøyd med hvordan kulturen er organisert politisk i kommunen, enn de som har valgt andre organisasjonsmodeller. I tillegg er det slik at tilfredsheten med den politiske organiseringen av kulturen i kommunene øker med hvor høyt kommunen økonomisk prioriterer kultur, med kommunestørrelse, og jo mindre endringer det har vært i den politiske organiseringen i kommunen de siste årene.

I de kommuner som organiserer kultursakene i faste utvalg eller komiteer (både formåls- og funksjonsorganisering), fant vi at kultursakene oftest er organisert sammen med oppvekst, skole og barnehage. Sammenlignet med hva tilfellet var på 1990-tallet, synes andelen kommuner som organiserer kultur sammen med oppvekst- og utdanningssektoren, å være fallende.

Ikke bare synes de kulturansvarlige i kommunene å være godt fornøyd med den politiske organiseringen av kulturområdet i kommunen, de er langt på vei også veldig godt fornøyd med egne politikere. Vi finner at de kulturansvarliges syn på hvor dyktig kommunens kulturpolitikere er, blir mer positivt jo større andel av representantene i kommunestyret som kommer fra Arbeiderpartiet, mens sammenhengen er motsatt for Fremskrittspartiet. For Venstre ser vi her ingen sammenheng. Ser vi resultatene fra kapittel 2 om økonomisk prioritering og dem vi her fant, i sammenheng, forsterkes bildet av Arbeiderpartiet som det kulturvennlige partiet på kommunenivå og Fremskrittspartiet som det kulturuvennlige partiet.

KAPITTEL 4

Administrativ organisering av kulturområdet

Vi skal nå gå over til å se nærmere på hvordan kulturområdet administrativt er organisert i kommunene, og vi vil igjen sammenligne resultatene fra denne studien med hva de to studiene fra 1990-tallet (Mangset & Kogstad 1994; Myrvold 1998) viste, for å kunne si noe om utviklingen de siste 15 årene.

På samme måte som kommunene i dag har stor frihet i valg av politisk organisasjonsmodell, har de stor frihet til å velge hvordan de administrativt vil organisere kommunens arbeid. Det er derfor stor variasjon ute i kommunene både når det gjelder hvordan de har valgt overordnet administrativ organisering, og organisering av de enkelte tjenestoområdene (Hovik & Stigen 2008). I den Kommunale organisasjonsdatabasen for 2008 registrerer man ni ulike måter å ivareta kommunenes oppgaver på,⁵⁵ mens vi her har nøyd oss med en langt enklere tilnærming. Vi har registrert om kommunen har valgt å organisere det administrative arbeidet i en egen kulturetat, i en etat sammen med andre oppgaver, om kulturoppgavene er fordelt på flere etater eller om de har valgt å legge kultur direkte under sentraladministrasjonen.

Den generelle utviklingen når det gjelder administrativ organisering av Kommune-Norge, har i de siste år vært tydelig fram til 2004: bort fra en organisering i etater/fagavdelinger og over til en flat struktur eller «to-nivå-modell» (Hovik & Stigen 2008). To-nivå-modellen vil si at man ikke har en etatssjef som mellomleder, men at de som leder den utøvende tjenesten, rapporterer direkte til en admi-

nistrasjonssjef. På 2000-tallet har denne utviklingen derimot stoppet opp.

Som vist i kapittel 3 fant vi at andelen kommuner med «rene» kulturutvalg er redusert fra slutten av 1990-tallet, og vi kan mest sannsynlig anta å finne samme tendens når det gjelder den administrative organiseringen av kulturfeltet. Hovik og Stigen (2008:93) finner at andelen som har innført en rendyrket to-nivå-modell for alle deler av kommunens virksomhet, var 34 prosent i 2008, mens den var på 32 prosent i 2004. Hovik og Stigen (loc.cit.) finner imidlertid også at variasjonen er blitt større – mange kommuner velger både-og: De benytter en to-nivå-modell for deler av virksomheten, mens andre tjenestoområder har en tradisjonell etatstruktur.

Myrvold (1998) har vist at andelen kommuner med politisk organisering av kulturfeltet i eget kulturutvalg var redusert sammenlignet med hva Mangset og Kogstad (1994) fant. Myrvold finner også at andelen «rene» kulturetater er redusert i samme periode. Reduksjonen for kulturetater var imidlertid langt mindre enn for politiske kulturutvalg. På bakgrunn av Myrvold (1998) og Hovik og Stigen (2004 og 2008) er det likevel grunn til å forvente at andelen kommuner som i dag har valgt å beholde en egen kulturetat, er lavere enn på slutten av 1990-tallet.

Et annet tydelig utviklingstrekk fra 1990-tallet var at stadig flere kulturetater ble «kultur- ogetater». I 1994 var kulturområdet organisert i etat

55 1) Innenfor kommunenes egen driftsorganisasjon, 2) gjennom kommunalt foretak, 3) gjennom interkommunalt samarbeid i form av administrativt vertskommunesamarbeid, 4) gjennom interkommunalt samarbeid i form av vertskommunesamarbeid med felles folkevalgt nemnd, 5) gjennom interkommunalt samarbeid etter kommuneloven § 27, 6) gjennom interkommunalt samarbeid etter lov om interkommunale selskap, 7) gjennom aksjeselskap, 8) gjennom kjøp fra private og 9) gjennom kjøp fra frivillige organisasjoner / ideelle stiftelser (Hovik & Stigen 2008).

sammen med andre områder i 17 prosent av kommunene (Mangset & Kogstad 1994), mens tilsvarende andel 4 år senere var 44 prosent (Myrvold 1998). Vi vil her se på om denne tendensen har fortsatt på 2000-tallet, og i likhet med politiske utvalg og komiteer – hvilke andre tjenesteområder samorganiseres kulturområdet med? I hvilken grad ser vi paralleller til den politiske samorganiseringen på kulturområdet, og i hvilken grad ser vi tendenser i retning av at kultur forstås som virkemiddel i nye politikkområder?

Avslutningsvis skal vi også når det gjelder administrativ organisering, slik som vi gjorde for politisk organisering, se på hvor fornøyd de kulturansvarlige er med måten kulturen er organisert på. I tillegg skal vi se hvilke variabler som påvirker – og dermed kan forklare – de kulturansvarliges opplevelse av hvor godt den administrative organiseringen fungerer. Finner vi de samme påvirkningsfaktorene som vi fant for den politiske organiseringen – er det de samme variablene som forklarer tilfredshet med den administrative organiseringen, som de som forklarte tilfredshet med den politiske organiseringen?

Forsvinner kulturetatene?

På direkte spørsmål om hvordan kultursektoren i kommunen er organisert, svarer 46 prosent av kommunene at kultursakene er plassert i en egen kulturetat/-enhet, mens kultursakene i 32 prosent av kommunene inngår i en enhet sammen med andre saksfelt.

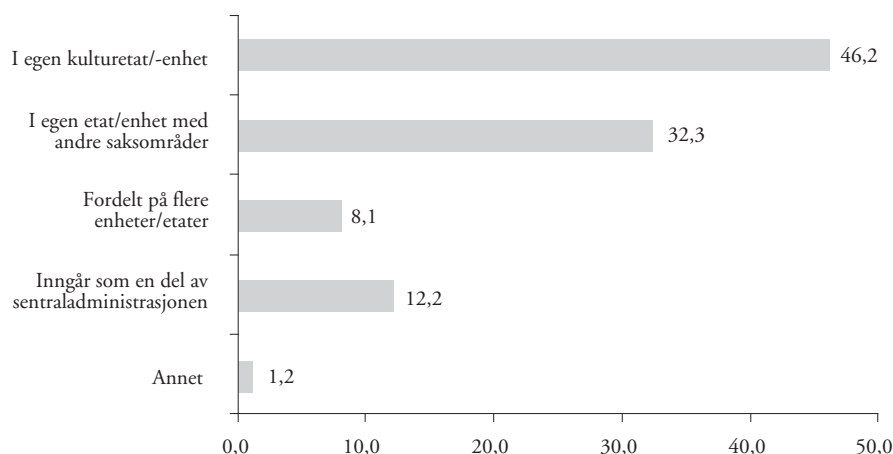
Sammenlignet med studiene fra 1990-tallet ser vi at det har skjedd ubetydelige endringer de

siste 15 årene. Mangset og Kogstad (1994) fant at 61 prosent av kommunene hadde organisert kultursektoren i en egen kulturetat i 1994, mens andelen var redusert til 43 prosent i 1998 (Myrvold 1998). En andel på 46 prosent kommuner med egen kulturetat i 2008 viser at det ikke har skjedd noen videre utvikling i retning av færre kulturetater i løpet av de siste 10 årene.

Hovik og Stigen (2008) viser riktignok at omleggingsiveren i retning av flatere struktur i kommunene stoppet opp utover på 2000-tallet, men vi kunne ha forventet en lavere andel kommuner med «etatsmodell» ut fra at 34 prosent av kommunene ifølge Hovik og Stigen (2008) undersøkelse har innført en to-nivå-modell for hele kommunen. Likevel kan dette tyde på at kulturfeltet i noe mindre grad enn andre områder av kommunenes virksomhet er omorganisert til en to-nivå-modell.

Som nevnt var kulturområdet i 1994 organisert i etat sammen med andre områder i 17 prosent av kommunene (Mangset & Kogstad 1994), mens tilsvarende andel 4 år senere var 44 prosent (Myrvold 1998). Vår studie viser at 40 prosent av kommunene hadde organisert kulturområdet sammen med andre områder – enten i etat sammen med andre områder (32 %) eller at kultursektoren er splittet opp og fordelt på flere etater (8 %). I tillegg er det i 12 prosent av kommunene slik at kulturområdet er direkte underlagt sentraladministrasjonen (figur 4.1).

Som Myrvold (1998:50) er inne på, er det mer krevende for kommunene å legge om den administrative organiseringen av kommunens arbeid enn den politiske organiseringen, i og med at det uansett skjer endringer i sammensetningen av kommune-

Figur 4.1 Administrativ organisering av kultursakene i kommunene. Prosent.

Tabell 4.1 Administrativ organisering av kultursakene i kommunene etter kommunestørrelse.⁵⁷ Prosent.

	Under 2000 innb.	2001–4000 innb.	4001–6000 innb.	6001–10 000 innb.	10 001–30 000 innb.	Over 30 000 innb.	Totalt
Egen kulturetat/-enhet	37,7	45,2	55,4	34,0	56,3	45,0	45,8
Etat/enhet sammen med andre saksområder	27,5	38,1	21,4	44,0	23,4	45,0	31,8
Fordelt på flere etater/enheter	10,1	1,2	8,9	4,0	14,1	10,0	7,6
Inngår som en del av sentraladministrasjonen	21,7	10,7	12,5	18,0	3,1	0,0	12,2
Annen organisering	2,9	4,8	1,8	0,0	3,1	0,0	2,6
Sum	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	69	84	56	50	64	20	343

Pearson χ^2 40,080, 20 df, p=,005 (tosidig test) Kendall's tau-c -,091, t-verdi -2,056, p=,040

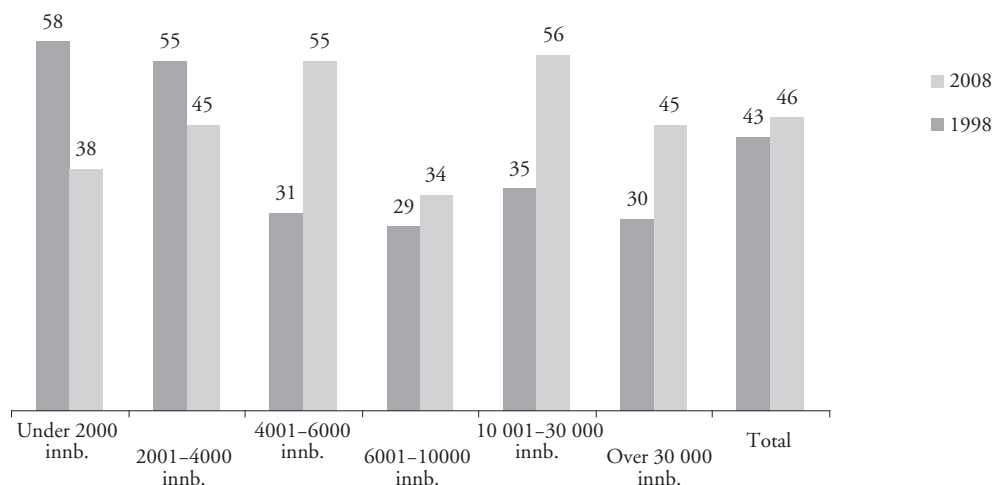
styrene hvert fjerde år.⁵⁶ Dette kan være en viktig forklaring på hvorfor den administrative omorganiseringen av kultursektoren synes å gå tregere enn den politiske omorganiseringen.

Hvordan kulturfeltet er administrativt organisert i kommunene, påvirkes av kommunestørrelse, og som vi ser av tabell 4.1 nedenfor, er det vanligere å ha en egen kulturetat i store kommuner enn i små.

Det at etatsmodellen er mer utbredt jo større kommunen er, viser at innføring av to-nivå-modellen er bedre egnet i små enn i store kommuner. Her er det ikke i like stor grad behov for en mellomleder. Sammenligner vi med fordelingen Myrvold (1998) fant i sin studie, ser vi at selv om den totale andelen

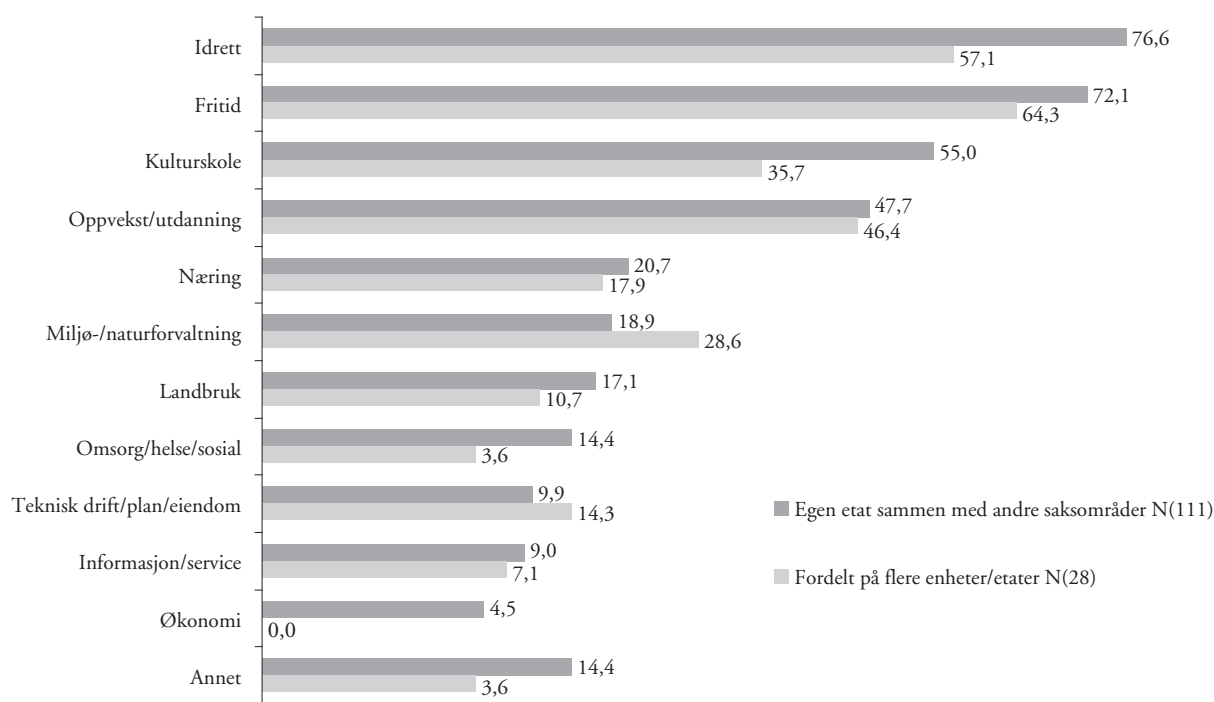
som oppgir at de har egen kulturetat er relativt lik, synes fordelingen mellom kommunene etter størrelse å ha endret seg. Det betyr altså at det som tilsynelatende kunne tolkes som at det ikke har skjedd endringer i den administrative organiseringen av kulturområdet, ikke helt stemmer. Innen kommunegruppene har det skjedd store endringer, men disse endringene har altså «utlignet» hverandre slik at totalen ikke endres.

Hovedmønsteret i endringer de siste 10 årene er at andelen med egen kulturetat er redusert blant de minste kommunene og økt i de største kommunene. Størst har økningen vært i kommuner med 4000–6000 og 10 000–30 000 innbyggere.

Figur 4.2 Andel av kommunene med egen kulturetat etter kommunestørrelse 1998 (Myrvold 1998:53) og 2008. Prosent.

⁵⁶ Hovik & Stigen (2004) viser at det i langt større grad skjer en omorganisering av den politiske organiseringen av kommunen i etterkant av kommunevalg enn hva som skjer mellom valgperiodene.

⁵⁷ For å kunne sammenligne med Myrvold (1998) opererer vi her (tabell 4.1) med en noe annen inndeling av kommunene etter størrelse enn ellers i rapporten. Når vi for øvrig i rapporten velger å bruke en annen inndeling enn Myrvold, skyldes det at Myrvolds inndeling gir et for lite antall kommuner i gruppen av kommuner over 30 000 (for lite prosentueringsgrunnlag).

Figur 4.3 Hvilke andre saksområder som kultursakene administrativt er plassert sammen med. Prosent.

Kultur- og-etat

Som vist for den politiske samorganiseringen av kulturområdet (kapittel 3) var det først og fremst innenfor feltet oppvekst at kommunene hadde valgt å legge kultursakene. I tillegg er det også relativt sett vanlig å legge kultur sammen med utdanningssektoren (skole, barnehage). Utdanning er en del av oppvekstområdet, og det er derfor naturlig å se dette under ett – det vil si behandle det som ett område. Finner vi igjen samme mønster på den administrative siden når det gjelder områder kultur samordnes med? Figur 4.3 nedenfor viser hvilke andre saksområder kultursakene er plassert sammen med, fordelt på kommuner som administrativt har organisert kultursakene i egen etat eller enhet sammen med andre saksfelt, og kommuner som har fordelt kultursakene på flere enheter/etater.

Som det framgår av figuren, er det vanligst å plassere kultur sammen med idrett og fritid. Dette er på ingen måte overraskende. Som vist i figur 2.4 går 28 prosent av kommunenes kulturbudsjett til idrettsformål. Kultur og idrett har historisk «hørt sammen» organisatorisk både politisk og administrativt, og slik er det fortsatt. I tillegg er det relativt

vanlig at kultursakene er plassert sammen med kulturskolen (var tidligere under skole/utdanning) og saker som angår oppvekst og utdanning (barnehage, skole).⁵⁸

Den administrative organiseringen av kultursakene følger med andre ord i stor grad samme mønster som for politisk organisering, hvor også oppvekst, skole og barnehage var det området som kultursakene oftest var plassert sammen med (se tabell 3.2). Hovedbildet er altså i stor grad det samme: Kultur defineres og forstås også administrativt som en del av kommunens arbeid knyttet til oppvekst og fritid, snarere enn til næring, helse, omsorg og andre politikkområder som tradisjonelt heller ikke har vært vanlig å se i sammenheng med kultursektor. Igjen kan vi altså konkludere med at i den grad kultur er blitt et virkemiddel for andre politikkområder, dominerer ikke dette den administrative organiseringen av kulturfeltet.

Kultur og bruk av interkommunalt samarbeid

Interkommunalt samarbeid har over flere år vært vanlig i norske kommuner, men *formalisert*⁵⁹ inter-

58 Generelt er det ubetydelige forskjeller mellom de kommunene som har valgt å organisere kultursakene i en etat sammen med andre saksområder, og kommuner som har valgt en modell der kultursakene er splittet opp og plassert i ulike etater/enheter. Det vil si at disse to kommunegruppene følger tilnærmet samme mønsteret.

kommunalt samarbeid synes ikke å være utbredt på kulturområdet. 12 prosent av kommunene oppgir at de i dag har *formalisert* et interkommunalt samarbeid med en eller flere nabokommuner. I tillegg er det 40 prosent som oppgir at de ikke har et formelt samarbeid, men at de likevel samarbeider tett med nabokommunene på kulturområdet. De resterende 48 prosent av kommunene har ingen form for nært samarbeid med sine nabokommuner.

Selv om Kommunenes Sentralforbunds database for interkommunalt samarbeid ikke omfatter alle kommuner,⁶⁰ gir den en oversikt over et bredt utvalg av eksisterende samarbeidstiltak på ulike saksområder, og det er ingen grunn til å anta at enkelte sektorer er over- eller underrapportert i databasen. Denne databasen kan derfor gi en god pekepinn på utbredelsen av interkommunale samarbeid på kulturområdet sammenlignet med andre sektorer.

Tabell 4.2 Interkommunalt samarbeid etter sektor.

	N	Prosent
Administrasjon og støttefunksjoner	304	21,4
Helsetjenester	206	14,5
Undervisning	139	9,8
Kultur	129	9,1
Brann, ulykkesvern, beredskap	124	8,7
Tilrettelegging, støtte og bistand i næringsutvikling	109	7,7
Vann, avløp og renovasjon/avfall	104	7,3
Natur, vern, areal	78	5,5
Sosialtjenester	71	5,0
Barn	55	3,9
Plan og bygg	40	2,8
Samferdsel	38	2,7
Energi, kraftproduksjon, leveranse	21	1,5
Sum/N	1418	100,0

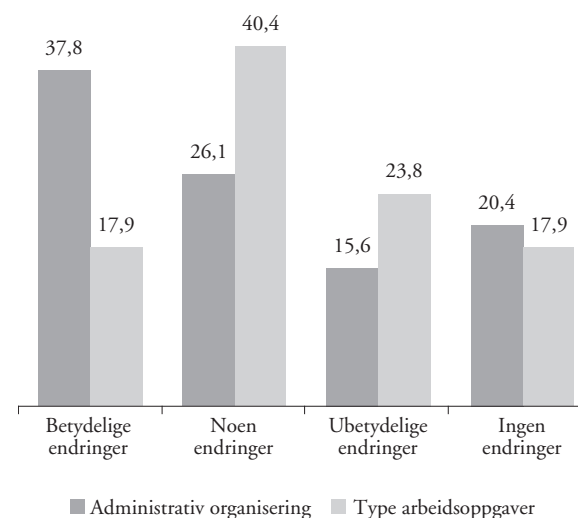
Kilde: www.kommunesamarbeid.no (17.04.2009)

De fleste interkommunale samarbeidstiltak er innenfor administrasjon og støttefunksjoner (21 %) og innenfor helse (15 %), mens om lag hvert tiende interkommunale samarbeidstiltak er innenfor kul-

turområdet. Det er altså ikke noe som tyder på at kulturområdet, i forhold til de aller fleste andre tjenestoområder, har mindre interkommunalt samarbeid. Av de interkommunale samarbeid på kulturfeltet er om lag hvert fjerde samarbeid om museumsdrift, mens om lag hvert femte er samarbeid om kultur- og musikkskolen (Econ 2006).

Endringer i administrativ organisering

I vår studie ble respondentene bedt om å angi i hvilken grad det hadde skjedd endringer i både den administrative organiseringen av kulturområdet og i typer arbeidsoppgaver de siste fem årene. Resultatene er framstilt i figur 4.4 under.

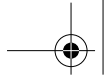
Figur 4.4 Grad av endring i administrativ organisering av kulturområdet og typer arbeidsoppgaver de siste fem årene. Prosent.

De mest omfattende endringene synes først og fremst å dreie seg om endringer i den administrative organiseringen av kulturområdet. 38 prosent av kommunene oppgir at det her har skjedd betydelige endringer de siste 5 årene. Tilsvarende andel når det gjelder endringer i type arbeidsoppgaver, er 18 prosent.

I et åpent spørsmål ble respondentene bedt om å si noe om hvilke endringer det var snakk om, og hva som var årsakene til endringene. Her beskrives admi-

59 Bygd på erfaringer som Econ (2006:17) gjorde i forbindelse med en kartleggingsstudie av interkommunalt samarbeid, er det mye som tyder på at kommunene legger ulik forståelse i hva som er et formalisert interkommunalt samarbeid. En del samarbeid som kommunene rapporterte inn, var ikke formalisert etter de føringer/krav som er gitt i lov og forskrifter, men ble altså opplevd eller forstått som et formelt organisert interkommunalt samarbeid.

60 Databasen bygger på data samlet inn av Econ våren 2006. Kommuner kan fortløpende registrere nye samarbeidstiltak og melde om endringer i eksisterende samarbeid (www.kommunesamarbeid.no).

nistrative endringer som går begge veier. Det vil si at vi finner eksempler både på kommuner som har gått fra å organisere kultursakene i en samlet enhet/etat til en fordeling av saksområdet på flere enheter eller sammenslåing med andre saksfelt, til kommuner som har valgt å opprette en egen kulturetat/-enhet.

Tjenestestedet Kultur ble lagt ned og fordelt ut på andre tjenestesteder. Biblioteket ble lagt under informasjons- og publikumstjenesten. Kulturminner ble lagt under plan og areal. Resten av kulturoppgavene ble lagt til/slått sammen med kulturskolen.

Vi har gått fra å være organisert som et område som også inneholdt informasjon og service til å bli et rent område som jobber med kultur.

Administrativ omorganisering i 2002 slik at det ble opprettet tjenesteområder – hvor kultur er et eget tjenesteområde.

All kultur er nå samla under tjenesteområdet kultur. Tidlegare var kultur meir spreidd utover fleire etatar.

Når det gjelder årsakene til endringer på kulturområdet, peker de fleste på direkte økonomiske forhold (nedskjæringer) eller at en omorganisering skal gi en mer effektiv forvaltning og at man da indirekte vil spare penger.

De som jobber med kultur i kommunen er spredd over flere områder/ virksomheter. Ellers var det en større omorganisering fra 5 etater til 3 områder for noen år siden. Jeg antar at det var økonomiske grunner til at dette ble gjort.

Betydelig organisatoriske endringer ved å effektivisere tjenesteområdene og ta bort ledere og nivåer. Overgang til tonivåmodell samt tilførsel av oppgaver, nye tjenesteområder samt personer innunder virksomhetene.

Tre virksomheter er slått sammen: Kulturkontoret, Ungdom og fritid og Park, idrett og friluftslivsdriften. Dette ble gjort fordi virksomhetene var små og for å spare penger. Vi jobber nå mer med den kulturelle skolesekken (fordi vi da når alle barn) og med enkeltprosjekter (fordi vi da kan få til mer via samarbeid

innenfor små ressursrammer) enn tidligere. Vi har mindre ressurser å drive for.

Flere arbeidsoppgaver på noen personer. Årsak: Kommunens økonomi.

Selv om en stram kommuneøkonomi ligger til grunn for omorganisering og endringer i flere kommuner, er ikke dette hele bildet. Det er flere grunner til de endringer som har skjedd på den kommunale organiseringen av kulturfeltet de senere år, og ikke alle har sin bakgrunn i behovet for å kutte utgifter.

Noe var rett og slett uhensiktsmessig organisert, områder som burde være i nærmere kontakt med hverandre ble organisert under samme leder (f.eks. Den kulturelle skolesekken og andre kulturtiltak for barn og unge).

I forbindelse med ny organisering av dagtilbud innenfor psykiatrien, er dette lagt til virksomhetsområde kultur de siste 8 årene. Årsaken til dette er at vi ønsker å bruke kultur som et viktig virkemiddel overfor våre brukere som har det vanskelig i hverdagen. Videre ligger tjenesten «Grønn omsorg» til kultur samt «Møteplassen», et lavterskeltilbud for mennesker med psykiske problemer. Kultursektoren er aktivt med på utvikling av omsorg og trivselstilbud også for våre innbyggere som nå bor på eldreinst. med bl.a. tiltaket «Slipp kulturen inn».

Når det gjelder endringer i arbeidsoppgaver,⁶¹ så tyder svarene i det åpne spørsmålet på at dette i hovedsak skyldes tre forhold: 1) endringer i administrativ organisering, 2) bygging av kulturhus og 3) bevisst prioritering i kommunens (kultur)politikk.

Som en følge av krav om innsparinger av stillinger ble det behov for omorganisering. Etter innspill fra ansatte på hele kulturfeltet ble det vedtatt at kulturskole, bibliotek og kulturadministrasjon skal bli en felles enhet. Dette trer i kraft fra 01.08.08. Innsparingene medfører at flere og store oppgaver skal bort fra kulturadministrasjon. Det er ikke avklart hvilke oppgaver som skal fjernes.

61 Arbeidsoppgavene til kommunale kulturarbeidere kan være så mangt – noe svaret fra en av respondentene antyder: «Stadig flere oppgaver faller inn. I sommar skal eg bla. drifte ein kiosk ...»

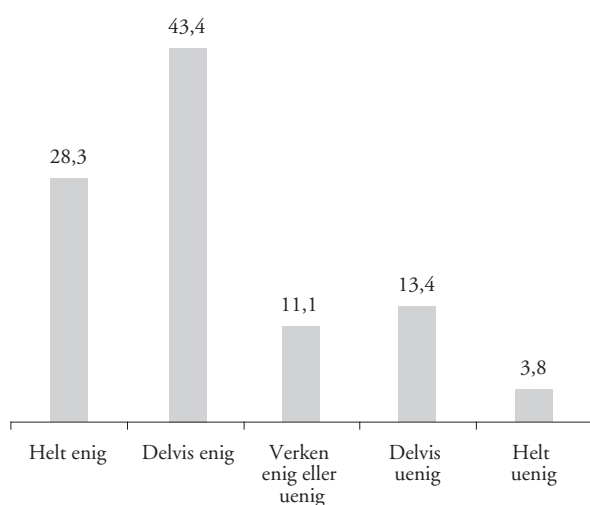
Kommunen har bygt kulturhus, som sto ferdig våren 2007. Oppvekst- og kulturkontoret står for den daglege drifta av kulturhuset og aktiviteten der (arrangement, konsertar og kino). Kulturkonsulent i 100 % stilling har no delt stilling kultur og kinoansvarleg. Oppvekst- og kultursjefen har fleire oppgåver knytt til drift av kulturhuset, og kulturmedarbeidar i 100 % stilling jobber også meir med utadretta aktivitet knytt opp i mot Kulturhuset i tillegg til aktivt ungdomsarbeid og administrasjon.

Stadig tydeligere rendyrking av kulturenhetens roller – som fødselshjelper og igangsetter – ikke som ren driver eller arrangør.

Kulturarbeidet i vår kommune har delvis vore nedprioritert dei seinaste åra, idrett har vore dominerande. Vi ser no ein aukande interesse frå befolkning og politikarar at ein vil satse på ein breiare kultursatsing.

Tilfredshet med den administrative organiseringen

Avslutningsvis i dette kapitlet skal vi presentere kommunenes svar på noen påstander som på ulike måter måler tilfredshet med den administrative organiseringen av kulturområdet i kommunene.

Figur 4.5 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune». Prosent.

De kommunale kulturarbeiderne er i stor grad fornøyd med måten egen kommune har valgt å organi-

sere kultursakene. Hele 28 prosent er helt enige i påstanden om at den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i kommunen, mens 43 prosent er delvis enige. Kun 17 prosent er helt eller delvis uenige i påstanden.

Som vist tidligere var de kommunale kulturarbeiderne også i all hovedsak fornøyd med måten kulturområdet var politisk organisert i kommunen (se figur 3.4). Det er en relativt sterk korrelasjon mellom disse to variablene,⁶² og det viser at de kulturansvarlige som er fornøyd med den politiske organiseringen av kulturområdet, også i stor grad er fornøyd med den administrative organiseringen.

På samme måte som vi fant at kulturansvarlige i kommuner med eget kulturutvalg er mer fornøyd med den politiske organiseringen av kulturfeltet (se tabell 3.4), er kulturansvarlige i kommuner hvor kultursakene er plassert i en egen kulturetat/-enhet, signifikant mer fornøyd enn i kommuner som har valgt en annen organisering.

Det er blant de kommunene hvor kultursakene er organisert i en egen kulturetat, vi finner høyest andel som er helt eller delvis enig i at den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i kommunen (83 %). Andelen er også høy blant de kommunene hvor kultursakene inngår i en enhet sammen med andre saker (73 %). Videre ser vi også at en langt høyere andel er fornøyd med den administrative organiseringen i kommuner hvor kultursakene er direkte plassert under rådmannen (del av sentraladministrasjonen) (57 %), enn i kommuner hvor kultursakene er splittet opp og fordelt på flere enheter/etater (29 %).

Vi skal nå gå over til å se i hvilken grad ulike uavhengige variabler kan forklare forskjeller i tilfredshet med den administrative organiseringen av kultursakene. Grad av endringer i den administrative organiseringen av kulturområdet og/eller i arbeidsoppgavene kan antas å ha betydning for hvor fornøyd de kulturansvarlige er med den administrative organiseringen. Analysen viser at det er en signifikant sammenheng mellom grad av endringer i den administrative organiseringen av kulturområdet og tilfredshet med den administrative organisasjonen, mens det ikke finnes en slik sammenheng for endringer i type arbeidsoppgaver innenfor kulturområdet.⁶³

Ifølge resultatene i tabell 4.4 ovenfor har endringer i organiseringen av det kommunale kultur-

⁶² Kendalls' tau c ,445, Pearson R ,497.

Tabell 4.3 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter administrativ organisering av kultursakene i kommunene. Prosent.⁶⁴

	Egen kulturetat/-enhet	Etat/enhet sammen med andre saksfelt	Fordelt på flere enheter/etater	Del av sentral-administrasjonen	Totalt
Helt enig	41,8	22,5	3,6	11,9	28,3
Delvis enig	41,1	50,5	25,0	45,2	43,4
Verken enig eller uenig	8,2	7,2	32,1	16,7	11,1
Delvis uenig	7,6	16,2	25,0	19,0	13,4
Helt uenig	1,3	3,6	14,3	7,1	3,8
Sum	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
N	158	111	28	42	339

Pearson χ^2 63,137, 12 df, $p < ,001$ (tosidig test)

Tabell 4.4 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter grad av endringer i administrativ organisering av det kommunale kulturarbeidet de siste fem år. Prosent.

	Betydelige endringer	Noen endringer	Ubetydelige endringer	Ingen endringer	Totalt
Helt enig	26,2	27,6	28,8	35,8	28,9
Delvis enig	36,5	49,4	51,9	41,8	43,4
Verken enig eller uenig	13,5	11,5	5,8	10,4	11,1
Delvis uenig	15,9	9,2	11,5	11,9	12,7
Helt uenig	7,9	2,3	1,9	0,0	3,9
Sum	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
N	126	87	52	67	332

Kendall's tau-c -,114, t-verdi -2,510, $p = ,012$

arbeidet negativ effekt på kulturarbeidernes tilfredshet med måten kulturområdet er organisert i kommunen. Mønsteret i tabellen er lineært signifikant, men det er spesielt blant gruppen av kommuner som har foretatt betydelige organisatoriske endringer de siste fem årene, at vi finner lavest andel som er enig i påstanden om at den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i kommunen. Dette kan skyldes en misnøye med selve omorganiseringen, men også en misnøye fordi omorganiseringen er så ny at den ikke er helt i gjenge ennå.

Analysen viser imidlertid en signifikant sammenheng mellom kommunestørrelse og hvor fornøyd de kulturansvarlige er med hvordan kulturområdet er organisert.

Andelen som er enig i påstanden om at den administrative organiseringen av kulturområdet

fungerer godt i kommunen, og da spesielt andelen som sier seg helt enig, øker med kommunestørrelse. Til tross for markante forskjeller mellom kommunegruppene er det likevel ikke slik at kulturarbeiderne i de minste kommunene er misfornøyd med den kommunale organiseringen av kulturområdet. Også i de minste kommunene er majoriteten fornøyd med måten kommunen har valgt å organisere kulturarbeidet.

Det er også signifikant sammenheng mellom hvor stor andel av driftsutgiftene kommunene bruker på kultur og hvor fornøyd de kulturansvarlige er med den administrative organiseringen av kultursakene.

Mønsteret i tabell 4.6 ovenfor viser at jo større andel av driftsbudsjettet kommunene bruker på kultur, desto mer fornøyd er kommunenes kulturansvarlige med måten kultursakene er organisert på.

⁶³ Kendall's tau-c,000, t-verdi ,000, $p = 1,0$

⁶⁴ Gruppen «annen organisering» er ikke med i tabellen på grunn av at dette kun dreier seg om fire kommuner.

Tabell 4.5 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter kommunestørrelse. Prosent.

	Under 2500 innb.	2500–4999 innb.	5000–9999 innb.	10 000–19 999 innb.	Mer enn 20 000 innb.	Totalt
Helt enig	17,9	24,4	28,4	41,5	46,5	28,3
Delvis enig	43,3	52,2	37,8	39,0	32,6	43,4
Verken enig eller uenig	22,1	6,7	5,4	7,3	9,3	11,1
Delvis uenig	8,4	15,6	20,3	9,8	11,6	13,4
Helt uenig	5,3	1,1	8,1	2,4	0,0	3,8
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	95	90	74	41	43	343

Kendall's tau-c -,126, t-verdi -3,093, p=,002

Tabell 4.6 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune» etter kulturområdets andel av kommunens totale driftsutgifter. Prosent.

	Under 2,0 prosent	2,0–2,9 prosent	3,0–3,9 prosent	Over 4,0 prosent	Total
Helt enig	19,5	30,3	30,7	34,1	28,3
Delvis enig	46,3	41,2	47,5	34,1	43,4
Verken enig eller uenig	11,0	10,9	8,9	17,1	11,1
Delvis uenig	13,4	14,3	11,9	14,6	13,4
Helt uenig	9,8	3,4	1,0	0,0	3,8
Sum	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0
N	82	119	101	41	343

Kendall's tau-c -,091, t-verdi -2,099, p<,036

Men selv om sammenhengen er lineært signifikant, er det likevel ikke betydelige forskjeller.

I og med at det her er slik at flere av de uavhengige variablene virker inn på hverandre, har vi også her valgt å legge variablene inn i en regresjonsmodell slik at vi kan kontrollere for spuriøse sammenhenger.

Når det gjelder de kulturansvarliges oppfatning av hvor godt den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer i egen kommune, ser vi at måten man har valgt å organisere arbeidet på, har størst betydning. Kulturansvarlige i kommuner som har valgt å ha egen kulturetat, er signifikant mer fornøyd med hvordan organiseringen fungerer enn de som har valgt både å legge inn andre saksfelt i samme etat, fordele kulturoppgavene på flere etater eller enheter, eller som har valgt å legge kultursakene direkte under sentraladministrasjonen.⁶⁵

Videre ser vi at jo mindre endringer kommunen har foretatt de siste år i den administrative organiseringen av kulturfeltet, desto mer fornøyd er de kulturansvarlige med måten organiseringen fungerer på. Her ser vi altså samme mønster som vi i kapittel 3 fant for tilfredsheten med måten kulturfeltet var politisk organisert. Det synes altså å være slik at fravær av organisasjonsendringer – både politisk og administrativt – virker positivt med hensyn til hvor fornøyd man er med organiseringen. Når det gjelder endringer i arbeidsoppgaver, finner vi ingen signifikant sammenheng med administrativ omorganisering.

Oppsummering

Ifølge vårt datamateriale synes det som om nedgangen i andelen kommuner som har «rene» kulturetater, slik tidligere studier fra 1990-tallet har vist, har

⁶⁵ De som har valgt «andre organisasjonsformer», er ikke signifikant mindre fornøyd med den administrative organiseringen av kulturarbeidet i kommunen enn de som har valgt å ha en egen kulturetat, men denne gruppen består kun av ni kommuner, og resultatene er derfor svært usikre og bør derfor ikke tillegges vekt.

Tabell 4.7 Ulike faktors betydning for grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune». ⁶⁶ Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	2,078	,295		7,047	,000
Kommunestørrelse	–,000	,000	,107	1,817	,070
Sentralitet	–,029	,068	–,033	–,423	,673
Andel bosatt tettsted	–,000	,003	–,006	–,081	,936
Befolkningsutvikling siste ti år	,013	,009	,119	1,452	,148
Netto driftsutgifter kultur av totalen 2008	,023	,031	,043	,746	,456
Endringer i administrativ organisering siste fem år	,140	,065	,146	2,150	,032
Endringer i type arbeidsoppgaver siste fem år	–,079	,076	–,070	–1,041	,299
Administrativ organisering (egen kulturetat/-enhet ref.kat.)					
– I etat/enhet sammen med andre saksfelt	–,403	,145	–,169	–2,780	,006
– Fordelt på flere etater/enheter	–1,311	,245	–,311	–5,344	,000
– Direkte under sentraladministrasjonen	–,615	,215	–,175	–2,863	,005
– Annen organisering	–,338	,477	–,039	–,708	,480

R² = ,169

stoppet opp. I dag oppgir 46 prosent av kommunene at de har egen kulturetat, og dette indikerer at det ikke har skjedd noen videre utvikling i retning av færre kulturetater i løpet av de siste ti årene.⁶⁷ Dette til tross for at nær fire av ti kommuner oppgir at det her har skjedd betydelige endringer i den administrative organiseringen av kulturfeltet de siste fem årene. Til tross for at andelen kommuner med egen kulturetat er den samme i dag som for ti år siden, synes det å ha skjedd en endring mellom kommunene. De minste kommunene oppgir i langt mindre grad å ha egen kulturetat i dag sammenlignet med ti år tilbake i tid, mens situasjonen er motsatt for større kommuner.

De kommunene som har valgt å plassere kultur sammen med ett eller flere andre tjenesteområder, har i stor grad fulgt samme mønster som vi fant for den politiske organiseringen i utvalg og komiteer. Vi finner få spor i retning av at kultur organiseres sammen med politikkområder som sektoren tradisjonelt ikke har vært knyttet opp til. Det vanligste er å plassere kultursakene sammen med saker som omhandler idrett, fritid, oppvekst og utdanning. Vi konkluderer derfor med at i den grad kultur er

blitt et virkemiddel for andre politikkområder, dominerer dette ikke den administrative organiseringen av kulturfeltet.

Formalisert, interkommunalt samarbeid synes ikke å være utbredt på kulturområdet, men det foregår likevel et visst uformelt samarbeid. Det er likevel verdt å merke seg at halvparten av kommunene oppgir at de verken samarbeider formelt eller uformelt med nabokommuner om kultur.

De kulturansvarlige i kommunene er i stor grad fornøyd med måten egen kommune har valgt å organisere kulturarbeidet. De som arbeider i kommuner hvor kultursakene er organisert i en egen kulturetat, er mer fornøyd med den administrative organiseringen av kulturområdet enn de som har valgt andre organisasjonsformer. Og jo større endringer kommunen har foretatt innenfor den administrative organiseringen de siste årene, desto mer misfornøyd er de kulturansvarlige med hvordan organiseringen fungerer. Det er langt på vei de samme faktorene som påvirker de kulturansvarliges opplevelse av hvor godt den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer, som de som påvirker deres oppfatning av den politiske organiseringen i kommunen.

⁶⁶ Svaralternativene i påstandene er snudd i forhold til spørreskjemaet og går fra helt uenig til helt enig.

⁶⁷ Tendensen gjennom 1990-tallet var nedgang i egne kulturetater.

KAPITTEL 5

Kommunalt kulturarbeid

De tre case-studiene som ble gjennomført i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, viser at det skjer omfattende endringer i det lokale kulturlivet (Agedal 2009b). Dette er endringer som kommer fram både på et materielt og institusjonelt plan i form av nye aktører, arenaer, organisasjons- og finansieringsformer, og på et diskursivt plan i form av nye forestillinger om sted og kulturlivets rolle (ibid.). I hvilken grad har kommunenes rolle i lokalt kulturliv endret seg? De neste kapitlene av rapporten går nærmere inn på dette, men først skal vi se på hvilke oppgaver og arbeidsfelt de kulturansvarlige selv rapporterer at de bruker mest tid og ressurser på. Er det slik at det «nye» fortrenger «det gamle», eller er arbeidet i kommunene i stor grad uforandret til tross for at vi ser endringer som beskrevet i kapitlet foran? Har for eksempel festivaliseringen av kulturlivet ført til at andre og tradisjonelle oppgaver, som drift av bibliotek og kulturskole, er blitt nedprioritert?

Kultursektoren har lenge vært knyttet opp til barne- og ungdomsarbeid i kommunene – det vil si vært et virkemiddel på dette politikkfeltet. Kulturskoleloven⁶⁸ som pålegger alle kommuner å gi barn og unge et kulturelt opplæringstilbud, og «Den kulturelle skolesekken»⁶⁹ er med på å understreke og styrke koblingen som tradisjonelt har vært mellom kultur og kommunens arbeid for barn og unge. I spørreskjemaet har vi lagt spesielt vekt på kulturskolens rolle i det lokale kulturlivet generelt, og i arbeidet med barn og unge spesielt.

Som vi skal komme tilbake til senere i rapporten, ser vi en tendens i retning av at kultur i de senere år i større grad også har blitt brukt som et virkemiddel på andre politikkområder, som nærings- og stedsutvikling, reiseliv og turisme. I hvilken grad finner vi at fokuset på koblingen mellom kultur og barne- og ungdomsarbeid (dermed) er svekket i kommunene?

Samtidig er koblingen mellom barne- og ungdomsarbeidet blitt styrket de senere årene. Både kulturskoleloven som pålegger alle kommuner å gi barn og unge et kulturelt opplæringstilbud, og «Den kulturelle skolesekken» er med på å understreke og styrke koblingen som tradisjonelt har vært mellom kultur og kommunens arbeid for barn og unge. I spørreskjemaet har vi lagt spesielt vekt på kulturskolens rolle i det lokale kulturlivet generelt, og i arbeidet med barn og unge spesielt.

De første kommunale musikkskolene ble opprettet på 1950-tallet, og på begynnelsen av 1970-tallet var det rundt 25 musikkskoler i Norge.⁷⁰ Musikkopplæringen som tidligere hadde skjedd på privat basis, ble gradvis overtatt av kommunene. Framveksten av musikkskolene skjedde altså i en tid der nasjonal distribusjon av profesjonelle kulturlivsgoder (1950- og -60-tallet) og utbygging av kommunal kultursektor (1970-tallet) sto sentralt i den nasjonale kulturpolitikken (se Agedal 2009c:20). Mot slutten av 1970-tallet fikk forsøksmusikkskolene i Trondheim, Bjugn og Sandnes statsstøtte på 50 000 kroner for å gjennomføre åpent opptak, og

68 Lov 1998-07-17 nr. 61: Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) § 13-6; Musikk- og kulturskoletilbod: «Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

69 Hovedmålet med Den kulturelle skolesekken er «å gi born i grunnskulen ein kulturell kapital og ein kulturell kompetanse som vil gjere dei betre i stand til å møte utfordringane i samfunnet» (St.meld. nr. 38 (2002–2003)). Vi ser altså her at tenkningen rundt kultur som dannelsesprosjekt videreføres med etableringen av Den kulturelle skolesekken.

70 <http://www.nb.no/nbvev/eksternvev/html/musikkskolen.html>

noen år senere ble alle musikkskoler omfattet av statsstøtte.⁷¹ Lik tilgang til musikkopplæring, uavhengig av foreldres inntekt, var viktig for innføringen av statsstøtte til musikkskolene. Statsstøtten var først øremerket tilskudd til kommunene, men ble fra 2004 innlemmet i rammeoverføringene fra staten til kommunene. Samtidig ble maksimalprisen på 1600 kroner også opphevet. Det er altså i større grad opp til den enkelte kommune i hvilken grad de vil prioritere kulturskolen økonomisk, og det er interessant å se i hvilken grad prioriteringen varierer mellom grupper av kommuner. Hvilke kommuner prioriterer i størst grad den kommunale kulturskolen, og er det partipolitiske forskjeller mellom kommuner som eventuelt prioriterer ulikt?

Avslutningsvis i dette kapitlet skal vi også se nærmere på hvilken rolle de kulturansvarlige i kommunene mener at kommunen har i det lokale kulturlivet, og på hvilken måte de mener at deres rolle har endret seg på grunn av andre endringer i kulturlivet. På slutten av 1990-tallet framsatte Andreas Hompland (1999:64) en hypotese om at den kommunale kultursektoren i framtiden kom til å drive mindre med kulturproduksjon og mer med planproduksjon. Denne hypotesen forfølges i analysen: Er det slik at de kommunale kulturetater i dag i større grad legger til rette for kulturproduksjon, og i mindre grad selv produserer og arrangerer kultur?

Hva bruker de tiden på?

I analysen av Kostra-tallene i kapittel 2 så vi at den største andelen av kulturbudsjettene går til idrett (28 % i 2008), mens 21 prosent går til «restposten» andre kulturaktiviteter. Videre så vi at det brukes omtrent like mye penger til bibliotekdrift, kommunale kulturskoler og til andre aktivitetstilbud for barn og unge, mens det brukes minst til drift av museer, kunstformidling og kino. Idrett er ikke en del av surveyundersøkelsen som vi nå skal fokusere på, men Kostra-tallene er relevante når vi nå skal se på hva de kulturansvarlige i kommunene mener at de bruker tid på. Det er ikke nødvendigvis slik at man skal forvente et ett-til-ett-forhold mellom hvor stor del av kulturbudsjettet som går til ulike aktiviteter, og hvor mye tid de enkelte kommuner selv mener at de bruker på de samme aktivitetene. Vår inndeling av kulturaktiviteter er heller ikke den samme som vi finner i Kostra. For eksempel opererer ikke Kostra-basen med postene drift av kommunalt kulturhus, Den kulturelle skolesekken, det å bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte og arrangere eller bistå lokale arrangører med å gjennomføre festivaler, historiske spel og andre kulturbegivenheter, slik vi gjør i vårt spørreskjema. Det er grunn til å tro at utgifter knyttet til slike aktiviteter inngår i Kostra-posten «andre kulturaktiviteter» eller i posten «andre aktivitetstilbud for barn og unge».

Tabell 5.1 Tidsforbruk for ulike aktiviteter. Prosent.⁷²

	Svært eller ganske mye tid	Noe tid	Liten eller nesten ingen tid	Ikke aktuelt
Bibliotekdrift	77,8	15,8	4,6	1,8
Drift av kommunal musikk- og kulturskole	73,6	12,0	7,6	6,7
Annet barne- og ungdomsarbeid	62,6	29,1	7,1	1,2
Den kulturelle skolesekken	48,7	37,8	11,3	2,4
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	34,7	44,2	20,4	0,6
Arrangere andre kulturbegivenheter	33,4	43,9	20,4	2,3
Drift av kommunalt kulturhus	27,2	19,2	15,9	37,8
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangement	24,7	47,2	26	2,1
Arrangere festivaler	22,4	27,9	33,2	16,5
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	21,6	34,5	39,8	4,1
Kinodrift	19,5	15,4	30,9	34,1
Museumsdrift	19,2	30,2	37,3	13,3
Arrangere historiske spel	6,8	10,9	32,1	50,3

71 Stortingets vedtak om en generell statsstøtte fra 1982.

72 I tabellen er svaralternativer slått sammen. Opprinnelig tabell finnes i vedlegg, tabell S17.

Det er de to lovpålagte oppgavene – drift av bibliotek og kultur- og musikk-skole – som tar mesteparten av tiden kommunene bruker på kulturområdet. Videre tar annet barne- og ungdomsarbeid (utenom Den kulturelle skolesekken og kulturskolen) relativt sett mye av tiden. Dette stemmer rimelig godt overens med det vi fant i Kostra-analysen i kapittel 2, og viser at det synes å være et relativt godt samsvar mellom hva kommunene bruker av penger til et formål, og hvor mye tid som kreves til samme aktivitet.

Samtidig viser kommunenes tidsbruk på kulturfeltet at det kommunale kulturarbeidet er nært knyttet til området oppvekst, fritid og utdanning, noe som også gjenspeiler seg i måten kulturområdet er organisert både politisk og administrativt (se kapittel 3 og 4), hvor det er langt vanligere at kulturområdet er organisert sammen med oppvekst-/utdanningsoppgaver enn med andre politikkområder. Selv om det skjer endringer i arbeidsoppgaver, noe vi kommer nærmere tilbake til, er det fortsatt slik at den kommunale kultursektorens hovedoppgave er knyttet til det som tradisjonelt har vært deres oppgaver – og da spesielt den sterke koblingen mellom kultur og barne- og ungdomsarbeid (skole/oppvekst).

Av kommunene oppgir 27 prosent at de bruker svært eller ganske mye tid på drift av kommunalt kulturhus. Vi ser også at 38 prosent av kommunene har krysset av for at dette ikke er en aktuell aktivitet for kommunen, og det betyr at de ikke har eller ikke har ansvar for å drifte kulturhus. Hvis vi ser bort fra disse kommunene, viser datamaterialet at 44 prosent bruker svært eller ganske mye tid på å

drifte dette. Det er også en betydelig andel av kommunene (34 %) som ikke driver med kinodrift, og hvis vi ser bort fra disse kommunene, viser dataene at 30 prosent bruker svært eller ganske mye tid på kinodrift.

Kommunene ser samlet sett ut til å bruke om lag like mye tid på å bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte til ulike aktiviteter eller tiltak, som på selv å arrangere andre kulturbegivenheter utenom festivaler og spel. Mens 17 prosent av kommunene oppgir at de ikke bruker tid på å arrangere festivaler, er andelen 50 prosent for historiske spel.

Endring i tidsbruk

Med utgangspunkt i de samme aktivitetene som er listet opp i tabell 5.1, ble de kulturansvarlige i kommunene bedt om å angi om kommunen bruker mer, mindre eller like mye tid på hver av aktivitetene i dag som de gjorde for fem år siden. Det vil si om det har skjedd endringer i tidsbruken, og dermed også i prioriteringen mellom de ulike oppgavene. Dette vil gi oss nyttig informasjon om i hvilken grad «gamle» aktiviteter viker plassen for «nye» aktiviteter.

Hvis man antar at det å bruke mer tid på en aktivitet medfører at man må bruke mindre tid på en annen – altså en omprioritering av tidsbruken – så går ikke dette regnestykket opp. De kulturansvarlige oppgir at tidsbruken til kommunale kulturaktiviteter samlet sett har økt langt mer (1,8 ganger mer) enn det man har redusert av tidsbruk. Riktignok har kultursektoren fått mer penger å rutte med de siste

Tabell 5.2 Endring i tidsbruk for ulike aktiviteter i løpet av de siste fem år. Prosent av de som driver med aktiviteten.

	Mer tid	Like mye tid	Mindre tid	N
Den kulturelle skolesekken	54,3	39,0	6,7	313
Drift av den kommunale musikk- og kulturskolen	37,4	56,1	6,6	289
Annet barne- og ungdomsarbeid	36,6	50,4	12,9	317
Arrangere festivaler	31,0	53,6	15,5	252
Drift av kommunalt kulturhus	23,9	62,0	14,1	205
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	22,3	62,1	15,5	309
Arrangere andre kulturbegivenheter	22,0	62,0	16,1	305
Bibliotekdrift	20,8	69,5	9,7	318
Museumsdrift	19,5	54,8	25,7	272
Arrangere historiske spel	17,4	64,6	18,1	144
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer	17,1	68,9	14,0	315
Kinodrift	16,7	63,6	19,6	209
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	15,7	71,2	13,2	319

Tabell 5.3 Syn på prioritering av ulike aktiviteter. Prosent.⁷³

	Bør oppprioriteres	Bør prioriteres som i dag	Bør nedprioriteres
Annet barne- og ungdomsarbeid	74,6	24,8	0,6
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	66,1	33,0	0,9
Drift av kommunal musikk- og kulturskole	62,5	35,3	2,1
Bibliotekdrift	56,1	43,7	0,3
Den kulturelle skolesekken	52,2	46,2	1,5
Arrangere andre kulturbegivenheter	49,1	48,5	2,4
Drift av kommunalt kulturhus	45,2	47,3	7,6
Museumsdrift	42,2	53,2	4,5
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer	38,9	58,2	3
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	37,9	59,8	2,4
Kinodrift	31,6	60,7	7,7
Arrangere festivaler	31,2	61,4	7,5
Arrangere historiske spel	21,2	65,3	13,5

årene (se kapittel 2), men det er liten grunn til å tro at denne økningen tilsvarer nær to ganger økning i antall ansatte. Tabellen bør derfor tolkes som et uttrykk for i hvilke deler av kultursektoren man har hatt størst endring i tidsbruken – både økning og reduksjon – de siste fem årene.

Det var først i 2001 at Den kulturelle skolesekken ble etablert som ordning, og naturlig nok er arbeidet med Skolesekken det området som kommunene i dag relativt sett oppgir å bruke mer tid på enn hva de gjorde for fem år siden. Det er opplæringssektoren i kommunene som har ansvaret for den pedagogiske delen, mens kultursektorens ansvar er selve kulturinnholdet. I tillegg kan vi merke oss at drift av den kommunale musikk- og kulturskolen samt annet barne- og ungdomsarbeid også synes å være et felt hvor det i dag legges ned mer arbeidsinnsats enn for fem år siden. Samlet gir dette et tydelig bilde av at det kommunale kulturarbeidets innretning mot barn og unge har *forsterket* seg de siste årene.

Framveksten av festivaler og spel har vært et betydelig og økende trekk ved kulturlivet de siste årene (Ohrem 2005). Også i kommunal kultursektor har arrangering av festivaler økt relativt sett, og

representerer i så måte noe av det «nye» i det kommunale kulturarbeidet. Tabellen ovenfor sier ikke noe om endringer i innholdet i de enkelte aktivitetene, men det synes altså ikke å være slik at «det nye» (i dette tilfellet festivaler og spel) fortrenger «det gamle».

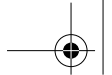
Prioritering mellom aktiviteter

De kulturansvarlige i kommunene ble også bedt om å svare på i hvilken grad de mener at de ulike områdene bør opp- eller nedprioriteres de kommende årene. Resultatene er framstilt i tabell 5.3. I et åpent spørsmål ble respondentene også bedt om gi kommentarer til hvorfor enkelte områder etter deres mening burde få en annen prioritering, og vi vil også bruke disse svarene i kommenteringen av resultatene fra tabell 5.3.

«Ønskelista» over hvilke områder innenfor det kommunale kulturområdet som bør prioriteres sterkest, er lang. Tabellen må leses ut fra hvilke områder som flest ønsker å prioritere opp, og ikke som hvilke områder som en mener bør prioriteres opp på bekostning av andre områder. Jevnt over gjelder det at kommunene ønsker mer av alt.⁷⁴ Dette henger

⁷³ Tabellen er noe forenklet. De to svaralternativene «Bør oppprioriteres i stor grad» og «I noen grad» er slått sammen til én kategori, og det samme er gjort for «Bør nedprioriteres i stor grad» og «I noen grad». Tabellen er i sin helhet gjengitt i tabellvedlegget (tabell S19).

⁷⁴ Dette bekreftes også i stor grad av en korrelasjonsanalyse mellom hvor mye tid kommunene i dag bruker på de enkelte aktivitetene, og i hvilken grad de mener at aktivitetene bør prioriteres opp eller ned. Korrelasjonsanalysen viser svake korrelasjoner og har ingen negative signifikante korrelasjoner.

naturlig nok sammen med at spørsmålet er rettet til de kulturansvarlige i kommunene, som må antas å se verdi i alle disse områdene. Det er langt på vei deres jobb å arbeide for at kommunene er aktive på alle områder innenfor det kommunale kulturlivet. I tillegg er det også slik at svarene må ses i lys av at mange rapporterer om manglende ressurser, og at dette har vært et problem over lang tid.⁷⁵

Nesten alle områdene må oppjusteres hvis man skal si at kommunen forvalter en kulturell funksjon.

Jeg tror svarene bærer preg av at det er et stort behov for styrking av hele kulturområdet i kommunen, både i forhold til antall hoder og i forhold til prioritering av kultur i organisasjonen.

Når tabell 5.3 i stor grad viser at de kulturansvarlige ønsker mer av det samme, kan det leses som at dette er områder som de kulturansvarlige i kommunene synes er viktig, og som det fortsatt er mye ugjørt innenfor. Det sterke fokuset på barn og unge innenfor kulturområdet synes det som om at kommunene ønsker å forsterke. Både annet barne- og ungdomsarbeid og drift av den kommunale kulturskolen kommer høyt opp på ønskelista, og det samme gjelder også i stor grad Den kulturelle skolesekken, som jo også retter seg mot barn og unge.

Det er viktig å få barn og unge i aktivitet på en eller annen måte. Må arbeide for å fange opp de som «faller utenfor».

Videre ser vi at det synes å være et sterkt ønske blant de kulturansvarlige i norske kommuner å oppprioritere området kunst og kunstformidling. Som vist i tabell 5.1 oppgir hver femte kommune at de i dag bruker svært mye eller ganske mye tid på kunst og kunstformidling, noe som er betydelig mindre enn hva de bruker på aktiviteter rettet mot barn og unge.⁷⁶ I den grad kunst og kunstformidling som aktivitet innenfor det kommunale kulturarbeidet representerer «det nye», viser våre data at kunst og kunstformidling står høyere på prioriteringslista til de kulturansvarlige i norske kommuner enn hva det å arrangere festivaler gjør. Ønsket om en opppriorite-

ring av kunst og kunstformidling skyldes altså i hovedsak at man opplever at dette har vært et forsømt område i kommunene.

Vår kommune bruker lite ressurser på kunstformidling. Blant annet mangler vi kunstfaglig kompetanse i seksjonen vår.

Arbeid med kunst og kunstformidling bør kunne prioriteres høyere bl.a. for å synliggjøre og motivere lokale kunstnere til å produsere mer. I dag er disse gruppene for lite synlige i bygdebildet.

Som vist i kapittel 2 er drift av folkebibliotekene det området som relativt sett har tapt den interne prioriteringen på de kommunale kulturbudsjettene de senere år. I hvor stor grad ønsket om en sterkere prioritering av bibliotekdriften i kommunene er en motreaksjon på denne utviklingen, er det vanskelig å si noe om, men svarene på de åpne spørsmålene indikerer at prioriteringsønskene i stor grad er knyttet til infrastruktur – først og fremst bygninger, men også i noen grad utstyr. Det vil si at svarene som er gitt, gjerne er knyttet til den konkrete virkeligheten, som nedslitt eller utdatert bygningsmasse og utstyr.

Biblioteket er over 50 år gammelt, og trenger prekärt nye lokaler og mer bemanning.

Bibliotek må utvidast, og nye lokaliteter bør det bli.

Bibliotek bør oppprioriteres for å holde følge med den teknologiske utviklingen av medier.

Når det gjelder kommunenes rolle som festival og/eller spel-arrangør, påpeker flere av kommunene at «kommunen primært ikke bør arrangere festivaler, men i stedet tilrettelegge for at frivillige/andre kan gjøre dette».

Det er ikke riktig at kommunen med sine midler skal konkurrere med ideelle organisasjoner med knappe midler. Pengene ut til arrangørene!

Oppsummeringsvis viser analysen at kulturarbeidet i norske kommuner først og fremst både forstås og

⁷⁵ Bygger på svar på åpent spørsmål i spørreskjemaet.

⁷⁶ 73,6 prosent av kommunene oppgir at de i dag bruker svært eller ganske mye tid på drift av den kommunale musikk- og kulturskolen, mens tilsvarende andel for annet barne- og ungdomsarbeid er 62,6 prosent.

praktiseres som et dannelsesprosjekt. Fokus er satt på den oppvoksende generasjon i kommunen, og i tillegg til å være de arbeidsoppgavene som har høyest prioritet, uttrykkes det et ønske om å forsterke prioriteringen av barn og unge. Før vi går over til å se nærmere på det som må sies å være den viktigste institusjonen for kommunal kulturaktivitet overfor barn og unge, kulturskolen, skal vi kort vise hovedtrekkene i ulike grupper av kommuners prioritering mellom de ulike arbeidsoppgavene på kulturområdet.

Forskjeller mellom kommuner i prioritering av arbeidsoppgaver

Forskjeller mellom kommunene er basert på regresjonsanalyser hvor variablene kommunestørrelse, befolkningsutvikling, andel bosatt i tettsted og kommunens sentralitet inngår som forklaringsvariabler. Regresjonsanalysen viser i liten grad forskjeller mellom kommunene, men hvor bypreget kommunen er (andel bosatt i tettsted) synes å ha betydning for i hvor stor grad de kulturansvarlige i kommunene rapporterer å bruke tid på både drift av kommunal kulturskole, bibliotek, kommunalt kulturhus, kino, arrangement av festivaler og barne- og ungdomsarbeid. Jo mer bypreget kommunen er, desto mer tid rapporterer de å bruke på disse aktivitetene. Drift av den kommunale musikkskolen, kulturhuset og kinoen øker i tillegg jo mindre sentralt kommunen ligger. Det vil altså si at det er bypregede kommuner som ligger mindre sentralt til, som synes å bruke mest tid på drift av henholdsvis kulturskole, kulturhus og kino.

Når det gjelder de kulturansvarlige i kommunenes rapportering av endring i tidsbruk, viser regresjonsanalysen at kommunestørrelse er den variabelen som har størst betydning. Jo større kommunen er, desto mer tid rapporterer de å bruke på både bibliotekdrift, kunst og kunstformidling, arrangere festivaler, bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte, kinodrift, arrangere andre kulturbegivenheter, museumsdrift, bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer og arrangere historiske spel. Dette kan tolkes som at det er de største kommunene som i størst grad har økt den samlede tidsbruken på kulturfeltet generelt, og spesielt når det gjelder å legge til rette for og arrangere kulturbegivenheter. Samtidig skal en være noe forsiktig med å trekke en slik konklusjon. I kapittel 2 fant vi at de største kommunene (over 20 000 innbyggere) relativt sett bruker om lag like stor andel av

kommunebudsjettet på kultur (4,6 % i 2008, se tabell 2.1) som de minste kommunene (under 2500 innbyggere – 4,3 %), men det er kun de minste kommunene som har hatt en andelsmessig vekst på 2000-tallet. Det skulle tyde på at muligheten for å oppprioritere arbeidsoppgaver på kulturområdet har vært større i de minste kommunene enn i de største. De kulturansvarliges egenrapportering tyder imidlertid på at det motsatte har vært tilfelle.

Når det gjelder kinodrift, er i tillegg kommunens beliggenhet signifikant; jo mindre sentralt en kommune ligger, desto mer tid bruker de på kinodrift i dag sammenlignet med tidligere. Det vil altså si at de kommunene som rapporterer at de bruker mer tid på kinodrift, er større kommuner som ligger mindre sentralt i landet.

For arbeid med kunst og kunstformidling er i tillegg tettbygdhet signifikant. Jo større andel av kommunens innbyggere som bor i et tettsted, desto mer tid bruker kommunen på kunst og kunstformidling i dag sammenlignet med tidligere. Det vil altså si at de kommunene som rapporterer å ha økt tidsbruken på kunst og kunstformidling, er større kommuner med bypreg.

Verken kommunestørrelse, beliggenhet, andel bosatt i tettsted eller befolkningsutvikling kan forklare forskjeller mellom kommunene når det gjelder endret bruk av tid til drift av kommunal kulturskole, annet barne- og ungdomsarbeid og arbeid med Den kulturelle skolesekken. Dette er altså oppgaver som kommunene synes å prioritert tidsbruken på nokså likt, og som ikke varierer signifikant mellom ulike grupper av kommuner. Derimot slår to variabler ut når det gjelder drift av kulturhus. Både hvor sentralt kommunen ligger i landet og hvor stor andel av innbyggerne som bor i tettsted, har signifikant betydning. De kommunene som bruker mer tid på å drifte kulturhus, er kommuner med bypreg (men altså ikke kun store bykommuner), men som ikke ligger sentralt i landet.

Den kommunale kulturskolen

Det finnes i dag 373 registrerte kulturskoler i Norge. Dette tallet inkluderer interkommunale kulturskoler. Den kommunale kulturskolen er et sentralt element innenfor kommunenes kulturarbeid; oppgaven er lovpålagt, og den representerer som aktivitet også det feltet som synes å være «tyngst» innenfor det kommunale kulturfeltet, nemlig barne- og ung-

domsarbeid. I stortingsmeldingen om strategier for utjevning av sosiale helseforskjeller er kulturskolene trukket fram som en viktig arena for inkludering i lokalsamfunn: «Et åpent og inkluderende kulturskoletilbud med plass for alle som ønsker opplæring, vil fjerne forskjeller ved å gi rom for flere til å utvikle viktige sider ved seg selv» (St.meld. nr. 20, 2006–2007). Og i St.meld. nr. 39 (2002–2003), Ei blot til lyst, pekes det på mulighetene til å gjøre kulturskolene til ressursentre for kunst og kultur i kommunene. Den kommunale kulturskolen er med andre ord tiltenkt en sentral rolle, og er en av grunnsteinene i det kommunale kulturarbeidet. Flere av kommunene påpeker i åpent spørsmål at det ligger et potensial i å utnytte bedre den kompetansen som ligger i kulturskolene.

Kulturskolene er særdeles viktige for å bygge kompetansen innen kunstfagene for barn, unge, voksne og eldre; de med normal utrustning og de med små og store sammensatte behov. Ekstremt viktig at alle barn får et tilbud når grunnskolene bygger ned sin kompetanse innen kunstfagene!

Henholdsvis 45 og 41 prosent av de kommunalt kulturansvarlige er helt eller delvis enig i påstanden om at den kommunale kulturskolen er en av de viktigste bærebjelkene i kommunens kulturarbeid. Det er også stor oppslutning om at kulturskolen spiller en sentral rolle i fritidstilbudet til barn og unge i kommunen. 48 prosent er helt enige i dette, 38 prosent delvis enige.

Påstanden om at den kommunale kulturskolen er en synlig del av det lokale kulturlivet, får tilsvarende stor oppslutning. Henholdsvis 53 og 33 prosent sier seg helt eller delvis enig i denne påstanden. Enigheten i påstanden øker med kommunestørrelse. Det er imidlertid et avvik fra denne tendensen, da de største kommunene er mindre enig i påstanden og mer på linje med de aller minste kommunene. Å være synlig i det lokale kulturlivet forutsetter gjerne at kulturskolens medlemmer brukes aktivt lokalt, og det er derfor ikke overraskende at påstanden «Medlemmene i den kommunale kulturskolen engasjeres ofte i forbindelse med ulike arrangementer i kommunene» også får høy oppslutning. 31 prosent av de kulturansvarlige i kommunene sier seg helt enig i denne påstanden, mens 46 prosent er delvis enig. På samme måte som påstanden om synlighet lokalt viser datamaterialet

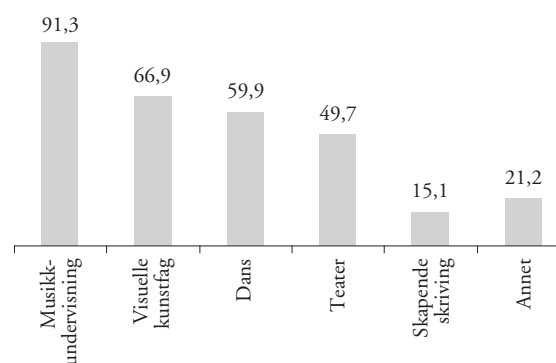
at medlemmer av kulturskolen brukes mer desto større kommunene er, men dette gjelder inntil kommunen når en grense på 20 000 innbyggere – så faller enigheten om påstanden noe.

I om lag halvparten av kommunene er kulturskolen organisert som en egen resultatenhhet (49 %). I én av fem kommuner er arbeidet organisert som et interkommunalt samarbeid, og da oftest mellom en eller to nabokommuner om driften av kulturskolen. Det er videre langt vanligere med interkommunale samarbeid om kulturskolene i små kommuner enn i store. 73 prosent av de interkommunale samarbeidene er i kommuner med mindre enn 5000 innbyggere. Selv om forskjellene ikke er veldig markante, viser våre data at sannsynligheten for at den kommunale kulturskolen er organisert som en egen resultatenhhet, er større i store enn i små kommuner.

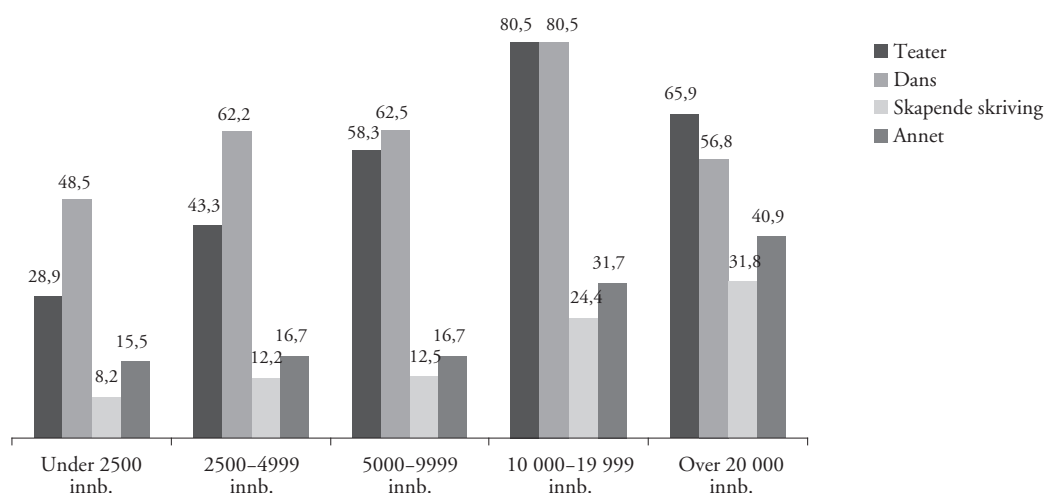
Tilbudet i de kommunale musikk- og kulturskolene

Som nevnt innledningsvis inngår statsstøtten til kulturskolene i kommunenes rammetilskudd fra staten fra og med 2004. Det er opptil den enkelte kommune i hvilken grad de prioriterer kulturskolen økonomisk, i tillegg til at den enkelte kommune også selv definerer innholdet i kulturskolen. I dette avsnittet går vi nærmere inn på hvilke tilbud kommunene gir gjennom kulturskolen, og vi er spesielt interessert i å se i hvilken grad bredden i tilbudet varierer med kommunestørrelse.

Som det går fram av figur 5.1 nedenfor, er ulike former for musikkundervisning det sentrale elementet i tilbudet i kommunenes kulturskoler, men også visuelle kunstfag, samt danse- og teaterundervisning gis som tilbud ved mange av musikk- og kulturskolene. Under gruppen «annet» finner vi flere tilbud innenfor film og media (animasjonsfilm, film- og videoredigering), men også sirkus, ulike former for

Figur 5.1 Tilbudene ved den kommunale kulturskolen. Prosent.

Figur 5.2 Tilbud ved de kommunale kulturskolene etter kommunestørrelse. Prosent.

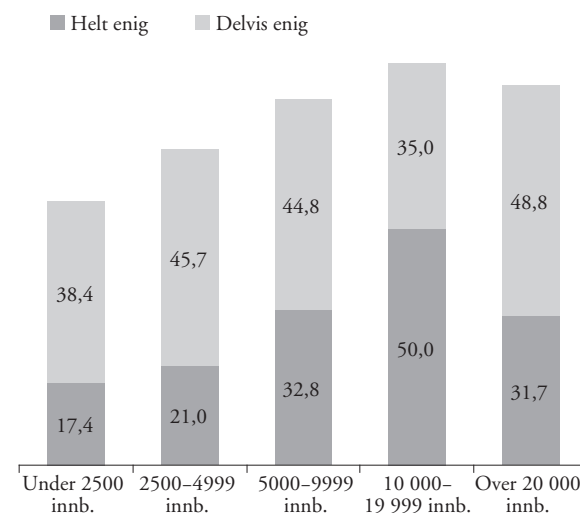
husflid (bl.a. treskjæring), maling, tegning, form og farge og kursing i lyd og lys med mer.

Selv om musikkundervisningen er «bærebjelken» i de kommunale kulturskolenes tilbud, er tilbudet mangesidig. Videre analyser av datamaterialet viser hvordan tilbudet avhenger av kommunestørrelse.

Sannsynligheten for at kommunen har et tilbud innenfor teater og/eller dans, øker med kommunestørrelse. Men samtidig ser vi av figur 5.2 at tilbudet i de aller største kommunene (over 20 000 innbyggere) er mer likt tilbudet i kommuner med mellom 5000 og 10 000 innbyggere, en tendens tilsvarende opplevelsen av kulturskolens synlighet i lokalt kulturliv. Når det gjelder tilbud innenfor skapende skriving, er det en merkbar økning etter kommunestørrelse. Mens 8 prosent av de minste kommunene har et slikt tilbud, er andelen 32 prosent blant de største kommunene. Restkategorien «annet» rommer som tidligere nevnt mange ulike former for tilbud innenfor ulike kultursjangre, og kan betraktes som en kategori som utfyller bredden i tilbudene. Også her ser vi at andelen som har andre tilbud enn musikkundervisning, visuelle kunsthøg, teater, dans og skapende skriving, øker merkbart med kommunestørrelse. Samlet sett er det altså grunn til å konkludere med at bredden i tilbudet som gis gjennom de kommunale kulturskolene, er større i store enn i små kommuner. Dette tilsvarer de kulturansvarliges syn på tilbudet.

De kulturansvarlige i kommunene mener i stor grad at den kommunale kulturskolen har stor

bredde i tilbudet. Henholdsvis 28 og 43 prosent er helt eller delvis enig i at den kommunale kulturskolen har stor bredde i tilbudet til kommunens barn og unge.⁷⁷ Kommunalt kulturansvarlige i store kommuner er mer fornøyd med bredden i tilbudet enn hva de er i små kommuner.

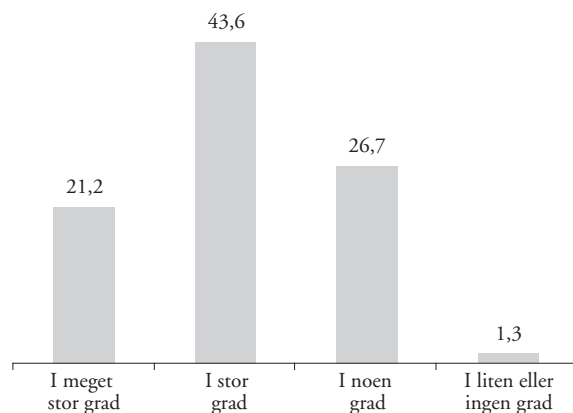

Figur 5.3 Andel helt eller delvis enige i påstanden «Den kommunale kulturskolen har stor bredde i sitt tilbud til kommunens barn og unge» etter kommunestørrelse. Prosent.

Vi har tidligere vist at tilbudet blir mer variert desto større kommunene er. Det vil si at det her synes å være godt samsvar mellom den bredden i tilbudet som faktisk gis i kulturskolene, og de kulturansvarliges tilfredshet med bredden i tilbudet.

⁷⁷ Videre svarer 22 % at de ikke vet om de mener tilbudet er bredt, mens 7 % er delvis uenig i påstanden og 2 % er helt uenig.

Som det går fram av figur 5.4, mener hver femte kommune at tilbudet ved den kommunale kulturskolen gjenspeiler det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen i meget stor grad. I tillegg svarer 44 prosent at tilbudet i stor grad gjenspeiler det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen.

Figur 5.4 I hvilken grad tilbudet ved den kommunale kulturskolen gjenspeiler det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen. Prosent.

Det er imidlertid ikke slik at store kommuner, i større grad enn små kommuner, mener at tilbudet ved den kommunale kulturskolen gjenspeiler det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen. Det vil altså si at det ikke synes å være slik at et bredere tilbud ved kulturskolene er en forutsetning for å tilpasse tilbudet til det lokale musikk- og kulturlivet. Våre data sier ikke noe om variasjonene innenfor tilbudene musikk, teater, dans og visuell kunst, og det

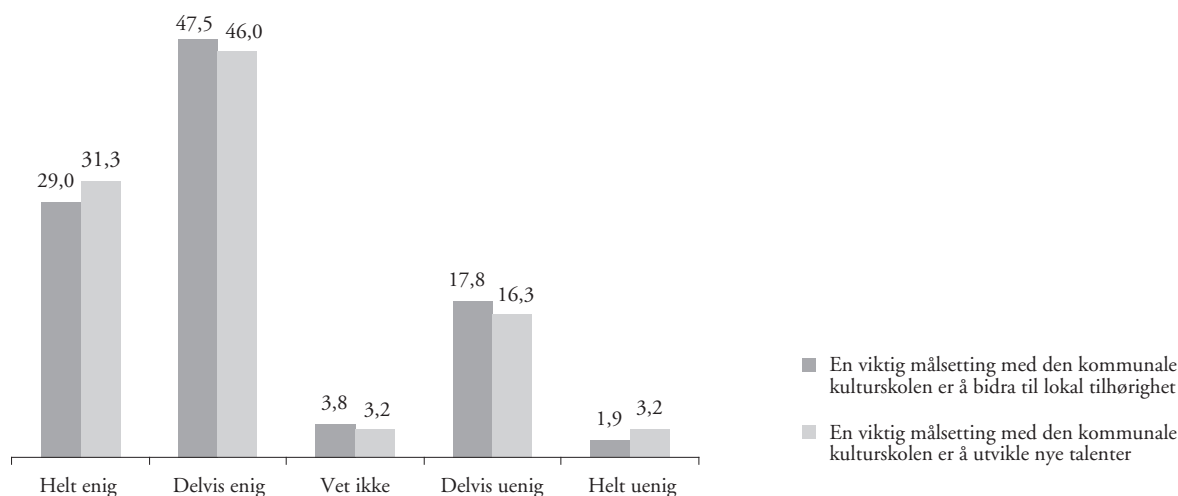
er rimelig å tenke seg at det her er lokale variasjoner som i noen grad er tilpasninger til det lokale kulturlivet i kommunene eller regionen. Det vil si at tilbudet innenfor musikk kan romme tilbud som er tilpasset lokale musikktradisjoner (f.eks. folkemusikk), mens vi innenfor dans kan finne tilbud om alt fra moderne dans til folkedans.

Kvalitet og prioritering i den kommunale kulturskolen

De kommunale kulturskolene har et mål om å nå alle som ønsker et tilbud, det vil si at det skal være et breddetilbud. Samtidig etterlyser Norsk kulturskoleråd et større og bedre tilbud til talentene.⁷⁸ Ifølge Grav og Kirksæther (2008:33) står kulturskolene overfor et veivalg mellom å bli «en premissleverandør for alle oppvekstmiljøer, eller en sentralisert tilbyder av tjenester til et avgrenset antall påmeldte og interesserte barn». Vi har to påstander i spørreskjemaet som angir hva som er en viktig målsetting med den kommunale kulturskolen: å bidra til lokal tilhørighet og utvikle nye talenter.

Som det går fram av figuren, får begge de to målsettingene stor oppslutning, og det er ikke forskjell i oppslutning om de to. Det synes altså å være slik at de kulturansvarlige i kommunene mener at kulturskolene både har som målsetting å skape lokal identitet og utvikle nye talenter.⁷⁹

Kulturskolenes bidrag til å skape lokal tilhørighet synes å være en omtrent like viktig oppgave i alle kommunegrupper under 20 000 innbyggere, hvor om lag åtte av ti kommuner er enig i at det å bidra til lokal tilhørighet er en viktig oppgave for de kom-

Figur 5.5 Oppslutning om kulturskolenes målsetting om å bidra til lokal tilhørighet og til å utvikle nye talenter. Prosent.

78 Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikk institutt og Norsk kulturskoleråd (2008): *Tid for talent. Talentutvikling i musikk*.

munale kulturskolene. Dette eksemplifiseres i case-studien: Kulturskolearbeidet søker å bygge lokal selvfølelse, identitet og oppvekstmiljø, og samarbeid med nye kulturaktører tenkes inn i dette (Egeland 2009; Villa 2009). Andelen som er enig i at en viktig oppgave for kulturskolene er å bidra til lokal tilhørighet, er betydelig lavere (54 %) i de største kommunene. Det betyr at kulturskolen i større grad bidrar til å skape lokal tilhørighet i mindre kommuner. Når det gjelder kulturskolenes oppgave i å utvikle nye talenter, er det slik at kommuner over 2500 innbyggere synes å være samstemte om viktigheten av dette, men for de minste kommunene ligger prosentandelen nær ti prosentpoeng lavere. Konklusjonen er altså at det å skape lokal tilhørighet anses som mindre viktig i de største kommunene, mens det å utvikle nye talenter relativt sett anses som mindre viktig i de aller minste kommunene.

Som vi har sett i dette avsnittet, er de kulturansvarlige i kommunene jevnt over enig om en rekke påstander om den kommunale kulturskolen, og det gjelder også påstanden om at «Det er høy kvalitet på den undervisningen som den kommunale kulturskolen kan tilby». 48 prosent er helt enig i påstanden om at kvaliteten på undervisningen er høy, mens 43 prosent er delvis enig dette. På dette spørsmålet er det en betydelig forskjell mellom store og små kommuner, og skillet synes å gå mellom kommuner under og over 10 000 innbyggere. Mens

41 prosent av kommunene under 10 000 innbyggere er helt enig i påstanden om at kvaliteten på undervisningen er høy, er tilsvarende andel for kommuner over 10 000 innbyggere 70 prosent.

De kulturansvarlige mener at kvaliteten på tilbudet som gis i den kommunale kulturskolen, er høy, men svarene viser også en variabel tilslutning til påstanden «Vi sliter ofte med å få ansatt personer med formell kompetanse til å undervise i den kommunale kulturskolen». Som det går fram av tabellen nedenfor, er det her stor forskjell etter kommune-størrelse.

Jo større kommunen er, desto mindre vansker oppgir de å ha med å ansette personer med formell kompetanse til å undervise i kommunens kulturskole. Analysen viser også at jo mer sentralt kommunen ligger i landet, desto lettere har de for å ansette kvalifiserte personer.

I en undersøkelse fra Norsk kulturskoleråd (Rishaug 2009) konkluderes det med at forskjellen mellom kulturskoletilbudet i kommunene er økende.⁸⁰ Denne konklusjonen synes å trekkes på grunnlag av at kommuner opplever kutt i budsjettene til kulturskolen, og at skolepengene øker. 30 prosent av kommunene svarer at kulturskolens budsjett for 2009 er dårligere (23 %) eller svært dårligere (7 %) for 2009, sammenlignet med noen år tilbake (Rishaug 2009:5). Samtidig er det verdt å merke seg at i samme undersøkelse svarer hver

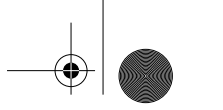
Tabell 5.4 Enighet i påstanden «Vi sliter ofte med å få ansatt personer med formell kompetanse til å undervise i den kommunale kulturskolen» etter kommune-størrelse. Prosent.

	Under 2500 innb.	2500–4999 innb.	5000–9999 innb.	10 000–19 999 innb.	Over 20 000 innb.	Totalt
Helt enig	20,0	14,8	10,4	10,0	2,4	13,1
Delvis enig	38,8	45,7	38,8	22,5	19,5	36,0
Vet ikke	2,4	4,9	6,0	0,0	12,2	4,8
Delvis uenig	27,1	25,9	19,4	37,5	24,4	26,1
Helt uenig	11,8	8,6	25,4	30,0	41,5	20,1
Totalt	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1
N	85	81	67	40	41	314

Kendall's tau b=,241 t-verdi 5,418 p<,001

79 66 % av kommunene er både enig i at kulturskolen har en viktig oppgave i å fremme lokal tilhørighet, og i at den har en viktig oppgave i å utvikle nye talenter innenfor kultur- og musikklivet. 14 % mener at lokal tilhørighet er en viktig oppgave, men er uenig i at det å utvikle nye talenter er viktig. Samme prosentandel (14 %) er enig i at det å utvikle nye talenter er en viktig målsetting, mens de er uenig i at det å bidra til lokal tilhørighet er viktig. De resterende 6 % mener at verken det å utvikle nye talenter eller bidra til lokal tilhørighet er en viktig målsetting for den kommunale kulturskolen.

80 Undersøkelsen ble gjennomført i januar 2009 og inneholder svar fra 284 av 373 registrerte kulturskoler.

fjerde kommune at de vil karakterisere kulturskolens budsjettsituasjon i 2009 som god, mens en like stor andel mener den er dårlig. Den resterende halvparten karakteriserer budsjettsituasjonen som akseptabel.

Som Rishaug (2009) undersøkelse viser, er kommunene delt i synet på hvor gode de kommunale budsjettene til kulturskolene er. Dette kjenner vi igjen fra vår undersøkelse. 24 prosent av de kulturansvarlige i kommunene er helt enig i at det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk, mens 47 prosent er delvis enig. 20 prosent er delvis uenig i påstanden, mens 8 prosent er helt uenig. Jevnt over er altså de kulturansvarlige i kommunene fornøyd med hvordan politikerne prioriterer den kommunale kulturskolen.

Forskjeller i dekningsgrad mellom kommunene

Kommunenes prioritering av kulturskolen kan også måles ved å se på det vi kan betegne som *dekningsgrad*. Det vil si hvor stor andel av barn og unge som har plass på kommunens kulturskole. Det varierer i noen grad hvor kommunene setter aldersgrensen for å søke om plass ved de kommunale kulturskoler, men 6 år synes å være en grense som favner mange av tilbudene. Som dekningsgrad har vi valgt å regne andel i aldersgruppen 6 til 18 år som har plass i kulturskolen.

Antall elever i kommunenes kulturskoler er hentet fra Kostra, og for alle norske kommuner var dekningsgraden i 2007 i gjennomsnitt på 19,9 prosent. Dette er noe lavere enn i 2002, da dekningsgraden i gjennomsnitt var på 21,4 prosent. Det har altså ikke vært noen økning – snarere tvert imot – når det gjelder hvor stor andel av barn og unge som har plass i de kommunale kulturskolene de siste årene. De tilsvarende dekningstallene for kommunene som inngår i surveyutvalget, er tilnærmet de samme som for populasjonen. I 2002 var dekningsgraden på 21,1 prosent, mens den i 2007 var på 19,6 prosent for utvalget. Dette er med på å underbygge argumentasjonen fra kapittel 1 om at utvalget i denne studien er representativt for alle norske kommuner.

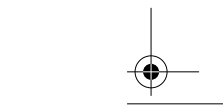
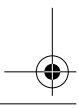
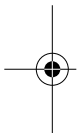
Gustavsen og Hjelmbrække (2009) finner i en studie av kulturskoletilbudet i Norge at det ikke er tilfeldig hvem det er som bruker kulturskolene. De viser blant annet at foreldres inntekt har betydning for hvilke barn og unge som har plass på landets kulturskoler. Vår studie omhandler ikke brukerne

av lokal kultur, men det kan være interessant å se på i hvilken grad forskjellen i dekningsgrad mellom kommunene kan forklares av ulike variabler. Er det slik at jo mer kommunene generelt sett prioriterer kulturområdet økonomisk, desto større andel av kommunens barn og unge bruker kulturskolen? Og kan vi finne forskjeller mellom kommunene avhengig av hvilke politiske partier som dominerer i kommunestyrene?

For å svare på disse spørsmålene er regresjonsmodeller laget av variabler som kan tenkes å påvirke dekningsgraden ved kulturskolene, så som kommunestørrelse, sentralitet, andel bosatt i tettsted, befolkningsutvikling, andel barn i kommunen i alderen 7–18 år, netto driftsutgifter til kultur per innbygger, om kommunen har eget kulturutvalg eller kulturetat og hvor stor andel av representantene de enkelte partiene har i kommunestyrene. Resultatene er presentert i tabell 5.5 og 5.6.

Som det går fram av tabellene, er det tre av variablene som slår signifikant ut, og som vi dermed kan konkludere med at påvirker dekningsgraden i kulturskolene. For det første er det slik at jo mer penger (per innbygger) kommunen bruker på kultur, desto høyere dekningsgrad har man på de kommunale kulturskolene. Her er det derimot ikke gitt at retningen på sammenhengen er slik som vi forutsetter i regresjonsmodellen, altså at hvor mye penger man bruker på kultur, påvirker dekningsgraden. Det kan tenkes at sammenhengen er motsatt. Det vil si at dekningsgraden påvirker hvor mye penger man bruker på kultur i kommunen. Uansett viser analysen at kommunens ønske om å prioritere kulturskolen, i den forstand at flest mulig av kommunens barn og unge gis et tilbud, er et mål på hvor høyt kommunen prioriterer kultur, på samme måte som kultur kroner per innbygger er det.

For det andre viser analysen at selv om vi kontrollerer for en rekke andre kjennetegn ved kommunene, er det slik at jo mer sentralt kommunen ligger i landet, desto lavere er dekningsgraden ved kommunenes kulturskoler. Det er vanskelig å gi noen god forklaring på hvorfor det er slik, men det kan ha sammenheng med at kommuner som ligger usentralt til, kompenserer for manglende tilbud i nærområdet ved å satse sterkere på kulturskolen som et tilbud til kommunens barn og unge. Det vil si at vi her i noen grad kan ha samme sammenheng som vi tidligere i kapitlet fant for prioritering av kinodrift.

Tabell 5.5 Ulike faktorerers betydning for dekningsgrad i kommunale kulturskoler 2007. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	9,428	8,201		1,150	,251
Antall innbyggere i kommunen	1,353E-5	,000	-,037	-,678	,498
Beliggenhet, sentralitet	-2,779	,669	-,266	-4,153	,000
Andel bosatt tettsted	-,045	,031	-,093	-1,477	,141
Befolkningsutvikling siste ti år	,047	,088	,040	,541	,589
Andel barn 7–18 år	,504	,548	,051	,919	,359
Netto driftsutgifter til kultur per innbygger 2007	,258	,083	,210	3,115	,002
Eget kulturutvalg	-,788	1,506	-,026	-,523	,601
Egen kulturretat	,663	1,383	,025	,479	,632

R²,191**Tabell 5.6** Andelen representanter i kommunestyret fra ulike politiske partier sin betydning for dekningsgrad i kommunale kulturskoler i 2007. Lineær regresjon kontrollert for variabler i tabell 5.5.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.	R ²
Andel representanter fra Arbeiderpartiet	,046	,054	,045	,842	,401	,193
Andel representanter fra Fremskrittspartiet	-,286	,080	-,211	-3,577	,000	221
Andel representanter fra Høyre	-,089	,072	-,069	-1,240	,216	,195
Andel representanter fra Kristelig Folkeparti	-,023	,098	-,013	-,232	,817	,191
Andel representanter fra Senterpartiet	,061	,057	,061	1,064	,288	,194
Andel representanter fra Sosialistisk Venstreparti	-,189	,141	-,068	-1,346	,179	,195
Andel representanter fra Venstre	,116	,115	,051	1,009	,314	,194
Andel representanter fra andre partier/liste	,054	,043	,069	1,262	,208	,195

For det tredje: Når vi ser på i hvilken grad forskjeller i dekningsgrad mellom kommunene kan forklares med hvilke politiske partier som dominerer i kommunestyrene, er det kun ett parti som slår signifikant ut. Analysen viser at FrP-sterke kommuner skiller seg ut ved å ha en lavere dekningsgrad. Jo sterkere FrP er representert i kommunestyret, desto lavere andel av barn og unge i kommunen gis et tilbud ved kommunens kulturskole. Som vist tidligere i rapporten fant vi at FrP også var et av to partier (det andre var Venstre) som signifikant prioriterte kultursektoren lavere. Dette forsterker en konklusjon i retning av at FrP i mindre grad enn andre partier prioriterer kulturen i kommunepolitikken.

Analysen av datamaterialet viser også at det er sterk sammenheng mellom hvor høy dekningsgrad kommunen har på kulturskolen, og hvor fornøyd de kulturansvarlige i kommunene er med politiker-

nes prioritering av kulturskolen. 24 prosent er helt enig i påstanden «Det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk», 47 prosent er delvis enig. 20 prosent er delvis uenig i påstanden, mens 8 prosent er helt enig.⁸¹ I tabell 5.7 ser vi at gjennomsnittlig dekningsgrad er langt høyere blant de kommunene der kulturansvarlig mener at kommunepolitikerne har stor velvilje til å prioritere kulturskolen økonomisk, enn blant de som er av motsatt mening.

Endring i kommunenes rolle

Som nevnt innledningsvis til dette kapitlet reiste Hompland (1999) en hypotese om at kommunene ville få en mindre sentral rolle som kulturprodusent, og i stedet drive mer med planproduksjon.

81 De resterende 1,9 % svarer «Vet ikke» på denne påstanden.

Tabell 5.7 Gjennomsnittlig dekningsgrad ved kommunenes kulturskoler etter enighet i påstanden «Det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk».

Enighet i påstanden «Det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk»:	Gjennomsnittlig dekningsgrad	N	Standard-avvik
Helt enig	25,4	74	14,3
Delvis enig	18,4	146	11,7
Vet ikke	17,8	6	10,6
Delvis uenig	15,7	63	12,8
Helt uenig	12,9	25	10,4
Totalt	19,1	314	13,0

F 23,778, $p < ,001$ (lineær)

Vår spørreundersøkelse tar opp kommunenes rolle i det lokale kulturlivet, og besvarelsene fra de kulturansvarlige styrker Homplands hypotese.

På spørsmål om kommunen har blitt en viktigere eller mindre viktig aktør i det lokale kulturlivet de siste 5 årene, svarer 54 prosent at de er blitt en viktigere aktør. 37 prosent svarer at det ikke er noen endring, mens de resterende 9 prosent svarer at de har fått en mindre viktig rolle. I et påfølgende åpent spørsmål ber vi om en utdypning av svaret som er gitt, og i den videre analysen er det disse svarene som benyttes.

I utdypningssvarene er de kulturansvarlige inne på flere forhold som har endret seg de senere årene, men det er likevel ett forhold som dominerer: Kommunene har i større grad blitt *tilretteleggere*. Her er noen av mange eksempler på mer eller mindre like-lydende utsagn:

Kommunen er en sentral aktør både i forhold til å legge til rette, samt i det å samordne og samhandle. Dette har blitt viktigere og viktigere de senere årene.

Viktigere for fornying, og som «heiagjeng», bindeledd og kontaktpunkt for det frivillige kulturlivet.

Kommunen er blitt viktigere som tilrettelegger, men mindre viktig som arrangør.

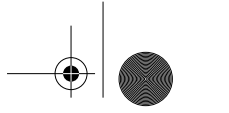
Det avhenger av hva dere mener med «aktør». Hvis dere mener arrangør, har kommunen blitt en mindre viktig aktør. Vi konsentrerer oss om å legge til rette for andre arrangører (lokale og nasjonale) ved å oppgradere og vedlikeholde arenaene (konserthus, utescene kinosaler etc.) og understøtte arrangørene med økonomiske midler og teknisk ekspertise. Der-ved har aktiviteten/tilbudet til publikum i vår kom-

mune økt betydelig. Hvis dere mener «bidragsyter» har kommunens rolle økt, da har vi blitt en viktigere aktør, det skjer mye mer (kvantitet) og kvaliteten på produksjonene er høyere siden de får et økonomisk tilskudd til aktiviteten, de kan altså satse mer. Men kommunen har ikke blitt en viktigere aktør i betydningen «arrangerer mer». Innbyggerne er opptatt av at det er et kulturtilbud med kvalitet, og at det finnes arenaer å vise dette på, de bryr seg ikke om det er kommunen eller en annen som er arrangør bare tilbudet finnes.

Svarene fra de kulturansvarlige i kommunene gir også innsyn i hva som kan være årsaker til at kommunene har fått en viktigere rolle som tilrettelegger. Her pekes det på flere forhold. Mest tydelig er økte krav til kulturarrangementer og økt profesjonalisering.

Det er økende interesse for kultur som virkemiddel, og økende forståelse for nødvendigheten av profesjonalisering. Det er tre viktige aktører som må samarbeide om kulturarrangement: frivilligheten, det offentlige og det private næringslivet, inkludert profesjonelle. Av disse aktørene utgjør kommunen det stabile elementet, som har erfaring over tid, og som har en samlet oversikt over lokalt kulturliv, aktuelle arenaer, utarbeiding av reguleringsplaner mv. Arrangementene blir stadig mer kompliserte, og det er derfor en utfordring for kommunen å samarbeide internt så vel som med eksterne aktører.

Kontinuitet er en viktig faktor i forhold til større arrangementer. Kultur et viktig kunnskapsområde der det er behov for kompetanse over et vidt spekter. Dette gjelder særlig forhold knyttet til arrangørtekniske forhold, lokaler, lys og lyd, faciliteter, teknikk og sikkerhet i forhold til publikum. Hertil kommer for-

hold knyttet til sikkerhetskrav, og gjeldende bestemmelser ved arrangementer.

Folk stiller større krav til kvalitet i dag – også på kultursiden. Kommunens rolle i dag er viktigere med tanke på å få inn medspillere med høy kompetanse som kan hjelpe aktørene og arrangørene til et bedre resultat.

I tillegg er det flere som er inne på at kommunenes økte rolle som tilrettelegger har sammenheng med at aktiviteten i det lokale kulturlivet har økt – blant annet at det er flere aktører som er involvert – og at det derfor i større grad er behov for en koordinerende rolle.

Vi har utviklet flere nye scener, stiller teknisk kompetanse til disposisjon og fungerer som bindeledd mellom profesjonelle og amatører og næringsliv.

I og med at aktiviteten blant lag og foreninger øker, blir kommunen viktigere som koordinator og tilrettelegger.

Flere enkeltpersoner eller foreninger ønsker å bidra i kulturarrangementer. Kommunens rolle som medspiller og tilrettelegger blir da enda viktigere for at dette skal kunne skje.

Innbyggertallet er lite og de små foreningene må jobbe sammen for å få til noe, få enkeltpersoner vil ta på seg «produsentjobben», kommunen må oftere koble profesjonelle og amatører for å få til et bedre arrangement.

Et hovedinntrykk fra de utdypende svarene fra kommunene er altså at kommunenes endrede rolle i det lokale kulturlivet har sammenheng med flere sentrale endringstrekk i kulturlivet: Profesjonalisering i form av økte krav både til teknisk utstyr og fasiliteter, flere og nye aktører i det lokale kulturlivet krever en koordinerende instans, møteplasser for de ulike aktørene samt et bindeledd mellom de profesjonelle aktørene og amatørerne.

Som nevnt var de kulturansvarlige i kommunene også inne på andre forhold som hadde endret deres rolle og betydning som aktør i det lokale kulturlivet de siste årene. Dette er altså forhold som er mindre dominerende og tydelig i svarene enn hva endringen i retning av kommunen som tilrettelegger av kultur er. Det gjelder for det første at kultur ifølge flere av

respondentene er blitt mer synlig i kommunen, og i større grad enn tidligere knyttes til steds- og næringsutvikling.

Kultur er blitt en viktig faktor når det gjelder bosetting. Vi er en liten kommune som sliter med fraflytting. Det blir viktigere for kultur og næring å spille på lag skal man opprettholde et levedyktig næringsliv i kommunen.

Kultur er blitt et satsningsområde under omstilling av næringslivet i kommunen.

Et annet forhold som flere av de kulturansvarlige er inne på, er at bygging av kulturhus i kommunen har gitt kommunen en annen rolle.

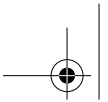
Kulturhus og økt kompetanse i kommunen gjør at kommunen får en mer utøvende rolle.

Ved å bygge Kulturhus har kommunen fått profesjonell scene og utstyr, samt et spillested. I tillegg fører huset til at kommunen får langt flere besøk og et variert program som vil stimulere til eget kulturarbeid.

Oppsummering

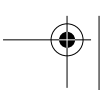
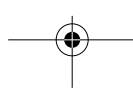
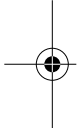
Avslutningsvis skal vi gi en kort oppsummering av hovedfunnene i dette kapitlet og besvare de spørsmålene som ble stilt innledningsvis. Til tross for at vi ser endringer i kommunenes vektlegging av arbeidsoppgaver på kulturområdet, er dette små endringer, og det synes ikke å være slik at «det nye kulturlivet» har fortrent «det gamle». Kommunene rapporterer at de bruker mest tid på drift av kulturskolen og bibliotek. Videre tar annet barne- og ungdomsarbeid (utenom Den kulturelle skolesekken og kulturskolen) relativt sett mye av tiden. Kommunenes tidsbruk på kulturfeltet er nært knyttet til området oppvekst, fritid og utdanning. Kulturens rolle i tenkningen rundt kultur som et dannelsesprosjekt synes altså ikke å være svekket. Kommunene prioriterer arbeid med barn og unge sterkt, og ønsker i tillegg å prioritere dette arbeidet sterkere.

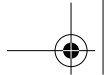
Samtidig ser vi at kommunen i større grad har inntatt en rolle som tilrettelegger og koordinator for kulturaktiviteter, og er i mindre grad selv kulturprodusent. Nye aktører og nye krav er de viktigste forklaringsfaktorene som har dratt kommunens rolle mer i retning av tilrettelegging.

Vi har spesielt sett på kommunenes prioritering av den kommunale kulturskolen i det lokale kulturlivet generelt, og overfor barn og unge spesielt. Her finner vi at tilbudet i den kommunale kulturskolen avhenger av kommunestørrelse. Jo større kommunen er, desto bredere tilbud gis gjennom kulturskolen. De kulturansvarlige i kommunene mener i stor grad at den kommunale kulturskolen har stor bredde i tilbudet, men kommunalt kulturansvarlige i store kommuner er mer fornøyd med bredden i tilbudet enn sine kollegaer i små kommuner.

Det er opp til den enkelte kommune i hvilken grad de vil prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk, og vi finner at forskjellen i dekningsgrad mellom kommunene først og fremst kan forklares med hvor mye penger kommunen bruker på kultur, hvor sentralt kommunen ligger i landet og hvor stor andel FrP har av representantene i kommunestyret. Det er en sterk sammenheng mellom hvor høy dekningsgrad kommunen har på kulturskolen, og hvor fornøyd de kulturansvarlige i kommunene er med politikernes prioritering av kulturskolen.

KAPITTEL 6

Arenaer for kultur

I dette kapitlet skal vi se på hvilke arenaer som i dag brukes til kulturarrangementer, og hvilke endringer som har skjedd de senere år. Arenaer er her forstått som mer enn fysiske bygninger – byrom, natur- og kulturlandskap er også inkludert. Agedal (2009c:24) beskriver ulike faser for «husing» av lokalt kulturliv, og antyder at vi nå kan være i en fase hvor «staten blir mindre dominerende som kulturadministrator og kulturprodusent i forhold til marknaden og sivilsamfunnet», og at det da er interessant å se i hvilken grad dette påvirker arenaer brukt til kulturformål. Spørsmålet som stilles, er om vi ser en utvikling i retning av at kulturbygg i større grad blir finansiert av kommersielle aktører både i markedet og i det sivile samfunn.

Det er ikke noe nytt at aktører (lag og organisasjoner) i lokalsamfunnene går sammen og finansierer kulturbygg. Det er et betydelig antall samfunnshus, ungdomshus, grendehus, folkets hus og bedehus som alle er reist og finansiert av det sivile samfunnet, det vil si av lokalsamfunnets lag og organisasjoner. Dette er bygninger som har en lang historie som kulturbygg i små og store lokalsamfunn.

Egne kulturhus – altså bygg som er reist ene og alene som bygg for kultur – er relativt sett nytt i det lokale kulturlivet (Agedal 2009c). Et søk på kulturnett.no gir 189 treff på ordet «kulturhus»,⁸² mens Norsk Kulturhus Nettverk har 83 medlemmer. Det er altså vanskelig å gi noe eksakt anslag for hvor mange kulturhus vi har i Norge, og det er også avhengig av hvordan vi definerer begrepet «kulturhus». I og med at dette er hus som er bygd ene og alene med tanke på kulturaktivitet, vil de bedre møte de krav som mange av dagens kulturarrangementer krever til lyd, lys og scenefasiliteter. Dette er

blant annet et sentralt argument i Randaberg kommune, som diskuterer bygging av kulturhus: «Kulturskolen har eksistert i 30 år, og vi vokser stadig. Jeg [rektor ved kulturskolen, Sigrid Olsson] synes elevene fortjener en profesjonell scene med skikkelig lyd og lys, samt gode sitteplasser» (Stavanger Aftenblad 13.02.2009, min innskyttelse). Mangel på lokal kompetanse innen lyd og lys er også noe som understrekes i case-studiene i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* (se Villa 2009).

Framveksten av kulturhus kan ses som et uttrykk for å møte profesjonaliseringen av lokalt kulturliv, men betyr dette at de tradisjonelle arenaene som samfunnshus, ungdomshus og bedehus viker plassen for kulturhusene? Eller er det snarere slik at den profesjonelle delen av det lokale kulturlivet finner sted i kulturhusene, mens amatørkulturlivet fortsatt finner sted på samfunnshus, ungdomshus og bedehus?

I tillegg er det en internasjonal trend at nedlagte industribygg blir ombygd til kulturhus (Dahl & Helseth 2006). I Norge har vi flere eksempler på gjenbruk av industribygg, som Union Scene i Drammen (se Egeland 2009), Tou Scene i Stavanger og Meieriet kulturhus i Odda. Når de tradisjonelle næringene legges ned, eksempelvis innen industri og jordbruk, åpner dette altså for gjenbruk av bygninger til kulturformål. Men hvor sterk er denne trenden, og hvor dominerende er gjenbruk av næringsbygg som kulturarena?

Arenaer for kultur behøver ikke nødvendigvis å være et tradisjonelt eller moderne fysisk kulturbygg. Agedal (2009c:26) knytter lokalisering av kulturarrangementer til arrangementets meningskonstruksjon. Dette er kanskje spesielt tydelig når arrange-

82 Per oktober 2009.

mentene flyttes ut fra ulike kulturbygg og inn i byrommet eller naturen/kulturlandskapet, eller inn i bygg som opprinnelig hadde en helt annen funksjon, så som nedlagte fabrikker, gruver eller fjøs. Spelet om Heilag Olav har vært spilt på utendørsscenen på Stiklestad hver sommer siden 1954. Dette er altså ikke noe nytt fenomen. Det kan likevel være slik at det antar nye former, slik som Agedal (2009a) beskriver fra Kirkenes, og Villa (2009) fra Storåsfestivalen, eller at omfanget er større i dag enn tidligere. Våre surveydata gir ikke mulighet til å analysere meningsinnhold og konstruksjoner som måtte ligge i koblingen mellom arrangement og arena, eller slå fast hvorvidt dette er uttrykk for en økende eksperimentering i husing av kultur. Vi spør i stedet i hvilken grad bruken av mer «spektakulære» arenaer (som kulturlandskap, fjell og fjord) er i frammarsj.

Innledningsvis i kapitlet er det en framstilling av hvordan kommunene vurderer tilstanden på bygningsfasilitetene til ulike kulturformål. En slik analyse kan tolkes som et annet mål på hvordan kommunene prioriterer ulike kulturformer. Vi har tidligere (kapittel 2) gjennomført en Kostra-analyse av hvordan kommunene prioriterer mellom ulike oppgaver internt på kulturbudsjettet, og fant at idretten får den største delen av kaka (28 %). Bibliotekdrift står for 16 prosent av kulturbudsjettene samlet sett, mens kulturskolene tar 14 prosent. Lavest prioritet fant vi for kunstformidling (6 %), museumsdrift (3 %) og kinodrift (1 %). Det er derfor interessant å se i hvilken grad den økonomiske prioriteringen som kommunene gjør, gjenspeiles i de kulturansvarliges oppfatning av kvaliteten på

bygningsfasilitetene. Er det slik at idretten har bedre betingelser bygningsmessig enn hva kulturen har? Og i forlengelsen av dette: I hvilken grad er det sammenheng mellom standarden på bygningsfasilitetene og bruken av de samme bygningene? Er det slik at en i kommuner med god standard på kulturbygg bruker disse oftere enn i kommuner hvor standarden på bygningene er dårligere?

Standarden på bygninger for kultur

I tabellen under er de kulturansvarlige i kommunene sine vurderinger av standarden på bygninger til ulike kulturformål gjengitt.

Som vi ser av tabell 6.1, vurderer de kulturansvarlige i kommunen jevnt over bygningsfasilitetene for idrett som best; 71 prosent av kommunene har meget gode eller gode fasiliteter for idrett. Bygningsfasilitetene for idretten synes nærmest å være i en klasse for seg ifølge vurderingen fra de kulturansvarlige i kommunene. Her skal en være klar over at staten, via spillemidlene til idrett, er en betydelig bidragsyter til å dekke byggekostnadene for idrettsanlegg (om lag ¼ av de totale kostnadene). Det er altså ikke bare avhengig av kommuneøkonomien om det blir bygget idrettsanlegg i en kommune, og i tillegg er det også grunn til å tro at bidraget fra spillemidlene påvirker kvaliteten på idrettsbyggene i norske kommuner.

Når det gjelder bygningsfasilitetene for rene kulturformål, kommer bibliotekene best ut, men det er også verdt å merke seg at nær halvparten mener at kommunen har meget eller ganske gode bygnings-

Tabell 6.1 Vurdering av tilstanden på bygningsfasilitetene i kommunen for ulike kulturaktiviteter. Prosent.⁸³

	Meget eller ganske gode	Gode/tilfredsstillende	Ganske eller veldig dårlige
Idrett	71,4	19,5	9,1
Bibliotek	59,5	24,1	16,3
Musikkonsserter	46,7	27,9	25,4
Teaterforestillinger	39,5	24,5	36,1
Kino	38,1	19,6	42,3
Danseforestillinger	35,4	25,2	29,4
Øvingslokaler musikk	34,9	39,6	25,5
Utstillingslokale for billedkunst	31,7	25,8	42,4
Øvingslokaler teater	31,2	30,3	38,4
Øvingslokaler dans	28,2	32,6	39,2

⁸³ I tabellen er svaralternativer slått sammen. Opprinnelig tabell finnes i vedlegg (tabell S43).

Tabell 6.2 Ulike faktorerers betydning for vurderingen av standarden på bygningsfasilitetene for kultur. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	33,759	1,507		22,399	,000
Kommunestørrelse	3,5E-6	,000	,017	,296	,768
Befolkningsendring siste ti år	-,019	,051	-,027	-,375	,708
Sentralitet, beliggenhet	-,351	,449	-,057	-,783	,435
Andel bosatt i tettsted	,050	,019	,173	2,661	,008
Kulturens andel av brutto investeringsutgifter 2001–07	,112	,049	,129	2,282	,023
Kulturens andel av kommunens totale driftsutgifter	,719	,232	,184	3,098	,002

$R^2=,105$

fasiliteter for musikkonsserter. Dårligst vurderes utstillingslokaler for billedkunst og øvingslokaler for teater og dans.⁸⁴

Fra Kostra-basen har vi hentet tall på hvor mye de enkelte kommunene har investert i kultur i perioden 2001⁸⁵ til 2007, og laget en variabel som viser hvor stor andelen investeringer i kultur var av kommunenes totale investeringer i samme periode. Til tross for svakheten som ligger i at endring her ikke går lenger tilbake enn til 2001, er det interessant å se i hvilken grad de kulturansvarlige i kommunene sin vurdering av bygningsfasilitetene samvarierer med kommunenes prioritering av investeringer i kultursektoren de senere år. Det kan også være grunn til å tro at kommunenes økonomiske prioriteringer av kultursektoren, målt i kulturens andel av totale driftsutgifter, har betydning for vurdering av kvaliteten på bygningsfasilitetene. I tillegg har vi lagt inn kommunestørrelse, befolkningsutvikling, sentralitet og andel bosatt i tettsted som variabler i modellen. Vi har til sist laget en indeks av vurderingen av standarden på samtlige av de bygningsfasilitetene som er listet opp i tabell 6.1, og lagt denne inn som avhengig variabel i regresjonsmodellen.⁸⁶

Som det går fram av regresjonsmodellen, har verken kommunestørrelse, befolkningsutvikling siste ti år eller sentralitet signifikant effekt på hvor gode de kulturansvarlige i kommunen vurderer at bygningsfasilitetene er. Derimot har det betydning hvor spredtbygd kommunen er. Modellen viser at jo større andel av befolkningen i kommunen som er

bosatt i et tettsted, desto bedre vurderes bygningsfasilitetene for kultur å være. I tillegg er begge variablene som måler økonomisk prioritering av kulturområdet, signifikant. Jo større andel av investeringsbudsjettet i perioden 2001–2007 som har gått til kulturformål, eller jo større andel av driftsbudsjettet som har gått til kultur, desto bedre vurderes standarden på bygninger som brukes til kulturformål å være. At størrelsen på investeringsbudsjettet har betydning, er naturlig i og med at det måler hvor mye kommunene har brukt på nyinvesteringer og rehabilitering av bygg. Det er vanskeligere å forklare at andel av kulturutgifter over driftsbudsjettet har betydning, men det kan ligge i at deler av driftsbudsjettet går til oppgradering av bygg og utstyr.

Finansiering av kulturbygg

Uten å be om noen tallfesting av hvor mye ulike aktører bidrar med i finansieringen av kulturbygg i norske kommuner, har vi spurt respondentene om i hvilken grad ulike instanser/aktører bidrar til finansieringen av kulturbygg i kommunen.

Ikke overraskende er det kommunene selv som i størst grad finansierer bygging og drift av kulturbygg. Videre ser vi at frivillige organisasjoner i betydelig grad er med og finansierer kulturbygg i kommunene, mens næringslivet i langt mindre grad er aktive på dette området. Våre data tyder altså ikke på at lokale næringslivsaktører er tungt inne i finansieringen av kulturbygg i kommunene, men som vi

84 Når det gjelder bygningsfasiliteter for konserter, teaterforestillinger, danseforestillinger, utstillingslokale for billedkunst og for kino, er det slik at de største kommunene vurderer fasilitetene som betydelig bedre enn de mindre kommunene.

85 Det finnes tall for enkelte kommuner tilbake til 1999, men listen er så ufullstendig at det ikke lar seg gjøre å inkludere disse i analysen.

86 Denne går fra dårlig til god standard.

Tabell 6.3 I hvor stor grad ulike aktører er med på å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i kommunen. Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Kommunen selv	48,4	29,0	14,6	5,4	2,5
Frivillige organisasjoner	6,5	23,9	32,7	23,6	13,3
Fylket	3,9	16,9	35,8	28,0	15,3
Staten	2,9	13,0	34,2	24,1	25,7
Næringsliv	2,9	6,8	27,5	38,2	24,6
Andre	1,1	1,8	14,1	38,0	45,1
Private fond, stiftelser o.l.	1,0	4,9	17,1	38,8	38,2

Tabell 6.4 Endring i ulike aktørers betydning for å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i kommunen de senere år. Prosent.

	Langt viktigere	Noe viktigere	Ingen endring	Noe mer uviktig	Langt mer uviktig
Kommunen selv	23,9	26,8	48,0	0,7	0,7
Næringsliv	10,8	26,0	61,8	1,4	0,0
Staten	7,4	15,8	74,1	1,7	1,0
Fylket	7,0	23,2	66,4	1,7	1,7
Frivillige organisasjoner	5,7	23,2	67,4	3,4	0,3
Private fond, stiftelser o.l.	5,1	10,5	81,4	2,0	1,0
Andre	2,8	5,7	87,9	1,8	1,8

ser av tabellen nedenfor, opplever de kulturansvarlige i kommunene at næringslivet har blitt viktigere som finansierer av kulturbygg de senere årene.

Hovedbildet fra tabell 6.4 er likevel at det ikke er store endringer i hvem som finansierer kulturbygg de senere årene, og den viktigste endringen ligger i at kommunene selv har fått en enda viktigere rolle.

Vi ser også at private fond, stiftelser og lignende oppleves å ha blitt viktigere for finansieringen av kulturbygg de siste årene. Men igjen er det slik at kommunene jevnt over ikke opplever at disse bidrar i noen betydelig grad per i dag. Det er derfor grunn til å spørre om det snarere er en *forventning* om at næringslivet, private fond og stiftelser skal ta en viktigere rolle i finansieringen av kulturområdet framover enn at de har blitt vesentlig viktigere som bidragsyter. Hypotesen som ble reist i innledningen til kapitlet, om at statens rolle blir mindre viktig på dette området, synes ikke å bli bekreftet. Offentlig finansiering av kulturbygg er fortsatt dominerende. En regresjonsanalyse viser at det er de minst sentrale kommunene som i størst grad oppgir at fylket og staten er med på å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg.

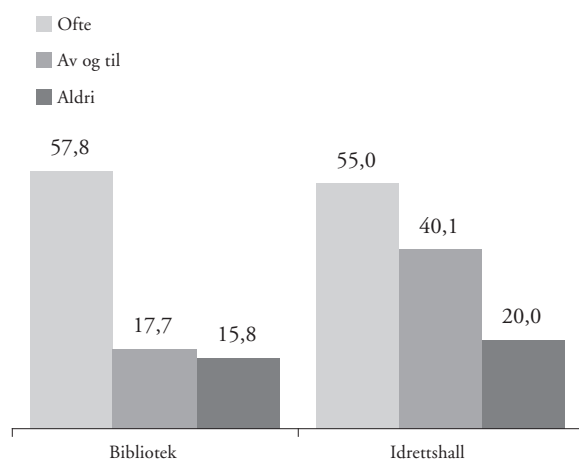
Datamaterialet indikerer at frivillige lag og foreninger – altså det sivile samfunn – har en viktigere

rolle som finansør av lokale kulturbygg enn hva det lokale næringslivet har. Dette har naturlig nok sammenheng med at ulike forsamlingshus i stor grad brukes til kulturformål i norske kommuner (se tabell 6.6). Videre viser en regresjonsanalyse at jo mer spredtbygd kommunen er, i desto større grad bidrar frivillige organisasjoner til driften av kulturbygg i kommunen. Det vil si at bidrag fra lag og organisasjoner er viktigere i bygdepregede kommuner enn i bypregede kommuner. Kommuner har gjerne flere forsamlingshus (samfunnshus, ungdomshus, folkets hus) som ligger i bygder og grender. Disse forsamlingshusene kan derfor spille en større rolle som kulturelt samlingspunkt i kommuner med spredt bosetting og flere grender/bygder.

Sammenheng mellom standard og bruk

For bibliotek og idrettshall har vi opplysninger om hvor ofte de brukes til kulturformål, og har derfor muligheten til å se i hvilken grad det er sammenheng mellom vurdert standard og bruken av henholdsvis bibliotek og idrettshall.

Av de som oppgir å bruke biblioteket ofte til ulike kulturarrangementer, vurderer 58 prosent bygningsfasilitetene som meget gode. Denne andelen er betydelig lavere for de som av og til eller aldri

Figur 6.1 Andel som vurderer bygningsfasilitetene for bibliotek og idrettshall som meget gode etter hvor ofte de brukes til ulike kulturarrangementer i kommunen. Prosent.⁸⁷

braker biblioteket som arena for ulike kulturarrangementer. Det synes altså å være en klar sammenheng mellom hvor gode bygningsfasilitetene på biblioteket i kommunen er, og hvor aktivt det brukes til kulturarrangementer. Det vil si at gode bygningsfasiliteter stimulerer til hyppigere bruk av biblioteket til kulturformål.

Sammenhengen er den samme for idrettshaller. Jo bedre standarden synes å være på idrettsbyggene i kommunen, desto oftere bruker man idrettshallen som arena for ulike kulturarrangementer.

Kulturhus, kino, museum og galleri

«Kulturhus» er et begrep som brukes om alt fra kommunalt eide bygg som huser scenefasiliteter, øvingslokaler, kino, bibliotek, og svømmebasseng til privat eide bygg som huser ulike kunstnere og/eller galleri osv. I spørreskjemaet har vi ikke gitt noen definisjon på hva vi legger i begrepet «eget kulturhus», og det kan derfor variere noe hva de enkelte respondentene har lagt i begrepet. Som vist i tabell 6.6 kan det synes som at det i ganske nøyaktig halvparten av kommunene er noe en betegner som kulturhus. Baserer vi oss derimot på hva de kulturansvarlige har svart på et annet spørsmål i skjemaet, finner vi at 68 prosent av kommunene har kulturhus (spørsmål 21 i vedlegget). Det er ikke umiddelbart enkelt å finne en forklaring på at

andelen som oppgir at kommunen har kulturhus, ligger nær 20 prosentpoeng høyere på det ene spørsmålet.

Det er like mange kommuner som oppgir at de har kino, som oppgir at de har kulturhus. Som det framgår av tabell 6.5 nedenfor, både eier og driver kommunen i større grad kulturhus enn kino, men det er ikke vesentlige forskjeller i eierstrukturen mellom kino og kulturhus. Unntaket er at private AS/foretak i noen større grad er inne både som eiere og drivere av kinoen(e) i kommunen.

Tabell 6.5 Hvem som eier og driver kino og kulturhus. Prosent

	Kino		Kulturhus	
	Eier	Driver	Eier	Driver
Kommunen	55,1	51,6	68,7	70,5
Kommunalt aksjeselskap (AS)	4,9	2,7	7,5	4,8
Kommunalt foretak	3,6	5,8	6,2	7,1
Privat AS/foretak	11,6	13,3	7,9	8,4
Stiftelse	1,3	0,9	7,5	7,9
Organisasjon	19,1	20,9	15,9	15,9
Andre	15,1	17,8	7,0	7,1

Når det gjelder museer, viser dataene at om lag halvparten av kommunene (51 %) eier eller er deleier i ett eller flere museer, mens andelen som driver museum, er på 24 prosent. Kun 17 prosent av kommunene oppgir at de helt eller delvis eier et kunstgalleri. Andelen som driver kunstgalleri, er på 9 prosent.

Verken kommunestørrelse, befolkningsendring, andel av befolkningen bosatt i tettsteder eller hvor stor andel av kommunens investeringsutgifter som de siste årene har gått til kultur, har signifikant sammenheng med om kommunen eier museum eller ikke. Den eneste variabelen som slår signifikant ut, er hvor stor andel av kommunens driftsbudsjett i 2007 som gikk til kultur. Det kan selvsagt diskuteres om det er slik at økonomisk prioritering av kulturområdet fører til drift av museum, eller om det snarere er et resultat av at kommunen har valgt å ha museumsdrift.

Analysen viser at det ikke er forskjeller mellom ulike grupper av kommuner når det gjelder hvilke

⁸⁷ Prosentueringsgrunnlaget for de som aldri bruker idrettshall til kulturformål, er fem enheter, og prosentandelen her bør derfor ikke tillegges vekt. Begge de bivariate sammenhengene er signifikante ($p < ,001$) både for bruk av bibliotek og idrettshall.

Tabell 6.6 Bruk av ulike arenaer/bygninger i kommunen for ulike kulturaktiviteter. Prosent.

	Ofte	Av og til	Aldri	Har ikke
Samfunnshus/forsamlingshus (f.eks. ungdomshus, folkets hus o.l.)	64,6	34,2	0,0	1,3
Kirker	47,4	51,4	1,2	0,0
Eget kulturhus	39,7	8,8	0,6	50,8
Idrettshall	37,5	46,9	1,6	14,1
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	35,0	61,2	3,8	0,0
Bibliotek	28,1	65,6	5,9	0,3
Museer	21,4	57,2	8,2	13,2
Serveringssteder, «klubber»	20,5	64,4	7,6	7,6
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	14,4	11,5	7,7	66,5
Rådhus/kommunehus	10,7	49,5	38,6	1,3
Hotell	8,2	50,9	13,3	27,5
Nedlagte skoler	7,6	39,4	35,6	17,4
Egne friluftsscener/-amfi	5,8	62,6	11,2	20,4
Bedehus	5,1	58,9	25,8	10,2
Andre religiøse bygg	4,2	41,0	30,6	24,2
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	3,8	67,4	20,9	7,9
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	3,5	74,1	17,7	4,7
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell, fjord o.l.	2,5	47,3	42,2	7,9

kommuner som eier museum. Derimot er det forskjeller kommunene imellom når det gjelder å eie kunstgalleri. Sannsynligheten for at kommunen står som eiere av kunstgalleri, øker signifikant med kommunistørrelse. Men andelen er høyere blant kommuner med 10 000–19 999 innbyggere (35 %) enn den er blant kommuner med mer enn 20 000 innbyggere (27 %). Blant de minste kommunene (under 2500 innbyggere) er det kun 2 prosent som eier kunstgalleri.⁸⁸

Bruk av ulike arenaer til kulturformål

I spørreskjemaet har vi listet opp ulike arenaer som kan tenkes brukt til kulturaktiviteter, og vi ba de kulturansvarlige om å angi hvor ofte hver av dem ble brukt til kulturformål.

Som vi ser, er det de tradisjonelle forsamlingshusene (samfunnshus, ungdomshus, folkets hus) som kommunene rapporterer at oftest brukes som arenaer for kulturaktiviteter. Kun 1 prosent oppgir at de ikke har forsamlingshus i kommunen, mens 65 prosent oppgir at kommunens forsamlingshus ofte brukes til kulturaktiviteter. Kirker er også hyp-

pig brukt til kulturformål, mens bedehus og andre religiøse bygg benyttes sjeldnere.

Det er også verdt å merke seg at om lag halvparten av kommunene har eget kulturhus, og at de som har, ofte bruker kulturhuset til kulturformål. Bruk av kulturlandskap og annet naturlandskap til kulturformål er ikke dominerende, men vi ser at en betydelig andel av kommunene oppgir at kulturarrangement av og til foregår i natur- eller kulturlandskap. En regresjonsanalyse viser at jo større kommunen er, desto oftere brukes friluftsscener/-amfi og kultur- og naturlandskap som arenaer for kultur.⁸⁹ Dette kan ha sammenheng med at det i de største kommunene oftere er behov for arenaer som har plass til et stort antall publikummere. Det kan også ha sammenheng med at slike scener er ramme for mer nyskapende og eksperimentelt kulturliv, slik vi i kapittel 9 finner er trekk ved større og mer bypregede kommuner.

Videre viser regresjonsanalysen at hoteller oftest brukes i kommuner som har bypreg og som ligger sentralt. Kulturhus brukes mer i bypregede kommuner, men disse ligger gjerne usentralt til (i avstand fra større regionbyer). Korrelasjonen mellom bruk av

88 Tilsvarende andel er 17 % blant kommuner med 2500–4999 innbyggere og 21 % blant kommuner med 5000–9999 innbyggere.

89 Det samme gjelder for rådhus/kommunehus, egne bygninger for ulike kunstarter og midlertidige arrangementslokaler.

Tabell 6.7 Endring siste fem år i bruk av ulike arenaer i kommunen til kulturaktiviteter. Prosent.

	Brukes oftere	Ingen endring	Brukes sjeldnere	Differanse
Kirker	30,0	68,4	1,6	28,4
Serveringssteder, «klubber»	27,9	70,4	1,7	26,2
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	27,7	69,3	3,0	24,7
Bibliotek	27,1	70,3	2,6	24,5
Museer	28,9	66,1	4,9	24,0
Idrettshall	26,6	68,0	5,4	21,2
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	25,5	69,8	4,7	20,8
Egne friluftsscener/-amfi	22,4	74,8	2,8	19,6
Eget kulturhus	24,9	67,6	7,5	17,4
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell o.l.	19,2	74,6	6,3	12,9
Samfunnshus/forsamlingshus (ungdomshus, folkets hus o.l.)	17,0	76,5	6,5	10,5
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	11,8	84,3	3,9	7,9
Hotell	15,2	76,3	8,5	6,7
Rådhus/kommunehus	8,1	84,4	7,5	0,6
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	7,9	83,8	8,3	-0,4
Nedlagte skoler	6,6	84,4	9,0	-2,4
Bedehus	3,8	88,2	8,0	-4,2
Andre religiøse bygg	2,5	89,3	8,2	-5,7

kulturhus og bruk av forsamlingshus er negativ (men ikke signifikant), og kan indikere at det å ikke ha eget kulturhus «kompenseres» ved hyppig bruk av mer tradisjonelle og mindre forsamlingslokaler.

Endringer i bruk av kulturarenaer

For å få et bedre bilde av hvilke trender vi kan se i bruken av ulike arenaer til kulturformål, har vi spurt respondentene om i hvilken grad de mener at bruken har endret seg i løpet av de siste fem årene.

Hvis vi ser på differansen mellom andelen kommuner som oppgir at arenaen brukes oftere, og andelen som oppgir at den brukes mindre, ser vi at flere av de opplistede arenaene synes å brukes mer enn for fem år siden. Det gjelder både kirker, serveringssteder, «klubber», midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.), bibliotek, museer, idrettshaller, kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.), egne friluftsscener/-amfi og eget kulturhus. Vi skal være forsiktig med å tolke de eksakte prosentandelene som uttrykk for en faktisk endring, men dette kan ses som et uttrykk for hvilke arenaer

som i dag brukes mer enn hva som var situasjonen noen (få) år tilbake i tid. Det er derfor interessant å merke seg at det synes å være en sterk vekst i bruken av kirker som arena for ulike kulturarrangementer.

Hvis vi ser på forskjeller mellom kommuner etter antall innbyggere, finner vi at bruken av egne kulturhus, museer, egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.), serveringssteder, «klubber» og egne friluftsscener/-amfi har økt mer dess større kommunen er.

Vårt datamateriale viser altså at det skjer endringer i hvilke arenaer som brukes til kulturformål, men at de tradisjonelle forsamlingshusene som er reist rundt omkring i landet av lokale lag og organisasjoner, fortsatt er en betydelig arena for utøvelse av lokalt kulturliv. Det finnes ingen oversikt eller noe register over slike forsamlingshus, men Åfjord kommune i Sør-Trøndelag kan tjene som et eksempel blant de minste kommunene. Kommunen har 3237 innbyggere og 26 ulike forsamlingshus (samfunnshus, ungdomshus, bedehus o.l.) som drives av lokale lag og organisasjoner.⁹⁰ Dette tilsvarer 125 innbyg-

⁹⁰ Informasjonen er hentet inn fra Evelyn Larsen i Åfjord kommune, som på forespørsel har gjort denne opptellingen. Larsen er rimelig sikker på at hun har fått oversikt over samtlige forsamlingshus i kommunen, men det kan være noen få som er oversett. I tillegg kommer bygninger som kommunen eier og driver.

Tabell 6.8 Ulike næringsbygg brukt til kulturformål, og antall år siden bygget ble tatt i bruk til kulturformål. Prosent.

	Brukes til kulturformål		Antall år siden bygget ble tatt i bruk til kulturformål			
	Ja	Nei	1–2 år siden	3–5 år siden	6–9 år siden	Mer enn 10 år siden
Nedlagt gårdsbruk	21,1	78,9	19,6	23,2	19,6	37,5
Nedlagt næringsbygg for tradisjonell industri (mekaniske verksteder o.l.)	17,4	82,6	22,6	34,0	17,0	26,4
Andre nedlagte næringsbygg	13,1	86,9	24,2	39,4	15,2	21,2
Nedlagt brygge	13,0	87,0	17,1	20,0	17,1	45,7
Nedlagt gruve	7,0	93,0	23,8	4,8	28,6	42,9
Nedlagt fiskerianlegg (mottak, foredlingsanlegg o.l.)	7,0	93,0	15,0	20,0	20,0	45,0
Nedlagt næringsmiddelanellegg (meieri, slakteri o.l.)	5,3	94,7	10,0	15,0	15,0	60,0

gere per hus, som i større eller mindre grad er i bruk til ulike kulturformål lokalt.

tatt i bruk til kulturformål for mer enn ti år siden, mens nedlagte næringsbygg for industri synes å være den nyeste trenden.

Bruk av næringsbygg til kulturformål

Som nevnt tidligere har avindustrialiseringen ført til at bygninger som tidligere ble brukt til ulike former for industri, har blitt ombygd og nå brukes til kulturformål. Tabell 6.8 er en oversikt over andel kommuner som har tatt i bruk ulike næringsbygg til kulturformål. Tabellen gir i tillegg en oversikt over når det første bygget ble tatt i bruk til kulturformål.

På samme måte som avindustrialiseringen har gitt tomme næringsbygg til bruk for andre formål, har også den omfattende nedleggelsen av gårdsbruk gitt bygningsmasse som tas i bruk til andre formål – blant annet kultur. Nedlagte gårdsbruk er minst like utbredt til kulturformål som nedlagte næringsbygg for tradisjonell industri, eksempelvis som ombygde lokaler til galleri.⁹¹

Summerer vi alle disse arenaene, finner vi at sju av ti kommuner har minst ett av disse tidligere næringsbyggene som arena for kultur i sin kommune. Bruk av nedlagte næringsbygg til kulturformål er med andre ord en utbredt trend i lokalt kulturliv.

Ser vi på når kommunene tok i bruk disse arenaene til kulturformål, er det vanskelig å se noen tydelig trend, men det synes som om nedlagte næringsmiddelindustribygg var først ute. Det ligger likevel et forbehold i det lave antallet kommuner (16) som har kulturbygg som tidligere var nedlagt næringsmiddelindustribygg, som gjør det vanskelig å trekke bastante konklusjoner. Noe i underkant av halvparten av nedlagte brygger, gruver og fiskerianlegg ble

Oppsummering

Analysen i dette kapitlet viser at de kulturansvarlige i kommunene vurderer bygningsfasilitetene for idrett som best, men biblioteksbygg kommer også godt ut. Bygningsfasilitetene for utstilling av billedkunst kommer dårlig ut, og dette samsvarer godt med hvordan kommunene prioriterer mellom ulike aktiviteter på driftsbudsjettet for kultur. Videre er det en klar sammenheng mellom hvor gode bygningsfasilitetene på biblioteket i kommunen er, og hvor aktivt det brukes til kulturarrangementer. Sammenhengen er også den samme for idrettshaller; jo bedre standarden er på idrettsbyggene i kommunen, desto oftere bruker man idrettshallen som arena for ulike kulturarrangementer.

Vi finner at det er en tendens i retning av at næringslivet er blitt en viktigere aktør i finansieringen av kulturbygg i kommunene. Men dette er bare en tendens, og ikke noe som per i dag verken dominerer eller kan sies å prege finansieringen av kulturbygg. Derimot er frivillige organisasjoner i betydelig grad med på å finansiere kulturbygg. Det er likevel offentlige penger – og da i første rekke kommunale midler – som står for den tyngste delen av finansieringen. De frivillige organisasjonenes rolle som finansør av kulturbygg har sannsynligvis sammenheng med at ulike typer av forsamlingshus fortsatt i utstrakt grad brukes til kulturformål i norske kommuner.

91 Eksempler er Galleri Fjøsset i Åsnes, Galleri Rusten i Gausdal, Galleri Trollheimsfjøsset i Rindal.

Selv om datamaterialet viser at det skjer endringer i hvilke arenaer som brukes til kulturformål, er det likevel riktig å konkludere med at de tradisjonelle arenaene holder stand. Av kommunene oppgir 68 prosent at det er eget kulturhus i kommunen, men de tradisjonelle forsamlingshusene brukes oftere som kulturarena. Det er også verdt å merke seg at økningen i bruk av forsamlingshus til kulturformål ikke synes å være vesentlig mindre enn økningen i bruk av kulturhus. Det er altså ikke grunnlag for å konkludere med at framveksten av kulturhus i norske kommuner har gått på bekostning av bruken av forsamlingshus som arena for kultur. Det vårt datamateriale ikke sier noe om, er i hvilken grad det er slik at den profesjonelle delen av det lokale kulturlivet finner sted i kulturhusene, mens amatørkulturlivet fortsatt finner sted på samfunnshus, ungdomshus og bedehus. Det er grunn til å tro at dette vil være tilfelle. Det vil si at økte krav til scenefasiliteter, lyd og lys gjør at forsamlingshusene ikke lenger holder mål, slik som Dahl og Helseth (2006:251) antyder, og at forsamlingshusene derfor i større grad blir arenaer for den rene amatørkulturen.

Den økte bruken av kirker til kulturformål er det tydeligste endringstrekket. Mens bruken av kirker til kulturarrangementer har økt mest de siste årene, viser analysen at bedehus og andre religiøse bygg sjeldnere brukes til kulturformål. Det er naturlig å knytte økningen i bruk av kirker til kulturformål til de mye (medie)omtalte julekonsertene, men økningen er så betydelig at dette alene ikke forklarer veksten. Det er kanskje riktigere å si at julekonsertene snarere er et uttrykk for at kirker brukes mer til kulturarrangementer enn at de er forklaringen på økningen.

I en undersøkelse fra 2000 (Folkekirke 2000) svarte 30 prosent at de hadde vært i kirken i forbindelse med konserter de siste 12 månedene, og i flere bispedømmer er antallet konsertdeltakere det dobbelte av dem som går til gudstjeneste (Hillestad 2008:382). Vår undersøkelse fanger opp dette fenomenet, og ifølge Erik Hillestad (2008:382) bør dette ha konsekvenser for hvordan man forstår «menighetsarbeid». Om ikke begrepet bør redefineres, så mener han at det bør utvides til «noe som har mer karakter av et kulturarbeid der fokus ligger på kirkerommet som kultisk samlingssted og krysningspunkt for et mangfold av lokale, nasjonale og internasjonale tradisjoner og utfordringer».

Innledningsvis stilte vi spørsmål om i hvilken grad bruken av mer «spektakulære» arenaer er i frammarsj. Det vil si arenaer som ikke er bygd for kulturformål. Igjen gjelder det at vi ser tendenser i den retning, men at dette ikke på noen måte dominerer som kulturarena i dag. Satt på spissen kan man si at de tradisjonelle forsamlingshusene nok er kraftig underrepresentert som kulturarena i media, mens kulturlandskap, fabrikklokaler, gruver og lignende er overrepresentert. Det er det spektakulære som får mediaoppmerksomhet, og ikke det vanlige.

Om enn ikke spektakulært så finner vi også en endring i retning mer gjenbruk av næringsbygg til kulturformål. Sju av ti kommuner har minst ett nedlagt næringsbygg som arena for kultur i sin kommune, og nedlagte gårdsbruk er også relativt utbredt til kulturformål. Bruk av kulturlandskap, friluftsscener/-amfi og andre naturlandskap, som for eksempel fossefall, elver, fjell og lignende, øker, men sammenlignet med andre arenaer er de ikke hyppig i bruk.

KAPITTEL 7

Kulturens multifunksjonelle rolle: Fra egenverdi til virkemiddel?

De case-baserte studiene som inngår i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, påpeker at det har skjedd en endring i retning av en sterkere instrumentalisering av kulturlivet (Aagedal 2009b). Interessen for om Storåsfestivalen bidrar til nye arbeidsplasser lokalt og til flere innbyggere i bygda, og hvordan muligheten for dette kan være et argument for økonomisk støtte til festivalen fra det offentlige, er et eksempel (Villa 2009:139). Festivalen betraktes som en investering i framtiden for kommunen. I en slik sammenheng er det ikke Storåsfestivalen som kulturopplevelse i seg selv, men de virkninger den kan ha for næringslivet og bosettingen i kommunen, som framheves. I dette kapitlet vil vi følge opp analysene fra det case-baserte datamaterialet og se i hvilken grad de kvantitative dataene fra prosjektet underbygger og utfyller bildet av kulturens instrumentaliserende funksjon.

I innledningen til sin doktorgradsavhandling stiller Sigrid Røyseng (2006:7) spørsmålet om kunstens autonomi er under press. Med andre ord om det er slik at kunstens egenverdi ikke lenger er et argument som holder, men at den blir avkrevd verdi og formål utover sin egen iboende verdi. Med henvisning til blant annet Bourdieu (2001) og Giddens (1999) hevder Røyseng at nyliberalismens økte gjennomslag i politikk og samfunnsliv utfordrer

kunstens autonomi. Det er markedets logikk som gjelder. I likhet med at kunstens autonomi er under press, gjelder dette også for kulturen.⁹² Ifølge Skot-Hansen (1998) ligger kulturens egenverdi ikke bare i den rene opplevelsen, men også i utvikling av identitet, kreativitet og kompetanse.

Det instrumentelle kulturbegrepet eller kulturpolitikken dreier seg om å bruke kultur for å oppnå mål innenfor andre politikkområder enn det kulturpolitiske (Baklien & Carlsson 2000:27). At kulturen er et middel for andre formål, er ikke et nytt fenomen. Fra 1980-tallet endret kulturpolitikken (og retorikken) seg fra å være opptatt av kulturelle egenaktiviteter til et fokus på kulturens økonomiske ringvirkninger, og på 1990-tallet var koblingen mellom kultur og helse i fokus, mens fokuset nå er på kulturens potensial for næringsutvikling (Mangset 2007).⁹³ Mangsets (ibid.) gjennomgang viser sentrale endringstrekk i norsk kulturpolitikk og forståelse av hva kultur er, kan og bør være. Det er derfor interessant å se i hvilken grad kulturen som virkemiddel for næringsutvikling er en tydelig trend i lokalt kulturliv. Eller er kultur som virkemiddel mer tydelig på andre politikkområder som stedsutvikling, bosetting, integrering av fremmedkulturelle, helse og omsorg? Hvordan står kulturen i forhold til «dannelsesprosjektet» som tradisjonelt har vært sen-

92 Kunst og kultur er begreper som noen ganger kan blir brukt om hverandre, men selv om det er vanskelig å gi noen eksakt definisjon av hver av de to begrepene er det slik at kultur er et videre og mer generelt begrep enn kunst. Kunst er kultur, men all kultur er ikke kunst.

93 Ifølge Vestheim (1996) var det de økonomiske nedgangstidene på begynnelsen av 1980-tallet som førte til at det ble stilt kritiske spørsmål ved bruk av offentlige penger. Begrunnelser for bruk ble i større grad avkrevd en nytteverdi som ville medføre innsparte offentlige utgifter i neste omgang. Det ble viktig å vise til at kulturtiltak gir noe utover selve den kulturelle opplevelsen – arbeidsplasser, flere innbyggere, eller bedre helse for den del (jf. Mangset 1992). Bieffektene av kulturtiltak blir argumentene for offentlig satsning på kultur, og ikke kulturopplevelsen i seg selv.

tralt i kommunenes kultursatsing; svekkes koblingen mellom kultur og opplæring av barn og unge?

Flere forskere har pekt på et økt fokus på bruk av kultur i nærings- og stedsutvikling (bl.a. Stavrum 2007; Mangset 2009; Arnestad 2003). Mange kommuner satser på kultur fordi man ønsker en positiv steds- og næringsutvikling, og kulturbasert næringsutvikling er i de senere år høyt prioritert både i fylkene og i Innovasjon Norge (Bugge & Isaksen 2007).

Visjonene for synergien kultur–næring har vært mange og store. Kultur skal bidra til å gjøre kommunen attraktiv og tiltrekke seg innbyggere, turister og arbeidsplasser, og blir interessant som kulturnæring og opplevelsesøkonomi. I forordet til temaheftet *Samspill mellom kulturliv og næringsliv* som Kulturdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet ga ut i 2001, skriver de to statsrådene Ellen Horn og Grete Knudsen blant annet:

Regjeringens hensikt med å sette fokus på næring og kultur er å øke verdiskapingen gjennom å utvikle samvirket mellom de to sektorene. [...] Vi er ikke i tvil om at det ligger et betydelig utviklingspotensial i et tettere samspill mellom næringslivet og kulturlivet. På den ene siden kan det styrke produksjonen av norsk kunst og kultur og tilby kulturlivet nye utviklingsmuligheter. På den andre siden kan det sette ytterligere fart i en næringsutvikling basert på innovasjon, kreativitet og iderikdom. Det vil også kunne bidra til å forsterke vår nasjonale identitet og vår internasjonale konkurransekraft. Vårt inntrykk er at det er på høy tid at vi starter et arbeid for å øke samspillet mellom næring og kultur.

(Kulturdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet 2001:3)

Her pekes det på positive effekter for mange områder – for kunst- og kulturlivet selv, for næringsutvikling gjennom økt innovasjon, kreativitet og iderikdom, for vår nasjonale identitet og landets internasjonale konkurransekraft. I tillegg pekes det i samme temahefte på positive effekter for turisme (kulturbasert reiseliv) og for by- og stedsutviklingen. En rekke rapporter har senere utforsket potensialet

for bruk av kultur i nærings- og stedsutviklings-sammenheng (bl.a. Bugge & Isaksen 2007; Haraldsen et al. 2004 og 2005; Karlstad 2005; Jøsendal et al. 2004), samt en stortingsmelding på temaet i 2005 (St.meld. 22, 2004–2005). Det er likevel vanskelig å finne bevis for at satsing på kultur fører til bedriftsetableringer og nye arbeidsplasser, og det synes som om Arnestads konklusjon fra 1995 fortsatt har gyldighet: «Det kan ikke først prov for at kultur(tilbudet) har avgjerende betydning når bedrifter skal avgjøre hvor de skal lokalisere seg eller når nøkkelarbeidskraft skal bestemme seg for hvor helst de skal leve og arbeide» (Arnestad 1995:131). Det betyr imidlertid ikke at kultur er uten betydning som faktor for bedriftsetableringer, tilflytting eller turisme, men at det ikke er den avgjørende faktoren. Satsing på kultur kan bidra til at stedet/kommunen oppfattes som mer interessant, og har derfor indirekte en betydning for økonomisk vekst lokalt. Dette er det derimot vanskelig å måle i kroner og øre. I tillegg kommer det at satsing på kultur har betydning for kommunens innbyggere – altså de som bor i kommunen per i dag.

De mange tiltak og konferanser som det offentlige (kommuner, fylkeskommuner og staten) har satt i verk de senere år, underbygger den store interessen for og troen på kultur som virkemiddel i nærings- og stedsutviklingen, eller kulturens helsefremmende effekt. I en pressemelding fra 13. oktober 2009⁹⁴ fastslår Kultur- og kirkedepartementet at de vil videreføre arbeidet med regjeringens handlingsplan for kultur og næring, det vil si en fortsatt satsing på forbindelsene mellom kultur og næring. Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) satser også på kultur, og gir blant annet støtte til prosjekter som arbeider for å fremme kulturbasert nærings- og stedsutvikling utenfor de store byene.⁹⁵ KRD har tro på at slike prosjekter vil bidra positivt til bedriftsetableringer innenfor kultur- og kulturbaserte næringer, og til å styrke attraktivitet og bolyst, særlig hos ungdom. I tillegg har KRD, sammen med andre aktører, satt i gang andre tiltak hvor koblingen mellom kultur og nærings- og stedsutvikling er formålet.⁹⁶

94 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/pressesenter/pressemeldinger/2009/videre-satsing-pa-kultur-og-naring.html?id=581341>

95 http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/regional-_og_distriktpolitikk/levende-og-attraktive-lokalsamfunn/kultur-og-naring.html?id=527151

96 Bl.a. FRAM-kultur, VRI-programmet og kulturinkubatornettverket KIBIN.

Denne kulturens multifunksjonalitet⁹⁷ er tydelig også i St.meld. nr. 19, 2002–2003 En verden av muligheter. Her kan vi blant annet lese at «hovedmålene for Regjeringens kulturpolitikk er å bidra til mangfold på grunnlag av kulturens egenverdi, sikre hele befolkningen tilgang til kunst og kulturopplevelser og holde i hevd bruken av landets språk». Kultur skal gi mangfold og skal bidra til å holde det norske språket i hevd, men det skal skje på grunnlag av «kulturens egenverdi». Kultur har egenverdi, men er altså også forstått som å ha positive effekter på en rekke andre områder. Som vist i kapittel 6 står fortsatt kulturens rolle i et dannelsesprosjekt sterkt blant kulturarbeidere i norske kommuner. Kulturen forstås som å spille en viktig rolle i arbeidet med barn og unge i kommunene. Dette er også en side av den multifunksjonelle kulturen. Spørsmålet vi søker å belyse i dette kapitlet, er altså ikke i hvilken grad kultur i større grad nå brukes som et virkemiddel for å nå andre politiske mål, men i hvilken grad kultur som virkemiddel tas i bruk på *andre politikkområder* – som for eksempel næringsutvikling.

Å bli «satt på kartet» synes å være viktig for norske kommuner – og det finnes flere kart: det regionale, det nasjonale og det internasjonale. I dette kapitlet går vi også nærmere inn på hvordan kultur brukes til å markedsføre kommunene regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Har det skjedd en økning i bruk av kultur som virkemiddel i markedsføringen av kommunene de senere årene, og hvilke kulturelementer brukes i markedsføringen?

Bruk av kultur som virkemiddel

I spørreskjemaet har vi spørsmål om i hvilken grad kultur brukes som middel innenfor seks ulike områder: turisme/reiseliv, steds-/byutvikling, oppvekst og utdanning, næringsutvikling, integrering av fremmedkulturelle, og helse og omsorg. Resultatene er gjengitt i tabellen under.

Kultur brukes i størst grad som virkemiddel innen turisme/reiseliv, i tillegg til i steds-/byutvikling og oppvekst og utdanning. Kultur brukes i mindre grad som virkemiddel i næringsutvikling, og minst innen integrering av fremmedkulturelle og helse/omsorg. Når det gjelder bruk av kultur innenfor politikkkfeltet oppvekst og utdanning, bør det kommenteres noe nærmere i lys av tidligere resultater i rapporten, som viser at de kulturansvarlige i kommunene først og fremst forstår sitt virke som et dannelsesprosjekt. Når oppvekst- og utdanningssektoren ikke når høyere opp i tabell 7.1, kan det være et tegn på at de kulturansvarlige ser kultur, oppvekst og skole som en langt på vei integrert sektor. Vi har blant annet sett (kap. 3) at oppvekst, skole og/eller barnehage er det saksfeltet som oftest er organisert sammen med utvalg eller komité for kultursaker, og det samme gjenspeiles i den administrative organiseringen av kulturfeltet i kommunene. Det kan derfor være slik at respondentene har tolket spørsmålet som i hvilken grad kultur brukes som virkemiddel innenfor oppvekst og utdanning *utover* det som oppfattes *naturlig* å høre inn under kultursektorens oppgaver. Det vil si kultur som virkemiddel utover

Tabell 7.1 Bruk av kultur som virkemiddel i andre politikkområder. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Turisme/reiseliv	18,2	35,9	33,4	9,1	3,3
Steds-/byutvikling	12,3	35,5	38,6	11,4	2,2
Oppvekst og utdanning	11,2	39,7	41,8	7,0	0,3
Næringsutvikling	8,8	25,1	45,0	17,5	3,6
Integrering av fremmedkulturelle	2,8	16,8	39,1	31,8	9,5
Helse og omsorg	1,5	14,4	48,0	33,0	3,1

⁹⁷ Begrepet «den multifunksjonelle kulturen» er inspirert av begrepet «det multifunksjonelle landbruket». Landbrukets primære oppgave er å produsere mat og fiber, men det å drive landbruk har også andre effekter, som for eksempel å opprettholde kulturlandskapet, bidra til distriktsbosetting, ta vare på en felles kulturarv. Disse og andre goder som er et resultat av at vi har landbruk, omtales som det multifunksjonelle landbruket, og har i flere år blitt brukt som argumenter i internasjonale forhandlinger (WTO) for nasjonale overføringer til landbruket. Dette gir landbruket legitimitet utover det å produsere mat og fiber, og er et viktig argument for landbrukspolitikken. På samme måte som det argumenteres for at landbruket produserer andre goder enn de primære, kan kultur bidra til å produsere goder på andre politikkområder som f.eks. nærings- og stedsutvikling, helse og omsorg.

Tabell 7.2 Endring i bruk av kultur som virkemiddel i andre politikkområder i løpet av de siste fem år. Prosent

	Betydelig viktigere	Noe viktigere	Verken viktigere el. mindre viktig	Noe mindre viktig	Betydelig mindre viktig	Uaktuelt
Turisme/reiseliv	23,8	42,9	27,5	2,5	0,0	3,4
Steds-/byutvikling	22,8	42,5	29,1	2,2	0,3	3,1
Næringsutvikling	22,0	41,8	30,3	2,5	0,0	3,4
Oppvekst og utdanning	13,4	43,3	39,9	2,5	0,6	0,3
Helse og omsorg	5,6	32,9	54,9	2,8	1,3	2,5
Integrering av fremmedkulturelle	6,2	28,1	53,1	2,5	0,6	9,4

kulturskoler, Den kulturelle skolesekken og lignende.

Som vi ser av tabell 7.2 nedenfor, opplever de kulturansvarlige i kommunene at kultur er blitt viktigere som virkemiddel de siste årene i turisme/reiseliv, steds-/byutvikling og næringsutvikling. For disse tre politikkområdene synes veksten å ha vært relativt sterk, og kultur som virkemiddel for området oppvekst og utdanning synes de senere år å ha fått sterk konkurranse fra områdene turisme/reiseliv, steds-/byutvikling og næringsutvikling.

Det er et klart bilde av at de kulturansvarlige i kommunene opplever at kultur generelt sett er blitt viktigere som virkemiddel de senere årene. Men det er altså som virkemiddel innenfor områdene turisme/reiseliv og steds-/byutvikling at trenden er tydeligst. En korrelasjonsanalyse viser at når kommunen først bruker kultur som virkemiddel innenfor området næringsutvikling, så er sannsynligheten stor for at kultur også er et virkemiddel innenfor steds-/byutvikling og turisme/reiseliv. Våre data underbygger altså spørsmålet som ble stilt innledningsvis, om kulturens multifunksjonalitet er blitt mer tydelig de senere årene, og at kultur i langt større grad enn tidligere er et virkemiddel innenfor flere av politikkområdene i norske kommuner.

Selv om våre data tegner et tydelig bilde av at kultur i langt større grad enn tidligere brukes innenfor andre politikkområder, er det forskjeller mellom kommunene med hensyn til i hvor stor grad dette er tilfelle. Det er derfor interessant å se i hvilken grad det er noe mønster når det gjelder hvilke kommuner som bruker kultur som virkemiddel innfor de ulike politikkområdene.

Den forklarte variansen er lav for alle de seks politikkområdene, og varierer fra 1,3 prosent for helse og omsorg til 6,5 prosent for integrering av

fremmedkulturelle. Videre – og det følger gjerne med lav forklart varians – er det få signifikante sammenhenger. Det vil altså si at de variablene som er inkludert i modellen, i liten grad forklarer forskjeller mellom kommunene når det gjelder i hvilken grad kultur brukes som virkemiddel på andre politikkområder. Til tross for dette er det noen interessante resultater som er med på å gi et bilde av hva som påvirker bruken av kultur som virkemiddel på andre politikkområder.

Ingen av variablene gir signifikant utslag når det gjelder bruk av kultur for å fremme helse og omsorg og næringsutvikling. Her finner vi altså ikke noe klart mønster i hvilke kommuner som satser på bruk av kultur på disse områdene. Når det gjelder bruk av kultur i turismesammenheng (kulturbasert turisme), finner vi at det er mer utbredt desto mindre kommunene er. Dette samsvarer med hva Bugge og Isaksen (2007) finner.

Når det gjelder bruk av kultur som virkemiddel i arbeidet med integrering av fremmedkulturelle, ser vi at det at kommunen har egen kulturretat, slår signifikant ut. Dette gjelder sannsynligvis også for bruken av kultur for området oppvekst og utdanning.⁹⁸ Det synes altså å være slik at kommuner som har egen kulturretat, i større grad bruker kultur som et virkemiddel både innenfor oppvekst og utdanning, samt som et middel for å oppnå bedre integrering av fremmedkulturelle. Som nevnt er det slik at jo flere innbyggere en kommune har, i desto større grad brukes kultur som et virkemiddel i integreringsarbeidet. Ved å inkludere andel innvandrere i kommunen som egen uavhengig variabel i samme regresjonsmodell finner vi at kommunestørrelse ikke lenger er signifikant ($p=,948$). Derimot slår variabelen «andel innvandrere i kommunen» signifikant ut ($p<,001$), og viser at det ikke er kommunestørrelse i

98 P-verdien er 0,055, og sammenhengen er strengt tatt ikke signifikant.

Tabell 7.3 Ulike faktorerers betydning for kommunenes bruk av kultur som virkemiddel på ulike politikkområder. Lineær regresjon.

	Næringsutvikling		Steds-/byutvikling		Oppvekst og utdanning	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Antall innbyggere i kommunen	-9,3E-7	,525	-2,4E-6	,008	-1,6E-6	,206
Befolkningsutvikling siste ti år	-,001	,895	-,004	,459	-,005	,368
Beliggenhet, sentralitet	,144	,066	,007	,130	,018	,688
Andel bosatt tettsted	-,002	,406	-,004	,057	,002	,358
Eget hovedutvalg for kultur	,025	,829	-,085	,460	-,099	,323
Egen kulturetat	,003	,974	-,002	,983	-,175	,055
R ²	,032	,040	,025			

	Helse og omsorg		Integrering av fremmed-kulturelle		Turisme/Reiseliv	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Antall innbyggere i kommunen	-1,3E-6	,284	-2,9E-6	,045	-3,4E-6	,026
Befolkningsutvikling siste ti år	-,004	,433	-,003	,631	,009	,251
Beliggenhet, sentralitet	,007	,879	-,050	,336	,097	,095
Andel bosatt tettsted	,002	,412	-,003	,235	,002	,332
Eget hovedutvalg for kultur	,034	,733	,099	,395	-,122	,327
Egen kulturetat	-,120	,185	-,221	,038	-,069	,538
R ²	,013	,065	,056			

seg selv som påvirker om kommunen bruker kultur som virkemiddel i arbeidet med å integrere fremmedkulturelle, men andel fremmedkulturelle i kommunen. Når kommunestørrelse slår signifikant ut i regresjonsmodellen i tabell 7.3, er det altså fordi andelen fremmedkulturelle i en kommune øker med kommunestørrelse.

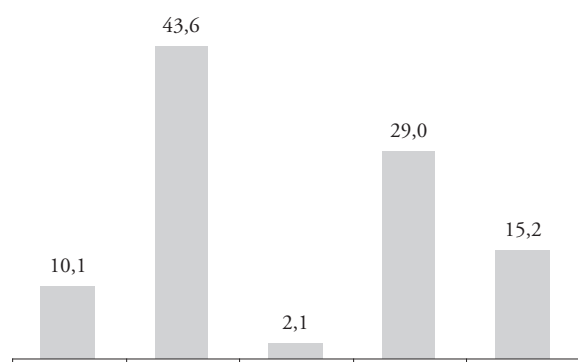
Kommunestørrelse slår signifikant ut for tre av de seks politikkområdene. Jo flere innbyggere kommunen har, i desto større grad brukes kultur som et virkemiddel både i arbeidet med steds-/byutvikling, integrering av fremmedkulturelle og turisme/reiseliv. Kultur som virkemiddel i steds-/byutvikling påvirkes også av hvor mange i kommunen som bor i tettsteder. Jo større andel av kommunens innbyggere som bor i et tettsted, jo større sannsynlighet er det for at kommunen bruker kultur som virkemiddel i utviklingen av stedet/byen. Det vil altså si at bruken av kultur i steds-/byutviklingen i størst grad er et byfenomen. Kultur brukes altså først og fremst til byutvikling, og i mindre grad til småstedsutvikling.⁹⁹

Kultur og stedsutvikling

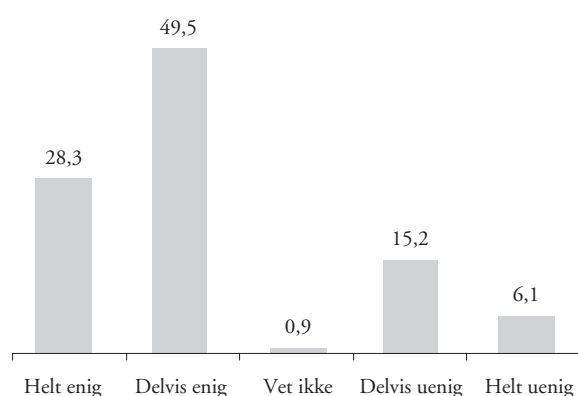
Bruk av kunst og kultur for å forskjønne det offentlige rom er en måte å bruke kultur som virkemiddel i steds-/byutviklingen, som Egeland (2009) beskriver i sin analyse av Drammen. I figuren under gjengis frekvensfordelingen over i hvilken grad de kulturansvarlige i kommunen mener at kultur brukes aktivt i egen kommune for å forskjønne det offentlige rom.

Figur 7.1 viser at et flertall av de kulturansvarlige er helt eller delvis enig i at kunst og kultur brukes aktivt av kommunen for å forskjønne det offentlige rom. En regresjonsmodell for denne påstanden viser at kun variabelen «andel bosatt i tettsted» slår signifikant ut; jo større andel av kommunens innbyggere som bor i et tettsted, i desto større grad bruker kommunen kunst og kultur aktivt for å forskjønne det offentlige rom. Dette er med på å underbygge at sannsynligheten for at man bruker kultur i stedsutviklingen av kommunen, øker desto mer «bypreget» en kommune er.

⁹⁹ Eget slagord som skal beskrive kommunene, er vanlig, og flere av disse spiller på ulike former for kultur. 63,8 % av kommunene oppgir at kommunen har en logo og/eller et slagord som brukes til å karakterisere kommunen og markedsføre den utad (se vedlegg for liste over kommunale slagord).

Figur 7.1 Grav av enighet i påstanden «Kunst og kultur brukes aktivt av kommunen for å forskjønne det offentlige rom». Prosent.

Figur 7.2 Grav av enighet i påstanden «Kultur brukes aktivt av kommunen for å gjøre kommunen attraktiv som bosted». Prosent.

Bruk av kultur kan også inngå som en del av arbeidet med å gjøre kommunen mest mulig attraktiv som bosted, og kan ses som en del av steds- eller byutviklingen. Som det framgår av figuren nedenfor, synes det som om kommunene i stor utstrekning bruker kultur som et virkemiddel i arbeidet med å gjøre kommunen attraktiv som bosted.

Det er som kjent de minste distriktskommunene som sliter med bosettingen, og en skulle derfor forvente at de kommunene som i størst grad sliter med en negativ befolkningsutvikling, benytter kultur aktivt som et virkemiddel i kampen om nye innbyggere. Våre data tyder på at det motsatte er tilfelle.

Som det går fram av en regresjonsmodell (se tabell V5 i vedlegg I), har befolkningsutviklingen i kommunen de siste ti årene ingen betydning for i hvilken grad de kulturansvarlige i kommunen opplever at kultur aktivt brukes for å gjøre kommunen

attraktiv som bosted. Dette gjelder både når befolkningsutvikling inngår som eneste uavhengige variabel i modellen, og når vi kontrollerer for kommunestørrelse, hvor sentralt kommunen ligger i landet og hvor stor andel av innbyggerne som bor i et tettsted. Den eneste variabelen som slår signifikant ut, er kommunestørrelse, og den viser at jo flere innbyggere en kommune har, desto større sannsynlighet er det for at kommunen bruker kultur aktivt for å gjøre kommunen attraktiv som bosted. Satt på spissen: Det er de attraktive som prøver å gjøre seg enda mer attraktive.

Kultur i markedsføring av kommunen

Av de kulturansvarlige i kommunene er 24 prosent helt enig og 55 prosent delvis enig i påstanden om at interessen fra kommunepolitikere når det gjelder å bruke lokal kultur i markedsføringen av kommunen, har økt de siste fem årene.¹⁰⁰ En regresjonsmodell viser at interessen synes å ha økt mer i store enn i små kommuner, mens befolkningsutvikling de siste ti år, sentralitet og hvor tettbygd bosettingen er i kommunen, ikke gir signifikant utslag.

Det at kultur brukes i markedsføringen av kommunen, synes ikke å være på kollisjonskurs med oppfatningen til de kulturansvarlige i kommunene. Nær halvparten (47 %) er helt enig i at bruken av kultur i markedsføringen av kommunen i det store og hele er positivt. Ytterligere 39 prosent er delvis enig. Vi hadde også en påstand i spørreskjemaet om at når kultur brukes i markedsføringen av kommunen, kommersialiseres kulturen. Av de kulturansvarlige i kommunene er 1 prosent helt enig i denne påstanden, mens 14 prosent er delvis enig. Halvparten (51 %) er helt uenig i at kulturen kommersialiseres når kommunen bruker kultur som virkemiddel i markedsføring av kommunen utad, 30 prosent er delvis uenige. Det dannes altså et bilde av at bruk av kultur i markedsføring av kommunen ikke møter stor motstand blant de kulturansvarlige i Kommune-Norge, men derimot er et «prosjekt» man står sammen om. I forlengelsen av dette er det lite som tyder på at man lokalt ser noen stor fare i at bruk av kultur som virkemiddel på andre politikkområder representerer en trussel mot kulturens egenart eller egenverdi. Vi mangler likevel data som kan utdype i hvilken grad en mer instrumentell bruk av kultur opplever som – eller *er* – en trussel mot idealet om

100 12 % er delvis uenig, 4 % helt uenig og 6 % vet ikke.

Tabell 7.4 Bruk av ulike kulturelementer i markedsføring av kommunen utad. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Kulturbegivenheter	16,2	31,8	37,6	11,9	2,4
Historie	15,0	26,6	44,3	12,8	1,2
Bygninger	12,9	20,3	40,9	20,3	5,5
Kulturminner	11,9	27,8	45,6	11,6	3,1
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	8,9	23,5	32,7	27,2	7,6
Kulturtradisjoner	8,0	24,7	42,0	21,6	3,7
Kunstverk	4,9	11,7	33,2	37,5	12,6

kultur som egenverdi, slik som blant andre Skot-Hansen (2005) peker på.

I hvilken grad bruk av kultur fører til at kommunene blir mer synlige og attraktive, har vi heller ikke datagrunnlag for å si noe om, men vi stilte en påstand i spørreskjemaet om i hvilken grad de kulturansvarlige i kommunene mente at kommunepolitikernes overvurderte kulturens mulighet til å markedsføre kommunen. Kun 1 prosent var enig i at kulturens mulighet til å markedsføre kommuner var overvurdert, mens 15 prosent sa seg delvis enig.¹⁰¹ Det synes altså i stor grad å være slik at de kulturansvarlige i kommunen deler politikernes syn på i hvilken grad det er mulig å bruke kultur som middel i markedsføringen av kommunen.

Hvordan markedsføre kommunen?

Det er mulig å markedsføre kommunen ved bruk av kultur på mange forskjellige måter: kulturbegivenheter (Moldejazz), historie (Eidsvoll), bygninger (Ishavskatedralen), kulturminner (Mosselukka), kulturpersonligheter (Ibsen – Skien, Grimstad og Oslo), kulturtradisjoner (Vinje, Voss) og kunstverk (Åsgårdstrand). De kulturansvarlige i kommunene har svart på i hvilken grad deres kommune bruker hver av disse til å markedsføre kommunen utad.

Kulturbegivenheter brukes oftest i markedsføringen av kommunen, det vil si større kulturarrangementer som for eksempel festivaler. Historie, bygninger og kulturminner er også relativt ofte brukt i markedsføring av kommunene, mens kunstverk brukes minst.

Med unntak av bruk av historie til å markedsføre kommunen har kommunestørrelse signifikant betydning for i hvor stor grad kommunene bruker de resterende virkemidlene i markedsføringen av kommunen. Jo større kommunen er, desto større sannsynlighet for at kommunen bruker ett eller flere av disse kulturvirkemidlene for å markedsføre kommunen utad. En regresjonsanalyse viser også at jo mer sentralt en kommune ligger i forhold til større byer, i desto mindre grad bruker de kulturbegivenheter til å markedsføre kommunen. Hvor bypreget en kommune er (andel bosatt i tettsted), har betydning for i hvilken grad kommunen bruker kulturtradisjoner og kunstverk i markedsføringen av kommunen. Jo mer spredtbygd kommunen er, desto større sannsynlighet for at kommunen bruker kulturtradisjoner til å markedsføre kommunen. For kunstverk er sammenhengen motsatt; jo mer tettbygd en kommune er, desto mer sannsynlig er det at kommunen markedsfører seg ved bruk av kunstverk. Det vil altså si at mens det å bruke kulturminner som markedsføringsstrategi er et ruralt fenomen, er bruk av kunstverk som strategi i større grad et urbant fenomen.

I tabell 7.5 nedfor er de kulturansvarliges oppfatning av i hvilken grad egen kommune blir forbundet med hvert av kulturelementene.¹⁰²

For alle de måter å bruke kultur på som er nevnt i skjemaet, er det slik at de kulturansvarlige mener at kommunen i mindre grad assosieres med disse kulturelementene enn de mener at kommunen bruker det til å markedsføre kommunen utad

101 39 % var helt uenig i påstanden, mens 36 % var delvis uenig i påstanden.

102 Det er sterk korrelasjon mellom i hvilken grad kommunen bruker hvert av de ulike kulturelementene til å markedsføre kommunen, samt i hvilken grad man opplever at kommunen assosieres eller forbindes med de samme kulturelementene utenfor kommunens grenser. Samtlige av korrelasjonskoeffisientene ligger mellom ,700 og ,770.

Tabell 7.5 Opplevelse av i hvilken grad egen kommune assosieres/forbindes med ulike kulturelementer utenfor kommunens grenser. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Kulturbegivenheter	16,2	19,8	42,4	18,3	3,4
Kulturminner	11,5	20,0	41,5	24,2	2,7
Historie	10,4	24,2	41,0	21,7	2,8
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	8,8	18,5	33,1	31,6	7,9
Bygninger	8,5	16,5	35,7	30,8	8,5
Kulturtradisjoner	6,1	18,2	40,1	30,7	4,9
Kunstverk	3,4	7,6	27,8	45,3	15,9

Tabell 7.6 Kommunens bruk av lokalt kulturliv til å markedsføre kommunen regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Regionalt	17,5	31,9	38,3	8,9	3,4
Nasjonalt	8,5	18,6	28,7	29,6	14,6
Internasjonalt	3,4	9,3	22,5	31,8	33,0

(jf. tabell 7.4). Med unntak av bygninger er ikke forskjellene store, og uttrykker derfor ikke annet enn en opplevelse av et lite utnyttet potensial. Med andre ord: Det er ikke noe som tyder på at de kulturansvarlige i kommunene mener at kommunen overselger seg selv med utgangspunkt i kulturelementer.

Ikke overraskende markedsfører en større andel kommuner egen kommune regionalt enn nasjonalt, og få markedsfører seg internasjonalt.

Av kommunene oppgir 57 prosent at de i svært stor eller stor grad markedsfører kommunen regionalt, mens andelen som markedsfører seg nasjonalt, er på 27 prosent. 13 prosent av kommunene rapporterer å markedsføre seg internasjonalt i svært stor eller stor grad.

Det kan være naturlig å tenke seg at bruk av lokalt kulturliv i markedsføring av kommunen er mer utbredt i større enn i mindre kommuner, og det synes i noen grad å være tilfelle. Når det gjelder markedsføring regionalt, er det ingen signifikant forskjell mellom kommunene, men når det gjelder markedsføring nasjonalt og internasjonalt er det forskjeller. Jo større kommunen er, desto mer sannsynlig er det at de bruker lokalt kulturliv til å markedsføre kommunen nasjonalt og internasjonalt. Både for markedsføring nasjonalt og internasjonalt viser den bivariate analysen at det spesielt er de største kommunene (mer enn 20 000 innbyggere) som

synes å utmerke seg med å markedsføre seg ved hjelp av lokalt kulturliv.

For å få et mer utfyllende bilde av hvilke faktorer som påvirker kommunenes bruk av lokalt kulturliv i markedsføringen av kommunen regionalt, nasjonalt og internasjonalt, har vi kjørt en regresjonsanalyse for hver.

Her er det flere interessante resultater å merke seg. For det første ser vi at i hvilken grad en opplever at kommunen blir assosiert med et eller flere av kulturelementene, har større betydning enn strukturelle kjennetegn ved kommunen. For markedsføring regionalt, nasjonalt og internasjonalt ved hjelp av lokalt kulturliv er det ingen forskjell mellom kommunene verken når det gjelder kommunestørrelse, befolkningsutvikling, sentralitet eller andel som er bosatt i et tettsted. Når det gjelder sannsynligheten for at en kommune bruker lokalt kulturliv for å markedsføre seg regionalt, øker den i desto større grad om kommunen kan assosieres med historie, bygninger, kulturpersonligheter, kulturtradisjoner og/eller kulturbegivenhet. Av størst betydning er om kommunen kan assosieres med en kulturbegivenhet, som for eksempel en festival eller et annet større kulturarrangement.

For å forklare forskjeller mellom kommunene når det gjelder deres bruk av kultur til å markedsføre kommunen nasjonalt, er det tre variabler som slår ut: i hvilken grad kommunen assosieres med

Tabell 7.7 Ulike faktorerers betydning for i hvilken grad kommunene bruker lokalt kulturliv for å markedsføre kommunen regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Lineær regresjon. N(344).

	Regionalt		Nasjonalt		Internasjonalt	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Kommunestørrelse	1,4E-6	,270	-2,7E-7	,856	-1,6E-6	,281
Befolkningsutvikling siste ti år	9,4E-5	,985	,000	,975	-,003	,595
Beliggenhet, sentralitet	-,008	,852	,017	,737	,045	,380
Andel bosatt tettsted	,003	,165	5,8E-5	,979	-,001	,536
Kommunen assosieres med historie	,200	,003	,182	,021	,098	,219
Kommunen assosieres med bygninger	,108	,040	,093	,134	,051	,408
Kommunen assosieres med kulturpersonligheter	,141	,004	,273	,000	,193	,001
Kommunen assosieres med kulturminner	,032	,592	,013	,853	,138	,050
Kommunen assosieres med kulturtradisjoner	,134	,022	,010	,880	-,109	,116
Kommunen assosieres med kunstverk	-,014	,819	,048	,498	,226	,001
Kommunen assosieres med kulturbegivenhet	,275	,000	,361	,000	,231	,000
R ²	,421	,414	,354			

historie, en kulturpersonlighet og en kulturbegivenhet. Igjen ser vi at betydningen av å være assosiert med en kulturbegivenhet har størst betydning. Det er også det å bli assosiert med en kulturbegivenhet (f.eks. Molde, Risør) som er den enkeltvariabelen som i størst grad forklarer hvorfor noen kommuner bruker kultur til å markedsføre seg selv internasjonalt, mens andre gjør det i liten grad eller ikke i det hele tatt. I tillegg har det at kommunen assosieres til en kulturpersonlighet (f.eks. Ibsen), et kulturminne (f.eks. Røros) eller et kunstverk (f.eks. Åsgårdstrand), signifikant betydning for å forklare hvorfor enkelte kommuner bruker kultur i en internasjonal markedsføring av kommunen.

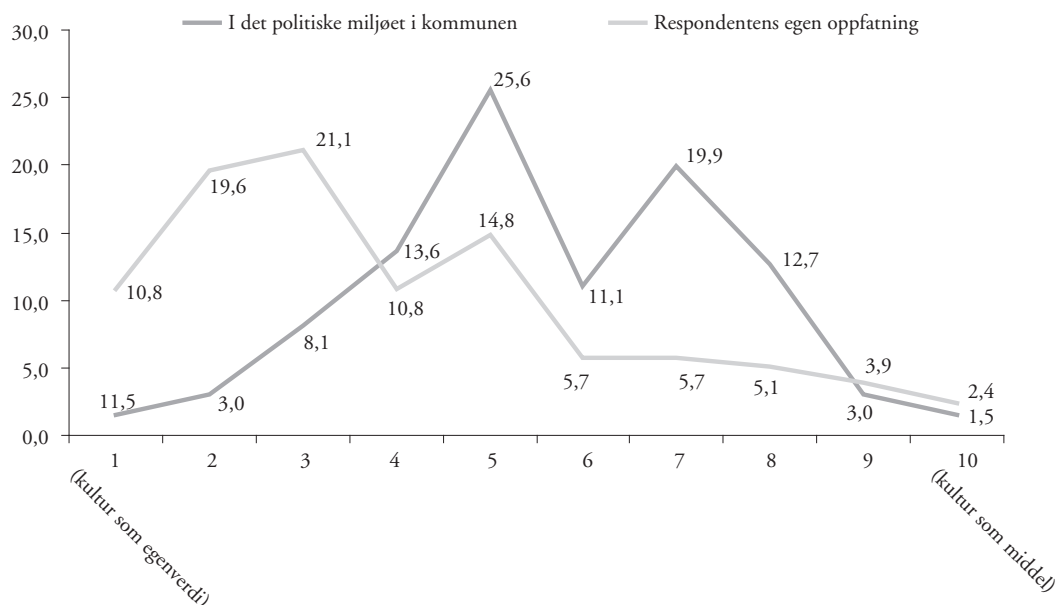
Det er også verdt å merke seg at forklart varians er relativt høy for alle de tre uavhengige variablene. Det vil si at de forklaringsvariablene som er inkludert i modellen, forklarer en stor del av forskjellen mellom kommunene, og viser at det nettopp er det at kommunen har en eller flere kulturuttrykk å spille på, som er bestemmende for i hvilken grad kommunene velger å markedsføre seg gjennom kultur. Det å ha – eller ikke ha – kjente kulturpersonligheter eller lignende i kommunen er uavhengig av kjennetegn ved kommunen, men er altså noe som utnyttes av kommunene uavhengig av størrelse.

Kulturetatens versus politikernes syn på kultur som virkemiddel

Som vist tidligere i dette kapitlet synes det i stor grad å være slik at de kulturansvarlige i kommunene støtter opp om og deler politikernes visjon om at kulturen skal kunne bidra for å nå andre samfunns mål – fra helse og integrering til nærings- og stedsutvikling. Til tross for dette ser vi av figur 7.3 nedenfor at det er en forskjell i oppfatning av kultur som virkemiddel versus kultur som egenverdi mellom de kulturansvarlige i kommunene og de kulturansvarliges formening om hvordan politikerne i kommunen ser på kulturen.

Som det går fram av figuren ovenfor, er de kulturansvarlige i kommunene jevnt over i større grad av den formening at kulturen har en egenverdi og ikke i like stor grad kan reduseres til et virkemiddel for andre politikkområder, sammenlignet med hvordan de vurderer kommunepolitikernes ståsted. I tabell 7.8 har vi lagt inn en lang rekke variabler som beskriver de kulturansvarlige i kommunene som har svart på vår undersøkelse, for å se i hvilken grad disse kan forklare forskjeller mellom de kulturansvarlige i syn på kultur som middel versus kultur som egenverdi.

Selv om de variablene vi har satt inn i modellen, kun forklarer ti prosent av variasjonen, finner vi noen interessante resultater. For det første er det en kjønnsforskjell. De kulturansvarlige kvinnene i kommunene betrakter i større grad kulturen som å ha egenverdi enn hva deres mannlige kollegaer gjør. Videre viser analysen at jo lenger en har jobbet i

Figur 7.3 Mening om kommunepolitikernes og egen oppfatning av kulturens egenverdi. Prosent.

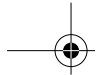
Tabell 7.8 Ulike faktorerers betydning for de kulturansvarlige i kommunene sitt syn på i hvilken grad de betrakter kultur som å ha en egenverdi eller være et middel for å nå andre mål. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
Konstantledd	4,371	1,034		4,227	,000
Kjønn (kvinne = 1, mann = 2)	,536	,266	,116	2,016	,045
Alder	,022	,018	,088	1,210	,227
Antall år jobbet i kommunen	-,206	,093	-,159	-2,212	,028
Utdanningslengde	-,562	,195	-,192	-2,881	,004
Hovedfag/master innenfor økonomi, administrasjon, organisasjon, ledelse	,872	,545	,096	1,600	,111
Hovedfag/master innenfor humanistiske fag	-,455	,596	-,047	-,764	,445
Hovedfag/master innenfor musikk, kunsthøgskole, design, arkitektur	,262	,580	,027	,452	,652
Hovedfag/master innenfor samfunnsvitenskapelige fag	,203	,651	,020	,311	,756
Hovedfag/master innenfor idrettsfag	-,798	1,623	-,028	-,491	,623
Hovedfag/master innenfor jus	2,748	2,692	,068	1,021	,308
Hovedfag/master innenfor tekniske, naturvitenskapelige fag	2,415	1,156	,133	2,090	,038
Hovedfag/master innenfor annet fag	1,057	1,171	,052	,902	,368

R^2 ,095

kommunen, i desto større grad betraktes kultur som egenverdi og ikke som middel. Dette gjelder uavhengig av alder, som er en selvstendig variabel som det kontrolleres for i modellen. Det vil altså si at nyansatte i større grad har en holdning i retning av at kultur er et middel enn hva de som har vært ansatt i kommunen i flere år, har. Her kan en med andre ord se et mulig generasjonsskifte fra syn på kultur som egenverdi til kultur som middel.

Utdanning slår signifikant ut på to måter. For det første viser regresjonsmodellen at jo lengre utdanning de kulturansvarlige i kommunen har, i desto større grad mener de at kultur bør betraktes ut fra å ha en egenverdi, og ikke ut fra å være et middel. Videre ser vi at kun én av utdanningsretningene slår signifikant ut: De som har hovedfag/master innenfor teknisk-naturvitenskapelige fag, mener i signifikant større grad enn de som ikke har en slik utdan-

ning, at kultur bør betraktes som et middel til å nå andre mål. Dette er en utdanningsretning som betraktes som å være mer instrumentell enn andre utdanninger, og det forklarer trolig dette resultatet.

Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett en bevegelse i retning av at kultur oftere brukes som virkemiddel på flere politikkområder. Samtidig ser vi at det ikke er snakk om at kultur blir et rent instrumentelt redskap for å nå andre politiske mål. Det synes med andre ord å være slik at kommunene har en balanse mellom kulturens egenverdi og rollen som instrument for å realisere andre mål som steds- og næringsutvikling eller å tiltrekke seg turister. Samtidig er det slik at de kulturansvarlige i kommunene opplever at det er en forskjell mellom i hvilken grad de selv betrakter kultur som et virkemiddel, og opplevelsen av kommunepolitikernes betoning av kultur som virkemiddel. De kulturansvarlige heller mer i retning av kultur som egenverdi, mens politikerne opplever som å vektlegge kulturens mulighet som virkemiddel for å nå andre politiske mål. Det er likevel ikke grunn til å trekke noen konklusjon om at de kulturansvarlige fungerer som en brems på utviklingen i retning av å benytte kultur som virkemiddel på andre og nye områder.

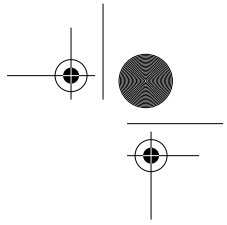
Bamble kommunes kommuneplan for 2007–2016 er et godt eksempel på at en kommune både betrakter kulturen som å ha en egenverdi og være et virkemiddel for å nå andre sentrale mål i kommunen. Kommunen poengterer at kultur «har stor betydning for det enkelte menneske og for utviklingen av samfunnet», og i tillegg brukes ord som *opplevelse, fellesskap, tilhørighet, personlig utvikling, utfordring av holdninger og normer, bevisstgjøring av verdier og synspunkter* for å beskrive det kommunen legger i kulturens egenverdi. Samtidig er kommunen eksplisitt på at kultur kan brukes som «et redskap» for å gjøre kommunen til et «attraktivt sted å bo», og derigjennom «være et viktig tiltak for å motvirke nedgang i folketallet». Kommunen mener også at «kultur har en viktig forebyggende funksjon i forhold til helse- og sosiale problemer» og at «kultur må brukes som et aktivt virkemiddel i arbeidet med integrering av innvandrere og flyktninger». (Bamble kommune, *Herfra til 2016*. Kommuneplan 2007–2016)

Resultatene fra det kvantitative datamaterialet i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* underbygger altså den tendensen som prosjektets case-studier har vist (Aagedal et al. 2009): Kultur brukes i dag i større grad som et virkemiddel innenfor andre politikkområder enn tidligere. Dette gjelder i første rekke innenfor turisme/reiseliv, steds-/byutvikling og næringsutvikling. For disse tre politikkområdene synes veksten å ha vært relativt sterk, og kultur som virkemiddel for området oppvekst og utdanning synes de senere år å ha fått sterk konkurranse fra disse tre politikkområdene.

Bruk av kultur i turismesammenheng (kulturbasert turisme) er mer utbredt jo mindre kommunene er, mens bruk av kultur som virkemiddel både i arbeidet med steds-/byutvikling, integrering av fremmedkulturelle og turisme/reiseliv er mer utbredt i store enn i små kommuner. Analysen viser videre at bruken av kultur i steds-/byutviklingen i størst grad er et byfenomen; kultur brukes altså først og fremst til byutvikling, og i mindre grad til småstedsutvikling.

I alle de tre case-studiene fra Kirkenes, Meldal og Drammen finner man at det å bli satt på kartet – det være seg det regionale, nasjonale eller internasjonale – er noe som trekkes fram som viktig ved den lokale kultursatsingen (Aagedal et al. 2009). Resultatene fra surveyen viser at dette ikke er noe som er spesielt for disse tre kommunene. Ulike kulturelementer brukes aktivt for å sette kommunen på kartet, og det har også skjedd en økning de senere årene. Interessen for å bruke kultur som markedsføringsmiddel har økt mer i store enn i små kommuner. Videre fant vi at kultur oftest brukes til å markedsføre kommunen regionalt, men det er også en betydelig andel som oppgir at de bruker kultur til å markedsføre kommunen nasjonalt. 13 prosent oppgir at kommunen bruker kultur til å markedsføre kommunen internasjonalt i svært stor eller stor grad.

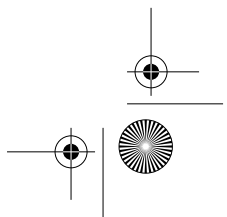
Videre viser analysen at kulturbegivenheter brukes oftest i markedsføringen av kommunen både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Historie, bygninger og kulturminner er også relativt ofte brukt i markedsføring av kommunene, mens kunstverk brukes minst. Analysen viser at verken kommune-størrelse eller hvor sentralt kommunen ligger, påvirker om kommunen velger å bruke ulike kulturelementer i markedsføringen av kommunen. Når det gjelder sannsynligheten for at en kommune bruker lokalt kulturliv for å markedsføre seg regionalt, så

øker den i desto større grad om kommunen kan assosieres med historie, bygninger, kulturpersonligheter, kulturtradisjoner og/eller kulturbegivenhet. Av størst betydning er om kommunen kan assosieres med en kulturbegivenhet, som for eksempel en festival eller et annet større kulturarrangement.

Ikke overraskende opplever de kulturansvarlige i kommunene at politikerne har et mer instrumentelt forhold til kultur enn hva de kulturansvarlige selv mener at de har. Dette til tross for at det er et generelt inntrykk fra datamaterialet at de kulturansvarlige i kommunene i all hovedsak støtter opp om og deler politikernes visjon om at kulturen skal kunne bidra til å nå andre samfunns mål. Samtidig finner vi noen interessante forskjeller mellom de kulturansvarlige i oppfatning av i hvilken grad kultur er et virkemiddel.

Kvinner har i mindre grad enn sine mannlige kollegaer et instrumentelt syn på kultur, og i tillegg finner vi at nyansatte i større grad har en holdning i retning av at kultur er et middel enn hva de som har vært ansatt i kommunen i flere år, har. Gitt at kultursyn ikke formes med alder, kan dette varsle et «generasjonsskifte» – fra syn på kultur som egenverdi til kultur som middel. Det er også interessant å se at jo lengre utdanning de kulturansvarlige i kommunen har, i desto større grad mener de at kultur bør betraktes ut fra å ha en egenverdi og ikke ut fra å være et middel. I tillegg er det en av utdanningsretningene som skiller seg ut fra de andre. De som har hovedfag/master innenfor teknisk-naturvitenskapelige fag, har en mer instrumentell holdning til kultur enn de som har utdanning innenfor andre fag.

KAPITTEL 8

Store kulturarrangementer – festivaler og spel

«Festivalisering» er det mest omtalte endringstrekket i lokalt kulturliv (Agedal et al. 2009). Festivaler har de siste årene blitt et mer tydelig kulturfenomen, og festivalene og andre større kulturarrangementer regnes som en sentral del av kulturnæringene og den nye opplevelsesøkonomien (Aaronsen 2006).

I kapittel 8 fant vi at det nettopp var større kulturarrangementer som i størst grad ble benyttet når kommunene bruker kultur som markedsføring av egen kommune. I tillegg har festivaler en sentral rolle i alle de tre case-kommunene som inngår i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* (Agedal et al. 2009). I Meldal opplever en for eksempel at Storås-festivalen har satt kommunen «på kartet». Det er samtidig observert en tendens i retning av at kulturaktiviteter blir spisset inn mot happeninger en gang i året, mens de tidligere var mer spredt hele året (Villa 2009). Dette reiser en sentral problemstilling: Er det slik at de kulturansvarlige i kommunene opplever at festivaliseringen taper det lokale kulturlivet for krefter og sentraliseres til årlige begivenheter, eller er det snarere slik at festivalene bidrar til en vitalisering også av det «dagligdagse» kulturlivet i norske kommuner?

Som Agedal (2009c) påpeker, er ikke festivaler noe nytt fenomen i det lokale kulturlivet, men omfanget synes å ha vært voksende de siste årene, og festivalenes¹⁰³ innhold og karakter synes å ha endret seg. Festivaler, som en sentral del av begivenhetskul-

turen, representerer ikke bare en ny praksis, men det kommer også inn nye aktører i det lokale kulturlivet gjennom festivaler.

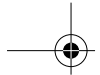
Det finnes ikke noe fullstendig register over festivaler i Norge, og det er derfor vanskelig å få et entydig tall på hvor mange festivaler som arrangeres hvert år.¹⁰⁴ Jaeger og Mykletun (2009) har kartlagt minst 56 festivaler i Finnmark. Hjemdahl et al. (2007) fant i sin registrering av festivaler i Aust- og Vest-Agder fram til 94 festivaler i de to fylkene i 2007. Disse studiene gir en indikasjon på at antall festivaler i Norge er betydelig. Et anslag på 500–600 festivaler går igjen i flere medieoppslag, uten at det kan føres noe «bevis» for dette. I denne studien har vi søkt å få et bilde av hvor mange festivaler som arrangeres i Norge, og hvilke typer festivaler det er snakk om. Er det slik at hver kommune med respekt for seg selv har minst én festival?

Som vi har vært inne på, betraktes festivaler som et viktig instrument i markedsføringen av kommunen. Det er altså noen forventninger om at festivalene skal bidra med positive ringvirkninger for kommunene utover selve kulturopplevelsene som festivalene gir. Dette kan generere store regnestykker.

Aronsens (2006) studie av Quartfestivalen viser at det lokalt er stor tro på positive ringvirkninger av festivalen. Det pekes på at festivalen har stor betydning for kultur, reiseliv og næringsliv i Kristiansand,

103 Når det gjelder antall festivaler, er det grunn til å tro at kulturbegivenheter som tidligere gikk under andre navn og begreper («dager», «martna» o.l.), i takt med oppmerksomheten rundt festivaler som fenomen har blitt omdøpt til «festival».

104 Organisasjonen Norske Festivaler (<http://www.norwayfestivals.com/section.cfm?SID=4>) samler mer enn 70 festivaler, festspill og spel i sitt nettverk. *Festivalguiden* (www.kvasir.no) har oversikt over 302 ulike navngitte festivaler som ble arrangert i 2008 og 2009. I *Festivalmagasinet* (<http://www.festivalmagasinet.com/norske-festivaler>) er det en oversikt over 295 norske festivaler (alle lastet ned 27.11.09).

og for profilering og merkevarebygging av byen mot omverdenen. Aronsen estimerer den direkte verdiskapningen av Quartfestivalen i 2006 til snaut 40 millioner kroner og den totale økonomiske betydningen til ca. 100 millioner. Videre hevder han at de indirekte økonomiske ringvirkningene for Kristiansandsområdet var på nesten 50 millioner, og at den økonomiske betydningen av mer-oppmerksomheten som Quart ga Kristiansand, var svært stor; bare verdien av pressedekningen ble estimert til 10–15 millioner kroner årlig (ibid.).

Vi har ikke foretatt noen beregning av økonomiske ringvirkninger av festivaler i Norge, utover at vi har bedt de kulturansvarlige i kommunene om å angi hvor mange arbeidsplasser som festivalene har skapt lokalt: I hvilken grad genererer festivalene nye arbeidsplasser, og i hvilken grad kan vi si at nye arbeidsplasser er en betydelig ringvirkning av festivalene?

Festivaler kan være et møte mellom den mer profesjonelle og/eller kommersielle delen av kulturlivet og det dugnadsbaserte kulturlivet, og festivaler er avhengig av en lokal dugnadsånd for å få gjennomført arrangementet. Villa (2009:129) omtaler Storåsfestivalen som «eit stort dugnadsarrangement som involverer hundrevis av frivillige frå lokalsamfunnet, frå omlandet og regionen».¹⁰⁵ Dette er dugnadsinnsats som gir lokale lag og organisasjoner en romsligere økonomi, og som kan føre til at lokal amatørkultur gis mulighet til å kjøpe inn profesjonell hjelp.

Avslutningsvis skal vi i dette kapitlet se nærmere på bruken av dugnad/frivillighet generelt i det lokale kulturlivet, og forholdet mellom festivaler og dugnadsfenomenet spesielt. I hvor stor grad er den nye begivenhetskulturen – representert ved festivaler – avhengig av lokal frivillighet? I hvilken grad er det forskjeller i dugnadsinnsatsen mellom små og store kommuner? Er frivilligheten i lokalt kulturliv på retur, eller antar den kun andre former, og – i tilfelle – i hvilken grad er festivaliseringen av lokalt kulturliv med på å endre dugnadsfenomenet?

Hvor mange festivaler har vi i Norge?

Ifølge Norsk kulturbarometer hadde 32 prosent av oss vært på minst én kulturfestival i løpet av 2008

(Vaage 2009). I 2004 var antallet 28 prosent. Det er litt flere kvinner enn menn som går på festival, og – ikke direkte overraskende – de unge er overrepresentert (Vaage 2008). Det er videre interessant å merke seg at det ikke er sosiale forskjeller blant festivalpublikummet (Vaage 2008). Dette må forstås som en indikator på at festivalbegrepet favner vidt – både høy og lav kultur.

Hva som er en festival, er ikke gitt, og det er med på å vanskeliggjøre en tallfesting av antall festivaler i Norge (se for eksempel Jaeger & Mykletun 2009). Det brukes også ulike kriterier for å definere hva en festival er (Hjemdahl 2007). Blant annet er det flere som har et kriterium om at arrangementet må gå over minst to dager, og at det må ha et hovedtema eller en sjanger (filmfestival, teaterfestival, jazzfestival, countryfestival osv.). Med en slik definisjon er det en rekke festivaler som faller utenfor, men som likevel betegner seg som festival. Økningen i antall festivaler kan også delvis skyldes at gamle arrangementer som tidligere gikk under samlebetegnelsene «messer», «dager», «stevne», «martna» og lignende, nå er blitt omdøpt til «festival». Det vil si at begrepet «festival» er blitt det nye samlebegrepet for slike arrangementer. Hamsundagene, som går av stabelen på Hamarøy hvert år, omtales på sine hjemmesider¹⁰⁶ eksempelvis som en festival («Temaet for årets festival er 'URO'»). Her er det altså glidninger mellom begreper som «stevne»,¹⁰⁷ «messe», «dager» og «festival».

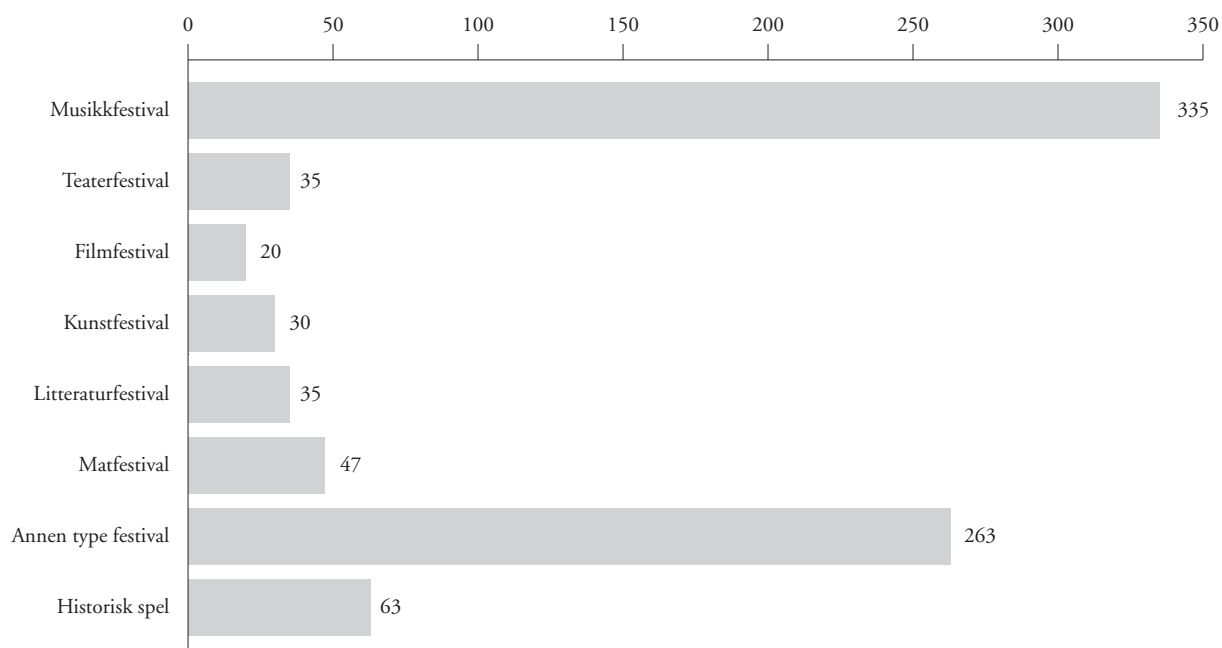
I spørreskjemaet har vi valgt å ikke definere hva vi mener med festival, og de svarene som de kulturansvarlige i kommunene har gitt, baserer seg derfor på hva hver enkelt legger i begrepet «festival». Det er derfor grunn til å tro at det antall vi kommer fram til, representerer et estimat som ligger i det øvre sjikt av hvor mange festivaler som arrangeres i Norge.

75 prosent av kommunene (245 kommuner) oppgir at det i løpet av 2007 ble arrangert en eller flere festivaler eller spel i kommunen. Det vil si at det i hver fjerde kommune ikke ble arrangert noen festival eller spel i 2007. 19 prosent av kommunene har kun 1 festival / ett spel, 42 prosent har 2–4 festivaler/spel, mens 15 prosent hadde 5 eller flere i løpet av 2007. Totalt har de 245 kommunene som oppgir at det i løpet av 2007 ble arrangert festivaler

105 I 2008 hadde festivalen 1400 frivillige, som la ned 10 000 timer eller 6 årsverk i festivalen (Villa 2009).

106 <http://www.knuthamsun.no/>

107 I 1967 gikk arrangementet Hamsundagene under betegnelsen Hamsunstevnet Hamarøy.

Figur 8.1 Antall registrerte festivaler.

eller spel i kommunen, listet opp 765 ulike festivaler og 63 historiske spel. Disse fordeler seg, som vist i figuren nedenfor, på ulike typer festivaler.

Hvis vi ser bort fra de historiske spelene, er drøyt 4 av 10 festivaler i Norge musikkfestivaler, mens de resterende fordeler seg nokså jevnt på matfestivaler (6 %), teater- og litteraturfestivaler (begge 5 %), kunstfestivaler (4 %) og filmfestivaler (3 %). Dette er i samsvar med resultat fra Norsk kulturbarometer, som viser at det er størst besøk på musikkfestivaler, særlig pop og rock (Vaage 2008). Restkategorien «Annen type festival» er stor (34 %). Det vil si at hver tredje festival som arrangeres i Norge, ikke lar seg definere innenfor noen av de sjangrene som er listet opp i skjemaet, og kan være et uttrykk for at mange festivaler ikke har et felles hovedtema. Hvis så er tilfelle, kan det tolkes som at mange festivaler er arrangementer som ligner mer på det vi tradisjonelt har betegnet som messer, dager og lignende. Disse festivalene er ikke rene kulturarrangementer, selv om de ofte nok vil ha kulturelle innslag.

Ved å ta utgangspunkt i det antallet festivaler som de kulturansvarlige i kommunene har listet opp, har vi omregnet dette til antall festivaler i Norge som helhet. Omregningen viser et estimat på 899 ulike festivaler: 419 musikkfestivaler, 59 matfestivaler, 44 filmfestivaler, 44 litteraturfestivaler, 38 kunstfestivaler, 25 filmfestivaler og 329 andre typer festivaler. I tillegg kommer 79 spel. Holder vi oss til

det vi med sikkerhet kan betegne som kulturfestivaler, får vi altså et anslag på 570. I tillegg kommer spel og andre typer festivaler som i større eller mindre grad har elementer av kultur.

Det er vanskelig å si noe sikkert om hvor godt anslaget på 899 ulike festivaler i Norge (2007) er. Som tidligere nevnt fant Hjemdahl et al. (2007) fram til 94 festivaler i Vest- og Aust-Agder i 2007. Dette kan vi bruke som en indikator på om estimatet fra vår undersøkelse ligger betydelig over et rimelig anslag. Registreringen gjennom vår undersøkelse viser at det i 2007 ble arrangert 65 festivaler i de to Agder-fylkene i 2007, i tillegg til to spel. Denne sjekken tyder altså ikke på at vårt estimat på antall festivaler i Norge ligger langt over det riktige antallet, snarere under. Det vil altså si at om vi benytter en vid definisjon på hva en festival er, finner vi at det i 2007 ble arrangert minst 900 ulike festivaler i Norge.

Kommunenenes rolle i festivalene

Kommunene kan stå som arrangør av festivaler, men som det framgår av tabellen nedenfor, er det vanligere at de har en rolle i planleggingen, som finansier, og ikke minst ved å stille lokaler, utstyr og lignende til rådighet.

Hver femte kommune som hadde én eller flere festivaler i kommunen i 2007, oppgir at de aldri er

Tabell 8.1 Kommunens deltakelse i ulike sider ved arrangering av festivaler/spel. Prosent av kommuner som har hatt festival i kommunen i 2007.

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Involvert i planleggingen	32,4	39,5	16,8	11,3
Involvert som teknisk arrangør	23,1	28,6	28,6	19,7
Involvert i finansieringen	36,1	47,3	12,0	4,6
Involvert ved å stille lokaler, utstyr o.l. til rådighet	41,1	36,1	17,0	5,8

Tabell 8.2 Bruk av ulike lokale aktører i festivaler/spel. Prosent.

	Kun lokale aktører	Hovedvekt lokale aktører	Om lag halvparten lokale aktører	Under halvparten lokale aktører	Vet ikke
Arrangører av festivaler/spel	40,1	47,5	7,0	4,1	1,2
Utøvere på festivaler/spel	5,9	38,5	28,0	23,8	3,8
Teknisk personell på festivaler/spel	16,3	49,0	19,2	10,5	5,0

involvert som teknisk arrangør, og i tillegg er det nær 30 prosent som oppgir at de i liten grad er involvert som teknisk arrangør. Hver tiende kommune oppgir at de aldri er involvert i planleggingen av festivalen eller spelet, mens 17 prosent oppgir at de i liten grad er involvert i planleggingen. Kommunenes involvering i festivaler og spel som arrangeres i kommunen, er oftest som finansør og som tilrettelegger av lokaler, utstyr og lignende.

Selv om kommunene i mindre grad er involvert i festivalene/spelene som teknisk arrangør, ser vi av tabellen nedenfor at arrangørene i all hovedsak er lokale – nær 90 prosent oppgir at arrangørene av festivalene eller spelene er kun eller i hovedsak lokale.

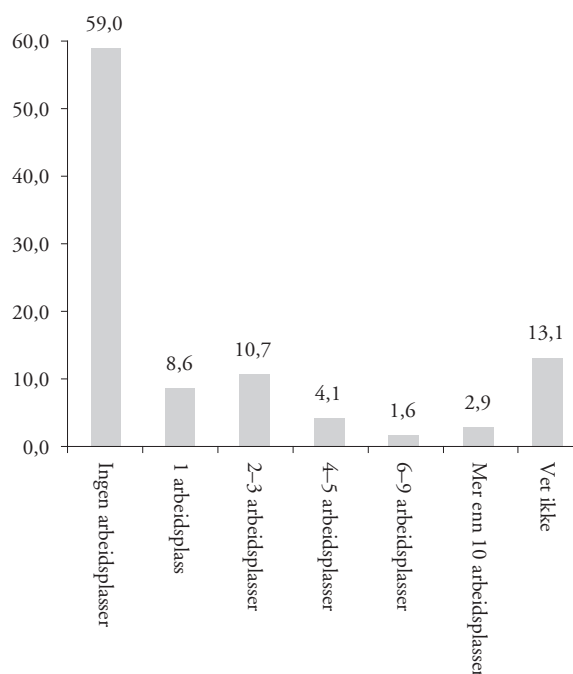
Det at arrangørene av festivalene/spelene er lokale, kan være et uttrykk for at initiativet er lokalt, og kan også tolkes som et ønske om å skape noe i eget lokalsamfunn. Kommunene oppgir at det tekniske personellet på festivalen/spelet oftere er lokale enn hva utøverne synes å være. 65 prosent oppgir at minst hoveddelen av det tekniske personellet er lokale aktører, mens andelen for utøvere er 44 prosent. Det er altså selve utøverne på festivalen/spelet som i minst grad er lokale, selv om lokale utøvere har en stor plass i Festival-Norge. Verken når det gjelder lokale / ikke lokale arrangører, utøvere eller teknisk personell på festivalene, er det forskjeller mellom kommunene når det gjelder kommune-størrelse eller sentralitet. Dette er interessant sett i forhold til Bjørkås (2004:203) sin argumentasjon om at «festivalenes desentraliserte lokalisering bidrar til å løse – i alle fall et stykke på vei – et historisk ulikhetsproblem som har vært basert på at kunsttil-

budet til publikum har vært lite utenfor de store byene». Festivalene er med andre ord en ny distribusjonskanal som gjør kulturen mer tilgjengelig for folk i hele landet.

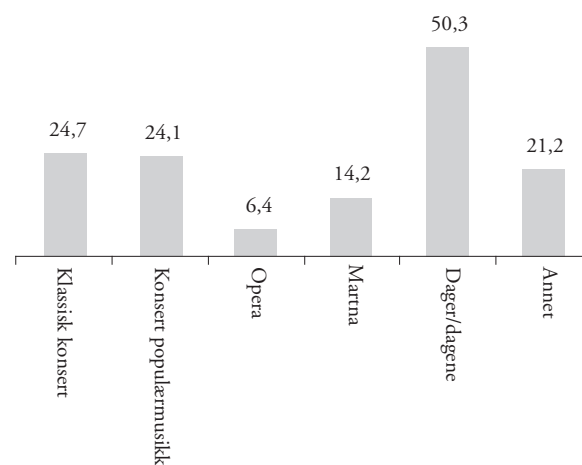
Skaper festivaler arbeidsplasser?

Det er gjerne en forventning om at festivaler/spel skal skape positive ringvirkninger for økonomien i kommunen eller regionen (Aronsen 2006). Tilreisende publikum «legger igjen penger» på hoteller, restauranter og i butikker. Festival-/spelarrangørene kjøper inn tjenester fra lokale bedrifter. I tillegg kan arrangementene i seg selv bidra til at det skapes nye arbeidsplasser. Det er imidlertid vanskelig å tallfeste hvor mange arbeidsplasser som har blitt etablert som en følge av festival og spel. Vi har likevel gjort et forsøk ved å spørre de kulturansvarlige hvor mange nye permanente arbeidsplasser som er blitt etablert i kommunen som en følge av festivalene/spelene.

Ifølge vår spørreundersøkelse oppgir 6 av 10 at festivalen/spelet som arrangeres i kommunen, ikke har ført til nye permanente arbeidsplasser, i tillegg svarer 1 av 10 at de ikke vet. Det er altså i underkant av en tredel av festivalkommunene som oppgir at festivalen eller spelet har bidratt til etablering av nye permanente arbeidsplasser. Her er det stor forskjell på kommunene avhengig av størrelse. Mens 21 prosent av de minste kommunene (under 2500 innbyggere) oppgir at de har fått minst én ny arbeidsplass som følge av at det arrangeres festivaler/spel i kommunen, er andelen 51 prosent blant de største kommunene (over 20 000 innbyggere).

Figur 8.2 Antall permanente arbeidsplasser i kommunen som en følge av at det arrangeres festivaler/spel i kommunen. Prosent.

Figur 8.3 Ulike typer av arrangement i kommunene. Prosent.

Basert på opplysningene som de kulturansvarlige i kommunene har gitt om antall permanente arbeidsplasser som festivalen/spelet har generert, er det mulig å lage et estimat for hvor mange arbeidsplasser det her er snakk om på landsbasis. Vi vil understreke at dette kun er et estimat, men ut fra beregninger har vi grunn til å tro at antallet ligger på rundt 270 arbeidsplasser på landsbasis. Om dette er mye eller lite, er relativt, men det kan i tilfelle utgjøre 0,3 arbeidsplasser per festival/spel. I tillegg kommer et forbehold om hvor inngående kjennskap de kulturansvarlige i kommunen har til faktiske direkte og indirekte ringvirkninger av arrangementene. Dette forbeholdet kan også innebære en underrapportering. Alternativt kan en (for) sterk tro på festivalens positive ringvirkning føre til en overrapportering.

Andre større kulturarrangementer

I tillegg til festivaler og spel arrangeres det i norske kommuner også andre typer større kulturarrangementer – som opera i Nordfjordeid og på Steinvikholmen i Stjørdal, eller Festspillene i Nord-Norge (Harstad). 76 prosent av kommunene oppgir at det arrangeres andre større kulturarrangementer hvert eller annethvert år som ikke er en festival eller et spel.

Som det går fram av figuren, arrangerer halvparten av norske kommuner ulike typer «dager/dagene» (Selbudagene, Melbudagene, bygdedager osv.). I tillegg er det 14 prosent som er martna. Dette er arrangementer hvor handelsstanden tradisjonelt er sentral, og hvor kulturelementet er underordnet og vil variere fra arrangement til arrangement. Både martna og dager/dagene er arrangementer i store og små kommuner, og våre data viser ingen forskjeller mellom store og små kommuner når det gjelder det å ha dager/dagene-arrangement i kommunen. Det er derimot en tendens til at martna oftere arrangeres i de større enn i de aller minste kommunene.

I hver fjerde kommune arrangeres det årlig en eller flere klassiske konserter og populærmusikkkonserter. Her er det betydelige forskjeller mellom kommunene avhengig av kommunestørrelse. I hver tiende kommune under 2500 innbyggere arrangeres det en klassisk konsert og/eller konsert innenfor populærmusikken, mens andelen blant de største kommunene er 50 prosent. Når det gjelder opera, er det ingen kommuner under 2500 innbyggere som oppgir at det arrangeres opera i kommunen, mens 32 prosent av kommunene med mer enn 20 000 innbyggere oppgir at det arrangeres opera i kommunen minst annethvert år.

Tabell 8.3 Ulike arrangementers betydning for kulturlivet i kommunene. Prosent av de som har arrangementet i kommunen minst annethvert år.

	Meget stor betydning	Ganske stor betydning	Noen betydning	Liten/ingen betydning
Konsert populærmusikk	29,6	53,1	14,8	2,5
Dager/dagene	29,3	47,3	17,4	6,0
Martna	26,5	40,8	18,4	14,3
Klassisk konsert	23,2	35,4	37,8	3,7
Opera	31,8	27,3	36,4	4,5

De kulturansvarlige i kommunene synes generelt å vurdere at hvert enkelt av disse arrangementene har stor betydning for kulturlivet i kommunen. Utover det er det vanskelig å se noe entydig mønster i tabell 8.3. Lavest betydning synes de to høykulturelle musikksjangrene å ha – klassiske konserter og opera. Samtidig er det verdt å merke seg at andelen som vurderer at arrangementet har liten eller ingen betydning for kulturlivet i kommunen, er størst for martna. Resultatene her er med andre ord ikke helt entydige. Det har naturlig nok sammenheng med det vi tidligere har vært inne på, at martna i større grad er et arrangement for handelsstanden enn for kulturlivet i kommunen. Størst betydning synes konserter innenfor populærmusikken å ha, med dager/dagene-arrangementer hakk i hæl. Kanskje er dette arrangementer som i størst grad engasjerer innbyggerne – både som tilskuere og som deltakere?

Både klassiske konserter og opera vurderes som å ha langt større betydning for kulturlivet i de største kommunene enn i mindre kommuner, mens det derimot ikke er forskjell mellom kommunene når det gjelder oppfatning av hvilken betydning det har at det arrangeres populærmusikkkonserter, martna eller dager i kommunen.

Festivalfokus – hemmende eller fremmende?

Som nevnt innledningsvis har vi de siste årene sett en økt (media)interesse for festivaler i Norge. Når vi i spørreskjemaet spurte de kulturansvarlige om i hvilken grad de var enige i påstanden «Det er for stort fokus på festivaler», svarte halvparten at de var enig i påstanden.¹⁰⁸ Vi skal i dette kapitlet gå nærmere inn på i hvilken grad festivaler og andre større

kulturbegivenheter påvirker resten av kulturlivet i kommunene – sett fra de kulturansvarliges utviklingspost. Er festivaliseringen av kulturlivet hovedsakelig et positivt bidrag, eller går den på bekostning av andre deler av kulturlivet?

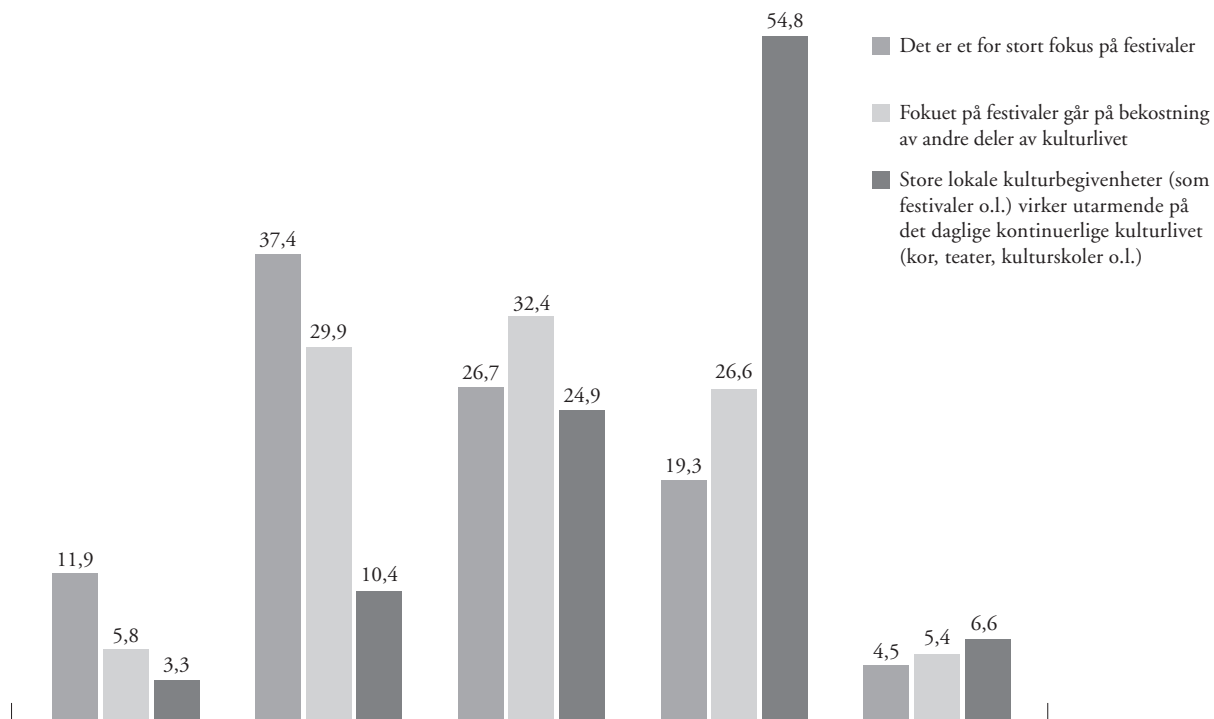
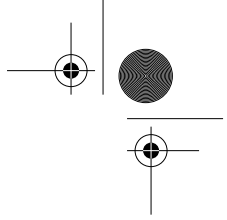
På direkte spørsmål sier 6 prosent seg helt enig i påstanden om at fokuset på festivaler går på bekostning av andre deler av kulturlivet, mens 30 prosent er delvis enig. De som mener at festivalfokus er negativt for resten av kulturlivet i kommunen, er altså i mindretall,¹⁰⁹ men utgjør likevel 36 prosent.

Opplevelsen av at festivalfokus kan gå ut over resten av kulturlivet i kommunen, er sterkere i mindre kommuner enn i de største kommunene. Mens 48 prosent av de som er kulturansvarlige i en kommune med mindre enn 5000 innbyggere mener at fokuset på festivaler går på bekostning av resten av kulturlivet i kommunen, er tilsvarende andel blant de største kommunene (over 20 000 innbyggere) 30 prosent. Årsaken til dette er det rimelig å knytte til at sårbarheten er høyere i mindre kommuner ved at et større kulturarrangement, som en festival, vil ta relativt stor andel av tilgjengelige ressurser.

Vi ba også respondentene om å ta stilling til følgende påstand: «Store lokale kulturbegivenheter (som festivaler o.l.) virker utarmende på det daglige, kontinuerlige kulturlivet (kor, teater, kulturskoler o.l.).» Her har vi strukket påstanden lenger ved å gå fra å spørre om festivaler «går på bekostning av» til å virke «utarmende» på resten av kulturlivet i kommunen. Vi ser da også at andelen som sier seg enig, reduseres fra 36 prosent enig i påstanden om at det går på bekostning av, til 14 prosent som opplever at store lokale kulturbegivenheter virker utarmende på

108 12 % helt enig, 37 % delvis enig, 5 % svarte vet ikke, mens 27 % sa seg delvis uenig i påstanden og 19 % var helt uenig i at det var for stort fokus på festivaler.

109 5,4 % svarer vet ikke, mens 59 % er delvis uenig (32 %) eller helt uenig (27 %) i påstanden om at fokuset på festivaler går ut over resten av kulturlivet i kommunen.

Figur 8.4 Grad av enighet i ulike påstander om festivaler/spel. Prosent.

det daglige, kontinuerlige kulturlivet.¹¹⁰ Selv om en ikke ubetydelig andel av kommunene opplever at festivalfokus går på bekostning av resten av kulturlivet i kommunen, er det kun drøyt hver tiende kommune som opplever at det er utarmende på resten av det lokale kulturlivet.

Hvilke artister og band som står på plakaten på musikkfestivalene, er selvsagt ikke likegyldig; her skal sjangertilknøyning vises, originalitet, og hvor man plasserer seg i det i det kulturelle festivalhierarkiet (Hjelseth & Storstad 2008). For enkelte festivaler er det viktig å få artister på plakaten som de andre ikke har, mens det for andre igjen er et poeng å ha de samme artistene som man alltid har hatt. Det er en sterk økonomisk konkurranse på dette markedet, og når artistlista settes opp, er det nødvendig å ta økonomiske hensyn. Hver tredje kulturansvarlige mener at det er for få lokale band og artister på plakaten til musikkfestivalene, mens 52 prosent ikke deler den oppfatningen. Oppfatningen av at det er for få lokale band og artister på festivalene, er sterkere i de minste enn i de store kommunene. En mulig forklaring kan være at en i de mindre kommunene er mer lokalpatriotisk og forventer mer

lokal deltagelse, eller også er det slik at en i de større kommunene har flere lokale band som kvalifiserer til en posisjon på den aktuelle festivalplakaten.

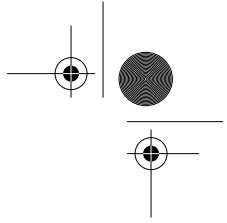
Det er også et mindretall blant de kulturansvarlige som mener at fokuset på festivaler har bidratt til å skape en negativ konkurranse mellom kommunene. 17 prosent er helt eller delvis enig i at fokuset på festivaler har ført til en negativ konkurranse mellom kommunene, 77 prosent er uenig i dette. Her er det ingen forskjell mellom kommunene etter størrelse.

Selv om enkelte ser farer ved festivaliseringen av kulturlivet, synes hovedinntrykket så langt å være at en i flertallet av kommunene mener at festivaler er positivt. Dette bekreftes da også når vi direkte spør respondentene om hvor enig de er i påstanden om at den store interessen for festivaler er positiv. Her svarer 32 prosent at de er helt enig i påstanden, mens 51 prosent er delvis enig, 12 prosent sier seg helt eller delvis uenig i påstanden, og i tillegg er 4 prosent usikker på om de er enig eller uenig i påstanden. Her er det ikke signifikante forskjeller i oppfatning mellom store og små kommuner.

I skjemaet ble respondentene bedt om å vurdere hvor enig eller uenig de var i tre positivt formulerte

¹¹⁰ 55 % er helt uenig i at større kulturarrangementer virker utarmende på det daglige kulturlivet i kommunen, mens 25 % er delvis uenig. I tillegg svarte 7 % vet ikke.

Figur 8.5 Grad av enighet i ulike påstander om festivaler/spel. Prosent.

påstander om effekter av festivaliseringen av kulturlivet: at festivaler virker stimulerende på det lokale kulturlivet, at festivalene bidrar til økt deltakelse i det lokale kulturlivet og at festivaler har en positiv markedsføringsverdi for kommunen.

Det er som markedsføringsverdi for kommunene at flest kulturansvarlige er enig i at festivaler har en positiv effekt. Her synes de kulturansvarlige å fremme eller formidle en instrumentell betydning av arrangementet. Hele 96 prosent er enig i påstanden, og med en så høy enighet er det ikke overraskende at vi ikke finner signifikante forskjeller mellom kommunene. De kulturansvarlige i kommunene står altså samlet om at festivaler bidrar til å synliggjøre kommunen, uten at vi her vet i hvilken grad dette har noen videre effekt utover at kommunen blir markedsført. Kanskje er det å bli sett viktig nok?

Som vist tidligere i avsnittet var det drøyt 10 prosent som mente at festivalfokuset virket utarmende på det daglige, kontinuerlige kulturlivet i kommunen – altså at det tappet kommunen for ressurser. Selv om drøyt 1 av 10 festivalkommuner opplever festivaler som utarmende, er hovedmassen av kommuner av motsatt oppfatning. I annenhver festivalkommune er en helt enig i at store lokale kulturbegivenheter, som festivaler, virker stimulerende

på det daglige, kontinuerlige kulturlivet i kommunen. I tillegg er 4 av 10 delvis enig i dette. Det overveldende inntrykket er altså at de kulturansvarlige i kommunene opplever at festivaler og andre større kulturarrangementer virker positivt på resten av det lokale kulturlivet. Det er altså i første rekke snakk om at det her er synergi- og overføringseffekter, og ikke at noe går på bekostning av noe annet.

I tillegg ser vi også at det i stor grad er slik at de kulturansvarlige i kommunene opplever at festivalene bidrar til økt lokal deltakelse i kulturelle aktiviteter. Det vil si at festivalene stimulerer til økt aktivitet. Samlet er 8 av 10 festivalkommuner enig i at dette er en effekt av festivalene, og analysen viser at her står både små og store kommuner samlet om vurderingen av dette.

Festivaler og dugnad

En tenker gjerne at kulturarrangementer i sin natur ikke er kommersielle, selv om de er viktige for lokale lag og organisasjoner sin økonomi (Bjerkli 1995:71). Dugnad som fenomen er en del av det vi betegner som den tredje sektor, altså verken offentlig eller privat, men en sektor som ikke er profittmaksimerende. Likevel er nok innslaget av kommersielle aktører større i dag enn for noen år tilbake, men også

disse aktørene er i stor grad avhengig av den lokale frivilligheten – av dugnaden. Det legges ned betydelige mengder dugnadstimer for å få arrangert de mange festivalene i Norge. Hvor mange timer det er snakk om, vet vi ikke, og vår undersøkelse gir heller ikke noe svar på det. Dugnadsinnsatsen som legges ned på festivaler og andre større kulturarrangementer, faller innenfor det vi kan betegne som tidsavgrenset frivillighet. I dette ligger det at frivilligheten – dugnaden – er i endring mot noe mer uforpliktende og tidsavgrenset (Tranvik & Selle 2007; Wollebekk & Selle 2007). Mens frivilligheten tidligere gjerne var sterkt ideologisk, kollektivt rettet og knyttet til en organisasjon med forpliktelser over tid, er den nye frivilligheten snarere knyttet til den enkeltes egeninteresse og ønske om å delta i en begivenhet. Studier har også vist at kultursektoren er den sektoren i kommunene som i størst grad har kontakt med den frivillige sektoren, og at det er utviklet sterke samarbeidsnettverk mellom kommunene og den frivillige sektoren på kulturområdet (Nødland et al. 2007). I vår studie er 74 prosent av de kulturansvarlige i kommunene helt enig i påstanden om at festivalene som arrangeres i kommunen, er helt avhengige av den lokale frivilligheten (dugnadsinnsatsen), i tillegg er 18 prosent delvis enig i påstanden. Frivilligheten i norsk kulturliv forsvinner altså ikke med festivaliseringen, selv om den kan anta nye former.

Som det framgår av tabell 8.4 nedenfor, opplever en at det lokale kulturlivet fortsatt er avhengig av den tradisjonelle frivilligheten (frivillig arbeid som legges ned i lag og foreninger gjennom hele året), og de to formene for frivillighet eksisterer parallelt.

I 68 prosent av kommunene opplever en at den tradisjonelle dugnaden er helt avgjørende eller svært viktig for kulturlivet i kommunen, og i tillegg har 22 prosent krysset av for svaralternativet «Meget viktig». Men den arrangementsbaserte dugnaden er også viktig for det lokale kulturlivet. 55 prosent av de kulturansvarlige i kommunene mener at den tidsavgrensede, arrangementsbaserte dugnaden er

helt avgjørende eller svært viktig for det lokale kulturlivet, mens 33 prosent opplever at den er meget viktig. Basert på vurderingene fra de kulturansvarlige i norske kommuner er det altså all grunn til å konkludere med at frivilligheten er avgjørende for det norske kulturlivet anno 2008, både i den kontinuerlige dag-til-dag-virksomheten og for større enkeltarrangementer.

Vurderingen av hvor viktig den tradisjonelle frivilligheten er for kulturlivet i kommunen, varierer i liten grad mellom kommunene, med unntak av at de største kommunene (mer enn 20 000 innbyggere) har en lavere andel som oppgir at den er helt avgjørende / svært viktig (52 %). For den tidsavgrensede, arrangementsbaserte dugnaden finner vi ingen slike forskjeller.

Det er ofte hevdet at oppslutningen om frivillige organisasjoner er dalende, og Sivesind (2007) finner at andelen medlemmer i ulike organisasjoner går ned, i tillegg til en tilbakegang i antall timer som de yngste bidrar med til frivillig arbeid. Tall fra 2004 viser tross det at antall timer frivillig arbeid for frivillige organisasjoner ikke er særlig svekket siden 1997 (ibid.). Likevel opplever de kulturansvarlige i kommunene at det stadig blir vanskeligere å få folk til å stille på dugnader. 15 prosent er helt enig i påstanden om at det stadig blir vanskeligere å få folk til å stille opp på dugnader i kulturlivet, mens 52 prosent er delvis enig.¹¹¹ Det er ingen signifikant forskjell mellom store og små kommuner når det gjelder oppfatning av i hvilken grad det er blitt vanskeligere å få folk til å stille opp på dugnader.

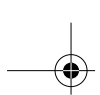
De kulturansvarlige er også i stor grad enig i påstanden om at det er store forskjeller i dugnadsinnsatsen innenfor en og samme kommune, og vi finner ingen forskjeller mellom store og små kommuner på dette spørsmålet.

Det er heller ikke forskjeller mellom store og små kommuner når det gjelder i hvilken grad en mener at kommunen er god nok til å støtte opp om den

Tabell 8.4 Betydningen av dugnad for kulturlivet i kommunen. Prosent.

	Svært viktig / helt avgjørende	Meget viktig	Viktig	Noe viktig	Lite viktig	Helt uviktig
Tradisjonell dugnad	67,7	21,9	7,0	2,2	1,3	0,0
Arrangementsbasert dugnad	54,6	32,9	8,9	2,9	0,6	0,0

¹¹¹ 23 % er delvis uenig, mens 10 % er helt uenig i at det blir stadig vanskeligere å få folk til å stille opp på dugnader.

dugnadbaserte kulturen. Mens 8 prosent er helt enig i at kommunen er for lite flink til å støtte opp om den dugnadsbaserte kulturen, er 36 prosent delvis enig. 44 prosent er altså av den mening at kommunen ikke gjør en god nok jobb for å støtte opp om frivilligheten i det lokale kulturlivet, mens 55 prosent mener at kommunen gjør en god jobb.

Oppsummering

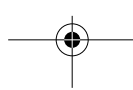
I denne studien har vi funnet at 3 av 4 norske kommuner i 2007 huset et eller flere arrangementer som kan kalles festivaler. Ut fra dette har vi gjort et estimat på at det totalt sett for hele landet ble arrangert rundt 900 ulike festivaler det året. Etter musikkfestivaler er den største kategorien «andre typer festivaler», som utgjør hver tredje festival i landet. Dette er en restkategori av festivaler som ikke har noe samlende sjangerfokus, og hvor vi kanskje må anta at kulturelementet er mer eller mindre framtrædende.

Det er altså et betydelig antall festivaler og spel i Norge i løpet av et år, men vi finner ikke at dette har gitt mange nye arbeidsplasser. Vårt estimat fra innsamlede data fra kommunene tyder på at antallet

permanente arbeidsplasser lokalt som en følge av festivaler/spel er ca. 270 på landsbasis. Som virkemiddel for å skape nye arbeidsplasser synes festivaler altså så langt å være dårlig egnet.

Innledningsvis stilte vi spørsmålet om det er slik at de kulturansvarlige i kommunene opplever at festivaliseringen går på bekostning av eller bidrar til en vitalisering av det «dagligdagse» kulturlivet i kommunene. Datamaterialet viser at de kulturansvarlige i liten grad opplever at arrangement av festivaler går på bekostning av det lokale kulturlivet. I tillegg synes det som om markedsføringseffekten for kommunen vurderes som meget stor når det gjelder festivaler og andre større kulturarrangementer. Det er altså grunn til å konkludere med at festivaliseringen av det lokale kulturlivet oppleves som positivt blant administrativt kulturansatte.

Festivaliseringen representerer ikke noe brudd med frivillighetskulturen i det lokale kulturlivet. Festivalene er helt avhengige av den lokale frivilligheten (dugnadsinnsatsen) for å eksistere. Men til tross for det sterke innslaget av arrangementsbasert dugnad er det en vurderer som «tradisjonell dugnad», opplevd som å ha enda større betydning for lokalt kulturliv i kommunene.

KAPITTEL 9

Utviklingstrekk i lokalt kulturliv

Analysene av de tre casene som inngår i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, viser at det har skjedd betydelige endringer i det lokale kulturlivet i Kirkenes, i Drammen og på Storås i løpet av de siste årene (Aagedal et al. 2009). Festivalene gjør noe med kulturlivet lokalt, det skjer noe i forholdet mellom profesjonelle og amatører, nye arenaer tas i bruk og nye aktører kommer på banen. Men hvor representative er de utviklingstrekkene som Aagedal, Villa og Egeland (ibid.) har funnet i Kirkenes, på Storås og i Drammen? Er de unntaket, eller er de snarere regelen?

Problemstillingene i dette kapitlet går til kjernen på tematikken i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, nemlig hvilke tendenser eller utviklingstrekk er det som samlet kan si noe om endringer og bevegelser i lokalt kulturliv, det vil si hvilke mer «overordnede» tendenser eller utviklingstrekk som preger lokalt kulturliv. Skjer det en profesjonalisering av kulturlivet, og i så fall – hva kjennetegnes denne profesjonaliseringen av? Er dugnadsånden på vikende front i det lokale kulturlivet? Har vi fått et mer mangfoldig kulturliv? Er det det smale og elitistiske som vinner fram, og da på bekostning av det folkelige og det tradisjonelle? Kommersialiseres det lokale kulturlivet? Hvilke nye aktører har inntatt lokalt kulturliv?

Beskrivelser av lokalt kulturliv

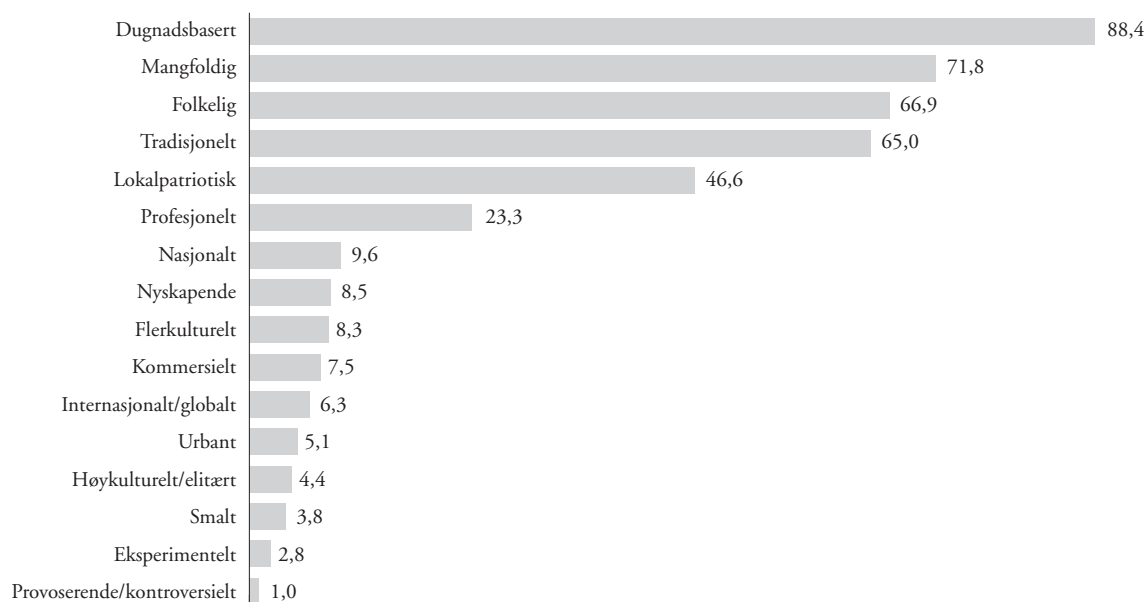
I spørreskjemaet listet vi opp 16 ulike begreper der vi ba de kulturansvarlige angi i hvor stor grad de passet som betegnelse på kulturlivet i egen kommune. Vi kunne ha valgt flere eller andre begreper, men dette er den listen vi falt ned på (se figur 9.1). Det er selvsagt ikke gitt hva den enkelte respondent legger i de enkelte begrepene, og meningsinnholdet kan variere noe fra person til person. Til tross for dette mener vi at de begrepene vi har valgt, til sammen

kan gi en beskrivelse av hva som i større eller mindre grad kjennetegner lokalt kulturliv i Norge.

Samlet sett er lokalt kulturliv i dag først og fremst karakterisert som dugnadsbasert og mangfoldig, men også folkelig og tradisjonelt. I tillegg ser vi at «lokalpatriotisk» kommer høyt opp på listen, og at det også er en relativt stor andel som mener at det lokale kulturlivet er profesjonelt. De andre begrepene som ble listet opp i spørreskjemaet, synes i langt mindre grad å passe som karakteristikk på det lokale kulturlivet i Norge.

For å gjøre en sammenligning mellom ulike grupper av kommuner har vi valgt å kjøre en faktoranalyse på begrepene i figur 9.1. Vi får da fram hvilke karakteristikk som opptrer sammen i beskrivelsene av lokalt kulturliv. Resultatene er framstilt i tabell 9.1 nedenfor.

Beskrivelsene grupperte seg da i «sekkebegrepene» som vi har kalt *moderne, profesjonelt, tradisjonelt og mangfoldig kulturliv*. I moderne kulturliv (faktor 1) inngår følgende beskrivelser: *flerkulturelt, internasjonalt/globalt, provoserende/kontroversielt, nyskapende og eksperimentelt*, og vi ser at begrepet *tradisjonelt* korrelerer sterkt negativt med denne faktoren. I profesjonelt kulturliv (faktor 2) inngår *nasjonalt, høykulturelt/elitært, profesjonelt, kommersielt og urbant*, og her lader begrepet *dugnadsbasert* negativt. Tradisjonelt kulturliv (faktor 3) består av begrepene *lokalpatriotisk, folkelig, dugnadsbasert og tradisjonelt*. Her er det flere begreper som korrelerer negativt, blant annet *internasjonalt/globalt, provoserende/kontroversielt, urbant og flerkulturelt*. Den siste faktoren, mangfoldig kulturliv, består av kun *mangfoldig og smalt*, hvor *smalt* korrelerer sterkt negativt. Her er altså begrepet *smalt* i all hovedsak forstått som det motsatte av *mangfoldig* av respondentene. Det er også her flere begreper som korrelerer nega-

Figur 9.1 Beskrivende karakteristikk ved det lokale kulturlivet. Prosentandel som har svart at kulturlivet i kommunen kan karakteriseres av hvert av begrepene i svært stor eller stor grad.¹¹²

Tabell 9.1 Faktoranalyse: Karakteristika av det lokale kulturlivet i dag. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization

	Faktor 1: Moderne	Faktor 2: Profesjonelt	Faktor 3: Tradisjonelt	Faktor 4: Mangfoldig
Flerkulturelt	,539	,195	-,112	,206
Internasjonalt/globalt	,622	,439	-,156	-,046
Provoserende/kontroversielt	,661	,304	-,156	-,223
Nyskapende	,764	,125	,028	,133
Eksperimentelt	,797	,143	,048	,010
Nasjonalt	,391	,581	,070	,107
Høykulturelt/elitært	,216	,756	-,018	-,093
Profesjonelt	,287	,632	-,013	,315
Kommersielt	-,006	,655	,056	-,015
Urbant	,374	,552	-,141	,048
Lokalpatriotisk	,042	,064	,637	-,248
Folkelig	-,021	-,043	,791	,165
Dugnadsbasert	-,031	-,139	,677	,254
Tradisjonelt	-,414	,172	,613	-,145
Mangfoldig	,316	,361	,181	,633
Smalt	,043	,052	,023	-,855

Eigenverdier: faktor 1: 4,561, faktor 2: 2,084, faktor 3: 1,424, faktor 4: 1,083

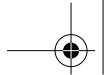
tivt med faktoren, og sterkest negativ korrelasjon er det med *lokalpatriotisk*, *provoserende/kontroversielt* og *tradisjonelt*.

Vi har kjørt en regresjonsanalyse for hver av de fire gruppene som beskriver lokalt kulturliv, for å se i hvilken grad ulike typer kommuner er domine-

rende i de enkelte gruppene. Er det for eksempel slik at det moderne kulturlivet dominerer i større bykommuner, mens det tradisjonelle kulturlivet utspiller seg i små distriktskommuner?

Regresjonsanalysen (se tabell V6 i vedlegg I) viser at det langt på vei oppleves slik. Det moderne kultur-

¹¹² Dette er en forenklet framstilling av resultatene. Tabellen finnes i sin helhet i tabellvedlegg I, tabell S41.

livet finner en først og fremst i kommuner med høy andel av befolkningen bosatt i tettsteder, det vil si kommuner som er bypreget, men ikke nødvendigvis storby. Det lokale kulturlivet som vi har gitt betegnelsen *tradisjonelt*, finnes først og fremst i småkommuner. Både befolkningsutvikling de siste ti årene, hvor sentralt kommunen ligger i landet og hvor stor andel av kommunens innbyggere som bor i et tettsted, påvirker i hvilken grad kulturlivet i kommunen er karakterisert av å være profesjonelt. I kommuner med negativ befolkningsutvikling, og som ligger usentralt til og har en spredt bebyggelse, opplever en i mindre grad at kulturlivet er preget av profesjonalitet, enn i sentralt beliggende kommuner i vekst og med bystruktur. For den siste faktoren (mangfoldig) slår ingen av variablene som beskriver kommunene, signifikant ut.

Det er altså en innholdsforskjell i kulturlivet i norske kommuner, og på mange måter synes dette å følge det vi kunne forvente ut fra det vi vet om kulturpreferansene til befolkningen i by og bygd. Tall fra Norsk kulturbarometer viser flere forskjeller mellom kommunene når det gjelder hvem som benytter seg av de ulike kulturaktivitetene (Vaage 2008). Storbyboere går oftere på kunstutstillinger, kino, teater, operette/opera, ballett-/danseforestillinger og konserter enn de som bor i små distriktskommuner. Det er derimot ikke forskjeller når det gjelder festivalbesøk og bruk av bibliotek. Publikasjonen fra Norsk kulturbarometer 2008 (Vaage 2009) gir ikke informasjon om forskjellene mellom ulike kommunegrupper når det gjelder fordelingen mellom for eksempel forestilling innenfor teater, musikk og revy, men fordelingen på utdanningsnivå gir en indikasjon. De med lang universitets-/høyskoleutdanning går oftere på klassisk konsert, opera, kirkemusikkonserter og jazzkonserter, mens de med utdanning på ungdomsskolenivå oftere går på pop-/rockkonserter, janitsjarkonserter og countrykonserter (Vaage 2009:42). Her kjenner vi igjen Bourdieus (1984) skiller mellom overklassens distingverte smak og arbeiderklassens folkelige smak, altså at vår (kulturelle) smak gjenfinnes og uttrykkes gjennom vår sosiale posisjon. Vi vet at andelen med høyere utdanning er høyere i større kommuner enn i mindre kommuner,¹¹³ og det er grunn til

å knytte dette til de forskjeller vi i vår undersøkelse finner mellom store bykommuner og små distriktskommuner. Mangfoldet i lokalt kulturliv er kanskje derfor mest tydelig landet sett under ett, og med en utvikling i retning av mer kommersialisering av kulturlivet kan det være grunn til å forvente at skillene mellom store og små kommuner blir tydeligere i framtiden enn hva de er i dag.

Endringer i lokalt kulturliv

De samme begrepene som ble brukt til å beskrive det lokale kulturlivet i norske kommuner, er også brukt til å beskrive endringstrekk i lokalt kulturliv de siste fem årene, eller rettere – hvilke endringstrekk de kulturansvarlige i norske kommuner ser i egen kommune. Er det tydelige endringstrekk i det lokale kulturlivet, og er det forskjeller mellom ulike kommuner når det gjelder hvilke endringstrekk som dominerer?

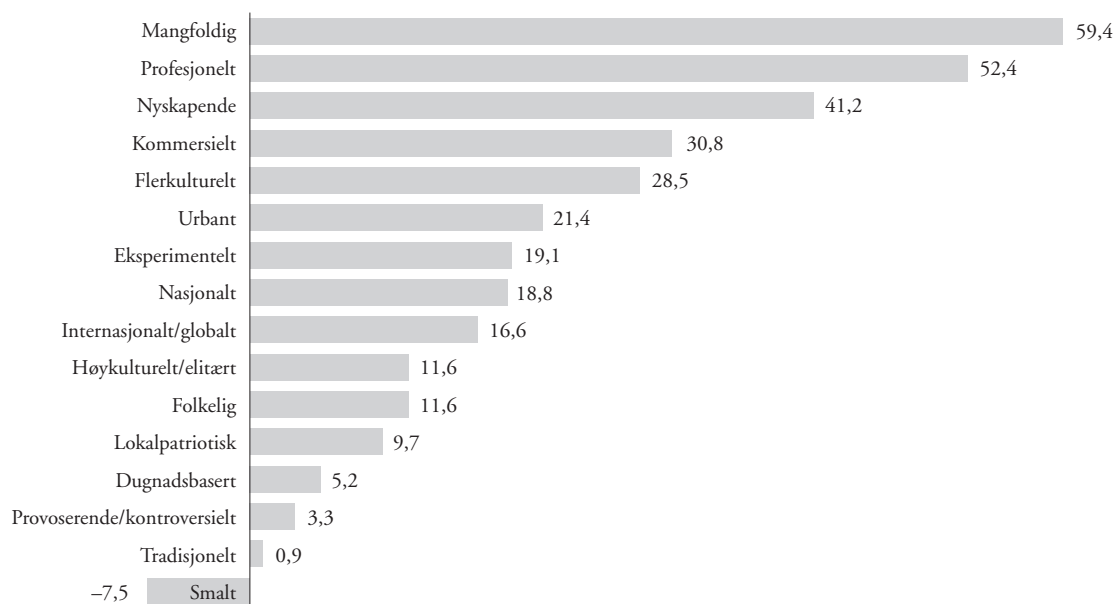
Resultatene viser – med to unntak – at de karakteristika som de kulturansvarlige i kommunene mener i størst grad karakteriserer det lokale kulturlivet i dag (se figur 9.1), kommer relativt langt ned på lista over hvilke begreper som best karakteriserer endringer i det lokale kulturlivet de siste fem årene. *Dugnadsbasert*, *lokalpatriotisk*, *folkelig* og *tradisjonelt* er ikke begreper som de kulturansvarlige mener at i noen stor grad beskriver de endringstrekk vi har sett i det lokale kulturlivet de siste årene. Det er likevel begrep som «holder stand», og i stor grad er dekkende for det lokale kulturlivet i dag.

Dette kommer klarere fram i en annen framstilling. I figur 9.2 nedenfor har vi tatt andelen som har svart «betydelig» eller «noe mer» for hvert enkelt utviklingstrekk, og trukket fra andelen som har svart «noe» eller «betydelig mindre». Vi får da et mål på det relative forholdet mellom de ulike utviklingstrekkene.

Mangfoldig er et begrep som i høy grad karakteriserer dagens kulturliv (se figur 9.1), og det begrepet som flest er enige om at kjennetegner endringer i det lokale kulturlivet de siste årene. Det samme gjelder i noen grad for *profesjonelt*, selv om dette er et begrep som de kulturansvarlige i noe mindre grad

113 Beregninger vi har gjort ut fra tall fra SSB, viser at 1,9 % av innbyggerne i kommuner med mindre enn 5000 innbyggere har lang universitets- eller høyskoleutdanning, mens tilsvarende andel i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere er 6,7 %. I Oslo har 11 % lang universitets- eller høyskoleutdanning, i Trondheim 8,9 %, mens andelen er 7,5 % i Bergen.

Figur 9.2 Karaktertrekk ved det lokale kulturlivet. Relativ endring siste fem år.

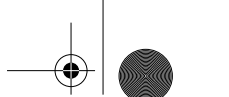
Tabell 9.2 Endring siste fem år i beskrivende karaktertrekk ved det lokale kulturlivet. Prosent.¹¹⁴

	Betydelig mer	Noe mer	Verken mer eller mindre	Noe mindre	Betydelig mindre
Mangfoldig	12,1	50,2	34,8	2,6	0,3
Profesjonelt	3,2	51,1	43,7	1,9	0,0
Nyskapende	1,6	42,2	53,6	2,3	0,3
Kommersielt	0,6	32,7	64,1	1,9	0,6
Flerkulturelt	1,3	31,1	63,8	3,6	0,3
Urbant	0,3	22,8	75,2	0,7	1,0
Eksperimentelt	1,3	21,0	74,4	2,6	0,6
Nasjonalt	1,9	19,1	76,7	1,9	0,3
Internasjonalt/globalt	1,0	18,5	77,6	1,9	1,0
Dugnadsbasert	1,3	18,0	66,6	13,5	0,6
Høykulturelt/elitært	0,6	16,5	77,3	4,5	1,0
Lokalpatriotisk	0,6	15,1	78,2	5,4	0,6
Folkelig	1,3	12,2	84,6	1,9	0,0
Smalt	0,3	8,4	75,0	12,0	4,2
Tradisjonelt	0,0	7,7	85,5	6,8	0,0
Provoserende/kontroversielt	0,3	6,9	88,9	2,6	1,3

mener er beskrivende for lokalt kulturliv i dag. Men opplevelsen av profesjonalitet i kulturlivet er altså en tydelig trend, sammen med mangfoldighet. Det *nyskapende*, *kommersielle* og *flerkulturelle* er også begreper som en relativt stor andel av de kulturan-svarlige mener er dekkende beskrivelser for utviklingstrekkene de siste årene. Til tross for at dette er

utviklingstrekk man ser i det lokale kulturlivet, viser det kun en tendens og ikke noe som er dekkende beskrivelser på det lokale kulturlivet slik det utspiller seg i dag. Det kan også være trender som ennå ikke har slått igjennom «det gamle», og som derfor i større grad vil være dekkende for morgendagens lokale kulturliv enn for dagens.

¹¹⁴ Tabellen er rangert etter andelen som har svart «Betydelig mer» og «Noe mer».

I den nedre enden av listen finner vi begreper som *smalt*, *tradisjonelt*, *provoserende/kontroversielt* og *dugnadbasert*, og dette er altså i liten grad beskrevet som *utviklingstrender* i det lokale kulturlivet.

For å få et bilde av variasjoner mellom kommuner har vi kjørt regresjoner for hvert utviklingstrekk med variablene kommunestørrelse, befolkningsutvikling de siste ti år, sentralitet og andel bosatt i tettsted i kommunen. Dette er av plasshensyn ikke gjengitt i rapporten, men vi gjengir hovedfunnene nedenfor.

For det første er det få signifikante utslag i modellene, og dette kan tolkes som at de utviklings- trekk vi ser i det lokale kulturlivet i Norge, i stor grad er generelle og ikke knyttet til enkelte grupper av kommuner. Dette er i seg selv interessant. Til tross for dette er det noen forskjeller, og det danner seg et tydelig mønster når det gjelder hvilke kommuner det er som skiller seg ut. Vi har sett det tidligere i rapporten, og møter det igjen i denne analysen: Hvor tettbygd eller spredtbygd en kommune er, er den variabelen som i størst grad skiller utviklingen i kommunene fra hverandre. Analysen viser at jo større andel av befolkningen i kommunen som bor i et tettsted, eller – med andre ord – jo mer bypreget en kommune er, i desto større grad er de kulturansvarlige av den formening at det lokale kulturlivet kan karakteriseres ved å ha blitt mer profesjonelt, nyskapende, kommersielt, flerkulturelt, urbant, nasjonalt, internasjonalt/globalt og provoserende/kontroversielt. For de andre utviklingstrekkene er det ikke signifikante forskjeller.¹¹⁵ Det er altså ikke hvor mange som bor i en kommune eller hvor sentralt den ligger i landet som forklarer at det lokale kulturlivet i noen grad oppleves som forskjellig; det er graden av urbanitet i betydningen hvor tett folk bor som skiller kommunene fra hverandre.

Konkrete utviklingstrender

Vi har fram til nå sett på ulike beskrivelser av dagens lokale kulturliv og utviklingstrender de siste årene. I dette avsnittet skal vi se hva som ligger bak disse begrepene. Hvilke konkrete endringer er det som ligger bak beskrivelsen av et kulturliv som har blitt mer profesjonelt? Og i motsatt ende av «trendskalaen»: Hva mer konkret er det som ligger i at lokalt kulturliv har utviklet seg i retning mindre smalt?

I tabell 9.3 nedenfor har vi gjengitt de kulturansvarliges svar på i hvilken grad de mener hvert av de utviklingstrekkene vi har listet opp, er en trend ved utviklingen av kulturlivet i egen kommune.

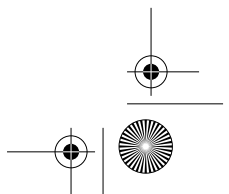
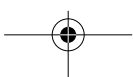
Profesjonalisering og høyere fasilitetskrav

Som vi ser av tabell 9.3, er det to konkrete trekk som skiller seg ut. Ifølge de kulturansvarlige er den tydeligste trenden i lokalt kulturliv at det i større grad stilles høyere tekniske krav til lyd, lys, scenefasiliteter og lignende. Når vi tidligere i dette kapitlet fant at *profesjonalisering* var et begrep som i meget stor grad passet som beskrivelse på utviklingen i det lokale kulturlivet i de senere år, er det altså grunn til å tro at det er høyere tekniske krav til utstyr og fasiliteter som ligger bak opplevelsen av sterkere profesjonalisering. I tillegg ser vi at mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale aktører utpeker seg som en tydelig trend, og – om enn i mindre grad – at det stilles høyere ferdighetskrav til deltakere og utøvere. Det er også verdt å merke seg at en trend i retning flere faglærte instruktører ikke synes å være utbredt i kommunene. Det vil altså si at profesjonaliserings-trenden ikke synes å inkludere flere faglærte instruktører, til tross for at kravene til både utstyr, fasiliteter og utøvere synes å ha økt.

I kapittel 6 analyserte vi endringstrekk i bruken av ulike kulturarenaer, og fant at de tradisjonelle forsamlingshusene fortsatt er hyppig brukt til kulturformål. Samtidig ser vi at kulturhusene blir flere, og vi antydte at når framveksten av kulturhus ikke har skjedd på bekostning av bruk av forsamlingshus, kan det skyldes at de rommer ulike kulturarrangementer med ulike fasilitetskrav. Når vi nå ser at profesjonaliseringen av det lokale kulturlivet først og fremst er et uttrykk for at kulturaktører stiller høyere krav til scenefasiliteter og teknisk utstyr, er det med på å underbygge en hypotese om at de tradisjonelle forsamlingshusene dekker et arenebehov for amatørkulturen, mens kulturhusene i større grad møter det profesjonelle kulturlivets behov.

Et annet tydelig funn fra analysen av hvilke begreper som best beskriver utviklingen av lokalt kulturliv i kommunene, er at *mangfoldig* er det begrepet som tydeligst beskriver utviklingen, mens *smalt* i minst grad er dekkende for utviklingen de siste årene (figur 9.2). I dette kan det delvis ligge en større aksept for

¹¹⁵ Dette gjelder med unntak av *mangfoldig*. Her er det signifikante forskjeller for kommunestørrelse. Jo større en kommune er, i desto større grad opplever de kulturansvarlige at kulturlivet i kommunen har blitt mer mangfoldig de siste fem årene.

Tabell 9.3 Utviklingstrender i det lokale kulturlivet. Prosentandel som har svart at det er en meget tydelig eller tydelig trend.¹¹⁶

	Meget tydelig eller tydelig trend
Høyere tekniske krav (lyd, lys o.l.)	75,6
Høyere krav til scenefasiliteter o.l.	73,3
Mer samarbeid mellom lokale amatører og profesjonelle	47,4
Stereke konkurranse mellom kommunene om publikum og medieoppmerksomhet om lokalt kulturliv	44,7
Stereke konkurranse mellom kommunene om statlige og fylkeskommunale penger til kulturformål	44,6
Det lokale kulturlivet er i større grad preget av tidsavgrensede prosjekter	38,3
Høyere ferdighetskrav til deltakerne/utøverne	38,2
Naturen tas i større grad i bruk som arena for kultur	35,3
Større aksept for folkelig kultur	32,5
Lokalt kulturliv brukes i større grad til å skape lokal patriotisme	31,5
Mindre tydelig grense mellom populærkulturen og høykulturen	31,3
Lokale og regionale medier spiller på lag med og støtter det lokale kulturlivet gjennom overveiende positiv omtale	31,0
Nye og andre aktører på arrangementsiden i det lokale kulturlivet	29,4
Bygninger som opprinnelig ikke var tenkt til kulturformål, brukes som scene eller utstillingslokale	27,4
Bruk av lokal dugnadsinnsats på arrangementer hvor arrangøren er en profesjonell aktør (firma o.l.)	26,1
Lokalt kulturliv knyttes nærmere til innovasjon, kunnskapsutvikling og utdanning	25,2
Større aksept for høykulturen	23,6
Flere faglærte instruktører	22,4
En større miks av sjangere innenfor ett og samme arrangement o.l.	21,8
Flere kulturbedrifter, det vil si aktører i det lokale kulturlivet som driver med kultur som næringsvirksomhet	19,5
Svikt i antallet medlemsbaserte (frivillige) lag og organisasjoner	17,2
Svikt i antallet personer i kommunen som er medlemmer i lag og organisasjoner	14,0

såkalt folkelig kultur, samt at grensen mellom populærkulturen og høykulturen viskes ut. I tillegg mener enkelte å se en trend i retning av en større aksept for høykulturen, men denne trenden er ikke markant. Det vil si at det snarere er den folkelige kulturen og populærkulturen som oppleves å ha fått større aksept enn at høykulturen har blitt mer framtrædende.

Dugnadsbasert

Vi har også sett at *dugnadsbasert* er det begrepet som flest mener beskriver det lokale kulturlivet i kommunene, samtidig som analysen har vist at *dugnadsbasert* i liten grad er et begrep som beskriver utviklingen i det lokale kulturlivet de senere årene. Dette kan tas til inntekt for at dugnadsånden i kulturlivet er sviktende, men vi ser at svikt i antall medlemsbaserte (frivillige) lag og organisasjoner og antall medlemmer i disse organisasjonene er de to konkrete utviklingstrekkene som er minst tydelige. Drøyt fire

av ti kommuner avviser helt svikt i antall organisasjoner og antall medlemmer som en trend som de ser i egen kommune (tabell S37–38). Derimot ser vi at bruk av lokal dugnadsinnsats på arrangementer hvor arrangøren er en profesjonell aktør, rapporteres som å være en meget tydelig eller tydelig trend av hver fjerde kulturansvarlig. I tillegg ser vi at flere rapporterer at det lokale kulturlivet i større grad er preget av tidsavgrensede prosjekter nå enn tidligere, og dette er også en utviklingstrend som påvirker måten dugnadsarbeidet foregår på. Som vist i kapittel 8 er det likevel slik at det er den tradisjonelle dugnaden som dominerer lokalt kulturliv, selv om dugnadsinnsats knyttet til tidsavgrensede prosjekter (festivaler, spel og andre større kulturarrangementer) spiller en viktig rolle. Fra et av de åpne spørsmålene i spørreskjemaet tar vi med et sitat – blant mange – som illustrasjon på hvilken betydning det frivillige arbeidet har for det lokale kulturlivet:

¹¹⁶ Tabellen er forenklet og er i sin helhet gjengitt i tabellvedlegg I, tabell S37–38.

Lokalbefolkningen gjennom å etterspørre kultur, støtte opp om arrangement i form av deltakelse, dugnad og billettkjøp. Uten dugnadsinnsats og frivillighet fra næringsliv og lokalbefolkning hadde vi hatt lite å stille opp med. I dag har vi ry på oss for å være en «kulturkommune» – men det er ene og alene grunnet lokalbefolkningen sitt initiativ og vilje til å dra lasset sammen. I dette perspektivet er den observerte 80/ 20 fordelingen bekymringsfull. I 80 % av aktiviteten er det 20 % av de involverte som går igjen over alt. Ildsjelene drar et stort lass i vår kommune, og det virker til at det blir færre og færre som påtar seg så mange frivillige hatter og drar slike lass. På sikt vil dette ha betydning for hvilken aktivitet som overlever og i hvilken form dette blir. Vi ser spesielt at foreldre til barn og ungdom i alderen 10–18 år faller lettere fra, og har større forventninger til at kommunen er den som skal drifte tilbuda til denne gruppen. Frafallet av ungdom i idretten og annen organisert aktivitet er og stort fra 12 år, og alt i alt gir dette grunn til bekymring.

Konkurranse om penger og oppmerksomhet

Av de konkrete utviklingstrendene som er listet opp i tabell 9.3, ser vi at konkurranse både om statlige og fylkeskommunale penger og om publikum er noe som oppleves som en tydelig trend. Senere i spørreskjemaet har vi et spørsmål om i hvilken grad man opplever at egen kommune kommer ut som vinner eller taper i kampen om statlige og fylkeskommunale penger, om medieoppmerksomhet og publikum.¹¹⁷ Som vi ser av tabell 9.4 nedenfor, opplever så å si alle kommuner en konkurranse på alle disse områdene.

Mellom 40 og 50 prosent opplever seg verken som vinnere eller tapere i noen av de fire «konkur-

ransene», og det er størst andel kommuner som føler seg som tapere når det gjelder kampen om statlige penger. Sterkest korrelasjon er det mellom konkurranse om statlige og fylkeskommunale penger (,684), og mellom medieoppmerksomhet og publikum (,521). Vi har derfor valgt å lage to indekser: 1) konkurranse om penger (statlige og fylkeskommunale) og 2) konkurranse om oppmerksomhet (medieoppmerksomhet og publikum).

På grunnlag av disse indeksene har vi analysert i hvilken grad opplevelsen av konkurranse om fylkeskommunale og statlige penger til kulturformål er en trend avhengig av om man opplever at man kommer seirende eller tapende ut av denne konkurransen. I tillegg skal vi her også gi en kort analyse av i hvilken grad ulike kjennetegn ved kommunene kan være med å forklare opplevelsen av å tape eller vinne kampen om penger og oppmerksomhet. Er det små distriktskommuner som taper kampen til fordel for de store bykommunene?

Vi finner ikke at det er noen sammenheng mellom opplevelse av økt konkurranse om penger og oppmerksomhet og i hvilken grad en opplever at egen kommune kommer ut som taper eller vinner av denne konkurransen. Det er altså ikke slik at de som opplever at de taper kampen om de offentlige kulturkronene og/eller oppmerksomheten fra media og publikum, i større grad opplever at konkurransen er en tydelig trend. Følelsen av å være vinner eller taper i konkurransen kan altså ikke forklare forskjeller mellom kommunene når det gjelder opplevelsen av at dette er tydelige trender i det lokale kulturlivet.

Hvem opplever seg som vinnere, og hvem er taperne i kampen om penger og oppmerksomhet? Når vi ser på de strukturelle faktorene, så finner vi at verken kommunestørrelse, befolkningsutvikling,

Tabell 9.4 Vurdering av om kommunen er vinnende eller tapende part i konkurransen med andre kommuner på ulike områder. Prosent.

	Definitivt som taper	I noen grad som taper	Verken taper eller vinner	I noen grad som vinner	Definitivt som vinner	Opplever ingen konkurranse
Statlige penger	13,0	20,9	49,1	13,9	0,9	2,2
Fylkeskommunale penger	7,9	24,7	47,2	16,1	1,6	2,5
Medieoppmerksomhet	5,4	22,5	40,6	24,1	6,3	1,0
Publikum	2,5	13,0	49,8	26,0	6,7	1,9

¹¹⁷ Datamaterialet viser at 30 % av kommunene oppgir at de i løpet av de siste ti årene har deltatt i konkurranser om kulturelle priser eller utmerkelser, mens 56 % ikke har det. De resterende 14 % har svart «vet ikke». Av de kommunene som har deltatt i slike konkurranser, er det 71 % som oppgir at de har fått en kulturell utmerkelse eller pris.

Tabell 9.5 Ulike mediers dekning av kulturlivet i kommunene. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Lokalavisen	37,9	45,5	12,4	3,3	0,9
Regionsavis	6,4	25,5	36,8	22,4	8,9
Nasjonale aviser	0,3	1,5	14,6	48,3	35,3
NRK lokalradio/-TV	1,2	8,5	45,0	35,3	10,0
Nasjonale etermedier (TV/radio)	0,3	0,9	13,6	43,6	41,5

sentralitet eller andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk, kan forklare hvorfor noen kommuner opplever seg som vinnere, mens andre føler seg som tapere. Når det derimot gjelder konkurransen om oppmerksomhet fra media og fra publikum, finner vi at både kommunestørrelse og andel av befolkningen som er bosatt i tettbygde strøk av kommunen, har signifikant betydning. Regresjonsanalysen (tabell V7 i vedlegg I) viser at jo større kommunen er, jo større sannsynlighet for at den kulturansvarlige opplever egen kommune som vinner i kampen om medieoppmerksomhet og publikum. Og jo større kommunen er, jo større sannsynlighet for at en opplever å komme seirende ut av kampen om oppmerksomhet. Det vil si at det er de store bykommunene som i størst grad opplever at de vinner kampen om oppmerksomhet både fra media og fra publikum, mens vi ikke fant noen slik sammenheng når det gjelder kampen om de offentlige kulturkronene.

Oppmerksomhet i media kan være så mangt, og i tabellen under gis en framstilling av i hvilken grad de kulturansvarlige opplever at kulturlivet i egen kommune dekkes gjennom ulike kanaler.

De aller fleste opplever at lokalavisen er til stede og dekker det som foregår i det lokale kulturlivet, og regionsavisene kommer også relativt godt ut. Når vi derimot kommer til nasjonale aviser, er det kun 2 prosent av kommunene som opplever at kulturlivet i egen kommune i svært stor eller stor grad dekkes i disse avisene. Andelen som opplever at lokalt kulturliv dekkes av NRK lokalradio og -TV, er på 10 prosent, altså vesentlig lavere enn for regionsavisene. For nasjonale etermedier er andelen svært stor/stor grad 1 prosent. Regresjonsanalysen viser at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom kommunegruppene når det gjelder i hvilken grad man mener at eget lokalt kulturliv dekkes av lokal- og

regionsaviser. Når det derimot gjelder de andre kanalene, er det slik at jo mindre og mer spredtbygd kommunen er, jo mer opplever en at egen kommune ikke får dekning verken gjennom NRKs lokalsendinger, nasjonale aviser eller etermedier.

Som vi så av tabell 9.3, opplever nær 4 av 10 kommuner at det er en meget tydelig eller tydelig trend i retning av at lokale og regionale medier spiller på lag med og støtter det lokale kulturlivet gjennom overveiende positiv omtale. Her finner vi derimot ingenting som tyder på at det er forskjeller mellom kommunene når det gjelder i hvilken grad dette oppleves som en trend. Det at lokale medier støtter opp om lokalt kulturliv ved å gi positiv omtale i stedet for å anlegge en kritisk inngang, kan betraktes som viktig for å skape lokal identitet, men også å skape en lokal patriotisme.¹¹⁸ Heller ikke når det gjelder denne trenden, finner vi at forskjeller i oppfatning av hvor tydelig trenden er, kan forklares med strukturelle faktorer som kommunestørrelse, befolkningsutvikling, sentralitet eller tettbygdhet.

Kulturbedrifter

Vi har tidligere i rapporten (kapittel 7) analysert i hvilken grad kulturlivet brukes som et middel til å nå mål innenfor andre politikkområder. Vi fant da at lokalt kulturliv oppleves å knyttes nærmere til innovasjon, kunnskapsutvikling og utdanning i hver fjerde kommune.

Kultur kan også i seg selv skape arbeidsplasser, det vil si at det etableres kulturbedrifter. Dette synes ikke å være en trend som oppleves som dominerende i det lokale kulturlivet. I hver femte kommune mener en at dette er en meget tydelig eller tydelig trend. Som vi ser av tabell 9.6 nedenfor, oppgir 13 prosent av kommunene å ha mange egne kulturbedrifter, 22 prosent oppgir å ha mange enkeltper-

¹¹⁸ Korrelasjonen mellom disse to trendene («Lokale og regionale medier spiller på lag med og støtter det lokale kulturlivet gjennom overveiende positiv omtale» og «Lokalt kulturliv brukes i større grad for å skape lokal patriotisme») er ,326.

Tabell 9.6 Ulike typer kulturaktører som finnes i kommunen. Prosent.

	Finnes ikke	Finnes ett enkelt tilfelle	Finnes noen tilfeller, men ikke mange	Finnes mange tilfeller	Vet ikke
Kulturbedrifter som driver kultur/kulturarrangementer som næring	30,6	13,1	41,6	12,5	2,1
Enkeltpersoner som har kultur/kunst som levevei	11,0	4,6	58,9	21,5	4,0
Organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner (utenom offentlig sektor) som sponser det lokale kulturlivet	7,1	4,0	52,1	33,4	3,4

soner som har kultur som levevei, mens 33 prosent oppgir at de har mange organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner (utenom offentlig sektor) som sponser det lokale kulturlivet.

Når det gjelder alle disse aktørene, er det til dels store forskjeller mellom kommunene (tabell V8 i vedlegg). Regresjonsmodeller viser at antallet kulturbedrifter i en kommune øker med kommunestørrelse og med andel av befolkningen som bor i et tettsted. Mens 1 prosent av kommunene med under 2500 innbyggere oppgir at de har flere kulturbedrifter i kommunen, er tilsvarende andel blant de største kommunene (over 20 000 innbyggere) 35 prosent. Dette stemmer godt med tall fra offentlig statistikk og andre studier (Haraldsen et al. 2004). Ifølge Løyland et al. (2007:15–16) utgjør det som defineres som kulturbedrifter, 8 prosent av alle norske bedrifter, og andelen er betydelig høyere i Oslo enn i resten av landet. 15 prosent av alle bedrifter i Oslo er kulturbedrifter, deretter kommer Bergen (10 %) og Trondheimsregionen (9 %) (ibid.).

Den samme tendensen ser vi når det gjelder antall enkeltpersoner i kommunen som har kunst og kultur som levevei, hvor regresjonsanalysen viser at dette i stor grad bestemmes ut fra andel av befolkningen som bor i et tettsted, og befolkningsutviklingen i kommunen de siste årene. Løyland et al. (2007:17) viser til at kunstnertettheten er betydelig høyere i Oslo (12,4 per 1000 innbygger) enn i resten av landet. Mangset (1998) finner at om lag halvparten av alle norske kunstnere er bosatt i Oslo-området, og en nyere studie tyder på at dette ikke har endret seg de siste ti årene. Ifølge Røed et al. (2009:2) er mer enn halvparten av medlemmene i

de store organisasjonene for profesjonelle kunstnere bosatt i Oslo og Akershus, hvor også 48 prosent av sysselsettingen i kulturnæringene er.

Når det gjelder antall organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner som sponser det lokale kulturlivet, er forskjellene mellom kommunene mindre. Det er kun andelen av befolkningen som bor i et tettsted, som gir signifikant utslag.

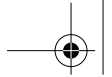
Forskjeller mellom kommuner

I analysen av forskjeller mellom ulike grupper av kommuner når det gjelder hvilke begreper de mener beskriver utviklingen av det lokale kulturlivet, er det også her tettbygdhet som skiller kommunene fra hverandre. Jo mer tettbygd en kommune er, i desto større grad opplever de kulturansvarlige en trend i retning av høyere tekniske krav og krav til scene-fasiliteter, mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale amatører og høyere ferdighetskrav til deltakere og utøvere. Og jo mer tettbygd, jo oftere brukes bygninger som opprinnelig ikke var tenkt til kulturformål, som scene eller utstillingslokale, sjangermiksing i ett og samme arrangement, større aksept for høykultur, flere faglærte instruktører og flere kulturbedrifter. Igjen ser vi altså at det er hvor bypreget kommunen er, som er avgjørende, og ikke kommunestørrelse, befolkningsutvikling eller hvor sentralt kommunen ligger i landet.¹¹⁹

Aktører med nye posisjoner i lokalt kulturliv

I et åpent spørsmål ble de kulturansvarlige bedt om å skrive hvilke aktører utenom kommunen som hadde blitt viktigere i det lokale kulturlivet de siste årene. Den lista er lang; her kommer noen smakebiter:

¹¹⁹ Unntaket er trenden «Svikt i antall medlemsbaserte (frivillige) lag og organisasjoner», hvor befolkningsutvikling slår signifikant ut. Det vil si at jo svakere befolkningsutvikling kommunen har hatt de siste ti årene, i desto større grad opplever de en nedgang i antall frivillige organisasjoner.

- Private aktører.
- Kunstnere som holder utstillinger i egen regi eller i samarbeid med kommunen.
- Gårdsbruk som arrangør for kulturarrangement er med på å gjøre bygdefolket stolt av bygda si.
- Halvprofesjonelle aktører, t.d. lokale eventselskap.
- Lyd og lys-firma, som leverer profesjonell lyd/lys, frivillige organisasjoner.
- Festivalen gjør kommunen kjent, skaper tilhørighet, stolthet over å være fra kommunen.
- Nye organisasjoner som kunstforening og private galleri/kunstnere genererer ny aktivitet.
- Profesjonelle aktører har kommet inn på festival-siden i kommunen i 2008. Dette håper vi vil løfte oss.
- Private og folk som prøver å etablere kulturbasert næringsvirksomhet.
- Kirka.
- Enkeltpersoner som arrangerer kortere happe-nings utover organisasjonsgrensene.
- Det er blitt flere gode små profesjonelle kunstnergrupper, f.eks. sanggrupper, dansegrup-per, teatergrupper, bildende kunstnere, som kommer på besøk til oss.
- Sparebanken er blitt viktigere. De støtter med penger.

Av alle de aktørene som listes opp, er det likevel to som skiller seg ut i hyppighet. Den ene aktøren er (lokalt) næringsliv, og den andre er frivillige lag og organisasjoner. Når næringslivet ofte nevnes som en ny og viktig aktør i lokalt kulturliv, er det knyttet til finansiering/sponsing.

Næringslivet er blitt viktigere både som sponsor og som gjensidig samarbeidspartner. Skillet mellom offentlig og privat virksomhet er blitt mindre viktig.

Kultur her i landet er jo blitt et gedigent «prosjekt» hvor den som «vinner» er den som har kontakter med de som sitter i ulike stiftelser, fond og næringssam-menslutninger/enkeltbedrifter. Disse spiller i dag en langt større rolle i finansiering/gjennomføring av vik-tige kulturoppgaver.

Her kommer det lokale næringslivet inn. Å stå for større arrangementer krever kapital. Kommunen har ikke tilstrekkelig med midler, så i mange tilfeller blir det kommunale bidraget lite, men likevel en gest til arrangørene. Da er det godt at næringslivet viser

interesse for kultur og bidrar med midler. Dette burde gjøres i større grad. Næringslivet kan høste mye av et godt lokalt kulturliv. Det blir attraktivt å bo i en kommune med rikt kulturliv, og næringslivet kan lokke til seg kompetanse ved å vise til hvor flott kommunen er å bo i.

Flere kommuner knytter den økte betydningen av næringslivet til det vi tidligere har sett i dette kapitlet, nemlig at kulturlivet profesjonaliseres – og at profesjonalisering koster.

Næringslivet spørres oftere om sponsing – det er blitt dyrere å arrangere, f.eks. å leie inn lyd og lys.

Samtidig er det også enkelte kommuner som peker på at kultursponsing fra næringslivet gjerne medfører at man mister styringen og dermed frihet.

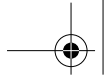
Kulturlivet har i større grad blitt kommersialisert. Dette betyr at flere lokale næringsdrivende bruker kulturarrangementer som «profittbyggende». I tillegg er dette veldig sesongbasert, og betyr derfor at vårt «ansikt utad» i større grad blir kun sommerkom-mune, selv om det skjer masse positivt innenfor det lokale kulturlivet på helårsbasis.

Den andre gruppen av aktører som er gjenganger blant dem som kommunene lister opp som aktører som har blitt viktigere de senere årene, er på ingen måte en ny aktør. Frivillige lag og organisasjoner har vært, og er fortsatt – som flere kommuner påpeker, og som også vist i tidligere sitat – bærebjelken i det lokale kulturlivet.

Frivillige som viser eit enormt engasjement. Dug-nadsinnsatsen avgjerande for gjennomføringa.

Lokale lag og organisasjonar er framleis kanskje den viktigste «aktøren». Lag og foreninger og frivillig inn-sats har blitt viktigere og dette har medført større akti-vitetsnivå på kulturfronten.

Det er samtidig viktig å understreke at mangfoldet av aktører som nevnes, er stort. Vi ser også at flere nevner ulike varianter av det vi kan benevne som kulturbedrifter, og dette knyttes gjerne til profesjo-naliseringen av kulturlivet.

De lokale kulturutøverne har selv blitt viktigere aktører, både i form av profesjonelle produksjonsmiljøer innen festivaler og større konserter (med internasjonale artister), flere paraplyorganisasjoner og mer fokus på internasjonalisering (samarbeid/utveksling). I noen grad har enkelte av de store sponsorene blitt mer «profesjonelle».

Som vist tidligere i rapporten er det en tydelig tendens i retning av at kultur i større grad brukes som et virkemiddel innenfor turisme/reiseliv. En siste gruppe som bør nevnes blant det store mangfoldet av aktører som de kulturansvarlige mener har blitt viktigere, er da nettopp reiselivsaktører, gjerne lokale reiselivsbedrifter.

Reiselivsbedriftene tek i større grad enn tidlegare inn kulturaktører til konserter, stand-up shows m.m. og rettar seg både mot tilreisande gjester og lokalbefolkning.

Reiselivslaget har teke over kultur sin medverknad som lokal tilretteleggar saman med lag og organisasjonar etter at kulturetaten har drege ting i gang.

Oppsummering

De begrepene som kulturarbeiderne i kommunene i størst grad trekker fram som treffende beskrivelser av de siste års endringstrekk i lokalt kulturliv, er *mangfoldig*, *profesjonelt*, *nyskapende*, *kommersielt* og *flerkulturelt*. Dette er altså begreper som ikke er innholdsdefinert i spørreskjemaet, og det kan derfor variere noe hva de enkelte legger i begrepene. Likevel gir de en umiddelbar assosiasjon til de mest sentrale utviklingstrekkene i det lokale kulturlivet. Av de fem beskrivende begrepene er det *mangfoldig* og *profesjonelt* som er de sterkeste endringstrekkene. Det er stor enighet mellom kommunene, uavhengig av kjennetegn ved kommunen, om at dette er de mest sentrale utviklingstrekkene i lokalt kulturliv. Men det er likevel ett unntak fra regelen. Kommuner med en spredt bosetting rapporterer i mindre grad at de opplever at det lokale kulturlivet i egen kommune er blitt mer profesjonelt, nyskapende, kommersielt og flerkulturelt.

Nærmere analyse av datamaterialet viser at av de mer konkrete utviklingstrekkene er høyere krav til scenefasiliteter og til teknisk utstyr (lyd, lys osv.) det som flest kommuner mener at har endret seg i størst

grad de siste årene. Dette er også med på å konkretisere hva som kan ligge i økende profesjonalisering. I tillegg ser vi også at mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale aktører er noe som utpeker seg som en tydelig trend, og som også kan bidra til å profesjonalisere kulturlivet. Analysen viser også at profesjonaliseringen har en økonomisk side; høyere krav til fasiliteter krever mer penger, og det synes å ha vært en medvirkende årsak til at mange kommuner trekker fram næringslivet som den aktøren som har blitt viktigere i lokalt kulturliv de senere årene. Med økt sponning har næringslivet i mange kommuner fått en tydeligere rolle i det lokale kulturlivet.

Selv om begrepene *mangfoldig*, *profesjonelt*, *nyskapende*, *kommersielt* og *flerkulturelt* er de begrepene som de kulturansvarlige i størst grad mener beskriver de overordnede *endringstrekkene* i lokalt kulturliv, er det ikke disse begrepene – med unntak av *mangfoldig* – som de mener er beskrivende for hvordan lokalt kulturliv utspilles i dag. Ved siden av *mangfoldig* er begrepet *dugnadsbasert* det mest dekkende karakteristikum for dagens lokale kulturliv. I tillegg mener de kulturansvarlige at *folkelig* og *tradisjonelt* i stor grad er dekkende betegnelser for dagens kulturliv.

Norske kommuner kan deles i fire grupper etter hvordan kulturlivet er beskrevet. For det første en gruppe kommuner hvor kulturlivet kan karakteriseres som *moderne*. I dette ligger det at det er flerkulturelt, internasjonalt, provoserende/kontroversielt, nyskapende og eksperimentelt. I denne gruppen finner vi først og fremst bypregede kommuner, men ikke nødvendigvis storby. Den neste gruppen har vi gitt samlebetegnelsen *profesjonelt*. I det ligger det at kulturlivet karakteriseres av å være nasjonalt, høykulturelt/elitært, profesjonelt, kommersielt og urbant. I denne gruppen finner vi gjerne kommuner med bypreg som har en sentral beliggenhet i forhold til en storby, og som har en positiv befolkningsutvikling. Den tredje gruppen har vi gitt betegnelsen *tradisjonelt*, og her er kulturlivet først og fremst karakterisert av å være lokalpatriotisk, folkelig, dugnadsbasert og tradisjonelt. Det er i denne gruppen vi finner småkommunene, altså kommuner med få innbyggere. Den siste og fjerde gruppen har et kulturliv som er preget av å være mangfoldig, og ikke smalt, og i denne gruppen er det ikke noen spesielle kommuner som skiller seg ut. Dette er dekkende for kommuner uavhengig av kommunestørrelse, beliggenhet og andre kjennetegn.

KAPITTEL 10

Sentrale utviklingstrekk i lokalt kulturliv

I sitt oppsummeringskapittel av analysene fra de tre case-stedene (Drammen, Kirkenes og Meldal/Storås) som inngår i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring*, skriver Olaf Agedal (2009b:223) at vi må «kunne slå fast at på disse stadane stemmer påstanden om at det skjer omfattande endringer i det lokale kulturlivet». Agedal (2009b:223) peker spesielt på at man ser endringer når det gjelder nye aktører, arenaer, organisasjons- og finansieringsformer, i tillegg til at det har skjedd endringer på det diskursive planet i forestillinger om både sted og kulturlivets rolle. I motsetning til kvalitative studier, som er velegnet til å identifisere, begrepsfeste og analysere fenomener, ligger kvantitative datas styrke i å tallfeste fenomener og analysere faktorer som påvirker utbredelsen av fenomener. Det er flere sammenfall i det Agedal et al. (2009) finner i studiene fra de tre stedene, med det vi finner i surveymaterialet. De tre case-stedene er altså i stor grad representative for ulike utviklingstrekk i lokalt kulturliv i Norge. Det skjer endringer både når det gjelder arenaer og aktører, når det gjelder bruken av kultur lokalt og i kommunenes rolle.

Endringer i lokalt kulturliv har vært den røde tråden gjennom hele rapporten – gjennom alle analysekapitlene, og i dette kapitlet skal vi trekke fram det som tydeligst står fram som de mest markante endringstrekkene i lokalt kulturliv de siste årene. Det betyr at ikke alle enkeltresultater gjentas her, men mange av dem ligger likevel bak og er med på å gjøre konklusjonene tydeligere nettopp fordi de peker i samme retning, det vil si er med på å underbygge det vi nå trekker fram som hovedkonklusjoner.

Økonomi og organisering

Når det gjelder kommunenes økonomiske prioriteringer, finner vi at kultursektoren relativt sett har tapt noe i forhold til andre kommunale budsjettposter sammenlignet med 1990-tallet. Dette gjelder driftsbudsjettene. I dag bruker norske kommuner i gjennomsnitt 4,4 prosent av netto driftsutgifter på kultur. Det er samme andel som på slutten av 1990-tallet, men den gang var ikke utgifter til drift av kommunale kulturskoler en del av kulturbudsjettene. Samtidig som kultur i større grad inngår som virkemiddel i andre politikkområder (stedsutvikling, næringsutvikling og turisme), bruker ikke kommunene – relativt sett – mer av sine driftsbudsjetter på kultur. En utvidelse av argumentene for offentlig satsing på kultur har med andre ord ikke bidratt til en sterkere økonomisk prioritering av kulturen på kommunenivå. Dette kan tolkes som et tegn på at kultur som nærings- og stedsutvikling i større grad har karakter av retorikk enn av konkrete satsinger.

Det er nærmest ubetydelige endringer når det gjelder hvilke oppgaver kommunene velger å bruke sine kulturkroner på. Her vil vi selvsagt finne variasjoner mellom kommuner, men samlet sett for alle kommunene er endringene små. Dette kan vitne om at *handlingsrommet* er – eller oppleves som – lite i kommunene. Det vil si at det i liten grad er mulig å flytte kroner mellom de ulike postene på budsjettet, og at det vi kan betegne som faste kostnader, utgjør en stor andel. Mye av det vi her forstår som faste kostnader, vil i praksis være lønn.¹²⁰ De ansatte på biblioteket skal lønnes, og det samme skal kulturskolens folk. Det betyr i neste omgang at det er lite

120 Dette har vi ikke analysert, men Kostra-basen inneholder slike opplysninger, og dette vil det være interessant å se nærmere på i videre analyser.

rom innenfor kultursektorens driftsbudsjetter til å tenke nytt – til å sette i gang nye satsinger.

Også en analyse av hvilke faktorer som påvirker kommunenes prioritering av kultur, tyder på at det økonomiske handlingsrommet i mange tilfeller er lite i kultursektoren. Den faktoren som har størst betydning, er de frie inntektene som en kommune har til disposisjon. Jo større frie inntekter per innbygger kommunen har, desto høyere prioriterer kommunen kultursektoren. Frie inntekter er de pengene som kommunen selv disponerer over, og som ikke er «disponert på forhånd». Høy andel frie inntekter gir kommunen handlingsfrihet, og det synes altså kultursektoren å vinne på. Det betyr videre at kultursektoren i kommuner med stram økonomi gjerne taper den interne kampen om budsjett-kronene, og i disse kommunene vil det derfor være mindre rom for å bruke kultur som virkemiddel innenfor andre og nye politikkområder.

Videre viser vår analyse at den politiske organiseringen av kulturfeltet har blitt mer mangfoldig de senere år, selv om omleggingstakten ikke er like stor som den var på midten av 1990-tallet. Det mest sentrale endringstrekket er at hovedutvalgsmodellen fortsatt taper terreng. I dag er det kun 6 prosent av kommunene som har eget hovedutvalg for kultur, men i tillegg finner vi «rene» kulturutvalg i kommuner som har valgt en revidert formålsmodell. Dette omfatter nær hver tiende kommune. Til tross for at 15 prosent av norske kommuner i dag har et eget kulturutvalg, og ytterligere 18 prosent har kultur i hovedutvalg eller utvalg sammen med andre saksfelt, representerer dette en markant tilbakegang fra 1990-tallet.

De administrative endringene synes imidlertid å være mindre. Andelen egne kulturetater er omtrent den samme i dag (46 %) som på slutten av 1990-tallet, men det kan likevel tyde på at det har skjedd en endring *mellom* kommunene. Mens de aller minste kommunene i langt mindre har egen kulturetat i dag sammenlignet med 10 år tilbake i tid, er situasjonen motsatt for større kommuner. Sammenlignet med den politiske organiseringen av kulturfeltet er det en større stabilitet i den administrative organiseringen av det kommunale kulturområdet. Dette kan blant annet ha sammenheng med hva Hovik og Stigen (2008) dokumenterer: Endringer i den politiske organiseringen av kommunene skjer gjerne i forbindelse med kommunevalg. Men endringer i den politiske organiseringen utløser altså ikke endringer i

den administrative organiseringen. Det er naturlig nok enklere å endre den politiske organiseringen, fordi posisjonene fordeles på nytt hvert fjerde år, mens de administrative er ansatt og dermed vanskeligere å «omplassere».

Kobro (2009:14) skriver at sektorsamfunnet langt på vei er dødt, og at vi har fått et «bindestreks-samfunn» de siste 10–15 årene hvor kultur, både kompetansemessig og forvaltningsmessig, forbindes eller knyttes til andre fagområder som for eksempel helse, byutvikling og næring. Vi finner derimot at det administrativt ikke har skjedd en massiv organisasjonsendring siden slutten av 1990-tallet. Samtidig ser vi, og det skal vi komme nærmere tilbake til, en utvikling hvor kultur i større grad brukes som virkemiddel i andre politikkområder (næring, stedsutvikling o.l.). Kulturpolitikken er altså mer innvevd i andre politikkområder i kommunene, men dette har i mindre grad ført til omorganiseringer av den administrative organiseringen av kulturfeltet. Dette kan være en «treghet i systemet» – at kart og terreng i dag stemmer dårlig overens, med andre ord at den administrative organiseringen i de kommende år i større grad vil være preget av det Kobro (ibid.) betegner som et bindestrekssamfunn.

Vi finner ikke at det er noen sammenheng mellom hvilken politisk organisasjonsmodell kommunene har valgt, og deres økonomiske prioritering av kultur. Det er likevel en tydelig sammenheng mellom politisk og administrativ organisering og hvor fornøyd de kulturansvarlige er med denne. Kulturansvarlige i kommuner med kultur i eget utvalg eller egen etat uten andre saksfelt er mer fornøyd med hvordan kulturen er organisert politisk og administrativt i kommunen enn de som har valgt andre organisasjonsmodeller. Derimot finner vi at administrativ organisering i noen grad har betydning for kommunenes prioritering av kultur. Her er det de kommunene som har valgt en modell med kultur direkte underlagt sentraladministrasjonen, som skiller seg fra de andre organisasjonsmodellene ved at de prioriterer penger til kultur lavere enn hva andre kommuner gjør.

Er kultur organisert sammen med andre saksfelt i utvalg eller komité, er det oftest sammen med oppvekst, skole og barnehage, selv om dette er sjeldnere sammenlignet med hva man fant på slutten av 1990-tallet. Også når vi ser på hvilke tjenestoområder kultur administrativt er organisert sammen med, er de «blandede» kulturetatene gjerne kultur-

og oppvekstetater eller kultur- og skoleetater. Som vi skal komme nærmere tilbake til, har vår analyse vist at kultur i dag i langt større grad brukes som et virkemiddel til å nå andre mål. Dette er tydeligst når det gjelder å trekke til seg turister, næringsliv og innbyggere gjennom stedsutvikling. Til tross for at dette er et sentralt endringstrekk i lokalt kulturliv, finner vi ytterst få kultur- og næringsetater. Det vil altså si at endringstrekk i retning av å bruke kultur som et virkemiddel på andre politikkområder i svært liten grad gjenspeiles i den politiske og administrative organiseringen av kulturen.

Kultursektoren er altså (fortsatt) i all hovedsak forstått som et område som «hører sammen med» oppvekst- og undervisningssektoren. Dette er på ingen måte et overraskende funn, men en grei dokumentasjon. Vi finner igjen det samme i analysen av hvilke arbeidsoppgaver kommunene prioriterer i dag framfor tidligere. For det første er kommunenes tidsbruk på kulturfeltet nært knyttet til området oppvekst, fritid og utdanning, og for det andre er det også dette feltet de i størst grad ønsker å prioritere framover. Kulturansvarliges tenkning på kultur som et dannelsesprosjekt synes altså ikke å være svekket. Dette er noe av det som tydeligst viser at selv om det skjer noen endringer i hvilke oppgaver en bruker tiden sin på, er det ikke nødvendigvis slik at «det nye» fortrenger «det gamle».

I sin analyse fra slutten av 1998 fant Myrvold (1998) at den negative statistiske sammenhengen mellom andel FrP-representanter i kommunestyre og kommunenes økonomiske prioritering av kultur ikke var signifikant på ,005, men på ,010-nivå. Sammenhengene mellom FrPs politiske innflytelse i kommunene og prioritering av kultur synes å være styrket i 2008 sammenlignet med 1998. Vi finner at jo større andel FrP-representanter det er i kommunestyret, desto mindre bruker kommunen på kultur. Fremskrittspartiets manglende prioritering av kultur finner vi også igjen i en analyse av sammenhengen mellom dekningsgrad i de kommunale kulturskolene og politisk parti. Igjen er sammenhengen negativ for FrP. I tillegg fant vi at andel FrP-representanter i kommunestyret virker negativt på de kulturansvarliges vurdering av hvor dyktige kommunens kulturpolitikere er. Fremskrittspartiet er altså det partiet som «dukker opp» med negativ statistisk påvirkning på flere variabler som måler prioritering av kultur i Kommune-Norge.

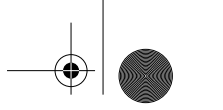
Vi har ingen andre studier å sammenligne med når det gjelder andre politiske partier og prioriteringer i kommunekulturen. I vår studie slår Venstre i likhet med FrP signifikant og negativt ut for hvor stor andel av kommunebudsjettene som går til kultur, og da til drift, ikke investeringer. Vi finner derimot ikke at Venstre slår signifikant ut på dekningsgrad i kulturskolen eller når det gjelder de kulturansvarliges vurdering av hvor dyktige kommunens kulturarbeidere er. Konklusjonen for Venstre er med andre ord ikke like entydig som for Fremskrittspartiet.

Arbeiderpartiet er det eneste partiet som slår signifikant positivt ut når det gjelder prioritering av kultur. Jo større andel av kommunestyrerepresentantene som kommer fra Ap, desto større andel av kommunenes driftsbudsjett går til kultur. I tillegg øker andelen kulturansvarlige som mener at kommunens kulturpolitikere er dyktige, med andel Ap-representanter i kommunestyret.

Kultur som virkemiddel

Som vi allerede har vært inne på, ser vi en tydelig tendens i retning av at kultur i større grad blir brukt som et virkemiddel på andre politikkområder. Det er i alle fall den klare oppfatningen til de kulturansvarlige i kommunene. Det er i første rekke innenfor turisme/reiseliv, steds-/byutvikling og næringsutvikling en ser en utvikling i retning av at kultur brukes som virkemiddel. Det er med andre ord mange sektorer i Kommune-Norge som slåss om kulturens gunst. Men samtidig er det verdt å merke seg at det ikke er slik at kultur i dag er redusert til et rent virkemiddel. Kultur som egenverdi og – ikke minst – kultur som et dannelsesprosjekt synes å stå sterkt, i alle fall blant de kulturansvarlige i norske kommuner.

Historisk sett er begrunnelsen for en offentlig kulturpolitikk demokratisering (Vaagland 1995:51). Kulturpolitikk er altså tradisjonelt både distrikts- og velferdspolitik. Ved å sikre at flest mulig uavhengig av økonomisk kapital eller bosted skulle få tilgang til kultur, skulle man bidra til folkeopplysning og dermed styrke demokratiet. Argumentet for offentlig engasjement i kulturen er de senere år på mange måter utvidet ved at kultur brukes som et argument og virkemiddel for å fremme økonomisk utvikling, enten gjennom å tiltrekke seg innbyggere, bedrifter og arbeidsplasser eller turister.

Dette er kanskje mer tydelig på det retoriske planet enn det preger det daglige arbeidet i norske kulturadministrasjoner i kommunene.

Det er vanlig – i alle fall historisk – å betrakte kulturpolitikk og næringspolitikk som to ulike og atskilte politiske regimer (Kobro 2009:7). Vårt datamateriale fanger ikke opp eventuelle interne konflikter knyttet til at disse to politikkområdene nå i større grad «møtes», og at kulturpolitikken nå i større grad innlemmes som et virkemiddel for stimulering av markeds mekanismer. En egen studie av politiske og administrative prosesser i kommuner vil være bedre egnet til å fange opp samarbeidet mellom kultur og næring.

Som også de tre case-studiene som inngår i prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* (Agedal et al. 2009) tydelig har vist, inngår kultur bevisst i kommuners markedsføring av seg selv. Kultur setter i stadig større grad norske kommuner «på kartet». Spesielt ser vi at større kulturarrangementer – ofte en festival – brukes til å sette kommunen på kartet. Det som synes å ha størst betydning for om en kommune bruker kultur (kulturpersonligheter, kunstverk, begivenheter, kulturminner o.l.) til å markedsføre seg, er – for så vidt ikke overraskende – opplevelse av å ha ett eller flere kulturelementer å markedsføre. Når Skien, Grimstad og Oslo ikke helt blir enige om hvem som rettmessig «eier» Henrik Ibsen, kan dette forstås ut fra at kjente kulturpersonligheter har en verdi for kommunen, både symbolsk og i kroner og øre.

Å bruke kultur som virkemiddel for å gjøre kommunen attraktiv som bosted betegner Løyland et al. (2007:87) som et konsumperspektiv,¹²¹ og Richard Floridas teori om at nøkkelen til regional utvikling ligger i å være et spennende sted å leve («people's climate») faller innenfor dette perspektivet. Spennende steder tiltrekker seg den kreative klassen (her inngår blant andre kunstnere), og det er disse som skaper nye jobber og regional utvikling (Florida 2002). Richard Florida har besøkt mange norske kommuner (og fylkeskommuner for den del) for å spre sitt budskap, og hans tanker, perspektiver og teorier har vunnet innpass mange steder, men det finnes også kritiske røster (se bl.a. Hauge & Skålholt 2009).

Resultatene fra denne undersøkelsen gir ikke noe svar på hvor stor betydning kultur har for økono-

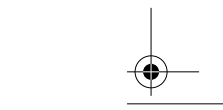
misk utvikling i kommunene. Det har heller ikke vært målsettingen med studien. Tidligere studier har søkt å tallfeste kulturens bidrag til den regionale økonomiske utviklingen (se bl.a. Arnestad 1995), men konklusjonen er fortsatt at det er vanskelig å tallfeste slike effekter (jf. Austeng 1995). Til tross for at man ikke har gode studier som sier noe eksakt om de økonomiske effektene av å bruke kultur som virkemiddel for regional utvikling, viser vår studie at det fortsatt er en tro på at det er en slik effekt. Dette gjelder spesielt med hensyn til satsing på turisme.

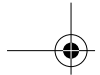
Datamaterialet viser at det er innenfor turisme/ reiseliv at kommunene i større grad har tatt i bruk kultur som virkemiddel de siste årene. Reiselivsnæringen er en næring i vekst, og bidrar i dag med 4–5 prosent av Norges samlede verdiskapning (Lyngnes 2007). Bianchi (2009) beskriver mye av forskningen om kulturens betydning for turismen som «an academy of hope», og dette er kanskje også treffende for kommunenes arbeid på feltet. Det er en sterk forståelse av at det her ligger en mulighet, og denne muligheten søkes utnyttet.

Arnestad (1995:132) påpeker at det er naturen – og ikke kulturen – som er Norges fortrinn når det gjelder å tiltrekke seg turister, og at *kulturturisme* derfor er lite utbredt i Norge. Dette underbygges når National Geographic kåret Fjord-Norge til verdens beste reisemål i 2009. Det fortøner seg likevel noe annerledes på lokalt nivå. Om de tilreisende kommer fra utlandet eller fra andre steder i Norge, har ingen økonomisk betydning på kommunenivå. Det å tiltrekke seg norske turister er derfor like interessant for norske kommuner når de velger å satse på kultur i turismesammenheng. Det er ikke klart definert hva som ligger i begrepet *kulturbasert næringsliv*, eller i det nært beslektede begrepet *opplevelsesnæringen*, men begrepene omfatter et vidt spekter av økonomisk virksomhet, som opplevelser innen teater, litteratur og film organisert som festival, og opplevelser basert på stedets egenart, historie og/eller matkultur (Rusten & Pettersen 2006). Vår studie viser ikke bare at kommunene i økende grad satser på kulturbasert turisme, men også at satsingen er avhengig av at kommunene har kulturelement å «putte inn» i en slik satsning.

Fra slutten av 1980-årene ble det mer vanlig med et samarbeid kultur–reiseliv, og turisme ble et argu-

121 Dette i motsetning til et produksjonsperspektiv, som betegner bruk av kultur for å generere positive økonomiske ringvirkninger (Løyland et al. 2007:81).

ment for utvikling av både kulturbegivenheter (festivaler) og kulturbygg og -institusjoner (Lyngnes 2007:15). Turismen er med på å kommersialisere kulturen til næring, og kan også medføre slitasje på bygninger og kulturarv. Samtidig kan det også være slik at turisme bidrar til å holde liv i særegne lokale kulturuttrykk (Viken 2000; Selberg 2007). Kulturens mening og form kan imidlertid bli endret som en følge av «tilpasning» til et turismekonsept (Viken & Kramvik 1997; Johnsen 2007; Lyngnes 2007), selv om en iscenesatt kulturopplevelse kan betraktes som «autentisk nok» så lenge den har røtter i historiske tradisjoner (Lyngnes 2007:175).

Tomme bygninger – nye kulturarenaer

Vi har også sett på i hvilken grad det har skjedd endring i hvilke arenaer som brukes til lokale kulturformål. Det skjer endringer, men de tradisjonelle kulturarenaene holder likevel stand. Det er igjen trender, ikke brudd. Selv om det blir flere egne kulturhus, er det de tradisjonelle forsamlingshusene som oftest brukes som kulturarena. Veksten i antall kulturhus fortrenger altså ikke de øvrige forsamlingshusene, men bidrar til et større mangfold i arenaer. Kanskje kan dette også i noen tilfeller bidra til større skille mellom arenaer for den profesjonelle kulturen og den mindre krevende amatørkulturen, eller et skille mellom betalingsdyktige og mindre betalingsdyktige kulturaktører.

Det er likevel ikke kulturhusene som står for det tydeligste endringstrekket, men kirkebyggene. Norske kirker brukes i stadig større grad som kulturarenaer, og de mye omtalte julekonsertene er snarere å forstå som et symptom på en tydelig trend enn en årsak. 5. desember 2009 hadde Aftenposten et oppslag med tittelen «Kirken satser på kultur – åpner dørene for teater og dans». Her kunne vi lese at kirkerommet skulle være åpent for «all scenekunst» og at det i utgangspunktet ikke skulle være noe som var ekskludert. Kultur skal bli et satsningsområde for Kirken, og det skal i løpet av 2010 ansettes kulturrådgivere i alle landets bispedømmer. Denne utviklingen ser vi tydelige uttrykk for i vår studie.

Den tydelige tendensen i økt bruk av kirker som kulturarena har fellestrekk med en annen tendens – bruken av tidligere næringsbygg til kulturhus av ulikt slag. Mens Norge gradvis sekulariseres, åpner det for alternativ bruk av kirkebyggene, på samme måte som avindustrialiseringen og nedgangen i pri-

mærningene åpner for at tomme fabrikklokaler, brygger, gruver og fjøs blir konsertlokaler, gallerier og museer. Denne tendensen er også godt dokumentert og analysert fra case-studiene i Drammen (Egeland 2009) og Kirkenes (Agedal 2009a).

Vi ser derimot i mindre grad at mer spektakulære arenaer som kulturlandskap, friluftsscener/-amfi og andre naturlandskap som fossefall, elver, fjell o.l. blir kulturarenaer. Også her finner vi en økning, men bruken av slike lokaliteter er likevel marginal.

Begivenhetskulturen

Vår studie fanger også opp det man knapt trenger å forske på for å se, nemlig en tiltakende festivalisering i kulturlivet. Våre data estimerer antall kulturfestivaler i Norge i 2007 til 900, og i tillegg kommer nær 80 spel. Dette er en utvikling som de kulturansvarlige i kommunene i stor grad stiller seg bak. De opplever i liten grad at arrangering av festivaler går på bekostning av det lokale kulturlivet, og i tillegg vurderes markedsføringsverdien å være høy.

Festivaliseringen av Kultur-Norge er helt avhengig av frivilligheten i norske kommuner for å eksistere. Festivalene bidrar til at omfanget av den arrangementsbaserte dugnaden øker (dugnadsinnsats over kortere tid), men det er likevel slik at den «tradisjonelle dugnaden» fortsatt er viktigst for det lokale kulturlivet i kommunene.

De kulturansvarliges positive innstilling til festivaliseringen kan neppe forklares med at den bidrar til mange nye arbeidsplasser i kommunen. Vårt estimat fra innsamlede data fra kommunene tyder på at antallet permanente arbeidsplasser som følge av festivaler/spel er ca. 270 på landsbasis. Som virkemiddel for å skape nye arbeidsplasser synes festivaler altså så langt å være relativt dårlig egnet. Imidlertid viser datamaterialet at større kulturbegivenheter – som festivaler er det mest vanlige eksemplet på – er det viktigste kulturelementet for kommunene i deres forsøk på å markedsføre seg utad. Festivaler kan dermed ses som kommunenes fremste våpen og representant for et «academy of hope» i en konstant jakt på økonomisk utvikling.

Fra government til governance

En siste trend å trekke fram er at kommunen i større grad har inntatt eller fått en rolle som tilrettelegger og koordinator i kultursammenheng. Den er i min-

dre grad selvstendig kulturprodusent, men tar rollen med å binde aktører sammen. Og det er nettopp nye aktører og nye og høyere krav til kulturproduksjon som er de viktigste forklaringsfaktorene i utviklingen av kommunen som tilrettelegger.

Dette utviklingstrekket er interessant i forhold til begrepet *governance*, et begrep som ikke har fått noen norsk oversettelse,¹²² men som beskriver hvordan offentlig styring har endret karakter de siste årene, og hvordan stat og marked er blitt vevd tettere sammen (Røiseland & Vabo 2008:87). *Governance* er altså et begrep som beskriver sentrale endringer i offentlig sektor, og er i ferd med å erstatte begrepet *New Public Management* (From 2002). *Governance*-begrepet favner vidt, og kan blant annet betraktes som et svar på utfordringene fra globalisering, liberalisering og privatisering (From 2002), og at det bidrar til å viske ut skillene mellom det private og det offentlige ved at den offentlige, private og frivillige sektor danner nettverk eller partnerskap. I motsetning til korporatismen – som historisk har kjennetegnet den norske modellen – viser *governance* også til at bedrifter, organisasjoner og andre ikke bare er deltakere involvert i utformings- og beslutningsfasen, men også i iverksettelsesfasen (Fimreite & Medalen 2005).

Røiseland og Vabo (2008:90) definerer *governance* som de ikke-hierarkiske prosessene hvorved offentlige og private aktører og ressurser koordineres og gis felles retning og mening. Det vil altså si en styring og koordinering gjennom nettverk snarere enn gjennom hierarki. Det vil i neste omgang si at myndigheter (f.eks. kommuner) får andre roller enn de tidligere hadde, og at de blant annet i større grad koordinerer nettverk av flere aktører, både offentlige og private. I slike nettverk er det en gjensidig avhengighet mellom aktørene. Det vil si at de er avhengig av den kunnskap og erfaring og de ressurser som hver enkelt har for å få gjennomført eller iverksatt initiativ.

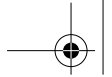
I denne studien har vi ikke studert organiseringen av kulturarbeidet i norske kommuner ut fra et *governance*-perspektiv, og har derfor heller ikke muligheten til å utdype dette utover å si at det kan tyde på at de endringer som vi finner, føyer seg inn i en mer generell tendens fra *government* til *governance*. Som vi har vist tidligere i rapporten, er det profesjonaliseringen av kulturlivet og behovet for

finansiering som de kulturansvarlige trekker fram som grunnen til at private i større grad er blitt aktører i lokalt kulturliv. I dette ligger det – som flere av informantene har vært inne på – en fare i at de private får defineringsmakt over kulturens innhold. Det at grensene mellom det offentlige, det private og frivilligheten blir mer uklare, medfører utfordringer både for styring av kultursektoren og den lokale kulturens innhold. Det å betrakte kultur og kulturell aktivitet som et marked (synliggjort i begrepet *kulturokonomi*) kan medføre at noe går tapt; den opprinnelige funksjonen kulturen har for samfunnet, «forsvinner» når kulturens *leveransesystem* kommersialiseres (Arnestad 1995:125).

Endringene vi ser i retning av *governance*, er – som flere av de andre endringstrekkene – ikke endelige. De er tendenser som bare delvis er dekkende for dagens lokale kulturliv, og som derfor kanskje sier mer om retningen for morgendagens situasjon enn for situasjonen i dag. En overgang fra *government* i retning av *governance* vil bidra til et mer dynamisk styringssystem, som medfører at organiseringen og styringen av lokalt kulturliv vil være i kontinuerlig endring, samt at vi vil få større variasjoner fra kommune til kommune.

Ifølge Jensen (2004) kan *governance* representere en utvidelse og forbedring av demokratiet ved at innbyggerne i større grad trekkes med, og at man i større grad finner lokalt tilpassede løsninger. Dette forutsetter imidlertid at særinteresser ikke får en for dominerende posisjon. På den annen side peker Jensen (2004) på at liberaløkonomisk eller markedsorientert tenkning ligger bak *governance*-perspektivets syn på både planlegging, produksjon og gjennomføring av politikk. Dette kan medføre at innbyggerne blir «sett på som *forbrukere* med individuelle og frie valg av service og tjenester» (Jensen 2004:10). Faren er da at den individuelle valgfriheten kommer i hovedfokus, og konsekvensen blir et åpent marked hvor folk kan få maksimert sine preferanser. Det blir den kortsiktige behovstilfredsstillelsen som kommer i fokus, og ønsker som ikke lar seg omsette i et marked, finner ingen rom. Utfordringen ligger altså i å utnytte de muligheter som *governance* åpner for, som for eksempel dialog og kommunikasjon med lokale aktører, uten at man havner i en rendyrket markedstenkning. Kommunene må derfor ta sty-

122 Fimreite & Meland (2005) foreslår *samstyring* som norsk betegnelse for *governance*. Dette begrepet brukes også av Røiseland & Vabo (2008:88), mens Halvorsen (2004:25) bruker betegnelsen *nettverksstyring*.

ring over nettverkene og sørge for at de utnyttes i fellesskapets interesse (Fimreite & Medalen 2005). I dette ligger det en utfordring for kommunal kultursektor i å ivareta fellesskapsinteressene, det vil si bevare kultur som et fellesgode ved fortsatt å representere en «motmakt» mot en ren markedstenkning.

Begrepssetting av tydelige utviklingstrekk

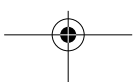
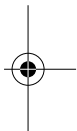
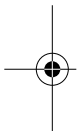
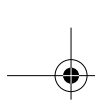
Når det gjelder å begrepsfeste de mer overordnede trender i lokalt kulturliv, er survey-metoden mindre egnet. Med de begrensninger som ligger i metoden, fikk de kulturansvarlige presentert en lang rekke begreper som de ble bedt om å bruke for å beskrive det lokale kulturlivet i egen kommune, og de endringstrekkene de mener å se lokalt. Selv om det i noen grad er forskjeller mellom ulike grupper av kommuner, er det flest som samler seg om begrepene *mangfoldig*, *profesjonelt*, *nyskapende*, *kommersielt* og *flerkulturelt* som de som best beskriver utviklingstrekkene i det lokale kulturlivet. Sterkest synes utviklingstrekket i retning av *mangfoldig* og *profesjonelt* å være. I *mangfoldig* synes det å ligge at det er rom for mer – det lokale kulturlivet er blitt mindre smalt. I profesjonalisering av kulturlivet ligger det først og fremst at det stilles høyere fasilitetskrav – til teknisk utstyr og til scene. Men også det at mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale aktører bidrar til å profesjonalisere kulturlivet.

Selv om det skjer endringer og det lokale kulturlivet utvikler seg i en retning av mer mangfold, mer profesjonelt, nyskapende, kommersielt og flerkulturelt, er det ikke dette som dominerer lokalt kulturliv i dag. Dette er utviklingstrender, men ikke trender som har slått igjennom og blitt allmenne beskrivelser av kulturlivet, med unntak av *mangfoldig*, som er et av to begreper som kommunene mener best beskriver det lokale kulturlivet. Det andre begrepet er *dugnadsbasert*. I tillegg beskrives lokalt kulturliv som folkelig og tradisjonelt.

Når det gjelder forskjeller mellom kommuner, viser analysen at det er noen forskjeller mellom store og små kommuner, og spesielt mellom kommuner som har et bypreg (tettbygd), og kommuner som har et klarere bygde-/grendepreg (spredtbygd). Kulturlivet i bypregede kommuner er i større grad karakterisert av å ha blitt mer profesjonelt, nyskapende, kommersielt, flerkulturelt, urbant, nasjonalt, internasjonalt/globalt og provoserende/kontroversielt enn i bygdekommuner. Grad av urbanitet, i betydningen hvor tett folk bor, er det som i størst grad skiller kulturinnholdet i norske kommuner fra hverandre.

Det er all grunn til å anta at sammensetningen av innbyggerne er en viktig forklaring her, og at spesielt utdanning er en viktig variabel. Vi har ikke i vårt datasett muligheter til å undersøke dette empirisk, men ut fra det faktum at andelen med høyere utdanning øker jo større og mer urban en kommune er, synes denne forklaringen å være holdbar. Det lokale kulturlivet i norske kommuner karakteriseres i noen grad av hvem som bor i kommunen – deres smak og hva de etterspør. Mangfoldet i lokalt kulturliv er kanskje derfor mest tydelig landet sett under ett, og med en utvikling i retning av mer kommersialisering av kulturlivet kan det være grunn til å forvente at skillene mellom store og små kommuner blir tydeligere i framtiden enn hva de er i dag.

I prosjektet *Lokalt kulturliv i endring* har – naturlig nok – *endring* stått sentralt. Vi har bevisst vært på leting etter endringstrekk. Og vi har funnet dem. Samtidig har vi vært bevisst på eksistensen av «det gamle» kulturlivet for å fange opp helheten i det lokale kulturlivet. Vi finner også «det gamle» kulturlivet, ikke som spor, men som tydelig nærværende. Når lokalt kulturliv på tampen av 2000-tallet best lar seg beskrive med begrepene *mangfoldig*, *dugnadsbasert*, *folkelig* og *tradisjonelt*, er det nettopp et uttrykk for at vi ikke finner brudd med det gamle, men at det nye lever i det gamle.

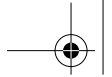

Referanser

- Arnestad, G. 1995a. Kultur og økonomi: Ekteskap eller separasjon? I: G. Arnestad, red. *Kultur- og regionalutvikling*. TANO. Oslo
- Arnestad, G., red. 1995b. *Kultur- og regionalutvikling*. TANO. Oslo
- Arnestad, G. 2003. *Regionale og distriktpolitiske konsekvensar av statleg kulturpolitikk. Utreiing for Effektutvalet*. Notat nr. 8/2003. Høgskolen i Sogn og Fjordane. Sogndal
- Aronsen, M. 2006. *Quart 06 – mer enn musikk. Verdiskaping og ringvirkninger*. Prosjektrapport nr. 08/2006. Agderforskning. Kristiansand
- Austeng, S. 1995. Et vellykket forskningsprogram? I: G. Arnestad, red. *Kultur- og regionalutvikling*. TANO. Oslo
- Bakke, M. 2005. *Kultur som kollektivt gode. Velferds- politikk og distriktshensyn i kulturpolitikken fra 1920-årene til i dag*. Unipub AS. Oslo
- Baklien, B. & Y. Carlsson. 2000. *Helse og kultur. Prosessevaluering av en nasjonal satsing på kultur som helsefremmende virkemiddel*. Rapport 2000:11. Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo
- Bamble kommune. *Herfra til 2016*. Kommuneplan 2007–2016
- Berg, C. 2001. *Kommunal organisering og støtte til idretten*. Innlegg på forsker- og brukerseminar om idrett, samfunn og frivillig organisering, 9.–10. januar 2001. Bø i Telemark
- Bianchi, R.V. 2009. The «Critical Turn» in Tourism Studies: A Radical Critique. I: *Tourism Geographies* Vol. 11 (4):484–504
- Bjerkli, B. 1995. Identitet og stedstilknytning – om kulturarrangementer som identitetsmessig uttrykk. I: G. Arnestad, red. *Kultur- og regional- utvikling*. TANO. Oslo
- Bjørkås, S. 2004. Et Timbuktu for moderne mellomlag: Om kunstfestivalene og den utdannede middelklassens kulturelle prosjekt. I: S. Røyseng & D. Solhjell, red. *Kultur, politikk og forskning. festskrift til Per Mangset på 60-årsdagen*. Telemarksforskning. Bø
- Bourdieu, P. 1984. *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Routledge & Kegan Paul. London
- Bourdieu, P. 2001. *Modild*. Hans Reitzels Forlag. København
- Bugge, M.M. & A. Isaksen. 2007. *Kultur – retur. Fylkeskommunenes satsinger på kulturbasert næringsutvikling*. Rapport 4/2007. NIFU-STEP. Oslo
- Dahl, H.F. & T. Helseth. 2006. *To knurrende løver. Kulturpolitikens historie 1814–2014*. Universitetsforlaget. Oslo
- Econ. 2006. *Interkommunalt samarbeid i Norge – omfang og politisk styring*. Econ-rapport nr. 2006–057. Econ. Oslo
- Egeland, H. 2009. «Drammen er en internasjonalt sammensatt by» – kulturliv i ei tid prega av imagebygging. I: O. Agedal, H. Egeland & M. Villa. 2009. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen
- Fimreite, A.L. & T. Medalen, red. 2005. *Governance i norske storbyer mellom offentlig styring og privat initiativ*. Scandinavian academic press. Oslo
- Florida, R. 2002. *The rise of the creative class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. Basic Books. New York
- From, J. 2002. Hva er Governance? I: *Plan* nr. 6 2002: 23–25
- Giddens, A. 1999. *Den tredje vei. Fornyelsen av sosialdemokratiet*. Pax Forlag. Oslo

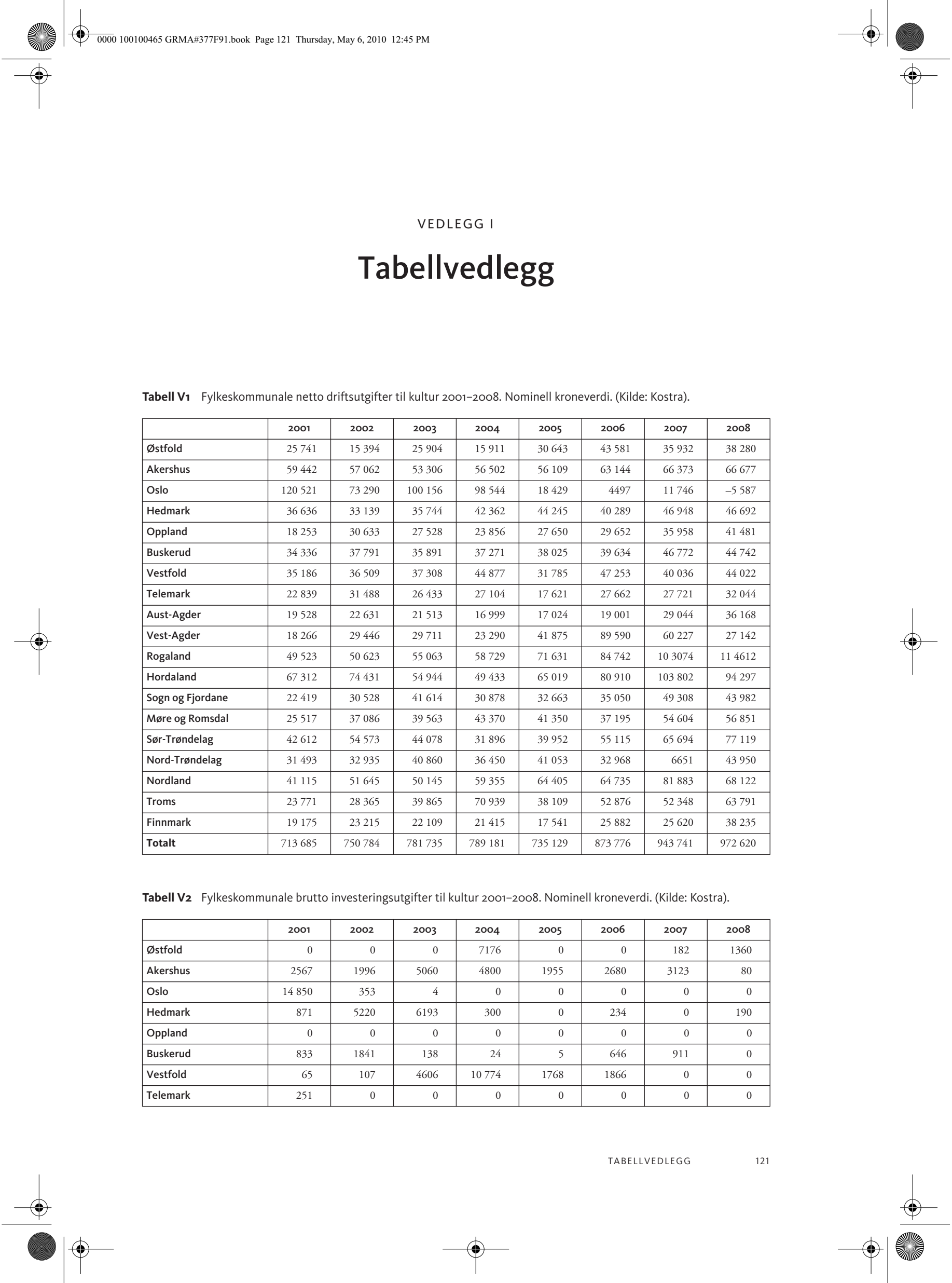
- Grav, G. og B. Kirksæther. 2008. «Fare for kunst». *Å lede en skole med vekt på den estetiske dimensjon i læringsarbeidet*. Mastergradsoppgave i skoleledelse. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Program for lærerutdanning. Trondheim
- Gravdahl, H.P. & T.P. Hagen. 1997. *Kommunale organisasjonsformer – 1996*. Norsk institutt for by- og regionforskning. NIBR-notat 1997:105. Oslo
- Gustavsen, K. & S. Hjelmbrække. 2009. *Kulturskole for alle? – En studie av skolepengers betydning for bruk av tilbudet med vekt på økonomisk utsatte familier*. Rapport 255. Telemarksforskning. Bø
- Halvorsen, K. 2004. Akerselva miljøpark og Akerselva innovasjonspark: Bytransformasjon ved tilfældigheter og governance. I: *Plan* nr 5 2004: 25–27
- Haraldsen, T., K. Overvåg & J. Vaagland. 2005. *Kulturnæringene i storbyregionene Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Kartlegging og analyse av økonomisk betydning, dynamikk, lokalisering og utviklingsstrategier*. Rapport 05/2005. Østlandsforskning. Lillehammer
- Haraldsen, T., S.K. Flygind, K. Overvåg & D. Power. 2004. *Kartlegging av kulturnæringene i Norge – økonomisk betydning, vekst- og utviklingspotensial*. Rapport nr.10/2004. Østlandsforskning. Lillehammer
- Hauge, A. & A. Skålholt. 2009. *Floridas teorier som grunnlag for attraksjon og bolyst. Gammel vin på nye flasker eller nøkkelen til regional utvikling?* ØF-notat nr. 02/2009. Østlandsforskning. Lillehammer
- Hillestad, E. 2008. Kirkebygget som levende kulturbygg – dilemma og muligheter. *Kirke og Kultur* 2008, nr.05:381–395
- Hjelseth, A. & O. Storstad. 2008. Hippe eller harry musikkfestivaler på bygda? I: R. Almås, M. Haugen, J.F. Rye & M. Villa, red. *Den nye bygda*. Tapir Akademisk Forlag. Trondheim
- Hjemdahl, K.M., E.S. Hauge & E. Lind. 2007. *Festivaler på Sørlandet. Kultur i kraftformat*. FoU-rapport nr. 4/2007. Agderforskning. Kristiansand
- Hompland, A. (1999): Farvel kultursjef. I Langdalen, J og P. Mangset, (red.) *Kultursektor i endring. Rapport fra et forskningsseminar om kommunal kultursektor*. Arbeidsnotat nr. 33, Oslo: Norsk Kulturråd.
- Hovik, S. & I.M. Stigen. 2004. *Kommunal organisering 2004. Redegjørelse for kommunal- og regionaldepartementets organisasjonsdatabase*. NIBR-notat 2004:124. Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo
- Hovik, S. & I.M. Stigen. 2008. *Kommunal organisering 2008. Redegjørelse for kommunal- og regionaldepartementets organisasjonsdatabase*. NIBR-rapport 2008:20. Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo
- Jaeger, K & R.J. Mykletun. 2009. The Festivalscape of Finnmark. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. Vol. 9, nr. 2–3, 327–348, 2009
- Jensen, R. 2004. Hvordan styre arealbruk og transport når «governance» erstatter «governance»? *Plan* nr. 5 2004:5–11
- Johnsen, B.E. 2007. *Iscenesatt sjøfartshistorie på sørlandske sommerfestivaler*. Paper presentert på Forskarseminar om festivalkultur 25. oktober 2007. Trondheim
- Johnsen, V. 1996. *Kommunal organisering. En spørreundersøkelse til kommuner og fylkeskommuner*. Norsk institutt for by- og regionforskning. NIBR-notat 1996:107. Oslo
- Jøsendal, K., C. Berg, P. Westnes & T. Claussen. 2004. *Kreative næringer i Rogaland*. Rapport nr.2004/169. Rogalandsforskning. Stavanger
- Karlstad, S. 2005. *Kulturnæringer lengst nord – verdiskapning, lønnsomhet eller bare kultur?* Rapport 2005:15. Norut NIBR. Alta
- Kobro, L.U. 2009. *Kultur og næring*. TF-notat nr. 35/2009. Telemarksforskning. Bø
- Kulturdepartementet og Næringsdepartementet 2001. *Tango for to. Samspill mellom kulturliv og næringsliv*. Temahefte
- LOV-1998-07-17-61 (1987) Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova). <http://www.lovdato.no/all/nl-19980717-061.html>
- LOV-1992-09-25-107 (1992) Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven). <http://www.lovdato.no/all/nl-19920925-107.html>
- LOV 2007-06-29 nr.89 (2007) Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova). <http://www.lovdato.no/all/hl-20070629-089.html>
- Lyngnes, S. 2007. *Kultur og turistattraksjoner. Jakten på det norske. Jakten på opplevelser*. Universitetsforlaget. Oslo

- Løyland, K., J. Sannes & K. Vareide. 2007. *Kultur og næring i Grenland*. Arbeidsrapport 11/2007. Telemarksforskning. Bø
- Mangset, P. 1992. *Kulturliv og forvaltning. Innføring i kulturpolitikk*. Universitetsforlaget. Oslo
- Mangset, P. 1998. *Kunstnerne i sentrum. Om sentraliseringsprosesser og desentraliseringspolitikk innen kunstfeltet*. Rapport nr. 11 Norsk kulturråd. Oslo
- Mangset, P. 2007. Lidvinismen i norsk kulturpolitikk – konjakk, sigarer og forskning i Stavanger. I: G. Arnestad & T. Ueland, red. *Lidvin – rett og slett*. Selja Forlag. Førde
- Mangset, P. 2009. Fortellinger om kulturelt entreprenørskap. I: P. Mangset & S. Røyseng, red. *Kulturelt entreprenørskap*, Fagbokforlaget. Bergen
- Mangset, P. & R. Kogstad. 1994. *Kultursektor i krise? Om konsekvenser av organisasjonsendringer for den kommunale kultursektoren*. Rapport 86. Telemarksforskning. Bø
- Martinussen, P.E. 2004. Majority Rule in Consensual Democracies: Explaining Political Influence in Norwegian Local Councils. *Local Government Studies* Vol. 30 (3):303–330
- Martinussen, P.E. og S.I. Vabo. 2001. *Institutional innovation in Norwegian local government: Towards more «politicised» politics?* Paper presentert på the ECPR Joint Sessions of Workshops, 22–27. mars 2002. Turin
- Martinussen, W. 1991. *Sosiologisk analyse. En innføring*. 3. utg. Universitetsforlaget. Oslo
- Myrvold, T. 1998. *Kultursektor i forvitring? Økonomisk og organisatorisk utvikling i kommunal og fylkeskommunal kultursektor på 90-tallet*. Rapport nr. 18. Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo
- Norges musikkhøgskole, Barratt Due musikk-institutt og Norsk kulturskoleråd. 2008. *Tid for talent. Talentutvikling i musikk*.
- Nødland, S.I., N.A. Bergsgard & E. Leknes. 2007. *Kommunenes samhandling med frivillig sektor*. Rapport 2007–047. IRIS. Stavanger
- Ohrem, S. 2005. *Spillet om stedet. Historiske spel i Norge*. Purgatorio Forlag, Sandefjord
- Rishaug, H. 2009. *Rapport om situasjonen for kulturskolene i 2009 – ut fra budsjettbehandlingen i kommunene*. Norsk kulturskoleråd. Oslo
- Rusten, G. & I.B. Pettersen. 2006. *Opplevelsesnæringene i Vestlandsbygdene. Betingelser, strategier og muligheter*. Rapport 07/06. Samfunns- og næringslivsforskning. Bergen
- Røed, H., K. Hidle & K.M. Hjemdahl. 2009. *Kulturen og det regionale Norge*. Rapport. Agderforskning. Kristiansand
- Røiseland, A. & S.I. Vabo. 2008. Governance på norsk. Samstyring som empirisk og analytisk fenomen. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 1–2 (8): 86–107
- Røyseng, S. 2006. *Den gode, hellige og disiplinerte kunsten. Forestillinger om kunstens autonomi i kulturpolitikk og kunstledelse*. Dr.polit-avhandling. Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen
- Selberg, T. 2007. Fortelling, festival og sted. I: T. Selberg & N. Gilje, red. *Kulturelle landskap. Sted, fortelling og materiell kultur*. Fagbokforlaget. Bergen
- Sivesind, K.H. 2007. *Frivillig sektor i Norge 1997–2004. Frivillig arbeid, medlemskap, sysselsetting og økonomi*. Rapport 2007:010. Institutt for samfunnsforskning. Oslo
- Skot-Hansen, D. 1998. *Holstebro i verden – verden i Holstebro. Kulturpolitikk og –debat fra tresserne til i dag*. Klim Forlag. Århus
- Stava, P. 1993. Politisk organisering – erfaringer med hovedutvalgsmodellen og veien videre. I: H. Baldersheim, red. *Ledelse og innovasjon i kommunene*. Tano. Oslo
- Stavrum, H. 2007. *Kulturstrategier i Finnmark. Utfordringer for fylkeskommunal kulturpolitikk*. Arbeidsrapport nr. 16/2007. Telemarksforskning. Bø
- Storstad, O., M. Forbord & R. Almås. 2009. *Boplikt i landbruket – bolyst eller botvang? Resultater fra en spørreundersøkelse blant eiere av landbrukseie-dommer*. Rapport 2/09. Norsk senter for bygdeforskning. Trondheim
- St.meld. nr. 38 (2002–2003): *Den kulturelle skulesekken*. Kunnskapsdepartementet
- St.meld. nr. 39 (2002–2003): *«Ei blot til Lyst». Om kunst og kultur i og i tilknytning til grunnskolen*. Utdannings- og forskningsdepartementet
- St.meld. nr. 22 (2004–2005): *Kultur og næring*. Norges offisielle statistikk – NOS D289
- St.meld. nr. 20 (2006–2007): *Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller*. Helse- og omsorgsdepartementet
- Sørli, K. 2006. *Bosettingspreferanser, flyttemotiver og flytteprosesser. Status og perspektiver omkring den regionale befolkningsutviklingen i Norge*. Notat til Kommunal og regionaldepartementet,

- 16.02.2006. Norsk institutt for by og regionforskning. Oslo
- Tranvik, T. & P. Selle. 2007. The Rise and Fall of Popular Mass Movements. Organizationa Change and Globalization – the Norwegian Case. *Acta Sociologica* 50 (1)
- Vabo, S.I. & I.M. Stigen. 2000. *Kommunal organisering 2000. Redegjørelse for Kommunal- og regionaldepartementets organisasjonsdatabase*. NIBR-notat 2000:128. Norsk institutt for by- og regionforskning. Oslo
- Vestheim, G. 1995. *Fenomenet kulturpolitikk*. Arbeidsnotat 1995:2. Høgskolen i Hedmark. Elverum
- Viken, A. 2000. Turismens essensialiserende effekt – samisk kultur i lys av en tiltakende turisme. I: S.R. Mathisen, red. *Kulturens matrealisering: identitet og uttrykk*. Høyskoleforlaget. Kristiansand
- Viken, A. & B. Kramvik. 1997. Kulturell revaluering. I: J.K.S. Jacobsen & A. Viken, red. *Turisme. Fenomen og næring*. Universitetsforlaget. Oslo
- Villa, M. 2009. Storås – bygd i festival. I: O. Agedal, H. Egeland & M. Villa. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen
- Vaage, O.F. 2009. *Norsk kulturbarometer 2008*. Statistisk sentralbyrå. Oslo
- Vaagland, J. 1995. Mellom staten og kulturlivet – vertikale og horisontale føringer på den fylkeskommunale kultursektoren. I: G. Arnestad, red. *Kultur- og regionalutvikling*. TANO. Oslo
- Wollebæk, D. & P. Selle. 2002. *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i omforming*. Fagbokforlaget. Bergen
- Aaberge, R. & P. Laake. 1984. Om statistiske teoriar for tolking av data. *Tidsskrift for samfunnsforskning* Vol 25, nr. 2: 165–185
- Aagedal, O. 2009a. Kirkenes: Når lokalt kulturliv blir utanrikspolitikk. I: O. Aagedal, H. Egeland & M. Villa. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen
- Aagedal, O. 2009b. Lokalt kulturliv i endring? I: O. Aagedal, H. Egeland & M. Villa. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen
- Aagedal, O. 2009c. Utgangspunktet. I: O. Aagedal, H. Egeland & M. Villa. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen
- Aagedal, O., H. Egeland & M. Villa. 2009. *Lokalt kulturliv i endring*. Fagbokforlaget. Bergen

VEDLEGG I

Tabellvedlegg

Tabell V1 Fylkeskommunale netto driftsutgifter til kultur 2001–2008. Nominell kroneverdi. (Kilde: Kostra).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Østfold	25 741	15 394	25 904	15 911	30 643	43 581	35 932	38 280
Akershus	59 442	57 062	53 306	56 502	56 109	63 144	66 373	66 677
Oslo	120 521	73 290	100 156	98 544	18 429	4497	11 746	–5 587
Hedmark	36 636	33 139	35 744	42 362	44 245	40 289	46 948	46 692
Oppland	18 253	30 633	27 528	23 856	27 650	29 652	35 958	41 481
Buskerud	34 336	37 791	35 891	37 271	38 025	39 634	46 772	44 742
Vestfold	35 186	36 509	37 308	44 877	31 785	47 253	40 036	44 022
Telemark	22 839	31 488	26 433	27 104	17 621	27 662	27 721	32 044
Aust-Agder	19 528	22 631	21 513	16 999	17 024	19 001	29 044	36 168
Vest-Agder	18 266	29 446	29 711	23 290	41 875	89 590	60 227	27 142
Rogaland	49 523	50 623	55 063	58 729	71 631	84 742	10 3074	11 4612
Hordaland	67 312	74 431	54 944	49 433	65 019	80 910	103 802	94 297
Sogn og Fjordane	22 419	30 528	41 614	30 878	32 663	35 050	49 308	43 982
Møre og Romsdal	25 517	37 086	39 563	43 370	41 350	37 195	54 604	56 851
Sør-Trøndelag	42 612	54 573	44 078	31 896	39 952	55 115	65 694	77 119
Nord-Trøndelag	31 493	32 935	40 860	36 450	41 053	32 968	6651	43 950
Nordland	41 115	51 645	50 145	59 355	64 405	64 735	81 883	68 122
Troms	23 771	28 365	39 865	70 939	38 109	52 876	52 348	63 791
Finnmark	19 175	23 215	22 109	21 415	17 541	25 882	25 620	38 235
Totalt	713 685	750 784	781 735	789 181	735 129	873 776	943 741	972 620

Tabell V2 Fylkeskommunale brutto investeringsutgifter til kultur 2001–2008. Nominell kroneverdi. (Kilde: Kostra).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Østfold	0	0	0	7176	0	0	182	1360
Akershus	2567	1996	5060	4800	1955	2680	3123	80
Oslo	14 850	353	4	0	0	0	0	0
Hedmark	871	5220	6193	300	0	234	0	190
Oppland	0	0	0	0	0	0	0	0
Buskerud	833	1841	138	24	5	646	911	0
Vestfold	65	107	4606	10 774	1768	1866	0	0
Telemark	251	0	0	0	0	0	0	0

Tabell V2 Fylkeskommunale brutto investeringsutgifter til kultur 2001–2008. Nominell kroneverdi. (Kilde: Kostra). (forts.)

Aust-Agder	0	0	0	0	0	0	0	0
Vest-Agder	0	0	0	63	0	0	461	8256
Rogaland	0	2909	2247	1239	756	155	0	151
Hordaland	2473	2102	5837	4913	33 085	25 865	4325	9158
Sogn og Fjordane	0	0	0	0	37	591	–49	0
Møre og Romsdal	4333	8701	667	1506	16 589	1128	2205	0
Sør-Trøndelag	2875	0	3340	1800	0	0	0	0
Nord-Trøndelag	0	0	0	948	1161	672	430	1633
Nordland	1350	1042	1478	9775	1178	4146	3585	42 771
Troms	2650	5707	2960	0	0	0	0	615
Finnmark	9758	38 473	5917	659	204	404	300	300
Totalt	42 876	68 451	38 447	43 977	56 738	38 387	15 473	64 514

Tabell V3 Samlede netto driftsutgifter totalt og for kultursektoren i norske kommuner 2001–2008. Faste 2008-kroner. (Kilde: Kostra).

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Netto drifts- utg. i alt	116 223 868	122 040 124	130 383 414	132 072 889	136 828 305	145 781 916	157 226 268	170 216 993
Netto drifts- utg. kultur	4 588 186	5 030 614	5 186 349	5 383 835	5 771 979	6 336 358	6 958 110	7 518 693

Tabell V4 Benevnelser på komité/utvalg som kultur inngår i i kommunene etter organisasjonsmodell. 2008. Prosent.

	Tradisjonell formålsorganisering (hovedutvalg)	Revidert formålsorganisering	Funksjonsorganisering	Formannskap og ett utvalg
Kultur ikke nevnt i navnet	22,2	13,3	69	92,5
Kun kultur	29,6	4,4	1,6	0
Oppvekst, barn og unge	25,9	46,7	18,3	4,5
Skole, utdanning, undervisning, barnehage, opplæring	7,4	15,6	4	0
Helse, omsorg, sosial	11,1	1,1	8,7	4,5
Idrett	7,4	3,3	1,6	0
Næring, næringsutvikling	3,7	14,4	0,8	0
Nærmiljø, trivsel	0	2,2	0	4,5
Miljø, ressurs	7,4	10	2,4	0
Levekår	0	0	0,8	0
Personrettede tjenester, drift	0	0	1,6	4,5
Stedsutvikling, byutvikling	0	1,1	0	0
Samfunnsutvikling, utvikling, samfunn	0	3,3	1,6	0
Livsutfoldelse	0	1,1	0	0
Fritid	0	2,2	1,6	0
Livsløp	0	0	0,8	0
Landbruk	3,7	0	0	0
Familie	3,7	0	0	0
Velferd	3,7	0	0	0

Tabell V4 Benevnelser på komité/utvalg som kultur inngår i i kommunene etter organisasjonsmodell. 2008. Prosent. (forts.)

	Tradisjonell formålsorganisering (hovedutvalg)	Revidert formålsorganisering	Funksjonsorganisering	Formannskap og ett utvalg
Kirke	0	1,1	0	0
Plan	0	0	0,8	0
Sum	125,8	119,8	113,6	110,5
N kommuner	27	90	126	40

Tabell V5 Ulike faktorerers betydning for om kommunene bruker kultur aktivt for å gjøre kommunen attraktiv som bosted. Lineær regresjon.

Modell		Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
1	(Konstantledd)	2,214	,066		33,759	,000
R ² ,000	Befolkningsutvikling siste ti år	-,002	,006	-,016	-,287	,775
2	(Konstantledd)	2,290	,173		13,270	,000
R ² ,025	Befolkningsutvikling siste ti år	-,001	,008	-,013	-,182	,856
	Kommunestørrelse	,000	,000	-,116	-1,979	,049
	Beliggenhet, sentralitet	,090	,065	,097	1,392	,165
	Andel bosatt i tettsted	-,003	,003	-,078	-1,217	,224

Tabell V6 Ulike faktorerers betydning for om kulturlivet i kommunen er karakterisert av å være henholdsvis moderne, profesjonelt, tradisjonelt eller mangfoldig. Lineær regresjon.

	Faktor 1: Moderne		Faktor 2: Profesjonelt		Faktor 3: Tradisjonelt		Faktor 4: Mangfoldig	
	B	Sig	B	Sig	B	Sig	B	Sig
Kommunestørrelse	-1,4E-6	,364	-1,8E-6	,211	3,5E-6	,023	-1,5E-6	,351
Befolkningsutvikling siste ti år	,012	∞ ,060	-,012	,048	,002	,756	-,007	,274
Beliggenhet, sentralitet	-,009	,869	,111	,033	,003	,963	,041	,461
Andel bosatt tettsted	-,009	,000	-,013	,000	,002	,312	-,003	,189
R ²	,055	,169	,030	,021				

Tabell V7 Ulike faktorerers betydning for om kommunene opplever seg som vinnere eller tapere i kampen om oppmerksomheten fra publikum og media. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	5,821	,239		24,368	,000
Kommunestørrelse	5,738E-6	,000	,132	2,264	,024
Befolkningsutvikling siste ti år	,013	,011	,086	1,196	,232
Beliggenhet, sentralitet	-,083	,089	-,064	-,928	,354
Andel bosatt i tettsted	,011	,004	,175	2,744	,006

R² ,076

Tabell V8 Ulike faktorerers betydning for hvor mange kulturbedrifter det er i kommunen. Lineær regresjon.

	Ustand. B	St. avvik	Stand. beta	T-verdi	Sig.
(Konstantledd)	1,767	,147		11,995	,000
Kommunestørrelse	3,964E-6	,000	,142	2,520	,012
Befolkningsutvikling siste ti år	-,001	,007	-,015	-,214	,831
Beliggenhet, sentralitet	,014	,056	,017	,257	,798
Andel bosatt i tettsted	,010	,002	,270	4,372	,000

 R^2 ,111

VEDLEGG II

Frekvenstabeller

Nedenfor gjengis alle frekvenstabellene fra datamaterialet. Tabellene er nummerert i samsvar med spørsmålsnummereringen i spørreskjemaet (se vedlegg II). Enkelte steder vil det være et brudd i num-

mereringen, og det skyldes at svarene på de åpne spørsmålene ikke er kodet og derfor ikke gjengis her. Svarene på de åpne spørsmålene er brukt som kvalitative data i selve rapporten.

Tabell S1 Prinsipp for politisk styringsmodell. Prosent.

	Andel
Formannskapsprinsippet	96,2
Det parlamentariske prinsipp	3,8
Sum	100,0
N	342

Tabell S2 Politiske utvalg eller komiteer. Prosent.

	Andel
Har kun kommunestyre og formannskap	10,6
Har ikke faste politiske utvalg eller komiteer, men oppretter slike etter behov	5,1
Har faste politiske utvalg/komiteer	84,3
Sum	100,0
N	331

Tabell S3 De politiske utvalg/komiteers vedtaksmyndighet. Prosent.

	Andel
Utvalg med vedtaksrett (hovedutvalg)	77,4
Komité uten vedtaksrett, men med innstillingsrett overfor kommunestyret	22,6
Sum	100,0
N	270

Tabell S4 Politisk organisering av ulike saksfelt. Prosent.

	Eget utvalg med vedtaksmyndighet (hovedutvalg)	Egen komité med innstillingsrett (kommunestyrekomité)	Sammen med andre saker	Sum (N)
Kultur	33,0	10,5	56,5	100,0 (285)
Skole	35,1	12,7	52,2	100,0 (276)
Næring	27,2	12,0	60,8	100,0 (250)
Miljø	25,5	12,4	62,2	100,1 (251)
Helse, sosial, omsorg	42,3	16,2	41,5	100,0 (265)
Plansaker etter plan- og bygningsloven	56,6	12,5	30,9	100,0 (265)
Landbruk	31,7	9,9	58,3	99,9 (252)

Tabell S5 Andre saksfelt som ivaretas i samme hovedutvalg eller komité som kultursakene er en del av. Prosent.

	Andel
Oppvekst, skole, barnehage ¹	34,0
Næring	15,1
Miljø	15,4
Helse, sosial, omsorg, velferd ²	14,5
Plansaker etter plan- og bygningsloven	8,4
Landbruk	11,9
Annet ³	7,6
Sum	106,9
N	161

Tabell S6 Endringer i politisk organisering av kulturområdet i kommunen de siste fem år. Prosent.

	Andel
Betydelige endringer	31,9
Noen endringer	25,1
Ubetydelige endringer	6,7
Ingen endringer	36,3
Sum	100,0
N	342

- 1 I skjemaet sto kun «skole» listet opp som alternativ, men de som har krysset av for «annet» og listet oppvekst og/eller barnehage som saksfelt, er omkodet til samme gruppe som den opprinnelige «skole».
- 2 «Helse, sosial, omsorg, velferd» var opprinnelig ingen oppgitt kategori (svaralternativ) i skjemaet, men mange av de som har krysset av for svaralternativet «annet», har oppgitt helse, sosial, omsorg og/eller velferd (inkl. integrering) som det saksområdet som politisk er organisert sammen med kultursakene. Vi har derfor rekodet variabelen og opprettet en egen kategori.
- 3 I kategorien «annet» finner vi saksområder som samfunnsutvikling, drift, eiendom, skjenkebevilling osv.

Tabell S8 Oppfatninger om påstander om organisering av kulturfeltet. Prosent.

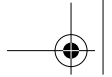
	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Generelt sett synes jeg at politikerne i kommunen har stor forståelse for betydningen av kultur.	20,7	52,2	22,2	5,0	0,0	343
Politikerne i kommunen er jevnt over flinke til å følge opp kultursektoren med nødvendige økonomiske bevilgninger.	8,5	42,1	32,2	17,0	0,3	342
Kultursektoren er oftest det området som politikerne kutter ned på i budsjettarbeidet.	6,9	30,1	40,1	19,0	1,2	342
Det er først når kultur blir et virkemiddel for å nå andre mål, for eksempel næringsutvikling, at politikerne er villige til å satse på kultur.	11,1	43,7	29,9	12,9	2,3	341
I de senere årene har politikerne i kommunen satset mer på kulturområdet.	18,4	36,0	26,3	17,8	1,5	342
Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune.	19,6	43,5	24,1	10,7	2,1	336
Hvilket politisk/hvilke politiske parti som styrer kommunen, har nesten ingen betydning for bevilgningene til kultursektoren.	13,9	41,7	23,1	13,9	7,4	338
I min kommune når idretten lettere fram til pengesekken enn hva kulturen gjør.	23,5	35,5	26,4	11,1	3,5	341
Politikernes personlige egenskaper og interesse for kultur er viktigere enn hvilket parti de tilhører for at kultur skal bli prioritert i kommunen.	39,5	47,7	7,0	2,3	3,5	342
I min kommune har vi dyktige kulturpolitikere.	8,2	43,7	34,0	11,4	2,6	341

Tabell S9 Administrativ organisering av kultursakene i kommunene. Prosent.

	Andel
I egen kulturetat/-enhet	46,2
I egen etat/enhet med andre saksområder	32,2
Fordelt på flere etater/enheter	8,1
Inngår som en del av sentraladministrasjonen	12,2
Annet	1,2
Sum	100,1
N	343

Tabell S10 Hvilke andre saksområder som kultursakene administrativt er plassert sammen med. Prosent.

	Egen etat sammen med andre saksområder (N111)	Fordelt på flere enheter/etater (N28)
Idrett	57,1	76,6
Fritid	64,3	72,1
Kulturskole	35,7	55,0
Oppvekst/utdanning	46,4	47,7
Næring	17,9	20,7
Miljø-/naturforvaltning	28,6	18,9
Landbruk	10,7	17,1
Omsorg/helse/sosial	3,6	14,4
Teknisk drift/plan/eiendom	14,3	9,0
Informasjon/service	7,1	9,0
Økonomi	0,0	4,5
Annet	3,6	14,4

Tabell S11 Respondentenes tittel. Prosent.

	Prosent
Enhets-/virksomhets-/område-/avdelings-/tjenesteleder for ...	32,3
Kultursjef/-direktør	23,5
Kulturkonsulent/rådgiver/koordinator	20,9
Kultur- og ...sjef	11,9
Kommunalsjef	2,9
Rådmann	1,7
Musikk- og kulturskolesjef/-rektor, kulturhussjef, biblioteksjef	1,2
Kultursekretær	1,2
Ungdomssekretær, barne- og ungdomsarbeider	0,9
Annet	3,5
Sum	100,0
N	344

Tabell S12 Interkommunalt samarbeid på kulturområdet. Prosent.

	Andel
Interkommunalt samarbeid med én nabokommune	0,9
Interkommunalt samarbeid med to nabokommuner	1,2
Interkommunalt samarbeid med tre eller flere nabokommuner	10,2
Ikke interkommunalt samarbeid, men samarbeider tett med en eller flere nabokommuner	40,1
Ikke samarbeid med andre kommuner	47,7
Sum	100,1
N	342

Tabell S13 Mangfoldsplan/strategiplan eller lignende på kulturområdet. Prosent.

	Andel
Har mangfoldsplan eller lignende	33,2
Har ikke mangfoldsplan eller lignende, men arbeider med dette nå	10,0
Har ikke mangfoldsplan eller lignende, men har planer om å utarbeide dette	25,3
Har verken mangfoldsplan eller lignende eller planer om å utarbeide dette	31,5
Sum	100,0
N	340

Tabell S14 Grad av endring i administrativ organisering av kulturområdet og typer arbeidsoppgaver de siste fem årene. Prosent.

	I administrativ organisering	I type arbeidsoppgaver
Betydelig endringer	37,8	17,9
Noen endringer	26,1	40,4
Ubetydelige endringer	15,6	23,8
Ingen endringer	20,4	17,9
Sum	99,9	100,0
N		302

Tabell S16 Grad av enighet i påstanden «Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune». Prosent.

	Andel
Helt enig	28,3
Delvis enig	43,4
Verken enig eller uenig	11,1
Delvis uenig	13,4
Helt uenig	3,8
Sum	100,0
N	343

Tabell S17 Tidsforbruk for ulike aktiviteter. Prosent

	Svært mye tid	Ganske mye tid	Noe tid	Liten tid	Nesten ingen tid	Ikke aktuelt	N
Drift av den kommunale musikk- og kulturskolen	35.5	38.1	12.0	4.4	3.2	6.7	341
Bibliotekdrift	28.7	49.1	15.8	2.3	2.3	1.8	342
Annet barne- og ungdomsarbeid	22.9	39.7	29.1	5.6	1.5	1.2	340
Drift av kommunalt kulturhus	13.0	14.2	19.2	6.8	9.1	37.8	339
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	7.7	13.9	34.5	26.8	13.0	4.1	339
Den kulturelle skolesekken	7.4	41.3	37.8	8.6	2.7	2.4	339
Arrangere festivaler	6.5	15.9	27.9	19.4	13.8	16.5	340
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	5.8	28.9	44.2	14.6	5.8	0.6	342
Kinodrift	5.3	14.2	15.4	13.1	17.8	34.1	337
Arrangere andre kulturbegivenheter	5.0	28.4	43.9	13.7	6.7	2.3	342
Museumsdrift	4.1	15.1	30.2	17.8	19.5	13.3	338
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer	3.5	21.2	47.2	17.4	8.6	2.1	339
Arrangere historiske spel	0.6	6.2	10.9	14.7	17.4	50.3	340

Tabell S18 Endring i tidsbruk for ulike aktiviteter i løpet av de siste fem år. Prosent

	Mer tid	Like mye tid	Mindre tid	Ikke aktuelt	N
Den kulturelle skolesekken	53.0	38.0	6.5	2.5	321
Annet barne- og ungdomsarbeid	36.1	49.8	12.8	1.2	321
Drift av den kommunale musikk- og kulturskolen	34.1	51.1	6.0	8.8	317
Arrangere festivaler	24.1	41.8	12.1	22.0	323
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	21.5	59.8	15.0	3.7	321
Arrangere andre kulturbegivenheter	21.0	59.2	15.4	4.4	319
Bibliotekdrift	20.5	68.6	9.6	1.2	322
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer	16.7	67.2	13.6	2.5	323
Museumsdrift	16.5	46.3	21.7	15.5	322
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	15.4	69.8	12.9	1.8	325
Drift av kommunalt kulturhus	15.2	39.3	9.0	36.5	323
Kinodrift	10.8	40.9	12.6	35.7	325
Arrangere historiske spel	7.7	28.8	8.0	55.4	323

Tabell S19 Syn på prioritering av ulike aktiviteter. Prosent

	Opppriorite- res i stor grad	Opppriorite- res i noen grad	Prioriteres som i dag	Nedpriorite- res i noen grad	Nedpriorite- res i stor grad	N
Annet barne- og ungdomsarbeid	27.2	47.4	24.8	0.3	0.3	331
Drift av kommunalt kulturhus	19.4	25.8	47.3	0.9	6.7	330
Bibliotekdrift	17.8	38.3	43.7	0.3	0.0	332
Drift av den kommunale musikk- og kulturskolen	17.5	45.0	35.3	0.3	1.8	331
Kunst og kunstformidling (utenom Den kulturelle skolesekken)	13.7	52.4	33.0	0.6	0.3	336
Arrangere andre kulturbegivenheter	12.2	36.9	48.5	1.8	0.6	336
Den kulturelle skolesekken	9.6	42.6	46.2	1.2	0.3	333
Museumsdrift	9.4	32.8	53.2	3.0	1.5	329
Bistå lokale arrangører med å gjennomføre kulturarrangementer	9.2	29.7	58.2	2.7	0.3	337
Kinodrift	8.7	22.9	60.7	1.5	6.2	323
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	7.4	30.5	59.8	2.4	0.0	338
Arrangere festivaler	7.2	24.0	61.4	4.2	3.3	334
Arrangere historiske spel	5.2	16.0	65.3	1.8	11.7	326

Tabell S21–22 Hvem som eier og driver kino og kulturhus. Prosent

	Kino N(332)		Kulturhus N(334)	
	Eier	Driver	Eier	Driver
Kommunen	55.1	51.6	68.7	70.5
Kommunalt aksjeselskap (AS)	4.9	2.7	7.5	4.8
Kommunalt foretak	3.6	5.8	6.2	7.1
Privat AS/foretak	11.6	13.3	7.9	8.4
Stiftelse	1.3	0.9	7.5	7.9
Organisasjon	19.1	20.9	15.9	15.9
Andre	15.1	17.8	7.0	7.1

Tabell S23 Om kommunen eier og driver museum og kunstgalleri. Prosent

	Kommunen eier			Kommunen driver		
	Ja	Nei	N	Ja	Nei	N
Museum	52,1	47,9	334	28,0	72,0	289
Kunstgalleri	17,7	82,3	322	11,5	88,5	278

Tabell S24–25 Mening om kommunepolitikernes og egen oppfatning av kulturens egenverdi. Prosent.

	Rådende oppfatning i det politiske miljøet i kommunen	De kulturansvarlige i kommunenes egen oppfatning
1 (Kultur som egenverdi)	1,5	10,8
2	3,0	19,6
3	8,1	21,1
4	13,6	10,8
5	25,6	14,8
6	11,1	5,7
7	19,9	5,7
8	12,7	5,1
9	3,0	3,9
10 (Kultur som middel)	1,5	2,4
Sum	100	99,9
N	332	332

Tabell S26 Bruk av kultur som virkemiddel på andre politikkområder. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Turisme/reiseliv	18,2	35,9	33,4	9,1	3,3	331
Steds-/byutvikling	12,3	35,5	38,6	11,4	2,2	324
Oppvekst og utdanning	11,2	39,7	41,8	7,0	0,3	330
Næringsutvikling	8,8	25,1	45,0	17,5	3,6	331
Integrering av fremmedkulturelle	2,8	16,8	39,1	31,8	9,5	327
Helse og omsorg	1,5	14,4	48,0	33,0	3,1	327

Tabell S27 Endring i bruk av kultur som virkemiddel på andre politikkområder i løpet av de siste fem år. Prosent

	Betydelig viktigere	Noe viktigere	Verken viktigere el. mindre viktig	Noe mindre viktig	Betydelig mindre viktig	Uaktuelt	N
Turisme/reiseliv	23,8	42,9	27,5	2,5	0,0	3,4	324
Steds-/byutvikling	22,8	42,5	29,1	2,2	0,3	3,1	320
Næringsutvikling	22,0	41,8	30,3	2,5	0,0	3,4	323
Oppvekst og utdanning	13,4	43,3	39,9	2,5	0,6	0,3	321
Helse og omsorg	5,6	32,9	54,9	2,8	1,3	2,5	319
Integrering av fremmedkulturelle	6,2	28,1	53,1	2,5	0,6	9,4	320

Tabell S28 Bruk av ulike forhold ved kommunen i markedsføring av kommunen utad. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Kulturbegivenheter	16,2	31,8	37,6	11,9	2,4	327
Historie	15,0	26,6	44,3	12,8	1,2	327
Bygninger	12,9	20,3	40,9	20,3	5,5	325
Kulturminner	11,9	27,8	45,6	11,6	3,1	327
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	8,9	23,5	32,7	27,2	7,6	327
Kulturtradisjoner	8,0	24,7	42,0	21,6	3,7	324
Kunstverk	4,9	11,7	33,2	37,5	12,6	325

Tabell S29 Opplevelse av i hvilken grad egen kommune assosieres/forbindes med ulike forhold utenfor kommunens grenser. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Kulturbegivenheter	16,2	19,8	42,4	18,3	3,4	328
Kulturminner	11,5	20,0	41,5	24,2	2,7	330
Historie	10,4	24,2	41,0	21,7	2,8	327
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	8,8	18,5	33,1	31,6	7,9	329
Bygninger	8,5	16,5	35,7	30,8	8,5	328
Kulturtradisjoner	6,1	18,2	40,1	30,7	4,9	329
Kunstverk	3,4	7,6	27,8	45,3	15,9	327

Tabell S30 Kommunens bruk av lokalt kulturliv til å markedsføre kommunen regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Regionalt	17,5	31,9	38,3	8,9	3,4	326
Nasjonalt	8,5	18,6	28,7	29,6	14,6	328
Internasjonalt	3,4	9,3	22,5	31,8	33,0	324

Tabell S31 Ulike mediers dekning av kulturlivet i kommunene. Prosent

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Lokalavisen	37,9	45,5	12,4	3,3	0,9	330
Regionalavis	6,4	25,5	36,8	22,4	8,9	326
Nasjonale aviser	0,3	1,5	14,6	48,3	35,3	329
NRK lokalradio/-TV	1,2	8,5	45,0	35,3	10,0	331
Nasjonale etermedier (TV/radio)	0,3	0,9	13,6	43,6	41,5	330

Tabell S32 Har kommunale slagord eller logo. Prosent.

	Andel
Har ikke slagord/logo	34,0
Har slagord/logo	63,8
Vet ikke	2,2
Sum	100,0
N	315

Tabell S33 Deltakelse i konkurranser om kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år. Prosent.

	Andel
Har ikke deltatt i konkurranser om kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år	55,5
Har deltatt i konkurranser om kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år	30,4
Vet ikke	14,1
Sum	100,0
N	326

Tabell S34 Fått kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år. Prosent.

	Andel
Har ikke fått kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år	27,1
Har fått kulturelle utmerkelser eller priser siste 10 år	70,8
Vet ikke	2,1
Sum	100,0
N	96

Tabell S35 Grad av enighet i ulike påstander om bruk av kultur for å markedsføre kommunen. Prosent.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Interessen fra kommunepolitikerne for å bruke lokal kultur i markedsføringen av kommunen har økt de siste fem årene	24,0	54,7	11,9	4,0	5,5	329
Kultur brukes aktivt av kommunen for å gjøre kommunen attraktiv som bosted	28,3	49,5	15,2	6,1	0,9	329
Kommunepolitikerne overvurderer kulturens mulighet til å markedsføre kommunen	0,9	14,7	35,9	39,0	9,5	326
Bruken av kultur i markedsføringen av kommunen er i det store og hele positivt	46,8	39,4	6,1	3,4	4,3	327
Når kultur brukes til å markedsføre kommunen, kommersialiseres kulturen	0,9	13,9	30,3	51,2	3,6	330
Lokal kultur er veldig viktig for stedsidentiteten til innbyggerne i min kommune	67,6	27,6	3,6	0,3	0,9	330
Kunst og kultur brukes aktivt av kommunen for å forskjønne det offentlige rom	10,1	43,6	29,0	15,2	2,1	328

Tabell S36 Ulike typer kulturaktører som finnes i kommunen. Prosent.

	Finnes ikke	Finnes ett enkelt tilfelle	Finnes noen tilfeller, men ikke mange	Finnes mange tilfeller	Vet ikke	N
Kulturbedrifter som driver kultur/kulturarrangementer som næring	30,6	13,1	41,6	12,5	2,1	327
Enkelpersoner som har kultur/kunst som levevei	11,0	4,6	58,9	21,5	4,0	326
Organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner (utenom offentlig sektor) som sponser det lokale kulturlivet	7,1	4,0	52,1	33,4	3,4	326

Tabell S37–38 Utviklingstrender i det lokale kulturlivet. Prosent.

	Meget tydelig trend	Tydelig trend	I noen grad en trend	Ikke en trend	N
Høyere tekniske krav (lyd, lys o.l.)	20,1	55,5	18,8	5,6	319
Høyere krav til scenefasiliteter o.l.	19,4	53,9	19,7	6,9	319
Mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale amatører	8,2	39,2	41,7	11,0	319
Det lokale kulturlivet er i større grad preget av tidsavgrensede prosjekter	7,9	30,4	43,7	18,0	316
Større aksept for folkelig kultur	4,8	27,7	44,6	22,9	314
Naturen tas i større grad i bruk som arena for kultur	4,7	30,6	47,3	17,4	317
Mindre tydelig grense mellom populærkulturen og høykulturen	4,5	26,8	44,3	24,5	314
Høyere ferdighetskrav til deltakerne/utøverne	4,1	34,1	41,9	20,0	320
Nye og andre aktører på arrangementsiden i det lokale kulturlivet	3,8	25,6	48,9	21,8	317
Lokalt kulturliv brukes i større grad til å skape lokal patriotisme	3,2	28,3	49,8	18,7	315
Større aksept for høykulturen	3,2	20,4	45,2	31,1	314
Svikt i antallet medlemsbaserte (frivillige) lag og organisasjoner	2,5	14,7	36,7	46,1	319
En større miks av sjangere innenfor ett og samme arrangement o.l.	1,9	19,9	53,0	25,2	317
Flere faglærte instruktører	1,3	21,1	41,5	36,2	318
Svikt i antallet personer i kommunen som er medlemmer i lag og organisasjoner	2,2	11,8	43,3	42,7	321

Tabell S37–38 Utviklingstrender i det lokale kulturlivet. Prosent. (forts.)

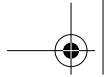
	Meget tydelig trend	Tydelig trend	I noen grad en trend	Ikke en trend	N
Flere kulturbedrifter, det vil si aktører i det lokale kulturlivet som driver med kultur som næringsvirksomhet	3,8	15,7	38,9	41,7	319
Bruk av lokal dugnadsinnsats på arrangementer hvor arrangøren er en profesjonell aktør (firma o.l.)	5,7	20,4	41,2	32,7	318
Lokalt kulturliv knyttes nærmere til innovasjon, kunnskapsutvikling og utdanning	3,5	21,7	47,8	27,1	314
Lokale og regionale media spiller på lag med og støtter det lokale kulturlivet gjennom overveiende positiv omtale	4,7	26,3	51,9	17,1	316
Bygninger som opprinnelig ikke var tenkt til kulturformål, brukes som scene eller utstillingslokale	2,8	24,6	41,3	31,2	317
Stereke konkurranse mellom kommunene om statlige og fylkeskommunale penger til kulturformål	12,5	32,1	34,6	20,8	312
Stereke konkurranse mellom kommunene om publikum og medieoppmerksomhet om lokalt kulturliv	9,6	35,1	33,5	21,7	313

Tabell S39 Grad av enighet i ulike påstander om bruk av kultur for å markedsføre kommunen. Prosent.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Den kulturfaglige kompetansen i kommuneforvaltningen er høy	26,3	39,8	18,8	10,0	5,0	319
Det lokale kulturlivet skal stimulere til kritikk og debatt om det som skjer i lokalsamfunnet	20,7	43,3	26,0	7,8	7,2	319
Lokale og regionale medier (aviser, TV/radio) er for opptatt av å gi lokale kulturarrangement og lokale aktører positiv omtale, og blir derfor for lite kritisk i sin dekning av lokal kultur	7,8	30,7	27,6	22,3	11,6	319

Tabell S40 Aktivitet på ulike kulturområder i kommunen. Prosent.

	1 (svært passivt)	2	3	4	5	6 (Svært aktivt)	N
Kor	3,4	4,4	11,2	19,7	32,5	28,8	320
Korps/orkester	4,7	6,6	12,5	21,0	29,8	25,4	319
Annen form for musikkutøvelse	0,6	3,5	21,8	28,1	31,9	14,2	317
Scenekunst (teater, revy o.l.)	5,7	11,3	24,2	27,0	18,6	13,2	318
Dans	10,3	18,1	25,9	22,2	13,1	10,3	320
Billedkunst	11,9	21,0	24,8	19,4	13,2	9,7	319
Litteratur	18,8	27,9	25,7	14,4	9,1	4,1	319
Filmproduksjon	49,5	24,6	12,6	7,6	2,8	2,8	317

Tabell S41 Beskrivende karakteristikk ved det lokale kulturlivet. Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Dugnadbasert	35,1	53,3	11,0	0,6	0,0	319
Mangfoldig	23,1	43,8	27,8	5,0	0,3	320
Folkelig	16,0	55,8	25,1	3,1	0,0	319
Tradisjonelt	12,3	52,7	30,3	4,1	0,6	317
Lokalpatriotisk	7,9	38,7	40,3	11,6	1,6	318
Profesjonelt	2,2	21,1	54,3	20,5	1,9	317
Nasjonalt	1,6	8,0	33,9	42,2	14,4	313
Nyskapende	0,6	7,9	54,3	32,5	4,7	317
Smalt	0,3	3,5	19,9	52,2	24,0	312
Høykulturelt/elitært	0,3	4,1	28,1	52,1	15,5	317
Internasjonalt/globalt	0,3	6,0	21,8	49,5	22,4	317
Urbant	0,3	4,8	34,0	42,2	18,7	315
Kommersielt	0,0	7,5	42,8	45,6	4,1	318
Flerkulturelt	0,0	8,3	33,4	51,6	6,7	314
Provoserende/kontroversielt	0,0	1,0	13,3	58,1	27,6	317
Eksperimentelt	0,0	2,2	28,3	54,5	15,0	314

Tabell S42 Endring siste fem år i beskrivende karaktertrekk ved det lokale kulturlivet. Prosent.

	Er blitt betydelig mer	Er blitt noe mer	Verken mer eller mindre	Er blitt noe mindre	Er blitt betydelig mindre	N
Mangfoldig	12,1	50,2	34,8	2,6	0,3	313
Profesjonelt	3,2	51,1	43,7	1,9	0,0	309
Urbant	0,3	22,8	75,2	0,7	1,0	302
Nasjonalt	1,9	19,1	76,7	1,9	0,3	309
Nyskapende	1,6	42,2	53,6	2,3	0,3	308
Folkelig	1,3	12,2	84,6	1,9	0,0	311
Dugnadbasert	1,3	18,0	66,6	13,5	0,6	311
Flerkulturelt	1,3	31,1	63,8	3,6	0,3	309
Eksperimentelt	1,3	21,0	74,4	2,6	0,6	309
Internasjonalt/globalt	1,0	18,5	77,6	1,9	1,0	309
Lokalpatriotisk	0,6	15,1	78,2	5,4	0,6	312
Høykulturelt/elitært	0,6	16,5	77,3	4,5	1,0	309
Kommersielt	0,6	32,7	64,1	1,9	0,6	309
Smalt	0,3	8,4	75,0	12,0	4,2	308
Provoserende/kontroversielt	0,3	6,9	88,9	2,6	1,3	305
Tradisjonelt	0,0	7,7	85,5	6,8	0,0	311

Tabell S43 Vurdering av bygningsfasilitetene i kommunen for ulike kulturaktiviteter. Prosent.

	Meget gode	Ganske gode	Gode/tilfredsstillende	Ganske dårlige	Veldig dårlige	N
Idrett	41,2	30,2	19,5	8,8	0,3	318
Bibliotek	28,8	30,7	24,1	14,1	2,2	319
Musikkonsserter	21,9	24,8	27,9	21,3	4,1	319
Teaterforestillinger	19,4	20,1	24,5	29,8	6,3	319
Kino	17,6	20,5	19,6	21,8	20,5	312
Danseforestillinger	15,8	19,6	25,2	21,2	8,2	317
Utstillingslokale for billedkunst	11,3	20,4	25,8	33,0	9,4	318
Øvingslokaler dans	11,0	17,2	32,6	33,9	5,3	319
Øvingslokaler teater	10,9	20,3	30,3	33,1	5,3	320
Øvingslokaler musikk	9,1	25,8	39,6	23,0	2,5	318

Tabell S44 Bruk av ulike arenaer/bygninger i kommunen for ulike kulturaktiviteter. Prosent.

	Ofte	Av og til	Aldri	Har ikke	N
Samfunnshus/forsamlingshus (eks. ungdomshus, folkets hus o.l.)	64,6	34,2	0,0	1,3	316
Kirker	47,4	51,4	1,2	0,0	321
Eget kulturhus	39,7	8,8	0,6	50,8	317
Idrettshall	37,5	46,9	1,6	14,1	320
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	35,0	61,2	3,8	0,0	317
Bibliotek	28,1	65,6	5,9	0,3	320
Museer	21,4	57,2	8,2	13,2	318
Serveringssteder, «klubber»	20,5	64,4	7,6	7,6	317
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	14,4	11,5	7,7	66,5	313
Rådhus/kommunehus	10,7	49,5	38,6	1,3	319
Hotell	8,2	50,9	13,3	27,5	316
Nedlagte skoler	7,6	39,4	35,6	17,4	317
Egne friluftsscener/-amfi	5,8	62,6	11,2	20,4	313
Bedehus	5,1	58,9	25,8	10,2	314
Andre religiøse bygg	4,2	41,0	30,6	24,2	310
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	3,8	67,4	20,9	7,9	316
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	3,5	74,1	17,7	4,7	317
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell, fjord o.l.	2,5	47,3	42,2	7,9	315

Tabell S45 Endring siste fem år i bruk av ulike bygningsfasiliteter i kommunen for kulturaktiviteter. Prosent.

	Brukes oftere	Ingen endring	Brukes sjeldnere	N
Kirker	30,0	68,4	1,6	307
Museer	28,9	66,1	4,9	304
Serveringssteder, «klubber»	27,9	70,4	1,7	297
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	27,7	69,3	3,0	296
Bibliotek	27,1	70,3	2,6	306
Idrettshall	26,6	68,0	5,4	297
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	25,5	69,8	4,7	298
Eget kulturhus	24,9	67,6	7,5	281
Egne friluftsscener/-amfi	22,4	74,8	2,8	290
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell, fjord o.l.	19,2	74,6	6,3	287
Samfunnshus/forsamlingshus (ungdomshus, folkets hus o.l.)	17,0	76,5	6,5	306
Hotell	15,2	76,3	8,5	283
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	11,8	84,3	3,9	306
Rådhus/kommunehus	8,1	84,4	7,5	307
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	7,9	83,8	8,3	278
Nedlagte skoler	6,6	84,4	9,0	289
Bedehus	3,8	88,2	8,0	287
Andre religiøse bygg	2,5	89,3	8,2	281

Tabell S46 Ulike næringsbygg brukt til kulturformål og antall år siden bygget ble tatt i bruk til kulturformål. Prosent.

	Brukes til kulturformål			År siden bygget ble tatt i bruk til kulturformål				
	Ja	Nei	N	1–2 år siden	3–5 år siden	6–9 år siden	Mer enn 10 år siden	N
Nedlagt næringsbygg for tradisjonell industri (mekaniske verksteder o.l.)	17,4	82,6	305	22,6	34,0	17,0	26,4	53
Nedlagt fiskerianlegg (mottak, foredlingsanlegg o.l.)	7,0	93,0	302	15,0	20,0	20,0	45,0	20
Nedlagt næringsmiddelindustrianlegg (meieri, slakteri o.l.)	5,3	94,7	300	10,0	15,0	15,0	60,0	20
Nedlagt gruve	7,0	93,0	301	23,8	4,8	28,6	42,9	21
Nedlagt brygge	13,0	87,0	299	17,1	20,0	17,1	45,7	35
Nedlagt gårdsbruk	21,1	78,9	299	19,6	23,2	19,6	37,5	56
Andre nedlagte næringsbygg	13,1	86,9	297	24,2	39,4	15,2	21,2	33

Tabell S48 Hyppighet av samarbeid mellom kommunen og ulike aktører på kulturområdet. Prosent.

	Ofte	Nå og da	Sjelden	Aldri	N
Aktører i egen kommune	66,8	30,1	2,8	0,3	319
Lokalt næringsliv	19,7	55,8	22,6	1,9	319
Nabokommuner som grenser opp mot kommunen	16,6	50,3	30,0	3,1	320
Kulturbedrifter (eventbyrå, konsertarrangører o.l.)	13,2	38,5	38,2	10,1	317
Aktører i andre kommuner	9,4	55,3	32,2	3,1	320
Andre kommuner i fylket/regionen	5,7	34,6	46,9	12,9	318
Kommuner i andre land (f.eks. vennskapskommuner)	3,5	21,4	34,0	41,2	318
Aktører i andre land	3,2	11,7	37,7	47,5	316
Andre kommuner i Norge	0,9	8,8	51,1	39,2	319

Tabell S49 Endring siste fem år i samarbeid mellom kommunen og ulike aktører på kulturområdet. Prosent.

	Samarbeider mer	Ingen endring	Samarbeider mindre	N
Aktører i egen kommune	38,8	58,7	2,6	312
Lokalt næringsliv	34,9	62,2	2,9	312
Nabokommuner som grenser opp mot kommunen	27,6	68,3	4,2	312
Kulturbedrifter (eventbyrå, konsertarrangører o.l.)	23,3	71,2	5,5	309
Aktører i andre kommuner	22,4	74,4	3,2	312
Andre kommuner i fylket/regionen	13,9	81,6	4,5	310
Aktører i andre land	10,4	82,7	6,8	307
Kommuner i andre land (f.eks. vennskapskommuner)	9,4	79,5	11,0	308
Andre kommuner i Norge	5,5	90,0	4,5	310

Tabell S50 Vurdering av om kommunen er vinnende eller tapende part i konkurransen med andre kommuner på ulike områder. Prosent.

	Definitivt som taper	Inoengrad som taper	Verken taper eller vinner	Inoengrad som vinner	Definitivt som vinner	Opplever ingen konkurranse	N
Statlige penger	13,0	20,9	49,1	13,9	0,9	2,2	316
Fylkeskommunale penger	7,9	24,7	47,2	16,1	1,6	2,5	316
Medieoppmerksomhet	5,4	22,5	40,6	24,1	6,3	1,0	315
Publikum	2,5	13,0	49,8	26,0	6,7	1,9	315

Tabell S51 I hvor stor grad ulike aktører er med på å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i kommunen. Prosent.

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Kommunen selv	48,4	29,0	14,6	5,4	2,5	314
Frivillige organisasjoner	6,5	23,9	32,7	23,6	13,3	309
Fylket	3,9	16,9	35,8	28,0	15,3	307
Staten	2,9	13,0	34,2	24,1	25,7	307
Næringsliv	2,9	6,8	27,5	38,2	24,6	309
Andre	1,1	1,8	14,1	38,0	45,1	284
Private fond, stiftelser o.l.	1,0	4,9	17,1	38,8	38,2	304

Tabell S52 Endring i ulike aktørers betydning for å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i kommunen i de senere år. Prosent.

	Langt viktigere	Noe viktigere	Ingen endring	Noe mer uviktig	Langt mer uviktig	N
Kommunen selv	23,9	26,8	48,0	0,7	0,7	306
Næringsliv	10,8	26,0	61,8	1,4	0,0	296
Staten	7,4	15,8	74,1	1,7	1,0	297
Fylket	7,0	23,2	66,4	1,7	1,7	298
Frivillige organisasjoner	5,7	23,2	67,4	3,4	0,3	298
Private fond, stiftelser o.l.	5,1	10,5	81,4	2,0	1,0	296
Andre	2,8	5,7	87,9	1,8	1,8	281

Tabell S53 Søkt om økonomisk støtte til kulturarrangementer fra kommunen til ulike aktører de siste fem årene. Prosent.

	Nei	Én gang	Mer enn én gang	Vet ikke	N
Nasjonale aktører som f.eks. Norsk kulturråd	32,2	11,7	41,0	15,1	317
Nordiske aktører som for eksempel Nordisk kulturfond	65,7	4,2	8,7	21,5	312
EUs kultursponsing	67,9	5,4	6,3	20,3	315
Norad	73,4	2,9	2,6	21,2	312
Andre	47,4	3,9	17,4	31,2	304

Tabell S54 Endring de siste fem årene i søknader om kommunalt kulturtilskudd fra det du vil definere som profesjonelle aktører. Prosent.

	Andel
Betydelig økning	12,6
I noen grad en økning	35,6
Ingen endring	47,6
I noen grad en reduksjon	3,2
Betydelig reduksjon	1,0
Sum	100,0
N	309

Tabell S55 Andel av kommunale tilskudd i 2007 som gikk til profesjonelle aktører. Prosent

	Andel
0 prosent	33,3
1–4 prosent	8,9
5–9 prosent	16,0
10–14 prosent	22,0
15 prosent eller mer	19,8
Sum	100,0
N	282

Tabell S56 Betydningen av dugnad for kulturlivet i kommunen. Prosent.

	Svært viktig / helt avgjørende	Meget viktig	Viktig	Noe viktig	Lite viktig	Helt uviktig	N
Tradisjonell dugnad	67,7	21,9	7,0	2,2	1,3	0,0	315
Arrangementsbasert dugnad	54,6	32,9	8,9	2,9	0,6	0,0	315

Tabell S57 Grad av enighet i ulike påstander om dugnad. Prosent.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Det blir stadig vanskeligere å få folk til å delta på dugnader i kulturlivet	15,2	51,6	23,1	9,8	0,3	316
Kommunen er for lite flinke til å støtte opp om den dugnadsbaserte kulturen	7,6	36,1	31,6	23,1	1,6	316
Det er store forskjeller på dugnadsinnsatsen i ulike deler av kommunen	18,4	46,0	16,5	12,1	7,0	315

Tabell S58 Tilbudene ved den kommunale musikk- og kulturskolen. Prosent. N(316).

	Andel
Musikkundervisning	91,3
Visuelle kunsthag	66,9
Teater	49,7
Dans	59,9
Skapende skriving	15,1
Annet	21,2

Tabell S60 I hvilken grad tilbudet ved den kommunale musikk- og kulturskolen gjenspeiler det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen. Prosent.

	Andel
I meget stor grad	21,2
I stor grad	48,1
I noen grad	29,5
I liten eller ingen grad	1,3
Sum	100,1
N	312

Tabell S61 Organisering av kommunale kulturskoler i interkommunale samarbeid. Prosent.

	Andel
Er ikke organisert i interkommunalt samarbeid	81,0
Interkommunalt samarbeid med én nabokommune	9,8
Interkommunalt samarbeid med to andre nabokommuner	6,6
Interkommunalt samarbeid med tre eller flere nabokommuner	2,5
Sum	99,9
N	316

Tabell S62 Organisering av kommunale kulturskoler. Prosent.

	Andel
Kulturskolen er en egen resultatenhhet	48,7
Kulturskolen er ikke en egen resultatenhhet	51,3
Sum	100,0
N	314

Tabell S63 Grad av enighet i ulike påstander om den kommunale musikk- og kulturskolen. Prosent.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Den kommunale kulturskolen er en av de viktigste bærebjelkene i kommunens kulturarbeid	44,8	41,0	10,2	3,2	1,0	315
Den kommunale kulturskolen er en synlig del av det lokale kulturlivet	52,7	33,3	11,1	1,6	1,3	315
Den kommunale kulturskolen spiller en sentral rolle i fritidstilbudet til barn og unge i kommunen	48,3	37,5	12,1	1,3	1,0	315
Det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk	23,6	46,5	20,1	8,0	1,9	314
En viktig målsetting med den kommunale kulturskolen er å bidra til lokal tilhørighet	29,0	47,5	17,8	1,9	3,8	314
Den kommunale kulturskolen har stor bredde i sitt tilbud til kommunens barn og unge	27,6	42,5	6,7	1,6	21,6	315
Det er høy kvalitet på den undervisningen som den kommunale kulturskolen tilbyr	48,3	42,5	5,4	1,6	2,2	315
Vi sliter ofte med å få ansatt personer med formell kompetanse til å undervise i den kommunale kulturskolen	13,1	36,0	26,1	20,1	4,8	314
Medlemmene i den kommunale kulturskolen engasjeres ofte i forbindelse med ulike arrangementer i kommunen	35,8	47,3	10,9	3,8	2,2	313
En viktig målsetting med den kommunale kulturskolen er å utvikle nye talenter	31,3	46,0	16,3	3,2	3,2	313

Tabell S64 Arrangering av festivaler/spel i kommunen i 2007. Prosent.

	Andel
Det ble arrangert en eller flere festivaler/spel i kommunen i 2007	77,0
Det ble ikke arrangert en eller flere festivaler/spel i kommunen i 2007	22,9
Sum	99,9
N	318

Tabell S65 Antall og andel type festival/spel 2007.

	Antall	Andel
Musikkfestival	335	40,5
Historiske spel	63	7,8
Matfestival	47	5,7
Litteraturfestival	35	4,2
Teaterfestival	35	4,2
Kunstfestival	30	3,6
Filmfestival	20	2,4
Andre typer festivaler	263	31,8
Sum	828	100,2
N		245

Tabell S66 Kommunens deltakelse i ulike sider ved arrangeringen av festivaler/spel. Prosent.

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	N
Involvert i planleggingen	32,4	39,5	16,8	11,3	241
Involvert som teknisk arrangør	23,1	28,6	28,6	19,7	240
Involvert i finansieringen	36,1	47,3	12,0	4,6	243
Involvert ved å stille lokaler, utstyr o.l. til rådighet	41,1	36,1	17,0	5,8	243

Tabell S67 Bruk av ulike lokale aktører i festivaler/spel. Prosent.

	Kun lokale aktører	Hovedvekt lokale aktører	Om lag halvparten lokale aktører	Under halvparten lokale aktører	Vet ikke	N
Arrangørene av festivaler/spel	40,1	47,5	7,0	4,1	1,2	242
Utøvere på festivaler/spel	5,9	38,5	28,0	23,8	3,8	239
Teknisk personell på festivaler/spel	16,3	49,0	19,2	10,5	5,0	239

Tabell S68 Antall permanente arbeidsplasser i kommunen som en følge av festivaler/spel. Prosent.

	Andel
Ingen arbeidsplasser	59,0
1 arbeidsplass	8,6
2–3 arbeidsplasser	10,7
4–5 arbeidsplasser	4,1
6–9 arbeidsplasser	1,6
10 arbeidsplasser eller mer	2,9
Vet ikke	13,1
Sum	100,2
N	244

Tabell S69 Grad av enighet i ulike påstander om festivaler/spel. Prosent.

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N
Det er et for stort fokus på festivaler	11,9	37,4	26,7	19,3	4,5	243
Den store interessen for festivaler er positiv	32,2	51,2	10,3	2,1	4,1	242
Fokuset på festivaler går på bekostning av andre deler av kulturlivet	5,8	29,9	32,4	26,6	5,4	241
Fokuset på festivaler bidrar til å skape en negativ konkurranse mellom kommunene	2,5	14,6	37,7	39,3	5,9	239
Musikkfestivalene har for få lokale band og artister på plakaten	6,2	27,3	29,3	23,1	14,0	242
Festivaler bidrar til en generell økt lokal deltakelse i kulturelle aktiviteter	30,8	49,2	9,2	2,9	7,9	240
Festivalene som arrangeres i min kommune, er helt avhengige av den lokale frivilligheten (dugnadsinnsatsen)	74,4	17,8	4,1	1,2	2,5	242
Store lokale kulturbegivenheter (som festivaler o.l.) virker stimulerende på det daglige kontinuerlige kulturlivet (kor, teater, kulturskoler o.l.)	48,1	42,3	5,4	0,8	3,3	241
Store lokale kulturbegivenheter (som festivaler o.l.) virker utarmende på det daglige kontinuerlige kulturlivet (kor, teater, kulturskoler o.l.)	3,3	10,4	24,9	54,8	6,6	241
Festivaler/spel har en positiv markedsføringseffekt for kommuner	66,0	29,9	1,2	0,0	2,9	241

Tabell S72 Ulike arrangementers betydning for kulturlivet i kommunene. Prosent

	Meget stor betydning	Ganske stor betydning	Noen betydning	Liten/ingen betydning	N
Klassisk konsert	23,3	35,4	37,8	3,7	202
Konsert populærmusikk	29,6	53,1	14,8	2,5	206
Opera	31,8	27,3	36,4	4,5	178
Martna	26,5	40,8	18,4	14,3	174
Dager/dagene	29,3	47,3	17,4	6,0	226

Tabell S70 Arrangering av andre større kulturarrangementer i kommunen årlig eller annethvert år som ikke er festival eller spel. Prosent.

	Andel
Det arrangeres ett eller flere større kulturarrangementer i kommunen årlig eller annethvert år som ikke er festival eller spel	76,1
Det arrangeres ikke større kulturarrangementer i kommunen årlig eller annethvert år som ikke er festival eller spel	23,9
Sum	100,0
N	314

Tabell S71 Ulike typer av arrangementer i kommuner. Prosent.

	Andel
Klassisk konsert	27,1
Konsert populærmusikk	26,4
Opera	7,0
Martna	15,6
Dager/dagene	55,1
Annet arrangement	23,2
Sum	154,4
N	239

Tabell S73 Endring i kommunens rolle som aktør i det lokale kulturlivet de siste fem årene. Prosent

	Andel
Kommunen er blitt en viktigere aktør	54,2
Ingen endring	37,2
Kommunen er blitt en mindre viktig aktør	8,7
Sum	100,1
N	312

Tabell S76 Respondentenes kjønn. Prosent

	Andel
Kvinne	47,1
Mann	52,9
Sum	100,0
N	314

Tabell S77 Respondentenes aldersfordeling. Prosent

	Andel
Under 40 år	14,7
40–49 år	29,5
50–59 år	36,5
Over 60 år	19,2
Sum	99,9
N	315

Tabell S78 Antall år respondentene har arbeidet i kommunen. Prosent

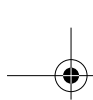
	Andel
1–2 år	13,7
3–5 år	7,0
6–9 år	15,7
10–14 år	15,3
15–19 år	14,1
20 år eller lenger	33,5
Sum	100,2
N	313

Tabell S79 Respondentenes utdanningsnivå etter kjønn. Prosent.

	Totalt
Videregående skole	6,8
Universitet/høyskole uten fullført akademisk grad	23,8
Universitet/høyskole lavere grad	53,7
Universitet/høyskole høyere grad	15,8
Sum	100,1
N	314

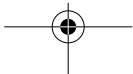
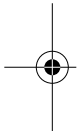
Tabell S80 Type utdanning blant respondentene fordelt på utdanningsnivå. Prosent. N(313)

	Videregående skole	Universitet/høyskole lavere grad	Universitet/høyskole høyere grad
Økonomi, administrasjon, organisasjon og ledelse	21,7	21,7	25,3
Humanistiske fag	13,2	13,2	22,0
Musikk, kunst- og kulturfag, design og arkitektur	10,4	10,4	20,9
Samfunnsvitenskapelige fag	15,6	15,6	18,7
Idrettsfag	10,8	10,8	2,2
Jus	9,0	9,0	1,1
Teknisk-naturvitenskapelige fag	11,8	11,8	5,5
Andre fag	7,5	7,5	4,4
Sum	100,0	100,0	100,0
N	96	167	50

VEDLEGG III

Spørreskjema

SPØRRESKJEMA – LOKALT KULTURLIV

I skjemaet bruker vi betegnelsen kultursaker og kulturområdet uten å gi noen eksakt definisjon av begrepene. Det vil variere noe fra kommune til kommune hvilke saker som faller inn under betegnelsen kultur, men felles for alle gjelder at idrett ikke skal inkluderes i begrepene kultursaker/-området i forbindelse med dette spørreskjemaet.
feil.

Navn på kommunen: _____

DEN POLITISKE ORGANISERINGEN VARIERER FRA KOMMUNE TIL KOMMUNE. I DE FØRSTE SPØRSMÅLENE ØNSKER VI Å VITE NOE OM HVILKEN LØSNING DIN KOMMUNE HAR VALGT.

1: Hvilket prinsipp er kommunens politiske styringsmodell basert på? Sett ett kryss!

- ☐ Formannskapsprinsippet ☐ Det parlamentariske prinsipp GÅ TIL SP.M. 4

2: Har kommunen faste politiske utvalg eller komiteer i tillegg til kommunestyre og formannskap? Sett ett kryss!

- ☐ Nei, har kun kommunestyre og formannskap
GÅ TIL SP.M. 6
- ☐ Nei, har ingen FASTE politiske utvalg/komiteer, men oppretter slike etter behov
GÅ TIL SP.M. 4
- ☐ Ja, har FASTE politiske utvalg/komiteer

3: Er de faste politiske utvalgene/komiteene utvalg med vedtaksrett (hovedutvalg) eller komiteer uten vedtaksmyndighet, men med innstillingsrett overfor kommunestyre (kommunestyrekomité)? Sett ett kryss!

- ☐ Utvalg med vedtaksrett (hovedutvalg)
- ☐ Komité uten vedtaksrett, men med innstillingsrett overfor kommunestyre

4: For hver av de sakstypene som er listet opp nedenfor ber vi deg angi om sakstypen ivaretas av eget utvalg med vedtaksmyndighet (hovedutvalg), av egen komité med innstillingsrett (kommunestyrekomité) eller om sakstypen ivaretas sammen med andre typer saker? Sett ett kryss for hver linje.

	EGET utvalg med vedtaksmyndighet (hovedutvalg)	EGEN komité med innstillingsrett (kommunestyrekomité)	Sammen med andre saker
Kultur	☐	☐	☐
Skole	☐	☐	☐
Næring	☐	☐	☐
Miljø	☐	☐	☐
Helse, sosial, omsorg	☐	☐	☐
Plansaker etter plan- og bygningsloven	☐	☐	☐
Landbruk	☐	☐	☐

5: Hvilke av de sakstypene som er listet opp nedenfor ivaretas i samme hovedutvalg eller komité som kultursakene inngår i? Flere kryss mulig.

- ☐ Skole
- ☐ Næring
- ☐ Miljø
- ☐ Plansaker etter plan- og bygningsloven
- ☐ Landbruk
- ☐ Annet, spesifiser: _____

6: Er det foretatt endringer i den politiske organiseringen av kulturområdet i kommunen de siste fem årene? Sett ett kryss!

- ☐ Ja, betydelige endringer
- ☐ Ja, noen endringer
- ☐ Ja, men de er ubetydelige
- ☐ Nei, ingen endringer

7: Kan du kort skrive noe om hvilke endringer som er gjort i den politiske organiseringen av kulturområdet de siste fem årene?

8: Nedenfor kommer det noen påstander om forholdet mellom kultur og politikk i din kommune. Vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Umulig å svare/vet ikke
Generelt sett synes jeg at politikerne i kommunen har stor forståelse for betydningen av kultur	☐	☐	☐	☐	☐
Politikerne i kommunen er jevnt over flinke til å følge opp kultursektoren med nødvendige økonomiske bevilgninger	☐	☐	☐	☐	☐
Kultursektoren er oftest det området som politikerne kutter ned på i budsjettarbeidet	☐	☐	☐	☐	☐
Det er først når kultur blir et virkemiddel for å nå andre mål, for eksempel næringsutvikling, at politikerne er villig til å satse på kultur	☐	☐	☐	☐	☐
I de senere årene har politikerne i kommunen satset mer på kulturområdet	☐	☐	☐	☐	☐
Den politiske organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Hvilket politisk/hvilke politiske parti som styrer kommunen har nesten ingen betydning for bevilgningene til kultursektoren	☐	☐	☐	☐	☐
I min kommune når idretten lettere fram til pengesekken enn kulturen gjør	☐	☐	☐	☐	☐
Politikernes personlige egenskaper og interesse for kultur er viktigere enn hvilket parti de tilhører for at kultur skal bli prioritert i kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
I min kommune har vi dyktige kulturpolitikere	☐	☐	☐	☐	☐

VI VIL NÅ GÅ OVER TIL Å STILLE NOEN SPØRSMÅL OM DEN ADMINISTRATIVE ORGANISERINGEN AV KULTURSAKENE I DIN KOMMUNE.

9: Hvor er kultursakene i kommunen administrativt plassert i kommunen? Sett ett kryss!

- ☐ I egen kulturetat/-enhet **GÅ TIL SP.M. 11**
- ☐ I egen etat/enhet sammen med et eller flere andre saksområder
- ☐ Fordelt på flere etater/enheter
- ☐ Ikke egen etat/enhet, men inngår som en del av sentraladministrasjonen (direkte underlagt rådmannen)
- GÅ TIL P.M. 11**
- ☐ Annet, spesifiser _____ **GÅ TIL SP.M. 11**

11: Hva er din tittel? Sett ett kryss, og fyll ut tittel om nødvendig.

- ☐ Kultursjef
- ☐ Kultur- ogsjef: skriv inn: _____
- ☐ Enhetsleder for... skriv inn: _____
- ☐ Virksomhetsleder for...skriv inn: _____
- ☐ Områdeleder for....skriv inn: _____
- ☐ Kulturkonsulent
- ☐ Annet, skriv tittel _____

10: Sammen med hvilket/hvilke andre saksområder er kultursakene i kommunen administrativt plassert?**Sett eventuelt flere kryss!**

- ☐ Idrett
☐ Fritid
☐ Oppvekst/skole/barnehage/utdanning
☐ Næring
☐ Omsorg/helse/sosiale tjenester
☐ Økonomi
☐ Miljø/naturforvaltning
☐ Teknisk drift/plan/eiendom
☐ Landbruk
☐ Kulturskole
☐ Annet, hva _____

12: Inngår kulturforvaltningen i kommunen som en del av et formelt interkommunalt samarbeid? Sett ett kryss!

- ☐ Ja, interkommunalt samarbeid med én nabokommune
☐ Ja, interkommunalt samarbeid med to nabokommuner
☐ Ja, interkommunalt samarbeid med tre eller flere nabokommuner
☐ Nei, men vi samarbeider tett med en eller flere nabokommuner
☐ Nei

DE NESTE SPØRSMÅLENE OMHANDLER OGSÅ ADMINISTRASJON AV KULTUROMRÅDET I KOMMUNEN, MEN ER MER RETTET MOT ORGANISERINGEN AV ARBEIDSOPPGAVER.

13: Har kommunen utarbeidet en mangfoldspln/strategipln eller lignende på kulturområdet? Sett ett kryss!

- ☐ Ja
☐ Nei, men vi arbeider med dette nå
☐ Nei, men vi har planer om å utarbeide dette
☐ Nei, vi hverken jobber med eller har planer om å utarbeide dette

14: I hvilken grad er det foretatt endringer i *organiseringen* av det kommunale kulturarbeidet og i typen *arbeidsoppgaver* som kommunens kultursektor utfører de siste fem årene? Sett ett kryss per linje!

	Betydelig endring	Noen endring	Ubetydelig endring	Ingen endring
Endring i administrativ organisering	☐	☐	☐	☐
Endring i type arbeidsoppgaver	☐	☐	☐	☐

15: Hvis det er foretatt endringer vil vi gjerne at du kommenterer hvilke endringer det er snakk om, og hva som er årsaken endringen.**16: Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: Den administrative organiseringen av kulturområdet fungerer godt i min kommune? Sett ett kryss!**

- ☐ Helt enig
☐ Delvis enig
☐ Hverken enig eller uenig
☐ Delvis uenig
☐ Helt uenig

17: Hvor mye tid bruker dere i kommunen samlet på hver av de aktivitetene som er nevnt nedenfor? Sett ett kryss per linje!

	Svært mye tid	Ganske mye tid	Noe tid	Liten tid	Nesten ingen tid	Ikke aktuelt
Kinodrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Biblioteksdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Museumsdrift	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med kunst- og kunstformidling (utenom den kulturelle skolesekken)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med den kulturelle skolesekken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drive den kommunale musikk- og kulturskolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med annet barne- og ungdomsarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Drift av kommunalt kulturhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å gjennomføre kulturarrangement	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere festivaler	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere historiske spel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere andre kulturbegivenheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18: Hvis du sammenligner med hvor mye tid dere brukte på hver av de aktivitetene som er nevnt nedenfor for omlag fem år siden: Bruker dere mer, mindre eller like mye tid på disse aktivitetene i dag? Sett ett kryss per linje!

	Bruker mer tid	Bruker like mye tid	Bruker mindre tid	Driver ikke med/ikke aktuelt
Kinodrift	☐	☐	☐	☐
Biblioteksdrift	☐	☐	☐	☐
Museumsdrift	☐	☐	☐	☐
Arbeid med kunst- og kunstformidling (utenom den kulturelle skolesekken)	☐	☐	☐	☐
Arbeid med den kulturelle skolesekken	☐	☐	☐	☐
Drive den kommunale musikk- og kulturskolen	☐	☐	☐	☐
Arbeid med annet barne- og ungdomsarbeid	☐	☐	☐	☐
Drift av kommunalt kulturhus	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å gjennomføre kulturarrangement	☐	☐	☐	☐
Arrangere festivaler	☐	☐	☐	☐
Arrangere historiske spel	☐	☐	☐	☐
Arrangere andre kulturbegivenheter	☐	☐	☐	☐

19: I hvilken grad mener du hver av de aktivitetene som er nevnt nedenfor bør oppprioriteres eller nedprioriteres i de kommende år? Sett ett kryss per linje!

	Bør opprioriteres i stor grad	Bør opprioriteres i noen grad	Prioriteres som i dag	Bør nedprioriteres i noen grad	Bør nedprioriteres i stor grad
Kinodrift	☐	☐	☐	☐	☐
Biblioteksdrift	☐	☐	☐	☐	☐
Museumsdrift	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med kunst- og kunstformidling (utenom den kulturelle skolesekken)	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med den kulturelle skolesekken	☐	☐	☐	☐	☐
Drive den kommunale musikk- og kulturskolen	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeid med annet barne- og ungdomsarbeid	☐	☐	☐	☐	☐
Drift av kommunalt kulturhus	☐	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å søke om økonomisk støtte	☐	☐	☐	☐	☐
Bistå lokale aktører med å gjennomføre kulturarrangement	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere festivaler	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere historiske spel	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangere andre kulturbegivenheter	☐	☐	☐	☐	☐

20: Hvis du har kommentarer/begrunnelser til hvorfor enkelte områder bør prioriteres opp eller ned de kommende år vil vi gjerne at du skriver litt om det her.

21: Vi vil gjerne ha noen opplysninger om hvem som eier kino og kulturhus: Kryss av for hvem som eier (har eierandeler) i kino og kulturhus i kommunen? Flere kryss mulig!

	Finnes ikke i kommunen	Kommunen	Kommunalt aksjeselskap (AS)	Kommunalt foretak	Privat AS/ foretak	Stiftelse	Organisasjon	Andre
Kino	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

22: Nå vil vi gjerne at du krysser av for hvem som driver kino og kulturhus i kommunen? Flere kryss mulig!

	Finnes ikke i kommunen	Kommunen	Kommunalt aksjeselskap (AS)	Kommunalt foretak	Privat AS/ foretak	Stiftelse	Organisasjon	Andre
Kino	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturhus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23: Eier og/eller driver kommunen museum og/eller kunstgalleri? Sett inntil to kryss per linje!

	EIER		DRIVER	
	Ja	Nei	Ja	Nei
Museum	☐	☐	☐	☐
Kunstgalleri	☐	☐	☐	☐

DE NESTE SPØRSMÅLENE OMHANDLER FORHOLDET MELLOM KULTURPOLITIKKEN OG ANDRE POLITIKKOMRÅDER I KOMMUNEN.

24: Kultur kan betraktes som å ha en egenverdi i seg selv, men kan også være et middel til å nå andre mål, som for eksempel næringsutvikling, stedsutvikling, turisme, integrering ol.

Hvis vi sier at dette er en dimensjon som går fra 1 (kultur som egenverdi) til 10 (kultur som middel for andre formål), hvor på denne skalaen vil du plassere den rådende oppfatningen i det politiske miljøet i kommunen?

Sett ett kryss!

1 (kultur som egenverdi)	2	3	4	5	6	7	8	9	10 (kultur som middel)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

25: Og hvor vil du plassere din egen oppfatning av kultur på samme skala? Sett ett kryss!

1 (kultur som egenverdi)	2	3	4	5	6	7	8	9	10 (kultur som middel)
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26: I hvor stor grad vil du si at kultur i din kommune er et virkemiddel i hvert av de politikkområdene som er nevnt nedenfor? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Næringsutvikling	☐	☐	☐	☐	☐
Steds-/byutvikling	☐	☐	☐	☐	☐
Oppvekst og utdanning	☐	☐	☐	☐	☐
Helse og omsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Integrering av fremmedkulturelle	☐	☐	☐	☐	☐
Turisme/reiseliv	☐	☐	☐	☐	☐

27: I hvor stor grad vil du si at kultur har blitt viktigere eller mindre viktig som virkemiddel i hvert av de politikkområdene som er nevnt nedenfor i din kommune de siste fem årene? Sett ett kryss per linje!

	Betydelig viktigere	Noe viktigere	Hverken viktigere eller mindre viktig	Noe mindre viktig	Betydelig mindre viktig	Uaktuelt/kultur brukes ikke som virkemiddel på området
Næringsutvikling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Steds-/byutvikling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppvekst og utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helse og omsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Integrering av fremmedkulturelle	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Turisme/reiseliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28: I hvor stor grad bruker kommunen egen historie, bygninger, kulturpersonligheter, kulturminner, kulturtradisjoner, kunstverk og kulturbegivenheter til å markedsføre kommunen utad? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Historie	☐	☐	☐	☐	☐
Bygninger	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturminner	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturtradisjoner	☐	☐	☐	☐	☐
Kunstverk	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturbegivenhet	☐	☐	☐	☐	☐

29: I hvor stor grad opplever du at din kommune assosieres med/forbindes med henholdsvis historie, bygninger, kulturpersonligheter, kulturminner, kulturtradisjoner, kunstverk og kulturbegivenheter utenfor kommunens grenser? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Historie	☐	☐	☐	☐	☐
Bygninger	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturpersonligheter (kunstnere, forfattere o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturminner	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturtradisjoner	☐	☐	☐	☐	☐
Kunstverk	☐	☐	☐	☐	☐
Kulturbegivenhet	☐	☐	☐	☐	☐

30: I hvor stor grad bruker kommunen lokalt kulturliv til å markedsføre kommunen regionalt, nasjonalt og internasjonalt? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Regionalt	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐
Internasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐

31: I hvor stor grad dekker ulike medier kulturlivet i din kommune? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Lokalavisen	☐	☐	☐	☐	☐
Regionalavis	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale aviser	☐	☐	☐	☐	☐
NRK lokalradio/-TV	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonale etermedia (TV/radio)	☐	☐	☐	☐	☐

32: Mange kommuner har en logo og/eller et slagord som blir brukt for å karakterisere kommunen og markedsføre den utad. Eksempler på slike slagord er "Elvebyen", "Kulturkommunen i vest", "Trivselskommunen".

Har din kommune et slikt slagord og hva er i så fall dette? Kryss av og skriv inn slagordet!

- ☐ Nei
- ☐ Ja, og slagordet er: _____
- ☐ Vet ikke

33: Har din kommune i løpet av de siste 10 årene deltatt i konkurranser om kulturelle utmerkelser eller priser? Eksempler på slike er "Årets kulturkommune", "Verdensarven" m.fl. Kryss av og skriv inn hvilken "kulturell kvalifisering" det dreide seg om!

☐ Nei **GÅ TIL SP.M. 35**

☐ Ja, hvilken: _____

☐ Vet ikke **GÅ TIL SP.M. 35**

34: Har din kommune i løpet av de siste 10 årene fått slike kulturelle utmerkelser eller priser?

Kryss av og skriv inn hvilken utmerkelse eller pris det dreide seg om!

☐ Nei

☐ Ja, hvilken: _____

☐ Vet ikke

35: Nedenfor kommer det noen påstander om bruk av kultur for å markedsføre kommunen. Vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Umulig å svare/vet ikke
Interessen fra kommunepolitikere til å bruke lokal kultur i markedsføringen av kommunen har økt de siste fem årene	☐	☐	☐	☐	☐
Kultur brukes aktivt av kommunen for å gjøre kommunen attraktiv som bosted	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunepolitikere overvurderer kulturens mulighet til å markedsføre kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
Bruken av kultur i markedsføringen av kommunen er i det store og hele positivt	☐	☐	☐	☐	☐
Når kultur brukes til å markedsføre kommunen kommersialiseres kulturen	☐	☐	☐	☐	☐
Lokal kultur er veldig viktig for stedsidentiteten til innbyggerne i min kommune	☐	☐	☐	☐	☐
Kunst og kultur brukes aktivt av kommunen for å forskjønne det offentlige rom	☐	☐	☐	☐	☐

VI VIL NÅ GÅ OVER TIL Å STILLE NOEN SPØRSMÅL OM KULTURLIVET I DIN KOMMUNE.

36: Hvilke av følgende typer kulturaktører er representert i din kommune?

Sett ett kryss per linje!

	Finnes ikke	Finnes ett enkelt tilfelle	Finnes noen tilfeller, men ikke mange	Finnes mange tilfeller	Vet ikke
Kulturbedrifter som driver med kultur/kulturarrangementer som næring	☐	☐	☐	☐	☐
Enkelpersoner som har kultur/kunst som hovedlevevei	☐	☐	☐	☐	☐
Organisasjoner, bedrifter eller enkeltpersoner (utenom offentlig sektor) som sponser det lokale kulturlivet	☐	☐	☐	☐	☐

37: Vi vil nå at du skal gi oss noen opplysninger om hvordan du opplever at kulturlivet i kommunen har endret seg de siste årene. Tenk sånn ca fem år tilbake i tid og sammenlign med situasjonen i dag.

For hvert av de mulige utviklingstrekkene som vi har listet opp nedenfor vil vi at du skal angi om du mener at dette er en meget tydelig trend, tydelig trend, i noen grad er en trend eller ikke er en trend ved utviklingen av kulturlivet i din kommune. Sett ett kryss per linje!

	Meget tydelig trend	Tydelig trend	I noen grad en trend	Ikke en trend
Svikt i antallet medlemsbaserte (frivillige) lag og organisasjoner	☐	☐	☐	☐
Svikt i antallet personer i kommunen som er medlemmer i lag og organisasjoner	☐	☐	☐	☐
Flere kulturbedrifter, det vil si aktører i det lokale kulturlivet som driver med kultur som næringsvirksomhet	☐	☐	☐	☐
Flere faglærte instruktører	☐	☐	☐	☐
En større miks av sjangere innenfor ett og samme arrangement ol.	☐	☐	☐	☐
Høyere ferdighetskrav til deltakerne/utøverne	☐	☐	☐	☐
Høyere tekniske krav (lyd, lys o.l.)	☐	☐	☐	☐
Høyere krav til scenefasiliteter ol	☐	☐	☐	☐
Mer samarbeid mellom profesjonelle og lokale amatører	☐	☐	☐	☐
Nye og andre aktører på arrangementsiden i det lokale kulturlivet	☐	☐	☐	☐
Bruk av lokal dugnadsinnsats på arrangementer hvor arrangøren er en profesjonell aktør (firma o.l.)	☐	☐	☐	☐

38: Her kommer noen flere mulige utviklingstrekk: Mener du at hvert av disse mulige utviklingstrekkene er en meget tydelig trend, tydelig trend, i noen grad er en trend eller ikke er en trend ved utviklingen av kulturlivet i din kommune. Sett ett kryss per linje!

	Meget tydelig trend	Tydelig trend	I noen grad en trend	Ikke en trend
Det lokale kulturlivet er i større grad preget av tidsavgrensede prosjekter	☐	☐	☐	☐
Lokalt kulturliv brukes i større grad til å skape lokal patriotisme	☐	☐	☐	☐
Lokalt kulturliv knyttes nærmere til innovasjon, kunnskapsutvikling og utdanning	☐	☐	☐	☐
Lokale og regionale media (aviser, TV/radio) spiller på lag med og støtter det lokale kulturlivet gjennom overveiende positiv omtale	☐	☐	☐	☐
Bygninger som opprinnelig ikke var tenkt til kulturformål brukes som scene eller utstillingslokale	☐	☐	☐	☐
Naturen tas i større grad i bruk som arena for kultur	☐	☐	☐	☐
Mindre tydelig grense mellom populærkulturen og høykulturen	☐	☐	☐	☐
Større aksept for folkelig kultur	☐	☐	☐	☐
Større aksept for høykulturen	☐	☐	☐	☐
Sterkere konkurranse mellom kommunene om statlige og fylkeskommunale penger til kulturformål	☐	☐	☐	☐
Sterkere konkurranse mellom kommunene om publikum og medieoppmerksomhet om lokalt kulturliv	☐	☐	☐	☐

39: Nedenfor kommer det tre påstander, og vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig
Den kulturfaglige kompetansen i kommuneforvaltningen er høy	☐	☐	☐	☐	☐
Det lokale kulturlivet skal stimulere til kritikk og debatt om det som skjer i lokalsamfunnet	☐	☐	☐	☐	☐
Lokale og regionale media (aviser, TV/radio) er for opptatt av å gi lokale kulturarrangement og lokale aktører positiv omtale, og blir derfor for lite kritisk i sin dekning av lokal kultur	☐	☐	☐	☐	☐

40: Hvordan vil du karakterisere ulike deler av kulturlivet i kommunen på en skala fra 1 (svært passivt) til 6 (svært aktivt)? Sett ett kryss per linje!

	1 (Svært passivt)	2	3	4	5	6 (Svært aktivt)
Kor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Korps/orkester	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annen form for musikkutøvelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Billedkunst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dans	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Scenekunst (teater, revy ol)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Filmproduksjon	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Litteratur	☐	☐	☐	☐	☐	☐

41: Nedenfor har vi listet opp noen begreper som kan brukes til å betegne kulturlivet i en kommune. I hvor stor grad vil du si at kulturlivet i din kommune kan betegnes av hvert av disse begrepene? Sett ett kryss per linje!

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Mangfoldig	☐	☐	☐	☐	☐
Smalt	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalpatriotisk	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐
Folkelig	☐	☐	☐	☐	☐
Høykulturelt/Elitært	☐	☐	☐	☐	☐
Dugnadsbasert	☐	☐	☐	☐	☐
Profesjonelt	☐	☐	☐	☐	☐
Kommersielt	☐	☐	☐	☐	☐
Flerkulturelt	☐	☐	☐	☐	☐
Internasjonalt/globalt	☐	☐	☐	☐	☐
Provoserende/kontroversielt	☐	☐	☐	☐	☐
Nyskapende	☐	☐	☐	☐	☐
Eksperimentelt	☐	☐	☐	☐	☐
Tradisjonelt	☐	☐	☐	☐	☐
Urbant	☐	☐	☐	☐	☐

42: Vi vil nå at du skal sammenligner dagens kulturliv i kommunen med situasjonen for fem år siden: Vil du da si at kulturlivet i din kommune i mer eller mindre grad kan karakteriseres av de samme begrepene? Sett ett kryss per linje!

	Er blitt betydelig mer...	Er blitt noe mer...	Hverken mer eller mindre...	Er blitt noe mindre...	Er blitt betydelig mindre...
Mangfoldig	☐	☐	☐	☐	☐
Smalt	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalpatriotisk	☐	☐	☐	☐	☐
Nasjonalt	☐	☐	☐	☐	☐
Folkelig	☐	☐	☐	☐	☐
Høykulturelt/Elitært	☐	☐	☐	☐	☐
Dugnadsbasert	☐	☐	☐	☐	☐
Profesjonelt	☐	☐	☐	☐	☐
Kommersielt	☐	☐	☐	☐	☐
Flerkulturelt	☐	☐	☐	☐	☐
Internasjonalt/globalt	☐	☐	☐	☐	☐
Provoserende/kontroversielt	☐	☐	☐	☐	☐
Nyskapende	☐	☐	☐	☐	☐
Eksperimentelt	☐	☐	☐	☐	☐
Tradisjonelt	☐	☐	☐	☐	☐
Urbant	☐	☐	☐	☐	☐

DEN NESTE GRUPPEN AV SPØRSMÅL OMHANDLER FASILITETER OG ARENAER FOR KULTURLIVET I DIN KOMMUNE.

43: Hvor gode bygningsfasiliteter er det i kommunen for hver av de aktivitetene som er nevnt nedenfor? Sett ett kryss per linje!

	Meget gode	Ganske gode	Gode/ tilfredsstillende	Ganske dårlige	Veldig dårlige
Musikkonsserter	☐	☐	☐	☐	☐
Teaterforestillinger	☐	☐	☐	☐	☐
Danseforestillinger	☐	☐	☐	☐	☐
Øvingslokaler musikk	☐	☐	☐	☐	☐
Øvingslokaler teater	☐	☐	☐	☐	☐
Øvingslokaler dans	☐	☐	☐	☐	☐
Utstillingslokale for billedkunst	☐	☐	☐	☐	☐
Kino	☐	☐	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐
Idrett	☐	☐	☐	☐	☐

**44: I hvor stor grad brukes hver av de arenaene som er nevnt nedenfor til ulike kulturarrangementer i din kommune?
Sett ett kryss per linje!**

	Ofte	Av og til	Aldri	Finnes ikke i kommunen
Eget kulturhus	☐	☐	☐	☐
Rådhus/kommunehus	☐	☐	☐	☐
Samfunnshus/forsamlingshus (eks. Ungdomshus, Folkets Hus o.l.)	☐	☐	☐	☐
Idrettshall	☐	☐	☐	☐
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	☐	☐	☐	☐
Nedlagte skoler	☐	☐	☐	☐
Museer	☐	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐	☐
Kirker	☐	☐	☐	☐
Bedehus	☐	☐	☐	☐
Andre religiøse bygg	☐	☐	☐	☐
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	☐	☐	☐	☐
Hotell	☐	☐	☐	☐
Serveringssteder, "klubber"	☐	☐	☐	☐
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	☐	☐	☐	☐
Egne friluftsscener/-amfi	☐	☐	☐	☐
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	☐	☐	☐	☐
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell, fjord o.l.	☐	☐	☐	☐

45: Sammenlignet med for fem år siden: Brukes hver av de arenaene som er nevnt nedenfor oftere eller sjeldnere til kulturarrangementer? Sett ett kryss per linje!

	Brukes oftere	Brukes i samme grad som for fem år siden	Brukes sjeldnere
Eget kulturhus	☐	☐	☐
Rådhus/kommunehus	☐	☐	☐
Samfunnshus/forsamlingshus (eks. Ungdomshus, Folkets Hus o.l.)	☐	☐	☐
Idrettshall	☐	☐	☐
Skoler som er i bruk til ordinær undervisning	☐	☐	☐
Nedlagte skoler	☐	☐	☐
Museer	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kirker	☐	☐	☐
Bedehus	☐	☐	☐
Andre religiøse bygg	☐	☐	☐
Egne bygninger for ulike kunstarter (teater, konsertsal o.l.)	☐	☐	☐
Hotell	☐	☐	☐
Serveringssteder, "klubber"	☐	☐	☐
Midlertidige arrangementslokaler (telt, brakker o.l.)	☐	☐	☐
Egne friluftscene/-amfi	☐	☐	☐
Kulturlandskap (seterlandskap, parker o.l.)	☐	☐	☐
Annet naturlandskap som f.eks. fossefall, elver, fjell, fjord o.l.	☐	☐	☐

46: Finnes det i kommunen ulike typer av nedlagte næringsbygg som er blitt tatt i bruk til kulturformål? Hvis så er tilfelle kan du angi hvor lenge siden det er at bygget/byggene ble tatt i bruk som kulturbygg? Sett to kryss per linje!

	Brukes til kulturformål		Hvor lenge siden bygget ble tatt i bruk til kulturformål			
	Nei	Ja	1-2 år siden	3-5 år siden	6-9 år siden	Mer enn 10 år siden
Nedlagt næringsbygg for tradisjonell industri (mekaniske verksteder o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlagt fiskerianlegg (mottak, foredlingsanlegg o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlagt næringsmiddelannlegg (meieri, slakteri o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlagt gruve	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlagt brygge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nedlagt gårdsbruk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andre nedlagte næringsbygg	☐	☐	☐	☐	☐	☐

47: Hvis det i kommunen finnes andre arenaer eller bygninger (enn de som vi allerede har nevnt) (f.eks. brannstasjon, jernbanestasjon, fyr o.l.) som brukes til kulturformål, men som en ikke opprinnelig er bygd for formålet eller som ikke vanligvis forbindes med en arena for kultur, vil vi at du kort skriver litt om dette i feltet under.

VI ØNSKER NÅ Å STILLE NOEN SPØRSMÅL OM SAMARBEID OG FINANSIERING.

48: Hvor ofte samarbeider kommunen med hver av de aktørene som er listet opp nedenfor på kulturområdet? Vi tenker da på samarbeid om arrangementer, lokaler, finansiering ol. Sett ett kryss per linje!

	Ofte	Nå og da	Sjelden	Aldri
Aktører i egen kommune	☐	☐	☐	☐
Aktører i andre kommuner	☐	☐	☐	☐
Lokalt næringsliv	☐	☐	☐	☐
Nabokommuner (kommuner som grenser opp mot kommunen)	☐	☐	☐	☐
Andre kommuner i fylket/regionen	☐	☐	☐	☐
Andre kommuner i Norge	☐	☐	☐	☐
Kommuner i andre land (f.eks. vennskapskommuner)	☐	☐	☐	☐
Aktører i andre land	☐	☐	☐	☐
Kulturbedrifter (eventbyrå, konsertarrangører o.l.)	☐	☐	☐	☐

49: Hvis du sammenligner dagens situasjon med situasjonen for fem år siden, vil du da si at dere samarbeider mer eller mindre med hver av de aktørene som er listet opp nedenfor, eller er samarbeidsfrekvensen omlag den samme? Sett ett kryss per linje!

	Samarbeider mer	Samarbeider omlag like mye i dag som for fem år siden	Samarbeider mindre
Aktører i egen kommune	☐	☐	☐
Aktører i andre kommuner	☐	☐	☐
Lokalt næringsliv	☐	☐	☐
Nabokommuner (kommuner som grenser opp mot kommunen)	☐	☐	☐
Andre kommuner i fylket/regionen	☐	☐	☐
Andre kommuner i Norge	☐	☐	☐
Kommuner i andre land (f.eks. vennskapskommuner)	☐	☐	☐
Aktører i andre land	☐	☐	☐
Kulturbedrifter (eventbyrå, konsertarrangører o.l.)	☐	☐	☐

50: Opplever du at din kommune kommer ut som den vinnende eller tapende parten i konkurransen med andre kommuner på de områdene som er nevnt nedenfor? Sett ett kryss per linje!

	Definitivt som taper	I noen grad som taper	Hverken som taper eller vinner	I noen grad som vinner	Definitivt som vinner	Opplever ingen konkurranse
Statlige penger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fylkeskommunale penger	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Medieoppmerksomhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Publikum	☐	☐	☐	☐	☐	☐

51: I hvor stor grad er hver av de aktørene som er nevnt nedenfor med på å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i din kommune? Sett ett kryss per linje!

	I meget stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt
Kommunen selv	☐	☐	☐	☐	☐
Fylket	☐	☐	☐	☐	☐
Staten	☐	☐	☐	☐	☐
Næringsliv	☐	☐	☐	☐	☐
Frivillige organisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐
Private fond, stiftelser ol.	☐	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐	☐

52: I hvilken grad har hver av de aktørene som er nevnt nedenfor blitt viktigere de senere år når det gjelder å finansiere bygging og/eller drift av kulturbygg i din kommune? Sett ett kryss per linje!

	Blitt langt viktigere	Blitt noe viktigere	Ingen endring	Blitt noe mer uviktig	Blitt langt mer uviktig
Kommunen selv	☐	☐	☐	☐	☐
Fylket	☐	☐	☐	☐	☐
Staten	☐	☐	☐	☐	☐
Næringsliv	☐	☐	☐	☐	☐
Frivillige organisasjoner	☐	☐	☐	☐	☐
Private fond, stiftelser ol.	☐	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐	☐

53: Har kommunen vært involvert i søknader om økonomisk støtte til kulturarrangementer fra noen av de aktørene som er nevnt nedenfor i løpet av de siste fem årene? Sett ett kryss per linje!

	Nei	Ja, en gang	Ja, mer enn en gang	Vet ikke
Nasjonale aktører som f.eks. Norsk Kulturråd	☐	☐	☐	☐
Nordiske aktører som for eksempel Nordisk Kulturfond	☐	☐	☐	☐
EUs kultursponsing	☐	☐	☐	☐
Norad	☐	☐	☐	☐
Andre	☐	☐	☐	☐

54: I hvor stor grad har dere i løpet av de siste fem årene sett en endring i antall søknader om kommunalt kulturtilskudd fra det du vil definere som profesjonelle aktører?

Sett ett kryss!

- ☐ En betydelig økning
☐ I noen grad en økning
☐ Ingen endring
☐ I noen grad en reduksjon
☐ En betydelig reduksjon

55: Hvor stor andel av de kommunale tilskuddene som ble fordelt i 2007 vil du anslå gikk til det du vil definere som profesjonelle aktører?

Prosentandel til profesjonelle aktører: _____ %

56: Grovt sett kan vi si at dugnadsaktiviteten på kulturområdet kan være *tradisjonell* (vedvarer over tid, for å drive aktiviteten til lag og organisasjoner) eller mer *arrangementsbasert* (kortere, for å planlegge og gjennomføre et kulturarrangement).

Kan du angi hvor viktig hver av disse typene dugnad er for kulturlivet i din kommune? Sett ett kryss per linje!

	Svært viktig - helt avgjørende	Meget viktig	Viktig	Noe viktig	Lite viktig	Helt uviktig
Tradisjonell dugnad (over tid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arrangementsbasert dugnad (tidsavgrenset til ett enkelt arrangement)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

57: Nedenfor kommer det tre påstander om frivillighet (dugnad) i kulturlivet, og vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Umulig å svare/ vet ikke
Det blir stadig vanskeligere å få folk til å delta på dugnader i kulturlivet	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen er for lite flinke til å støtte opp om den dugnadsbaserte kulturen	☐	☐	☐	☐	☐
Det er store forskjeller på dugnadsinnsatsen i ulike deler av kommunen	☐	☐	☐	☐	☐

NÅ KOMMER NOEN GANSKE FÅ SPØRSMÅL OM DEN KOMMUNALE KULTURSKOLEN.

58: Kryss av for de tilbudene som den kommunale kulturskolen per i dag tilbyr?

Sett eventuelt flere kryss!

- ☐ Musikkundervisning
- ☐ Visuelle kunstfag
- ☐ Teater
- ☐ Dans
- ☐ Skapende skriving
- ☐ Annet

59: Hvis du har krysset av for "annet" i spørsmålet ovenfor, vil vi gjerne at du skriver hvilke andre tilbud som gis ved kulturskolen.

60: I hvor stor grad gjenspeiler tilbudet ved den kommunale kulturskolen det øvrige musikk- og kulturlivet i kommunen? Sett ett kryss!

- ☐ I meget stor grad
- ☐ I stor grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten eller ingen grad

61: Er den kommunale kulturskolen organisert som et interkommunalt samarbeid mellom en eller flere nabokommuner? Sett ett kryss!

- ☐ Nei
☐ Ja, sammen med én nabokommune
☐ Ja, sammen med to andre nabokommuner
☐ Ja, sammen med tre eller flere nabokommuner

62: Er den kommunale kulturskolen organisert som en egen resultatenhet eller inngår andre områder i samme resultatenhet? Sett ett kryss!

- ☐ Kulturskolen er en egen resultatenhet
☐ Kulturskolen er ikke egen resultatenhet

63: Nedenfor kommer det noen påstander, og vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Umulig å svare/ vet ikke
Den kommunale kulturskolen er en av de viktigste bærebjelkene i kommunens kulturarbeid	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommunale kulturskolen er en synlig del av det lokale kulturlivet	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommunale kulturskolen spiller en sentral rolle i fritidstilbudet til barn og unge i kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
Det er stor velvilje blant politikerne i kommunen til å prioritere den kommunale kulturskolen økonomisk	☐	☐	☐	☐	☐
En viktig målsetning med den kommunale kulturskolen er å bidra til lokal tilhørighet	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommunale kulturskolen har stor bredde i sitt tilbud til kommunens barn og unge	☐	☐	☐	☐	☐
Det er høy kvalitet på den undervisningen som den kommunale kulturskolen tilbyr	☐	☐	☐	☐	☐
Vi sliter ofte med å få ansatt personer med formell kompetanse til å undervise i den kommunale kulturskolen	☐	☐	☐	☐	☐
Medlemmene i den kommunale kulturskolen engasjeres ofte i forbindelse med ulike arrangementer i kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
En viktig målsetning med den kommunale kulturskolen er viktig for å utvikle nye talenter	☐	☐	☐	☐	☐

DET ARRANGERES EN REKKE FESTIVALER OG SPEL I NORGE I LØPET AV ET ÅR, OG VI ØNSKER AT DU SVARER PÅ NOEN GANSKE FÅ SPØRSMÅL OMKRING DETTE TEMAET.

64: Ble det i løpet av 2007 arrangert en eller flere festivaler/spel i kommunen? Sett ett kryss!

- ☐ Ja
☐ Nei **GÅ TIL SP.M. 70**

65: Nedenfor har vi listet opp ulike typer av festivaler og historiske spel. Hvor mange festivaler/spel av hver av de typene som er nevnt ble arrangert i kommunen i løpet av 2007?

Sett inn antall. Hvis du er i tvil ber vi deg om å angi et så nøyaktig antall som mulig.

Musikkfestival	_____
Teaterfestival	_____
Filmfestival	_____
Kunsthøst	_____
Litteraturfestival	_____
Matfestival	_____
Annen type festival	_____
Historisk spel	_____

66: I hvor stor grad er kommunen involvert i planleggingen, som teknisk arrangør, med finansiering, med å stille lokaler og utstyr til rådighet for festivaler/spel? Sett ett kryss per linje!

	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Ikke arrangert i 2007
Involvert i planleggingen	☐	☐	☐	☐	☐
Involvert som teknisk arrangør	☐	☐	☐	☐	☐
Involvert i finansieringen	☐	☐	☐	☐	☐
Involvert ved å stille lokaler, utstyr o.l. til rådighet	☐	☐	☐	☐	☐

67: I hvor stor grad er arrangører, utøvere og teknisk personell på festivalene/spelene lokale aktører? Sett ett kryss per linje!

	Kun lokale aktører	Hovedvekten er lokale aktører	Om lag halvparten er lokale aktører	Mindre enn halvparten er lokale aktører	Vet ikke
Arrangørene av festivaler/spel	☐	☐	☐	☐	☐
Utøvere på festivaler/spel	☐	☐	☐	☐	☐
Teknisk personell på festivaler/spel	☐	☐	☐	☐	☐

68: Har de festivalene og/eller de historiske/kulturelle spelene som arrangeres i kommunen ført til at det er blitt etablert nye, permanente arbeidsplasser i kommunen? Sett ett kryss!

- ☐ Ja, 1 arbeidsplass
☐ Ja, 2-3 arbeidsplasser
☐ Ja, 4-5 arbeidsplasser
☐ Ja, 6-9 arbeidsplasser
☐ Mer enn 10 arbeidsplasser
☐ Nei, ingen arbeidsplasser
☐ Vet ikke

69: Nedenfor kommer det noen påstander, og vi vil at du for hver av disse skal angi om du er helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Sett ett kryss per linje!

	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Umulig å svare/ vet ikke
Det er et for stort fokus på festivaler	☐	☐	☐	☐	☐
Den store interessen for festivaler er positiv	☐	☐	☐	☐	☐
Fokuset på festivaler går på bekostning av andre deler av kulturlivet	☐	☐	☐	☐	☐
Fokuset på festivaler bidrar til å skape en negativ konkurranse mellom kommunene	☐	☐	☐	☐	☐
Musikkfestivalene har for få lokale band og artister på plakaten	☐	☐	☐	☐	☐
Festivaler bidrar til en generell økt lokal deltakelse i kulturelle aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Festivalene som arrangeres i min kommune er helt avhengige av den lokale frivilligheten (dugnadsinnsatsen)	☐	☐	☐	☐	☐
Store lokale kulturbegivenheter (som festivaler o.l.) virker stimulerende på det daglige kontinuerlige kulturlivet (kor, teater, kulturskoler o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐
Store lokale kulturbegivenheter (som festivaler o.l.) virker utarmende på det daglige kontinuerlige kulturlivet (kor, teater, kulturskoler o.l.)	☐	☐	☐	☐	☐
Festivaler/spel har en positiv markedsføringseffekt for kommuner	☐	☐	☐	☐	☐

70: Arrangeres det andre større kulturarrangementer hvert år eller annet hvert år i kommunen som ikke er festival eller spel? Sett ett kryss!

☐ Ja ☐ Nei **GÅ TIL SP.M. 73**

71: Hvilket/hvilken type arrangement er dette? Sett eventuelt flere kryss!

- ☐ Klassisk konsert
☐ Konsert populærmusikk
☐ Opera
☐ Martna
☐ Annet, spesifiser: _____
☐ "Dager"/"dagene" (f.eks. Stjørdalsdagene, Kulturdagene, bygdedagene o.o.)

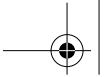
72: Hvor betydning har hvert av disse arrangementene på aktiviteten i det lokale kulturlivet? Sett ett kryss per linje!

	Meget stor betydning	Ganske stor betydning	Noen betydning	Liten/ingen betydning
Klassisk konsert	☐	☐	☐	☐
Konsert populærmusikk	☐	☐	☐	☐
Opera	☐	☐	☐	☐
Martna	☐	☐	☐	☐
"Dager"/"Dagene"	☐	☐	☐	☐

DE NESTE SPØRSMÅLENE HANDLER OM KOMMUNENS ROLLE SOM AKTØR I DET LOKALE KULTURLIVET.

73: Mener du at kommunens rolle som aktør i det lokale kulturlivet er blitt viktigere eller mindre viktig de siste fem årene? Sett ett kryss!

- ☐ Kommunen er blitt en viktigere aktør
☐ Ingen endring
☐ Kommunen er blitt en mindre viktig aktør

74: Vi vil gjerne at du utdyper svaret du gav på spørsmålet ovenfor. På hvilken måte er kommunen blitt mer eller mindre viktig?

75: Hvilke andre aktører, enn kommunen, har eventuelt blitt viktigere i det lokale kulturlivet de siste årene, og hvilken betydning har dette hatt?

DA GJENSTÅR DET BARE NOEN FÅ BAKGRUNNSSPØRSMÅL OM DEG.

76: Er du kvinne eller mann?

- ☐ Kvinne
☐ Mann

78: Hvor lenge har du jobbet i kommunen?

Sett ett kryss!

- ☐ 1-2 år
☐ 3-5 år
☐ 6-9 år
☐ 10-14 år
☐ 15-19 år
☐ Mer enn 20 år

77: Hva er din alder?

_____ år

79: Hva er din høyeste *fullførte* utdanning?

Sett ett kryss!

- ☐ Videregående skole
☐ Universitet/høyskole uten fullført akademisk grad
(altså hverken cand.mag eller bachelor-grad)
☐ Universitet/høyskole lavere grad (Cand.mag eller Bachelor-grad)
☐ Universitet/høyskole høyere grad (hovedfag eller master)

80: Innen hvilket/hvilke av de fagfeltene har du utdanning og på hvilket nivå? Sett eventuelt flere kryss!

	Videregående skole	Høgskole/universitet lavere grad (cand.mag/bachelor)	Høgskole/universitet høyere grad (hovedfag, master)
Økonomi, administrasjon, organisasjon og ledelse	☐	☐	☐
Humanistiske fag	☐	☐	☐
Musikk, kunsthøgskole, design, arkitektur	☐	☐	☐
Samfunnsvitenskapelige fag	☐	☐	☐
Idrettsfag	☐	☐	☐
Jus	☐	☐	☐
Tekniske, naturvitenskapelige fag	☐	☐	☐
Annet fag	☐	☐	☐

81: Et hovedfokus i dette forskningsprosjektet er å fange opp endringer i lokalt kulturliv, og det kan godt hende at du nå sitter med viktig informasjon om dette temaet som du ikke har fått uttrykt gjennom å fylle ut spørreskjemaet. Hvis så er tilfelle vil vi veldig gjerne at du benytter plassen på denne siden til å skrive ned ytterligere kommentarer.

Du er nå kommet til veis ende i skjemaet.

Legg skjemaet i den ferdigfrankerte konvolutten og send den inn til oss

TUSEN TAKK FOR AT DU SVARTE PÅ VÅRE SPØRSMÅL!

